КНУБА

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

АРХІТЕКТУРНИЙ ВІСНИК КНУБА

Київ
2015

УДК 711.11; 711.12

Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб. збірник / Відповід. ред. Куліков П.М. – К.: Кнуба, 2015. – Вип. 6 – с. 372.
Фахова реєстрація у ДАК України: наказ № 793 від 04.07.2014

Українською, російською, англійською мовами.

У збірнику висвітлюються результати наукових досліджень та вивчення актуальних проблем у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови та інших аспектів комплексного впровадження принципів формування подальшого розвитку архітектури.

Для фахівців у галузі будівництва, архітектури та містобудування, працівників науково-дослідних організацій, студентів, викладачів, аспірантів та докторантів.

Відповідальний редактор – доктор економічних наук, професор Куліков П.М.
Заст. відповідального редактора – доктор архітектури, професор Слєпцов О.С.
Відповідальний секретар – кандидат архітектури, доцент Ніканоров С.О.

Редакційна колегія: кандидат архітектури, професор Безродний П.П.; доктор архітектури, професор Дьомін М.М.; доктор технічних наук, професор Клюшниченко Є.Є.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Соченко В.І; доктор архітектури, професор Тімохін В.О.; кандидат технічних наук, професор Товбич В.В.; доктор архітектури, професор Уреньов В.П.; доктор архітектури, професор Фільваров Г.Й.; доктор архітектури, професор Штолько В.Г.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури протокол № 38 від 29. 08. 2015 р.

© Київський національний
університет будівництва та архітектури
Кафедра основ архітектури
та архітектурного проектування

Поздоровляємо з ювілеєм Шулика Василя Васильовича

Василь Васильович Шулик народився 13 жовтня 1965 р. на Полтавщині. Із 1983 по 1990 рр. навчався в Полтавському інженерно-будівельному інституті, де окрім курсових проектів та робіт приймав участь у виконанні госпдоговірних проектних робіт кафедри архітектурного проектування. 1984 - 1986 проходив службу в Збройних Силах СРСР. Із 1990 р. працював на різних посадах Полтавському інженерно-будівельному інституті.

Із 1993 по 1997 рр. навчався заочно в аспірантурі Полтавського технічного університету і в 2001 р. захистив кандидатську дисертацію за темою: "Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області)" та отримав науковий ступінь кандидата архітектури.

Із 2003 р. навчався в докторантурі Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка з відривом від виробництва, після закінчення якої із 2006 р. працював на посаді доцента кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування.

У 2008 р. захистив докторську дисертацію за темою: "Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні" У квітні 2009 р. отримав науковий ступінь доктора архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури. Із червня 2009 р. працював на посаді декана архітектурного факультету, з жовтня 2013 р. по серпень 2015 р. виконував обов’язки проректора із наукової та інноваційної роботи Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Керував роботою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій, займався підготовкою аспірантів, керував дипломним проектуванням, проводив лекційні та практичні заняття на архітектурному факультеті

Автором створено ряд реальних проектів в галузі архітектури та містобудування. Найбільш значні серед них такі як «Храм Свято-Миколаївської Української православної церкви в с. Мильці Полтавського р-ну», «Ескіз забудови центральної частини м. Глобине Полтавської області», «Музей військової техніки під відкритим небом на території парку Миру, розташованому в м. Кременчук по вул. Миру, 2», «Генеральний план скверу, який розташований в м. Глобине по вул. Гагаріна», «Пам’ятник військовому писарю Запорізької Січі Івану Глобі у м. Глобине Полтавської області», «Влаштування інтер’єрів приміщень Кременчуцького краєзнавчого музею в м. Кременчуці». Також у складі творчого колективу приймав участь у виконанні комплексного проекту «Схема планування Полтавської області», розділ «Розвиток туристично-

рекреаційної системи Полтавської області» (ДП УДНДІПМ «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М.Білоконя», Київ-Полтава).

За окремі здобутки нагороджений грамотами і подяками. Має подяку прем'єр-міністра України «за досягнення в галузі освіти і науки та зразкове виконання службових обов'язків» (2013 р).

Є сертифікованим архітектором, активно працює над рядом нових проектних задач в Україні та за кордоном. Входить до складу архітектурно-містобудівної ради при Управлінні містобудування та архітектури Полтавської обласної державної адміністрації. Також є членом-кореспондентом Української Академії Архітектури та членом Національної спілки архітекторів України.

На сьогодні є комерційним директором ТОВ «Група компаній СП», працює за сумісництвом на посаді професора кафедри образотворчого мистецтва і професійної майстерності Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, є членом спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій при Київському національному університеті будівництва і архітектури.

УДК 72.01, 72.03, 72.04

Докт. арх., проф. **Слєпцов О.С.,**
Канд. арх., доц. **Ладан Т.М.,**
Канд. арх., доц. **Ніканоров С.О.,**
Доц. **Пивоваренко О.В.,**
Кафедра основ архітектури і архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЩОДЕННИК ОБМІРНОЇ ТА ПРОЕКТНОЇ ПРАКТИК. ДУБНО – ЛІТО 2015

Кілька років тому на тлі творчої подорожі персональної виставки авторських гобеленів та архітектурних робіт професора О. С. Слєпцова на Рівненщині почалась співпраця з Дубенським Державним історико-культурним заповідником.

Колективом студентів та викладачів кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА на замовлення міської Ради та Заповідника були виконані і продовжують розроблятись дипломні проекти, присвячені регенерації історичного середовища м. Дубно[1].

Одним з етапів співпраці стало проведення на теренах Дубенського заповідника учбових обмірної і проектної практик для студентів нашої кафедри[2]. Разом з керівництвом Заповідника[3] були вибрані конкретні об'єкти, які потребували ретельного і нагального опрацювання. Цей досвід виявився настільки корисним і цікавим, що Ми вирішили ті емоції і творчі пошуки, які втілились в результати роботи, викласти на папері. Творча атмосфера та доброзичливе ставлення під час практик до студентів та викладачів надихнули всіх на написання своїх вражень.

---

[1] «Регенерація історичного середовища Державного історико-культурного заповідника в м. Дубно» (студенти – Матасова Марія, Лебідь Олександра); «Ревалоризація забудови історичного середмістя м. Дубно» (студент – Заболотна Оксана). Керівники – професор, докт. арх. Слєпцов О.С., проф., канд. арх. Пламеницька О.А.).

[2] Склад учасників експедиції: викладачі кафедри – керівник, завідувач кафедри, докт. архіт., професор Олег Семенович Слєпцов; доценти, канд. архіт. – Сергій Олександрович Ніканоров, Тетяна Миколаївна Ладан; доцент Ольга Володимирівна Пивоваренко;

студенти групи 14-А – Жорновий Кирило, Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана, Бичкова Катерина; студенти групи 14-Б – Конотопенко Анастасія, Шульженко Дар'я, Зеленяк Віктор, Кобилецький Ігор, Павлик Дмитро, Замковенко Богдан; студенти групи 54 – Левицька Юлія, Громова Олена, Сапіжак Ольга, Гриценко Іванна.

[3] Замовник: Державний історико-культурний заповідник м. Дубно: директор Леонід Святославович Кічатий, завідувач відділу історії Тамара Борисівна Дмитренко.

В програмі кафедри основ архітектури і архітектурного проектування передбачене проведення учбових: обмірної, ознайомлювальної та виробничої (проектної) практик під керівництвом викладачів кафедри.

Для студентів першого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр передбачена літня **обмірна практика**, під час якої студенти досліджують пам'ятки архітектури України у вигляді обмірів, креслень та малюнків на аркушах формату А2, виконаних на професійному рівні.

Актуальність обмірної практики полягає у:

- вивченні студентами пам'ятки архітектури та її деталей в натурі та перенос поточного стану будівлі або споруди в ортогональні проекції;
- точне графічне відображення об'єкту на час його дослідження в природному та архітектурному середовищі.

Для студентів другого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр передбачена **ознайомлювальна практика**, під час якої студенти досліджують пам'ятки архітектури України та виконують замальовки та історичні довідки у вигляді рефератів на форматі А4.

Актуальність ознайомлювальної практики полягає у:

- поглибленому вивченні історії архітектури України;
- художній фіксації поточного стану архітектурних об'єктів у різних техніках;
- узагальненні фактичних матеріалів по архітектурних об'єктах з різних історичних епох;
- поглибленому вивченні певних архітектурних стилів в Україні.

Для студентів п'ятого курсу освітньо-кваліфікаційного рівня магістр передбачена літня **проектна практика**, під час якої студенти мають змогу працювати над реальними завданнями з проектування, реконструкції та реставрації об'єктів архітектури на базі проектних фірм та науково-дослідницьких інститутів. В результаті під керівництвом професійних архітекторів-практиків студенти виконують робочі креслення та розробляють концепт проекти з реконструкції будівель і споруд та надають пропозиції з дизайн реставрації їх інтер'єрів.

Актуальність проектної практики полягає у:

- отриманні навичок з проектування та детальною розробкою робочих креслень;
- вивченні історії та теорії архітектури України;
- наданні реальних доцільних пропозицій щодо проектування, реконструкції та реставрації об'єктів;
- ув'язуванні архітектурно-будівельної частини проекту з суміжними спеціальностями;

- розробці презентацій у вигляді комп'ютерних анімацій та 3D візуалізацій об'єктів з урахуванням навколишнього існуючого та уявного архітектурного та природного середовища.

Отримані комплексні результати дають змогу з розумінням ставитися до архітектурної спадщини в нашій країні, що формувалася в різні історичні епохи, та дозволять глибше виявити її архітектурно-художні особливості і, як наслідок, можуть збагатити загальноісторичні культурні знання, визначити нові теми для проведення науково-дослідних робіт.

Оцінка та захист отриманих результатів проводиться публічно перед комісією відразу по завершенню учбової практики в присутності викладачів кафедри, адміністрації та наукових співробітників досліджуваних об'єктів.

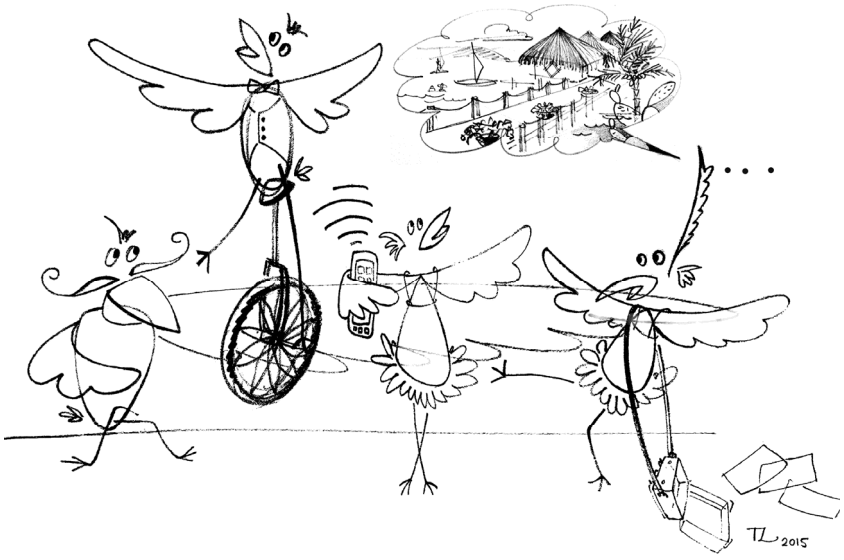
Метою учбових практик є:

- закріплення у студентів науково-теоретичних знань, отриманих в процесі вивчення основ архітектурного проектування та історії архітектури;
- засвоєння технічних прийомів для отримання практичних навичок у виконані графічних матеріалів – кроків, обмірів, малюнків, ескізів, робочих креслень, тощо;
- розвинення науково-аналітичного ставлення до об'єктів архітектури.

Основними завданнями практик є:

- створення основ для проектів з реставрації та реконструкції;
- графічна фіксація та експертиза поточного стану об'єктів;
- визначення об'ємів будівельних та реставраційних робіт;
- вивчення нових методів проектування, зведення історичних та індустріальних будівель, застосування ефективних матеріалів та конструкцій, макетування та прив'язка проектів в натуру.

Перші враження самих керівників про можливість поїхати на літню практику в інше місто, були саме такими…

З ліва направо –

Олег Семенович Слєпцов: «…це – Канари!!!»;

Сергій Олександрович Ніканоров: «Провітрю-ка я свої колеса…»;

Ольга Володимирівна Пивоваренко: «Випробую-ка я новий телефон…»;

Тетяна Миколаївна Ладан: «…Беру етюдник, їду … на «Канари»…»

Розпорядок дня на період літньої практики в м. Дубно з 28.06.2015 по 10.07.2015

28.06.2015 (неділя)

12.00 – приїзд у м. Дубно, Рівненської області; розміщення в гуртожитку медичного коледжу

13.00 – обід

13.30 – 15.00 – оглядова екскурсія по Дубенському замку

15.00 – 18.45 – прогулянки по центру м. Дубно

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час (святкування дня Конституції, прогулянки по місту)

22.00 – 23.45 – похід студентів у клуб на гумористичну програму присвячену дню Молоді (1 курс); прогулянки по місту

00.00 – відбій

29.06.2015 (понеділок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – визначення потреб замку з адміністрацією Дубенського замку; видача завдання (розбивка студентів 1-го та 5-го курсів на бригади, узгодження умов завдань)

13.00 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час (робота студентів в замку за завданнями – за бажанням)

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час (прогулянки по місту, розваги – малювання, ігри, огляд кінофільмів, тощо)

22.00 – відбій

30.06.2015 (вівторок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – робота над кроками (1 курс); робота в архіві замку (5 курс) – ознайомлення з історичними довідками, попередніми проектними розробками, матеріалами фотофіксацій; організаційні питання щодо забезпечення матеріалами для обмірів: рулетки, відвіси, мотузки, нульові рівні.

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – робота над кроками

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

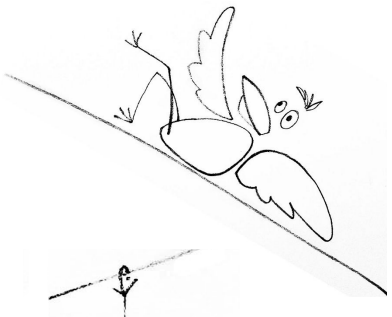
19.30 – 22.00 – вільний час

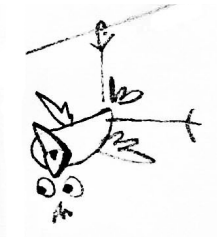
22.00 – відбій

Студенти 1-го курсу у центрі міста Дубно на святкуванні дня Коституції.
З ліва направо: Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана, Шульженко Дар'я, Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина

1.07.2015 (середа)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – обміри по крокам (1 курс); малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – обміри по крокам (1 курс); малювання ескізів рішень проектних пропозицій за завданням практики та визначення кращих ідей для їх реалізації у цифровому вигляді (5 курс)

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

2.07.2015 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – малюнок (1 курс); виконання проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 16.00 – обміри по крокам

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

3.07.2015 (п'ятниця)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – малюнок, корегування обмірів по кроках (1 курс); виконання проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30 – 15.00 – вільний час

17.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 20.30 – проміжний огляд готовності робіт студентів 1-го та 5-го курсів завідувачем кафедри та керівниками практик

20.30 – 22.00 – вільний час

На екскурсії по Тараканівському форту.
Екскурсовод Юрій Пшеничний

4.07.2015 (субота)

6.30-7.30 – підйом

8.00 – сніданок

9.00 – 10.00 – відвідування виставки гобеленів професора О.С. Слєпцова у Дубенському замку, фотосесія в замку та навколо замку

10.00 – 16.00 – екскурсія до міста Кременця (краєзнавчий музей, культові будівлі, гора Бона)

16.00 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

20.00 – 22.00 – вільний час, відвідування 3D-кінотеатру

22.00 – відбій

5.07.2015 (неділя)

7.00-8.00 – підйом

9.00 – сніданок

9.30 – 12.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

13.00 – обід

13.30 – 18.45 – вільний час

19.00 – вечеря

19.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

6.07.2015 (понеділок)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – виконання кресленика по визначеним розмірам

13.00 – обід

13.30 – 14.00 – вільний час

15.00 – 17.00 – екскурсія до Тараканівського форту (екскурсовод – Юрій Пшеничний, історик, археолог)

14.00-14.30 – відвідування виставки «Майдан в об'єктиві» польського фотографа Якуба Шимчука у Дубенському замку

14.30 – 17.45 – вільний час (плетення віночків, прибирання дівчат до свята Івана Купала)

17.30 – вечеря

18.00 – 22.00 – святкування свята Івана Купала на острові біля замку та біля гуртожитку на р. Ікві (фотосесія, «селфі»)

22.00 – відбій

На виставці гобеленів професора О.С. Слєпцова у Дубенському замку.
З ліва направо: Левицька Юлія, Гриценко Іванна, Жорновий Кирило, Ладан Тетяна Миколаївна, Громова Олена, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Павлик Дмитро, Сапіжак Ольга, Сидоренко Вероніка, Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина, Слєпцов Олег Семенович, Шульженко Дар'я, Зеленяк Віктор, Кобилецький Ігор, Лисенко Євгенія, Ніканоров Сергій Олександрович, Числовська Оксана

7.07.2015 (вівторок)

9.00 – 12.45 - виконання кресленика по визначеним розмірам (1 курс), проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30-16.00 – робота студентів за завданнями

16.00 – 18.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

19.00 – вечеря

20.00 – 22.00 – вільний час, відвідування 3D кінотеатру у Дубенському замку

22.00 – відбій

8.07.2015 (середа)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – виконання кресленика по визначеним розмірам (1 курс), проектних пропозицій за завданням практики на комп'ютері (5 курс)

13.00 – обід

13.30-16.00 – робота студентів за завданнями

16.00 – 18.45 – вільний час (прогулянки по місту та малювання визначних місць міста Дубна)

19.00 – 20.30 – вечірні «шашлики» у заміському готельно-ресторанному комплексі «Візит» (вечеря-пікнік, малювання)

20.30 – 22.00 – вільний час

22.00 – відбій

9.07.2015 (четвер)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 12.45 – підготовка матеріалів практики для презентації (кроки, обмір, рисунок – 1 курс; презентацій – 5 курс), вирішення організаційних питань щодо презентації результатів практик, обговорення сценарію заходу презентації, підготовка приміщення до презентації

13.00 – обід

13.30-16.00 – підготовка матеріалів результатів практик для презентації

16.00 – 18.45 – розвішування експозиції матеріалів практики у Дубенському замку

19.00 – вечеря

19.30 – 21.00 – підготовка виступів до захисту та презентації робіт

21.00 – 22.00 – репетиція доповідей для презентації

22.00 – відбій

На горі Боні у м. Кременці

З ліва направо: Слєпцов Олег Семенович, Лисенко Євгенія, Кобилецький Ігор, Зеленяк Віктор, Бичкова Катерина, Жорновий Кирило, Замковенко Богдан, Кічатий Леонід Святославович, Громова Олена, Сапіжак Ольга, Шульженко Дар'я, Конотопенко Анастасія, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Павлик Дмитро, Левицька Юлія, Гриценко Іванна, Числовська Оксана, Ладан Тетяна Миколаївна

10.07.2015 (п’ятниця)

7.00-8.00 – підйом

8.30 – сніданок

9.00 – 10.00 – збір речей та здача кімнат гуртожитку коменданту

10.00 – 12.00 – в присутності запрошених керівників та працівників заповідника та міста, телебачення та преси, презентація роботи студентів та викладачів кафедри під час практики в м. Дубно, виступ директора Державного історико-культурного заповідника Л.С. Кічатого, завідувача кафедри, професора О.С. Слєпцова та доцента С.О. Ніканорова, вручення грамот учасникам та організаторам практики.

12.00 – виселення з гуртожитка та від’їзд до Києва

Кічатий Леонід Святославович

Директор Державного історико-культурного заповідника у м. Дубно

Співпраця

Державний історико-культурний заповідник міста Дубна створено за постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.1993р. №444. Згідно постанови на баланс заповідника передано такі пам'ятки історії, культури та архітектури як:

- Дубенський замок XV-XVIII ст. (палац князів Острозьких, палац князів Любомирських, надбрамний корпус);
- Луцька брама XVI ст.;
- синагога XVI ст.;
- Спасо-Преображенська церква XVII ст.;
- Свято-Юріївська церква XVII ст.;
- монастир кармеліток XVII ст.;
- костел бернардинів і його келії XVII ст.;
- костел Яна Непомука XX ст.;
- Свято-Іллінський собор поч. XX ст.;
- світські будівлі XVIII-XIX ст. у центральній частині міста;
- краєзнавчий музей.

Колектив наукових співробітників складається понад десяти кваліфікованих фахівців. У заповіднику працює відділ охорони пам'яток історії, культури й архітектури, відділ історії, відділ фондів, відділ науково-освітньої роботи та реставраційні майстерні.

Старанням наукових працівників відкриваються нові тематичні виставки та експозиції, проводяться наукові конференції, поповнюються фонди, видаються нові краєзнавчі видання.

Знання історії рідного краю рівненського громадського діяча П.С. Опанасюка також стала новою хвилею подальших цікавих проектів у м. Дубно.

На всіх об'єктах заповідника постійно ведуться реставраційні та будівельно-відновлювальні роботи. Цьому сприяють Рівненська обласна рада і Рівненська обласна і районна держадміністрації, Дубенська міська рада та наші земляки.

«Благодійний фонд відродження Дубенського замку», який був створений у 1999 році сприяє охороні, збереженню та реставрації замку, а також нагромадженню коштів та матеріальних ресурсів, призначених для здійснення цієї мети.

Співпраця з Київським національним університетом будівництва і архітектури розпочалася із знайомства з професором Слєпцовим Олегом Семеновичем, через його прекрасне хобі – заняття ручним ткацтвом – виготовлення гобеленів, виставка яких незабаром стала окрасою експозиційних залів Дубенського замку.

Творча багатогранність Олега Слєпцова надихнула на подальшу співпрацю між потужними науково-дослідницькими установам України – Державним історико-культурним заповідником м. Дубна та Київським національним університетом будівництва і архітектури.

У літку 2015 р. виникла можливість проходження обмірної та проектної практик для студентів першого та п'ятого курсів Київського національного університету будівництва і архітектури, результати якої зацікавили громадськість міста та надихнули на нові подальші проекти співпраці.

Під керівництвом досвідчених викладачів студенти першого курсу здійснили обміри фрагменту фасаду та інтер'єрів різних приміщень палацу Любомирських Дубенського замку, студентами п'ятого курсу були запропоновані – концепція реконструкції ландшафтного середовища на території замку та концепція дизайн-реставрації бенкетної зали палацу Любомирських.

В ході сумісної роботи студентів та викладачів КНУБА, а також дирекції та працівників заповідника були досягнуті високі практичні результати.

Висловлюємо щиру подяку Любецькій Н. О. – заступнику по науковій роботі, Гаврилюку С. В. – заступнику по господарській роботі, Шумилу В. К. – головному інженеру, Дмитренко Т. Б. – заввідділу історії заповідника, Пшеничному Ю. – історику, археологу.

Особливу подяку висловлюємо ректорату та деканату архітектурного факультету КНУБА, професору Слєпцову О. С., доцентам Ніканорову С. О., Ладан Т. М., Пивоваренко О. В.

Дмитренко Тамара Борисівна

завідувач відділу історії
Державного історико-культурного заповідника
у м. Дубно

Історична довідка по м. Дубно і замку

Свідок багатьох історичних подій, замок зберігає пам`ять про відомих особистостей. У 1648 р. тут перебував Максим Кривоніс із козацьким військом, під час Північної війни в укріпленні бували Карл XII і Петро I. Літературні образи та події повісті Миколи Гоголя «Тарас Бульба» також пов`язані з замком у м. Дубно.

Дубенський замок належить до укріплень бастіонного типу. В середині XVII ст. його спорудив князь Януш Острозький на основі раніше зведених укріплень. Вигідна в стратегічному плані територія, захищена річкою Іквою та заболоченою долиною, визначила планувальну організацію замку. Два бастіони з казематами та куртиною між ними розміщено з боку міста та відділено від нього глибоким ровом. В`їзд у замок здійснювався через міст та браму прибрамного корпусу, що міститься на осі між бастіонами.

Два бастіони та куртина становлять укріплений фронт або так званий горнверк загальною довжиною близько 330 м. Бастіони, викладені з каменю-пісковику та цегли у верхніх шарах мурувань, завершуються двох`ярусними сторожовими баштами циліндричної форми. На замковому подвір`ї розміщується двоповерховий палац князів Любомирських, збудований наприкінці XVIII ст. з використанням фундаментів та стін північно-східного флігеля XVI ст. Тоді ж перебудовано і південно-західний корпус.

Часті перебудови, занепад та запустіння замку в XIX ст. призвели до значних руйнувань його споруд, втрати первісного декору. Лише білокам`яний портал в`їзної брами замку засвідчує його ренесансне минуле. Замок у м. Дубно є визначною пам`яткою оборонної архітектури на волинських землях.

До початку XX ст. Дубенський замок так ніким жодного разу не був узятий приступом. І лише у Першу світову війну австро-угорські війська важкою артилерією частково зруйнували фортецю. Останнього удару по замку завдала армія СРСР. Після відходу частини, що дислокувалася в ньому, замок був справжніми руїнами. Руїни простояли до 1934 р., поки польська

влада не відбудувала замок заново. До 1939 р в замкових будівлях розташовувались різні відомства: староство, суд, сеймик.

В'їзна брама з прибрамним корпусом Дубенського замку

Палац Любомирських Дубенського замку зі сторони острова

Під час ІІ світової війни в замку квартирували мадяри. На початку 1950-х рр. сюди перевезли військову частину, яка проіснувала до 1986 р. З 1986 р. замок перейшов у відомство Міністерства культури, а з 1993 р замок входить до складу Державного історико-культурного заповідника м. Дубна.

Сьогодні Дубенський замок поступово відбудовується і реставрується. На його території діють музеї, виставки. Це рідкісна по красі фортифікаційна
споруда по праву може вважатися пам`яткою не лише Рівненщини, але і всієї України.

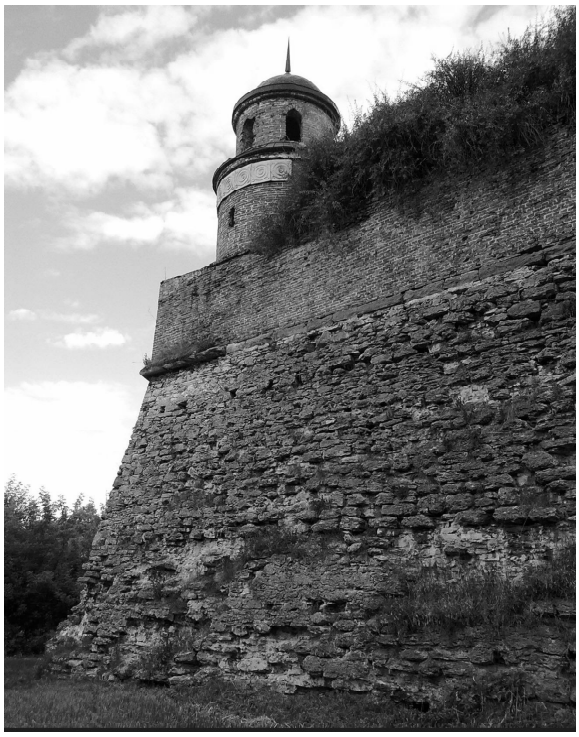
Легенда

Легендою Дубенського замку овіяна одна з двох веж (зі сторони ріки), яка отримала назву Беатка. Вона по сумісництву є і одним з символів міста Дубно. Легенда пояснює чому саме так назвали цю башту.

Весною 1577 р. в замку готувались до свята, а саме до весілля князя Соломерецького та Беати. Остання була племінницею князя Острозького. В цей момент до Дубно дійшла страшна новина, що через Злодійську долину до міста підійшли татари, і ось-ось мають штурмувати замок. В замку розпочалась паніка. Люди не знали, як близько ворог і що діяти. Звістка, що напали татари дійшла і до Беати. «А хто так «татари»? Я про них ніколи не чула. Які вони на вигляд?» - запитала княжна. Прислуга почала розповідати, що татари страшніші за самого чорта. Але Беата забажала сама побачити живого татарина. Стала вона проситися вийти на бастіон - і звідти побачила татар. Не хотіли її пускати. Ледве вмовила Беата. Вийшовши на бастіон вона побачила військовий табір татар та їх приготування до бою. Побачивши, що татари ні які не чорти, а такі ж звичні люди. Беата вирішила дати їм відсіч. Вона взяла до рук зброю і почала закликати людей в замку до бою.. Але її підтримав лише придворний блазень.

Але Беата не здалась. Вона вийшла на бастіон, помолилась, підійшла до гармати і наказала слугам націлити гармату на ханський намет. Потім власноруч підпалила запал. Бог почув її молитви і гарматне ядро влучило прямо в намет хана. Битва зупинилася. Всі мовчки спостерігали за тим що трапилось. В замку почалась ще більша паніка. Оборонці вважали, що тепер татари взагалі знищать всіх людей в замку з неймовірною жорстокістю. Але сталося диво! Татари сприйняли це як попередження з неба і почали тікати. Побачивши це Беата сказала, що треба продовжувати підготовку до шлюбу (далі можете дофантазувати самостійно). З тих пір вежу, що розташована зі сторони річки Ікви називають Беаткою.

Замок князів Острозьких-Любомирських у місті Дубно – одна з найнеприступніших твердинь Волинського краю. Перша згадка про це місто датована літописами 1100 р., коли з'їзд руських князів-братів залишив його

Північний бастіон замку

Сторожова башта південного бастіону замку

опальному князеві Давидові Ігоревичу. У 1241 р. монголо-татарська орда хана Батия сплюндрувала давньоруський град Дубен. Відродження містечка пов'язане з діяльністю князя Федора Острозького, який відновив дерев'яно-земляну фортецю.

В кінці XIV ст. на старому городищі домонгольської епохи був споруджений невеликий замок із земляними валами, дубовим частоколом і дерев'яними дозорними баштами. Плато, де стояли ці непоказні кріпосні споруди, було добре захищено самою природою: з двох боків його огинали рукави річки Іква, з двох інших тягнулися важкопрохідні трясовини. Фактично це був острів, з усіх боків оточений водою. Перешийок, що простягнувся із заходу, єдине місце, де до замку можна було підійти з суші, був перегороджений високим земляним валом і ровом перед ним - настільки глибоким, що він міг наповнюватися водами річки.

У 1498 р. князь Костянтин Острозький одержав від литовського князя Олександра привілей, згідно якого Дубно було зведене в ранг міста, а ще через дев'ять років король Сигізмунд I дарує місту магдебурзьке право. Тим самим Дубно отримує нові стимули до розвитку. В цей же час, на межі XV-XVI ст., власники міста, князі Острозькі, починають будівництво нової системи міських укріплень, ядром якої покликаний був стати кам'яний замок, що змінив колишню дерев'яно-земляну фортецю кінця XIV ст. У його західній частині Костянтин Острозький зводить надбрамну башту з крізним проїздом, яка одержала назву Луцька брама. Ця могутня триярусна споруда з товстими - до 2 метрів - стінами була головним опорним пунктом на західному оборонному рубежі замку, що включав також високий земляний вал і глибокий рів, через який був перекинутий підйомний міст. Вже в XVI ст. Дубенський замок придбав славу неприступного, наймогутнішого на всій Волині.

Цей замок упродовж століть ніким не був взятий приступом. Він зумів витримати облоги кримських татар, козаків Максима Кривоноса (1648 р.), російських військ Шеремєтьєва (1660 р.). Його штурмували шведи Карла XII (1706 р.) й росіяни Петра I (1707 р.).

Початок XVII ст. ознаменувалося широкою перебудовою замку, реалізованою останнім князем з династії Острозьких – Янушем. На великій території, на захід від старого городища, почалося будівництво нового кільця оборонних укріплень, що увібрало в себе залишки колишнього замку Острозьких. За первинним задумом будівельників, замок повинен був мати трикутний план з трьома кутовими бастіонами, проте через низку причин вдалося побудувати лише північний і південний бастіони, сполучені 160-метровою куртиною. У середній її частині був влаштований головний в'їзд, а перед фасадами бастіонів і куртиною, що їх сполучала, був викопаний

широкий рів. В'їзд у замок здійснювався через міст та браму прибрамного корпусу, що міститься на осі між бастіонами.

Два бастіони та куртина становлять укріплений фронт або, так званий, горнверк загальною довжиною близько 330 м. Бастіони, викладені з каменю-пісковику та цегли у верхніх шарах мурувань і завершуються двох'ярусними сторожовими баштами циліндричної форми. До системи оборонних споруд увійшли також розташовані на стратегічно важливих місцях монастирі-фортеці бернардинців (біля Луцької брами) і кармеліток (на північній межі плато). У підземеллях замку, окрім озброєння, на випадок облоги зберігалися й запаси їжі. Це були тисячі шматків сала, сотні бочок з рибою, оселедцями, в'яленим м'ясом та медом, барильця з повидлом, пшениця, різноманітні крупи. Продукти у спеціально обладнаних коморах не псувалися роками. У замкових казематах під час ворожих нападів переховувалися не лише мешканці замку, а й місцеві жителі. Підземними ходами можна було дістатися у різні частини міста.

У «Реєстрі скарбів замку князів Острозьких, складеному у 1616 році» подається перелік усіх речей, що зберігалися в сховищах.

А це кінська збруя, захисне озброєння, яке було виготовлене винятково з благородних металів та оздоблене дорогоцінним камінням, срібні та золоті столові предмети. В замку зберігалися і чималі запаси тканин, хутра і, звичайно, коштовності: діадеми, персні з діамантами та рубінами, золоті та срібні ланцюжки. Всього багатств налічувалося 49 скринь. І що важливо, у «Реєстрі» харчі прирівнюються до скарбів. Оскільки під час облог вони були найціннішими.

Князь Януш Костянтинович оберігав скарби Дубенського замку, як пам'ять про батька й діда. Особливо дорожив золотою медаллю з зображенням князя Костянтина. Медаль - останній прижиттєвий портрет старого князя. Син завжди брав цю реліквію з собою в походи. Це зазначено і в «Реєстрі» 1616 р.

Одразу після смерті князя Костянтина Костянтиновича Януш Острозький заснував Острозьку ординацію, столицею якої спочатку вважався Острог, а пізніше – Дубно. Януш Острозький подбав і про зміцнення дубенської фортеці - укріпив замок бастіонами, два з яких збереглися до нашого часу. Полонені татари вирили глибокий рів. Його стіни обклали білим каменем. Проклали підвісний міст, який щовечора піднімали. Відтак замок став ще неприступнішим.

Скарби приваблювали завойовників. Саме багатства Дубенського замку, вважають історики, і були справжньою причиною десятків ворожих нападів на Дубно. Так лише у 1577 р. татари двічі намагалися взяти замок,

однак безуспішно. Замок був повністю закутий в олово, броню і мав величезні запаси харчів.

У 1648 р. за Владислава-Домініка Заславського, який князював після Януша Острозького, Дубенський замок намагалися взяти авангардні загони війська Богдана Хмельницького на чолі з Максимом Кривоносом. Причина - ті ж самі скарби. Однак, побачивши укріплення фортеці, на наступ козаки не наважились.

У 1660 р. під стінами замку стояли російські війська боярина Шереметьєва, але прихід кримського хана Іслам-Гірея перешкодив їм здійснити свої наміри.

Дубенський замок уцілів під час Північної війни 1700-1721 рр. Російський цар Петро I, намагаючись привернути на свій бік волинських магнатів, охороняв їх інтереси і права.

Наступний князь - Януш Сангушко - тримав у замку численний двір і жив на широку ногу. А відтак розтринькував і скарби, які йому дісталися у спадок від Острозьких. Згодом Сангушко скасував Острозьку ординацію, землі розділив між кількома десятками польських сімей. Замок Януш Сангушко занедбав, а Дубно подарував Станіславу Любомирському. У другій половині XVIII ст., за часів Станіслава і Михайла Любомирських, Дубенський замок почали відновлювати. На старому фундаменті побудували палац Любомирських з великими бальною та бенкетною залами. Їх декорував відомий італійський майстер Доменіко Мерліні. До сьогоднішнього часу збереглися вакханки і сатири, що завмерли в танці. Під час контрактових ярмарків Любомирські частину палацу надавали гостям, аби ті могли гарно розважитись та відпочити. Тут влаштовували азартні ігри, які за один вечір могли перетворити багачів на бідняків, а бідняків - на багачів. На знамениті Дубенські контракти, що проіснували 20 років, щорічно з'їжджалися до 30 тисяч чоловік, у той час як населення самого міста становило лише шість з половиною тисяч. У 1794 р. контракти перевели до Звягеля, а потім до Києва. Вони і дали назву столичній Контрактовій площі на Подолі. А Дубно почало занепадати.

Прийоми, які у палаці влаштовував князь Юзеф Любомирський на початку XIX ст., не мали тієї величі й пишності, як за контрактів. Напередодні війни 1812 р. гарнізон Дубенської фортеці очолював Кутузов, армія якого стояла на кордоні з Австрією.

Юзеф Любомирський та його син Марцелій програли у карти велику суму грошей. І тому у 1844 р. вирішили продати Дубно разом зі старим родинним замком військовому відомству. Проте молодий князь Марцелій сам продав місто і замок уральському золотопромисловцю Яковлєву і втік до Англії.

Палац Любомирських у Дубенському замку

Згодом права на Дубно і замок перейшли до сина Яковлєва, офіцера гусарської армії. Пізніше замок купила княгиня Єлизавета Барятинська. А наприкінці XIX ст. вона продала його державній скарбниці. До Першої світової війни в замку дислокувався один батальйон 41-го Селенгінського піхотного полку.

До початку XX ст. ніхто і ніколи не міг взяти замок. І тільки в роки Першої світової війни його сильно зруйнувала австрійська артилерія. Руїни простояли до 1934 р., аж доки польська влада не відбудувала замок заново. До 1939 р. там розташовувались польські державні установи, а під час німецької окупації дислокувалися угорські частини. Після приходу Червоної армії у замку розмістилися органи радянської влади. На початку 1950-х рр. сюди перевезли військову частину, яка проіснувала до 1986 р. Нині Дубенський замок поступово відновлюється, у відреставрованих приміщеннях розміщені музеї, виставки. Рідкісний за красою та історичною важливістю, цей ансамбль фортифікаційних споруд є перлиною не тільки Рівненщини, але і всієї України. У 1993 р замок увійшов до складу створеного в Дубно Державного історико-культурного заповідника.

Результати співпраці

Після приїзду, поселення, ознайомлення з містом та Дубенським замком, в ході екскурсій та візуального обстеження фасадів, інтер'єрів та ландшафтного середовища, студенти першого та п'ятого курсів були розподілені на чотири бригади.

В склад окремих бригад входили студенти як першого (обмірна практика) так і п'ятого курсів (проектна практика).

БРИГАДА № 1

(кількість студентів: 4)

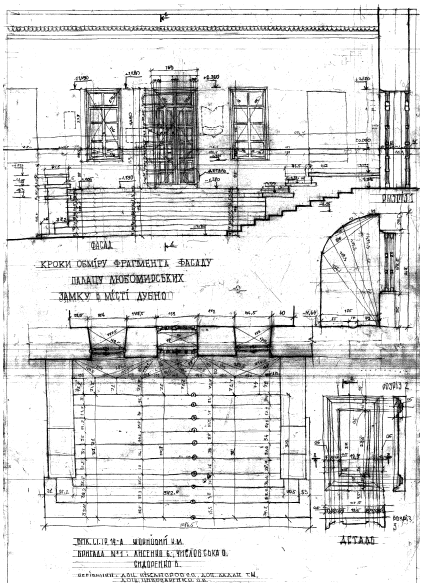
Склад бригади:

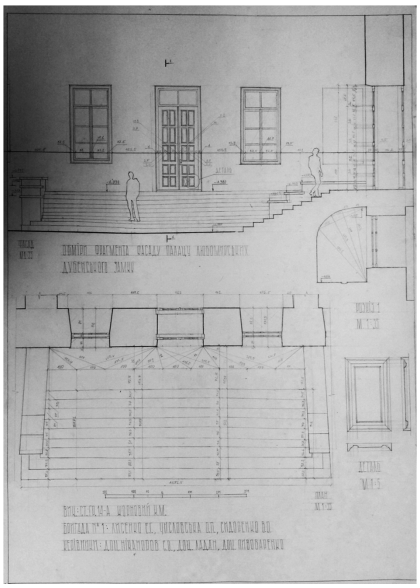
Жорновий Кирило, Лисенко Євгенія, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана (студенти 14-А групи)

Тема завдання №1: «Обмір фрагменту фасаду палацу Любомирських Дубенського замку»

Результати роботи:

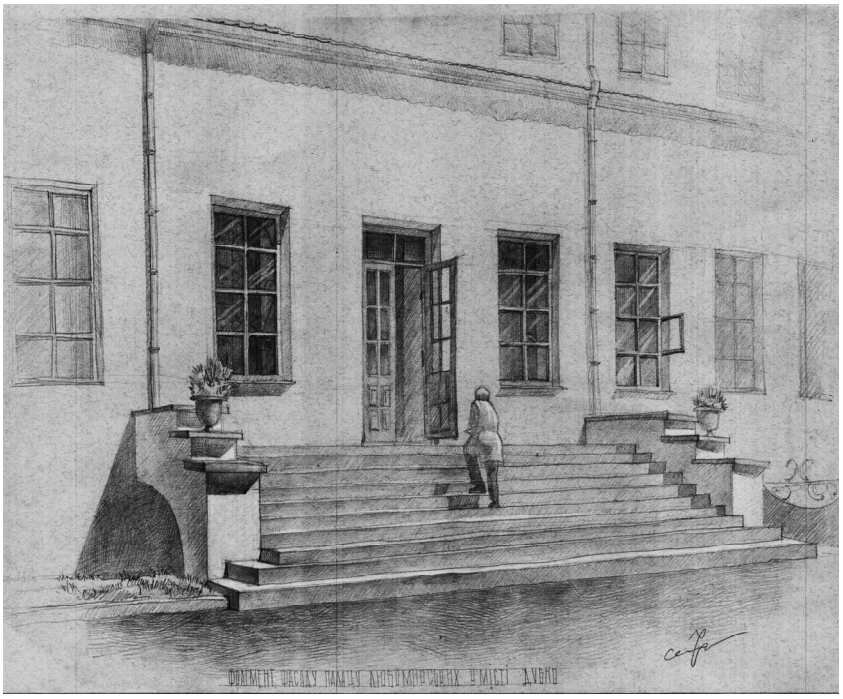
Проведені візуальні обстеження фасаду палацу Любомирських Дубенського замку; виконані обміри вхідної групи (двері, вікна, сходи, деталі конструктивних та декоративних елементів), креслення та малюнки.

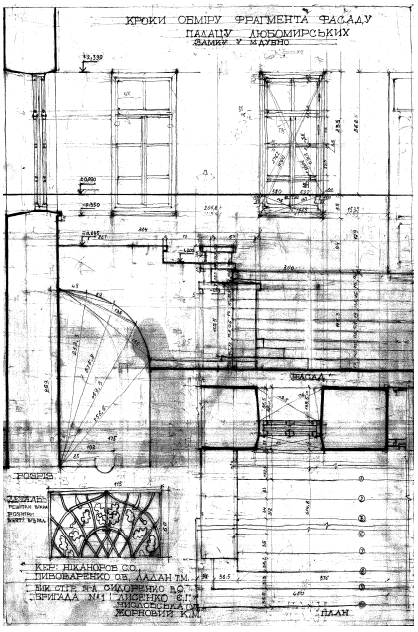

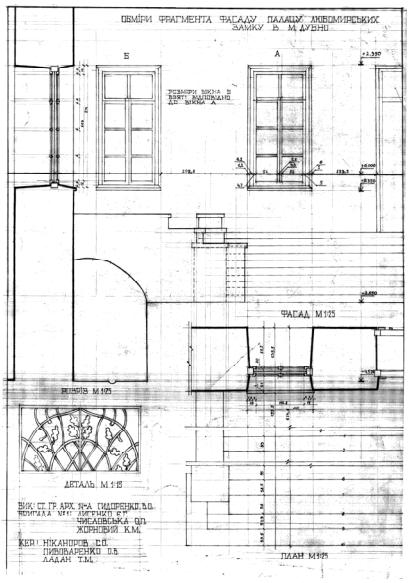

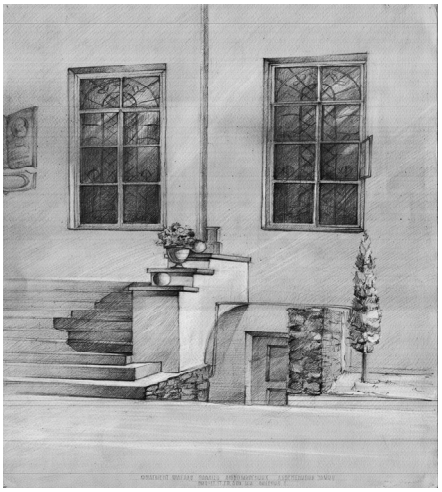
«… завданням було передбачено виконання прив’язки фасаду будівлі до генерального плану та досконалі обміри дверей та сходинок палацу Любомирських Дубенського замку. Було визначено, що сходи мають дуже вільні пропорції, тому прийшлося визначати їх розміри у декількох місцях – як по кутах, так і в середній частині… Арочний прохід під сходами потребує ремонту… »

Жорновий Кирило,
студент 14-А групи

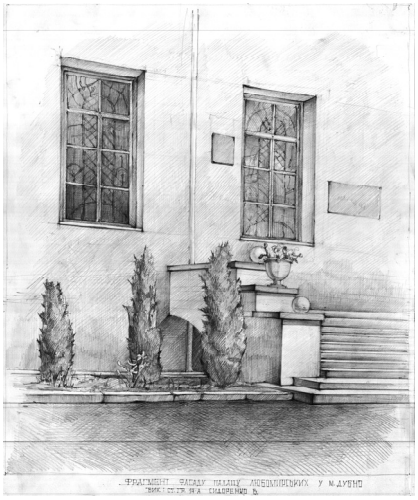

КРОКИ ОБМІРУ ФРАГМЕНТА ФАСАДУ
ПАЛАЦУ ЛЮБОМИРСЬКИХ
ЗАМКУ У МУДРОМУ
ФАСАД
РОЗРІЗ
ДЕТАЛЬ
ПЛАН
КЕР: НІКАНОРОВ СО.
ПИВОВАРЕНКО ОВ. ЛАДАН ТМ.
ВИК. СТР. ЯЧ. ОЛКОВЕНКО Б.С.
БРИГАДА №1 ЛИСЕНКО С.Г.
ЧИЖЕВСЬКА О.І.
ЖОРНОВИЙ К.М.

ОБМІРИ ФРАГМЕНТА ФАСАДУ ПАЛАЦУ ЛЮБОМИРСЬКИХ
ЗАМКУ В. М. ДУБНО
Б
А
ФАСАД М1:25
ДЕТАЛЬ М 1:5
ПЛАН М1:25
ВИК: СТ. ГР. АРХ. ЯЧ. ГИДРЕНКО Л.О.
БРИГАДА №1: ЛИТВИН С.Г.
ЧИСАЛЬСЬКА О.Л.
ЖОРНОВИЙ К.М.
КЕР: НІКАНОРОВ С.О.
ПИВОВАРЕНКО О.В.
ЛАДАН Т.М.

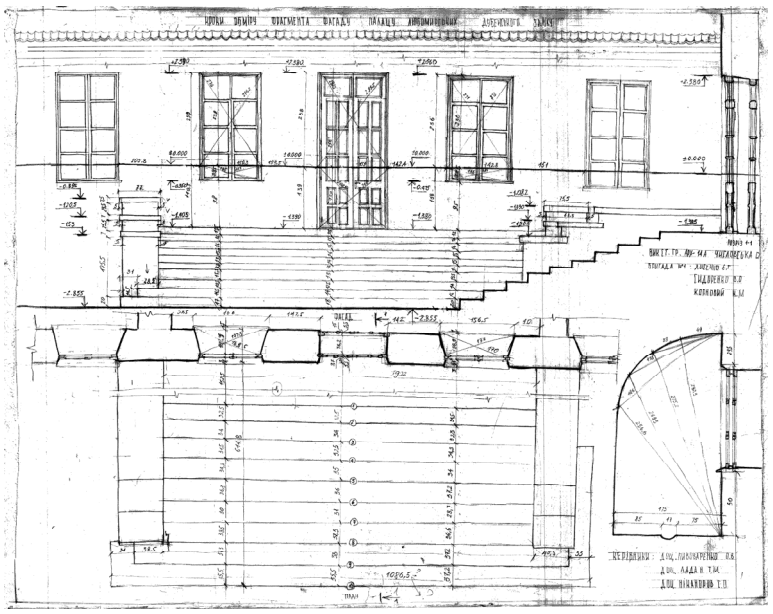
«… обміри сходинок, парапету та вікна по праву сторону від центральних дверей палацу Любомирських показали, що будівля відзначається розмірами, які є нерегулярними по відношенню до нульової лінії. Особливо довільними є розміри сходинок…»

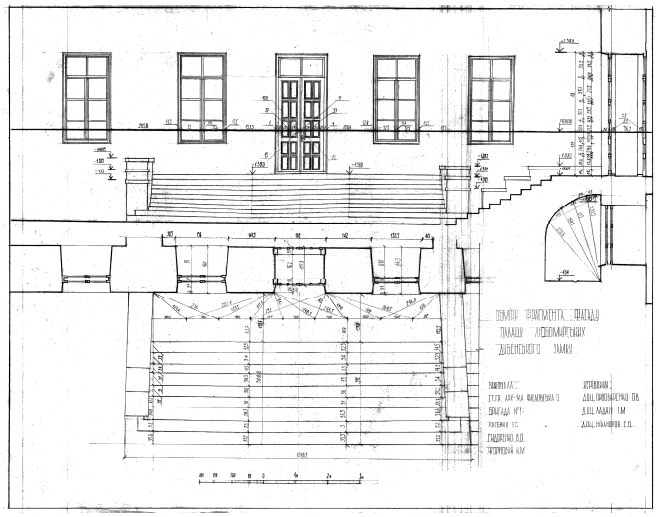
Лисенко Євгенія,
студентка 14-А групи

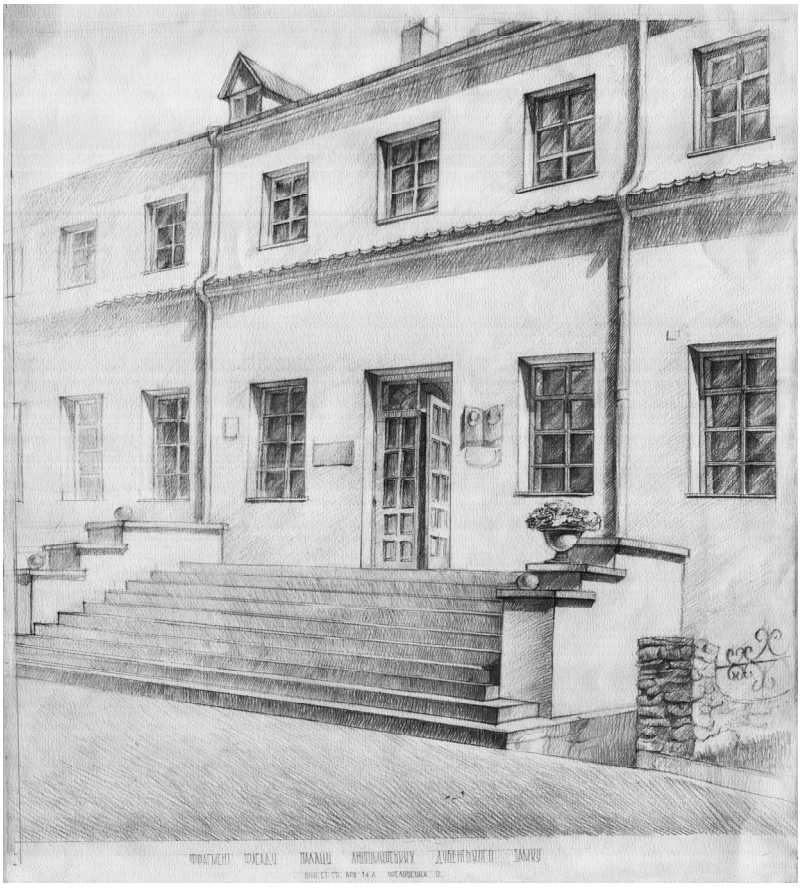

«… під час обмірів першого вікна по ліву сторону від дверей було виявлено кривизну у пропорціях. Розміри другого вікна взяті відповідно до першого, так як до нього не був фізичний доступ. Вікна фасаду прикрашають металеві решітки з рослинним орнаментом. Верхня частина такої решітки являється деталлю на кресленні…(розміри взяті візуально)»

Сидоренко Вероніка,
студентка 14-А групи

…у склад роботи входило поєднання всіх обмірів моїх колег та виконання узагальненого кресленика частини фасаду в склад якого входили – двері, по два вікна з лівої та правої сторони від дверей та сходи…

Числовська Оксана,
студентка 14-А групи

БРИГАДА № 2

(кількість студентів: 2)

Склад бригади:

Зеленяк Віктор (студент 14-Б групи)

Тема завдання №2: «Обміри майданчику біля палацу Любомирських»

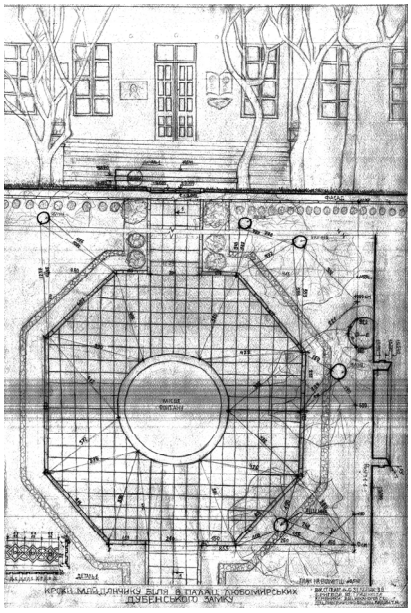
Результати роботи: Виконані обміри, креслення та малюнки ділянки розташування майданчику відпочинку навпроти головного входу до палацу Любомирських з прив'язками до фрагменту генерального плану. На плані майданчику вказані місця розміщення фонтану, існуючих поряд зелених насаджень та дерев. Прорoблено деталь декоративного фризу, розташованого по зовнішньому периметру парапету фонтану.

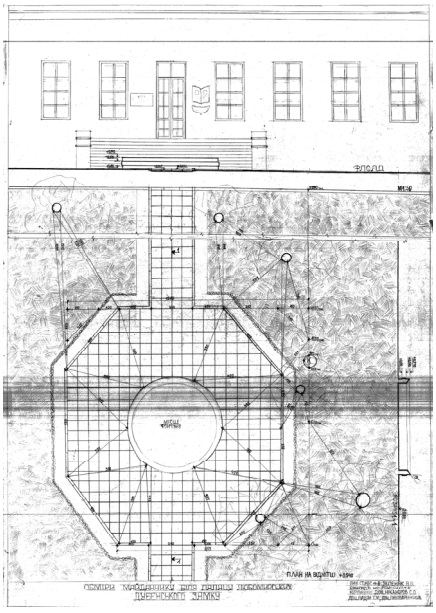
Гриценко Івана (студентка 54 групи)

Тема завдання №3: «Реконструкція ландшафтного середовища на території Дубенського замку – фонтан»

Результати роботи:

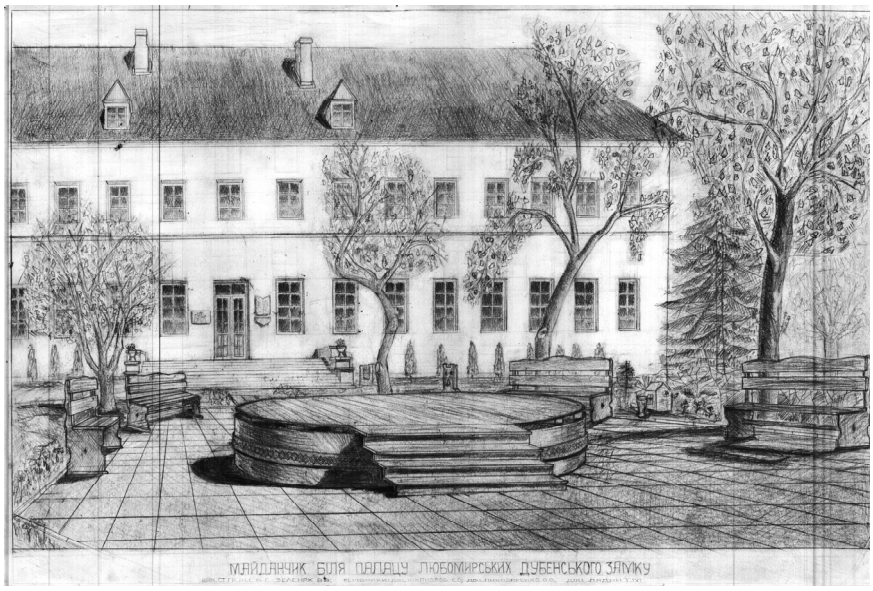
Проведено дослідження з історії замку та його мешканців, розроблений проект фонтану перед головним входом у палац Любомирських.

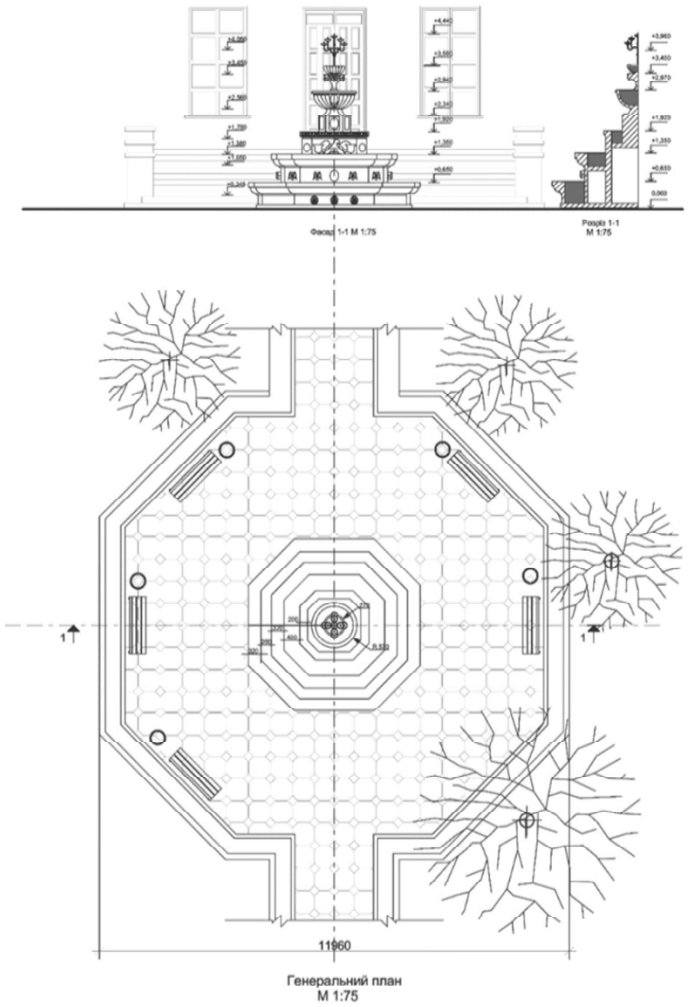

«… у завдання входило: обміри генерального плану невеликої паркової зони перед головним входом в палац Любомирських. ЇЇ центром є фонтан, який потребує реконструкції. Висота цоколю під фонтан складає 54 см, його діаметр 4м 60см... Довжина невеликої площі восьмигранної форми, вкритої плитками, навколо фонтану складає 11м, її ширина 10м. Всі плитки також мають великі похибки в розмірах та у розташуванні, тому потребують заміни. В ході обмірів, майданчик під фонтан був «прив'язаний» до дерев, щоб у подальшому була можливість більш детальніше розробити його реконструкцію із збереженням природного середовища…»

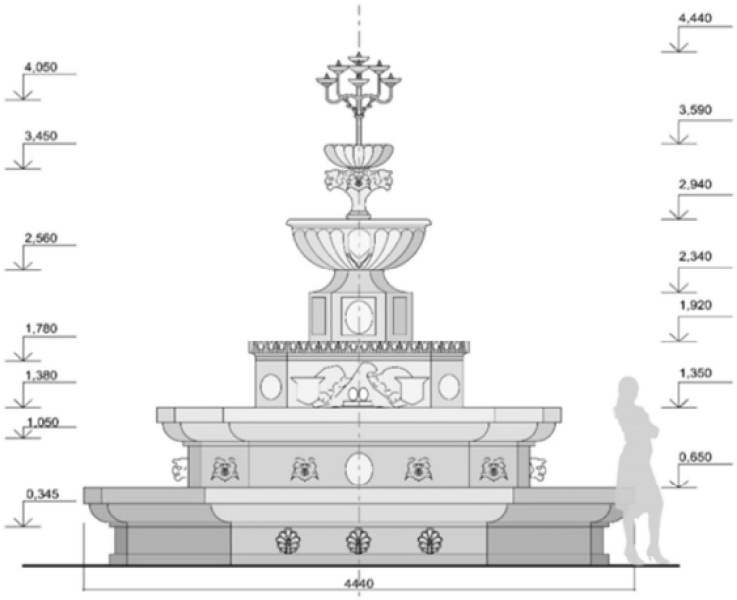
Зеленяк Віктор,
студент 14-Б групи

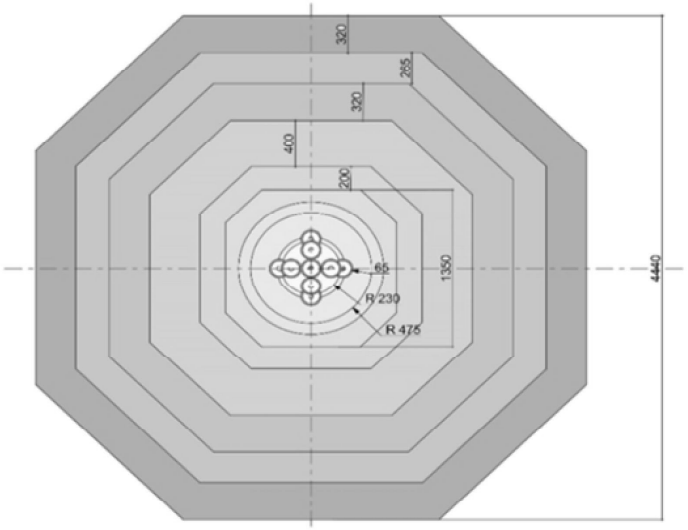

Генеральний план, фасад та розріз на фоні палацу Любомирських Дубенського замку

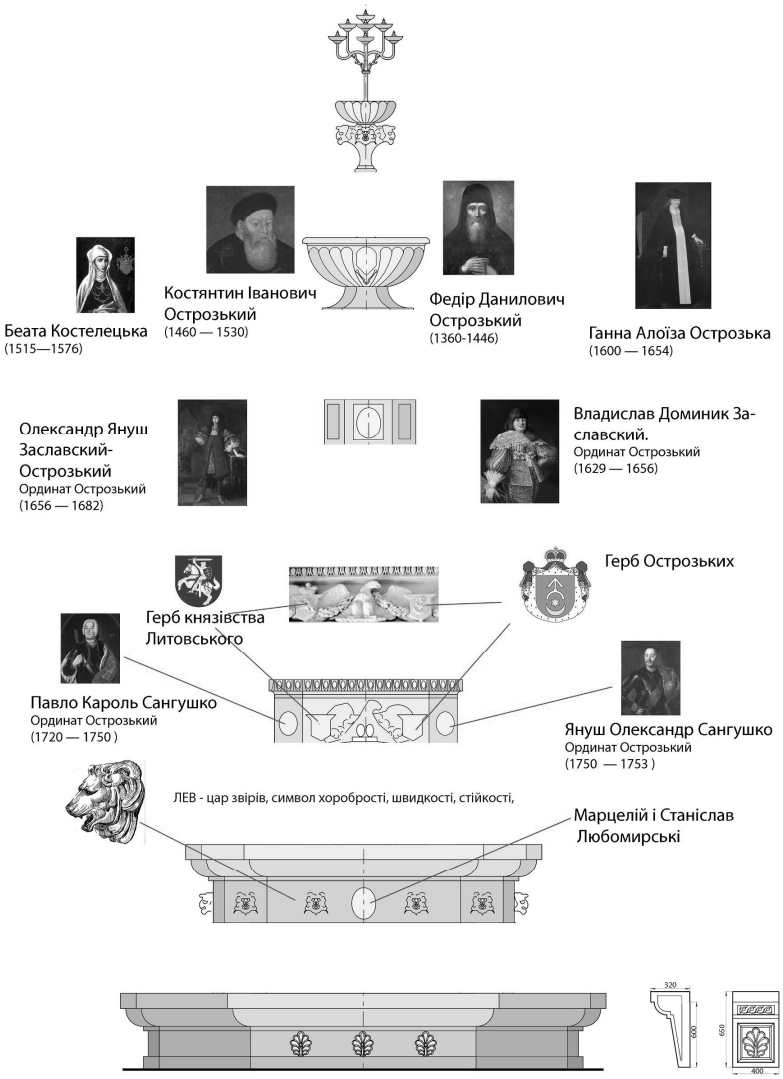
Виконала студентка 54 гр. архіт. факультету КНУБА Гриценко Іванна
Керівники: канд. архіт., доцент Ладан Т.М.,
канд. архіт., доцент Ніканоров С.О.,
доцент Пивоваренко О.В.

Фасад 1-1 М 1:25

План М 1:25

Концепція вирішення ярусів фонтану

Виконала студентка 54 гр. архіт. факультету КНУБА Гриценко Іванна

Керівники: канд. архіт., доцент Ладан Т.М.,

канд. архіт., доцент Ніканоров С.О.,

доцент Пивоваренко О.В.

«…Фонтан запроектований навпроти головного входу до палацу Любомирських, де на сьогоднішній день розміщена імпровізована сцена над чашею колишнього фонтану.

Метою проектування було створити фонтан, який став би серцем замку і розказував би його історію.

Опрацювавши архівні дані та насолодившись прогулянками по території замку, який багатий на історичні події, з'явилася ідея створити чотири яруси фонтану з барельєфами важливих осіб чотирьох родів, які були його власниками.

Також використані елементи, які ми можемо побачити на території замку: скульптури левів, фриз з орлом і гербами, підсвічник XVI ст.

Починається фонтан з п'єдесталу з орнаментом. Далі розміщений один ярус з барельєфами родини Любомирських, а також скульптури левів з яких тече вода та які є символом хоробрості, сили.

Наступний ярус з барельєфами родини Сангушко, а також фриз, який ми можемо побачити у вестибюлі палацу Любомирських.

Третій ярус з барельєфами родини Заславських.

Четвертий ярус з барельєфами родини Острозьких.

Завершує фонтан елемент, який створений за образом дерев'яного підсвічника XVI ст., який зберігається у приміщеннях замку.

Вода піднімається до самого верху і біжить до низу повз кожен ярус, що розказує свою історію, таким чином рух води символізує кругообіг часу, крокуючи вперед, в майбутнє, ми піднімаємось до своєї історії.

Таким чином, всім відвідувачам буде цікаво слухати історії Дубенського замку, розглядаючи такий фонтан, де кожен елемент перекликається з оточенням...»

Гриценко Іванна,
студентка 54 групи

БРИГАДА № 3

(кількість студентів: 5)

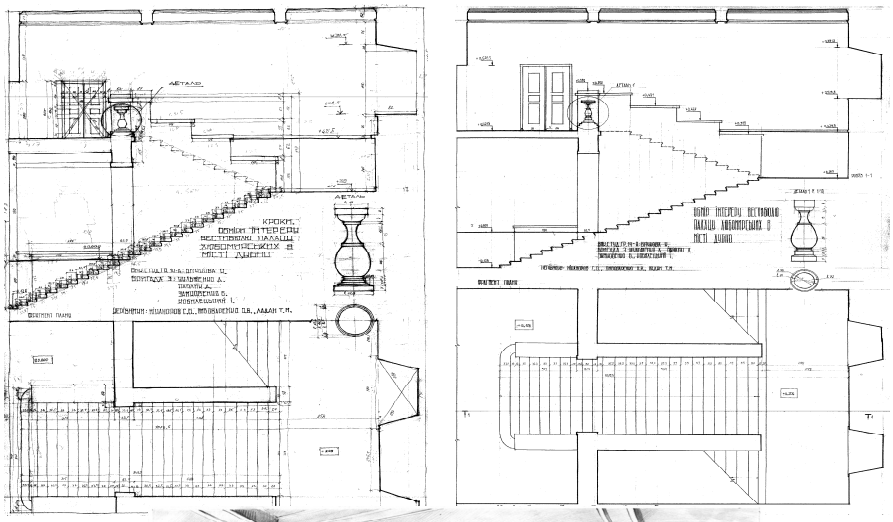
Склад бригади:

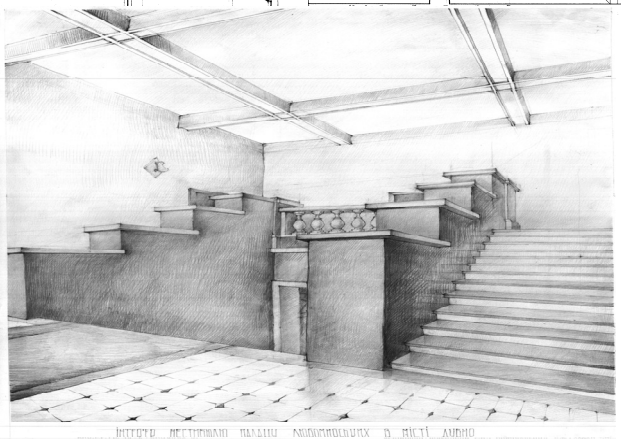
Бичкова Катерина (студентка 14-А групи), Замковенко Богдан, Шульженко Дар`я, Павлик Дмитро, Кобилецький Ігор (студенти 14-Б групи)

Тема завдання №4: «Обміри інтер'єру вестибюлю палацу Любомирських Дубенського замку»

Результати роботи:

Проведені обміри приміщень інтер'єрів холу, вестибюля та парадної сходової клітини палацу Любомирських; виконані креслення розгорток, планів, розрізів та малюнки.

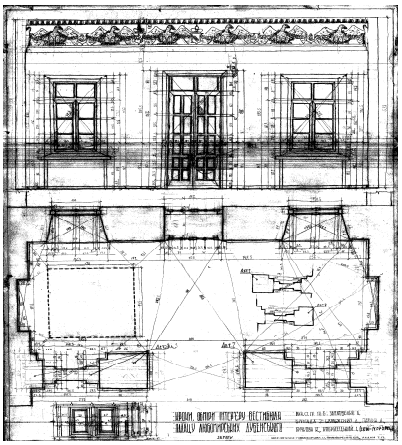

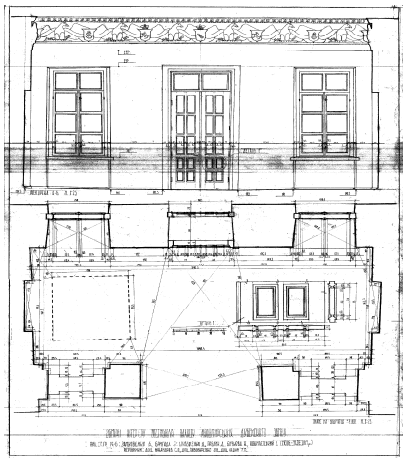

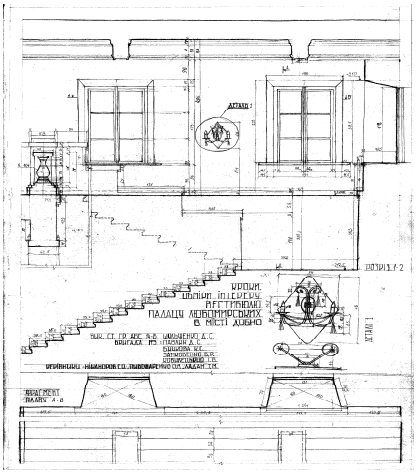
«… за завданням було виконання обмірів сходової клітини палацу Любомирських, що сполучає вестибюль з другим поверхом. Сходовий марш має 27 сходинок, що не відповідає сучасним стандартам, адже максимальна кількість сходинок повинна бути 17 підйомів.

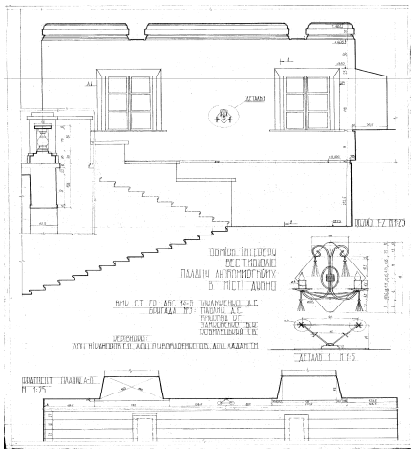
До другого поверху веде сходовий марш з 13 сходинок. З другого поверху можна спостерігати на проміжну площадку сходів з парапету, прикрашеному балясинами, що є яскравим прикладом стилю класицизм..»

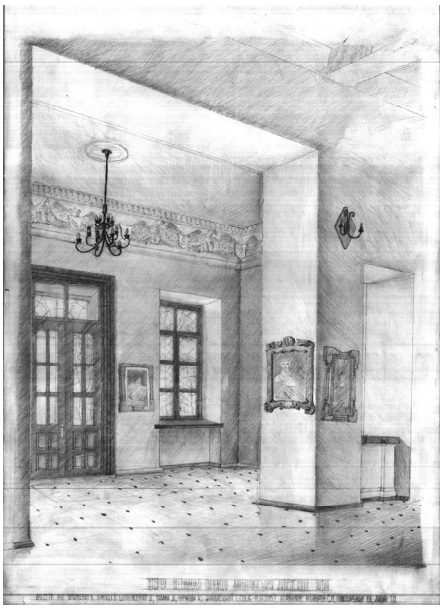
Бичкова Катерина,
студентка 14-А групи

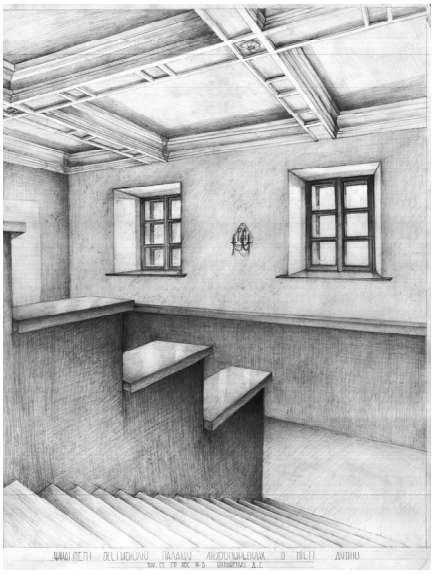

«… обміри холу показали, що стіни, пілони та ніші мають неправильні кути, що надалі ускладнило процес виконання кресленика. Розміри вище відмітки + 3 м були взяті візуально (фриз)…»

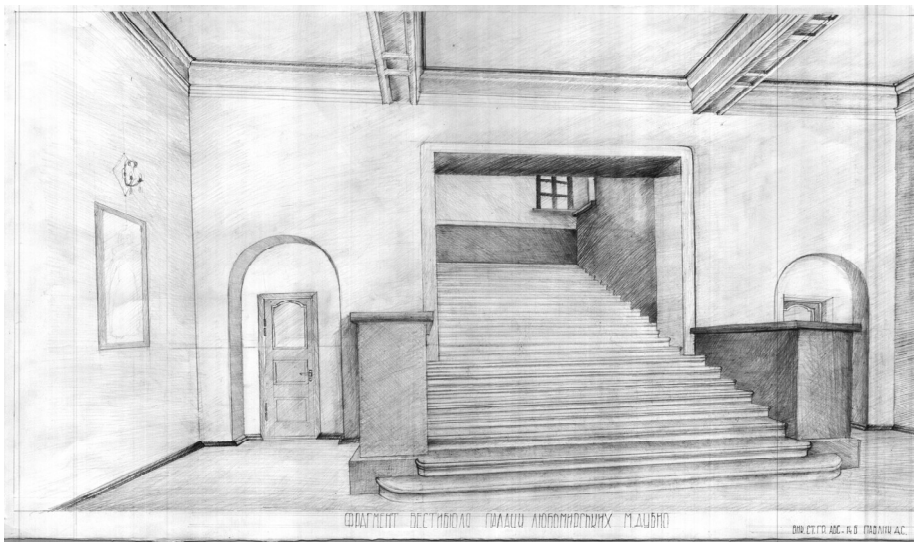
Замковенко Богдан,
студент 14-Б групи

«… завданням було: виконати обміри проміжного сходового майданчику, який з'єднує собою вестибюль та другий поверх палацу Любомирських в Дубенському замку.

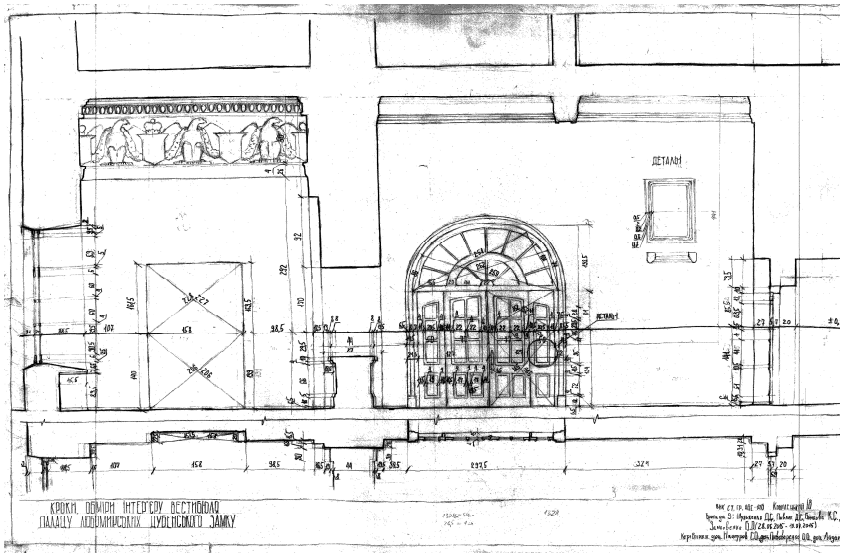
Основними об'єктами дослідження були: габарити сходового майданчику, вікна (візуальне обстеження дозволило прийняти рішення взяти розміри з вікон, аналогічних тим, які є на першому поверсі), ковані бра, цоколь, кесони на балках стелі…»

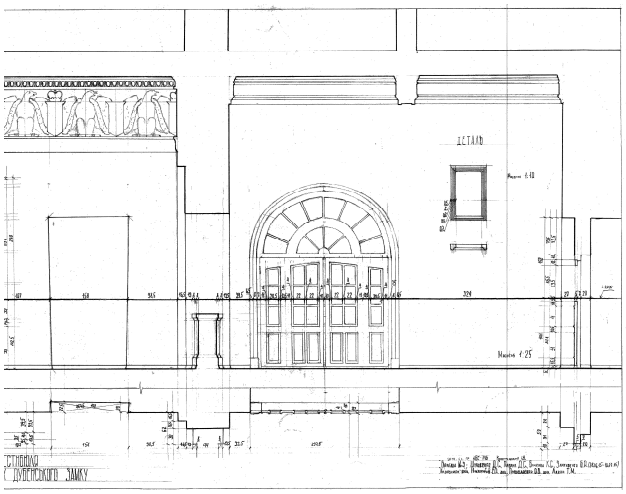
Шульженко Дар'я,
студентка 14-Б групи

«… завданням передбачалося зробити обміри порталу, що над сходовою клітиною, вестибюлю палацу Любомирських Дубенського замку: ніш, дверей технічних приміщень, сходів, парапетів та стельової балки… Була визначена симетрія ніш та незначні відхилення від симетрії на сходах. Розміри балки були взяті візуально…»

Павлик Дмитро,
Студент 14-Б групи

«…Особливу увагу було приділено обмірам дверей вестибюлю по ліву сторону від парадної сходової клітини, які ведуть до бенкетної зали палацу Любомирських…»

Кобилецький Ігор,
студент 14-Б групи

БРИГАДА № 4

(кількість студентів: 4)

Склад бригади:

Конотопенко Анастасія (студентка 14-Б групи)

Тема завдання № 5: «Обміри інтер'єру бенкетної зали палацу Любомирських Дубенського замку»

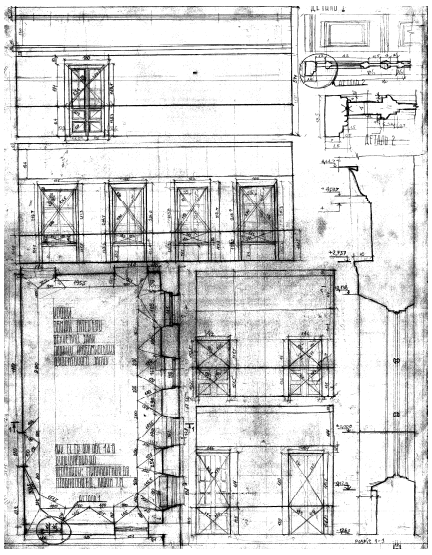
Левицька Юлія, Громова Олена, Сапіжак Ольга (студенти 54 групи)

Тема завдання № 6: «Концепція дизайн-реставрації інтер'єру бенкетної зали палацу Любомирських Дубенського замку»

Результати роботи:

Спочатку були проведені дослідження з історії створення інтер'єру бенкетної зали. За допомогою обмірів, виконані креслення існуючого стану приміщення: розгортки стін, плани, розрізи та малюнки інтер'єру.

Виходячи з отриманих результатів, проведених досліджень та виконаних робіт, студентами під керівництвом викладачів та наукових співробітників заповідника розроблений проект концепції дизайн-реставрації інтер'єру бенкетної зали палацу, який складається з таких основних креслень: розгортки стін; плани приміщення з особливостями декорування стелі, план підлоги, схеми розміщення електрообладнання, планів розташування меблів в декількох варіантів, а також візуалізації інтер'єру.

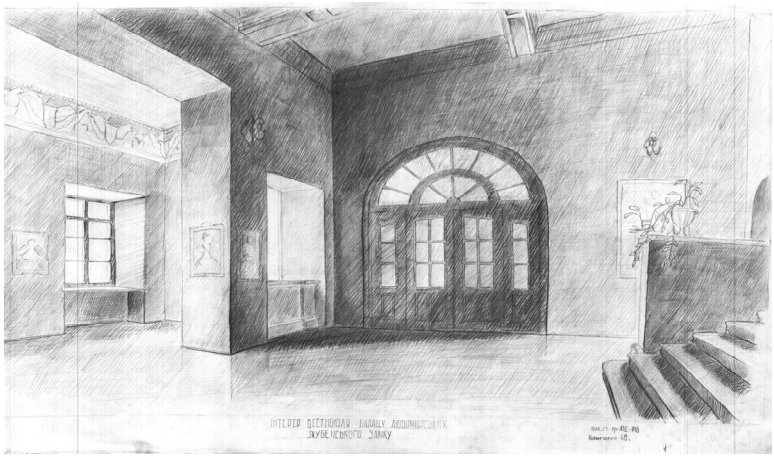

«…в ході обмірів бенкетної зали палацу Любомирських було визначено, що у залі налічується п'ять дверей та чотири вікна, які утоплені у ніші. Розміри віконних ніш, вікон та простінків є різними. Бенкетна зала з'єднується дверними проходами з колишньою пекарнею та бальною залою.

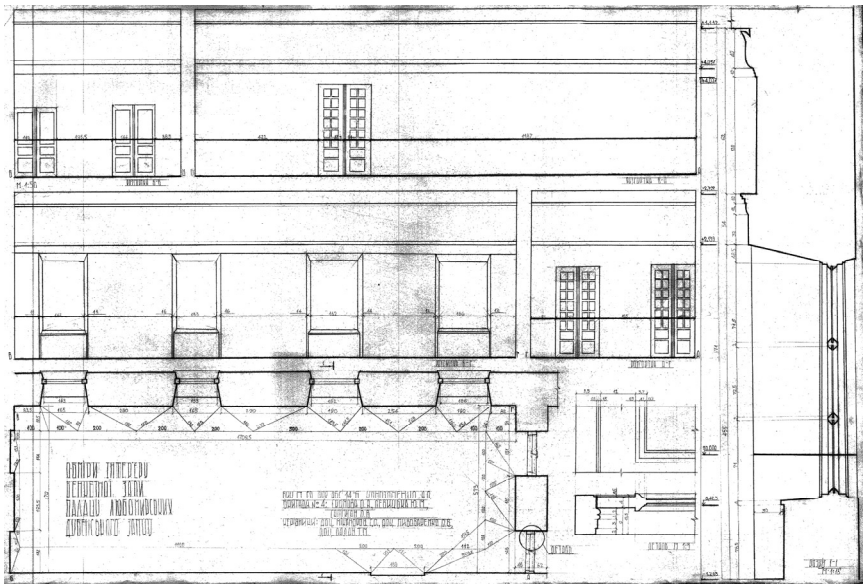
Товщина зовнішньої та внутрішньої несучих стін становить 108 см.

Зал прикрашений фризом, на якому – барельєфи у вигляді жіночих скульптур німф та сатирів, деякі елементи були втрачені…»

Конотопенко Анастасія, студентка 14-Б групи

ИНТЕРЬЕР ДЕТСКОЙ ПАЛАШУ ЛЮБОМИРСКИХ
ЖУБЕЛЕВСКОГО ЗАМКУ

ОБМЕРНЫЕ ИНТЕРЬЕРЫ
ВЕЛИКОЙ ЗАЛЫ
ПАЛАЦУ ЛЮБОМИРСКИХ
ДУБЕНСКОГО ЗАМКУ

ПЛАН НА ВІДМ. + 0.000 М 1:75

ПЛАН СТЕЛІ М 1:75

Зм.	Кіл.	Арк.	№ док.	Підп.	Дата	
Викл.ст.гр.		АВС-54				
		Ковальчук О.М.				

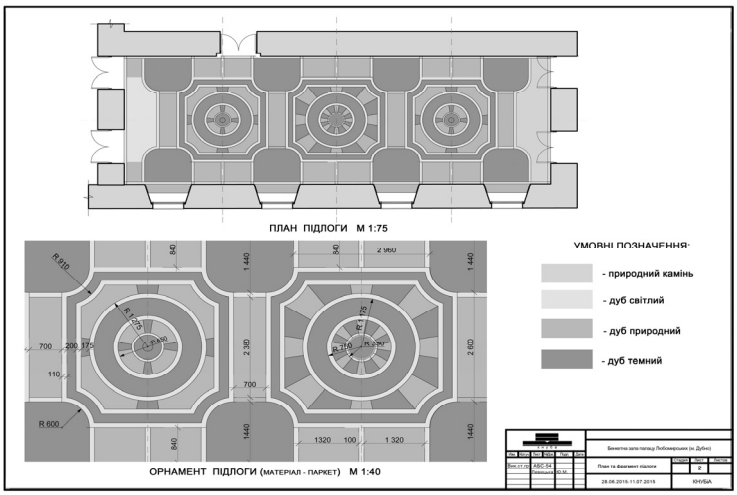
Бенкетна зала палацу Любомирських (м. Дубно)

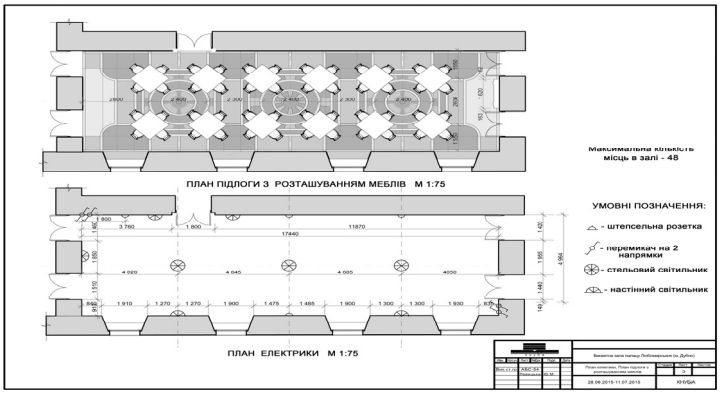
План на відм. 0.000.

28.06.2015-11.07.2015

Аркушів 4 Арк 1

КНУБА

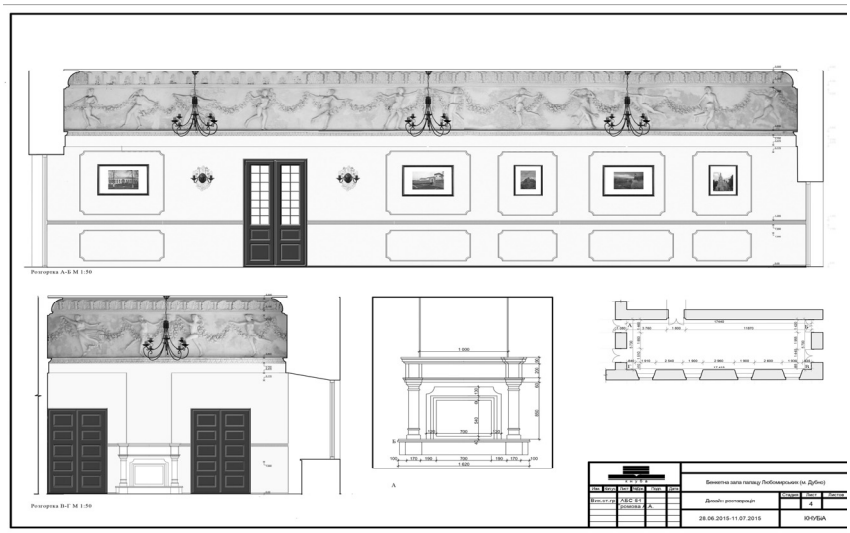

ПЛАН ПІДЛОГИ М 1:75
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:
- природний камінь
- дуб світлий
- дуб природний
- дуб темний
ОРНАМЕНТ ПІДЛОГИ (МАТЕРІАЛ - ПАРКЕТ) М 1:40
Бенкетна зала палацу Любомирських (м. Дубно)
План та фрагмент підлоги
28.06.2015-11.07.2015
КНУБА

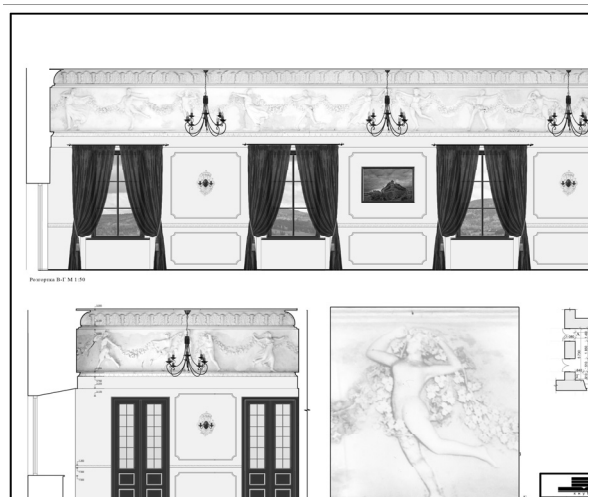

ПЛАН ПІДЛОГИ З РОЗТАШУВАННЯМ МЕБЛІВ М 1:75
Максимальна кількість місць в залі - 48
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:
- штепсельна розетка
- перемикач на 2 напрямки
- стельовий світильник
- настінний світильник
ПЛАН ЕЛЕКТРИКИ М 1:75
Бенкетна зала палацу Любомирських (м. Дубно)
28.06.2015-11.07.2015
КНУБА

«…моїм завданням було: розробка концепції дизайн-реставрації бенкетної зали на основі обмірів, проведених студенткою першого курсу Конотопенко Анастасією (плани стелі, план підлоги з розташуванням меблів, план електрики та 3D моделі перспективних зображень інтер'єрів). Спочатку були опрацьовані історичні матеріали про Палац Любомирських та Дубенський замок в цілому. Високий фриз по периметру всього приміщення з сюжетом святкування Вакха майже повністю зберігся, за виключенням декількох елементів. Під впливом часу він почав руйнуватися. Сюжет фризу характерний для мистецтва епохи класицизму, тому в подальшій розробці інтер'єру використані характерні риси даної епохи.

Головною ідеєю реставрації було збереження та поновлення фризу, та відновлення первісної функції зали – проведення бенкетів. Так як приміщення має довгу форму, стелю було розділено на три частини молдінгами, на основі прямокутних та радіальних ліній, для візуального зменшення її довжини. В центрі кожної частини пропонується розміщення стельового світильника…»

Левицька Юлія,
студентка 54 групи

«…орнамент підлоги відповідає візерунку стелі та співвідноситься з молдінгами на стінах. Пропонується ідея виконання підлоги з дубового паркету різних відтінків кольору. В зоні запроектованого каміну пропонується підлога з природного каменю, для захисту поверхні від вогню.

Функціональне зонування передбачає два варіанти розташування меблів: окреме (доповнюють загальний візерунок підлоги, максимальна кількість місць – 48), в один центральний стіл для більш урочистих подій (максимальна кількість місць – 24).…»

Левицька Юлія,
студентка 54 групи

Розроблено план електрики (вказано розміщення розеток, стельових світильників, настінних світильників (бра) та перемикачів у двох напрямках, за допомогою яких можна регулювати світло як при вході, так і на іншому кінці приміщення

…на розгортках стін, які виконали студентки Громова Олена та Сапіжак Ольга молдінгами були виділені місця, де будуть розташовані картини. Біля дверей та між вікнами пропонується влаштування настінних світильників в формі свічок, в одному стилі зі стельовими світильниками. Візерунки на стінах перекликаються з орнаментом підлоги та стелі. На вікнах пропонується повісити гардини червоного кольору, який придає урочистості.

В результаті проведення дослідницької роботи було виявлено на фотографіях відсутній елемент фризу – прекрасної німфи. За допомогою фото є можливість відновити втрачену скульптуру…»

Левицька Юлія,
студентка 54 групи

В процесі роботи над кроками у вестибюлі палацу Любомирських Дубенського замку.

З ліва направо:

Шульженко Дар'я, Бичкова Катерина, Кобилецький Ігор,
Ладан Тетяна Миколаївна, Замковенко Богдан, Зеленяк Віктор, Конотопенко Анастасія

Після презентації робіт у палаці Любомирських Дубенського замку

за направо: Гриценко Іванна, Левицька Юлія, Жорновий Кирило, Числовська Оксана, Сидоренко Вероніка, Лисенко Євгенія, Ладан Тетяна Миколаївна, Слєпцов Олег Семенович, Ніканоров Сергій Олександрович, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Кобилецький Ігор, Замковенко Богдан, Конотопенко Анастасія, Павлик Дмитро, Бичкова Катерина, Шульженко Дар'я, Зеленяк Віктор

Літня практика очима студентів і викладачів

«Судьба – спутница наша. Все, что происходит с нами, что переплетает наши жизни, дарит впечатления – все благодаря ей. И, кажется, в этот раз мне повезло.

Все знают, как это: попасть в чужой город в компании молодых, жизнерадостных и близких по духу людей. А кто не знает, уж точно лишил себя возможности познать чувство коллективного счастья. Теперь я с уверенностью могу сказать, что это большая утрата, что это большая утрата, подобна потере друга, потере чего-то жизненно важного.

Атмосфера в городе показалась мне волшебной. Возможно, дело в присущей мне эмоциональности, но, скорее всего, этот город оставил «сказочный» отпечаток не только на моей ранимой душе. С другой стороны, нам ведь действительно создали сказку: отличная погода, вкусная еда, вдохновляющая архитектурная среда, пение птиц круглый день… Разве это не сказка?

В атмосфере общежития я открыла для себя множество новых фактов. Каждый из нас является частью коллектива – то есть частью социального круга. Каждый исполняет свою роль по-своему и в результате ведут себя крайне интересно, что только красит общую обстановку.

Интересно, что в атмосфере постоянного контакта с близкими по духу людьми, контакта в работе и досуге, ты открываешь себя совсем с другой стороны, видишь что-то новое в себе и окружающих, открываешь себя другим, познаешь себя и глубину своего «Я».

В быстром движении жизни, движении ярком и теплом мы успели очень многое ощутить, повидать и сотворить.

1. Невероятной красоты Кременец мне напомнил Тоскану, со своими зелеными склонами и жарким климатом. Жилые дома высотой в пару этажей, ажурное переплетение дорог, красочные пейзажи роз вокруг частных вилл, звон колоколов, спокойный ритм жизни и непривычное умиротворение и тишина стали сверх неожиданными и радостными подарками судьбы. И мы, счастливые и вдохновленные, с полевыми цветами и удачей в руках были готовы к новым эмоциям и открытиям. А еще за время нашего «отпуска» я с уверенностью могу сказать, что у нас теперь есть что-то типа универсального клича («пугу-ху» – звуки, которые издает горлица), а также песня, которая отныне будет гимном нашей поездки.

Кроме того, что я ощутила настроение коллективной поездки, я очень многое открыла в первую очередь в себе.

Теперь я с уверенностью могу сказать, что мы – преподавательский состав, 15 студентов и люди, которые приняли нас с такой теплотой и отдачей здесь, в Дубно, - все мы стали одной семьей.

Уезжать не хотелось, правда…».

Лисенко Євгенія
студентка групи 14-А

Спасо-Ільїнський собор в м. Дубно.
Рисунок Лисенко Євгенії

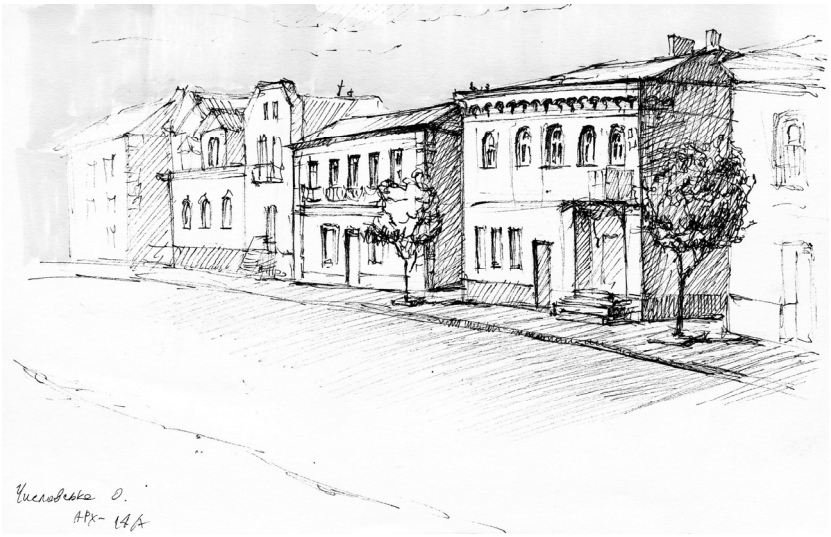
«Выходить из зоны комфорта всегда интересно, а особенно интересно это делать в компании друзей. Соглашаясь ехать на эту практику, мы не знали, чего от нее ожидать, но в итоге это получилось, как и все спонтанное в жизни, незабываемо.

Мы были удивлены атмосферой и уютностью г. Дубно, его просторными улицами, ухоженными домами и прекрасной природой. Меня, как жительницу большого города, впечатлила неспешность течения времени в таком маленьком городке: плавно качаются на ветру деревья, люди, не торопясь, прогуливаются по городу в окружении старых соборов, церквей, синагоги, крепости и других прекрасных зданий.

Очень понравилась нам экскурсия в Кременец. Восхитительно красивый город с весьма впечатляющей историей и живописной природой.

Хочется поблагодарить наших преподавателей и организаторов такой практики, после которой захотелось больше ездить по Украине, открывать для себя новые города. Из поездки мы вернулись полны впечатлений, энергии и вдохновения, уже ждем следующей поездки!..».

Числовська Оксана
студентка групи 14-А

Історичний центр міста Дубно.
Рисунок Числовської Оксани

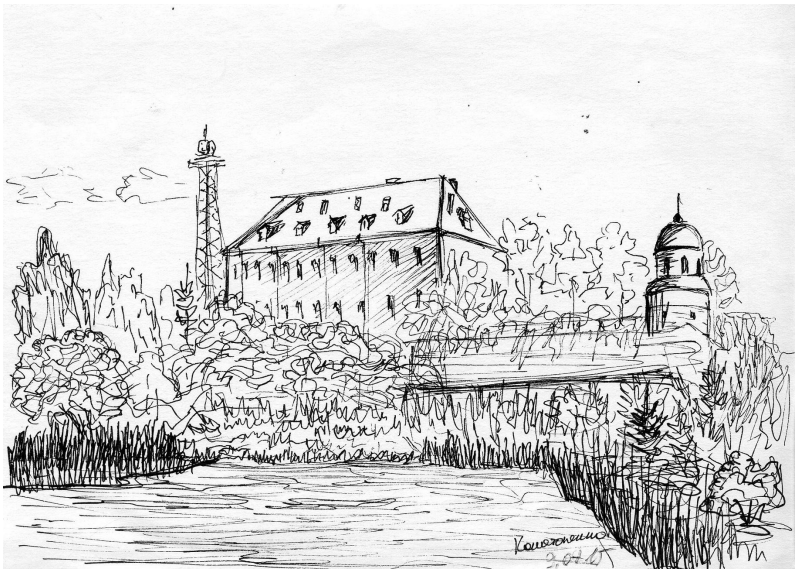
«Від початку і до кінця я була приємно вражена гостинністю місцевих жителів. Краса міста не залишає байдужим не тільки творчі натури, а й звичайних відвідувачів.

Так як всі ми проводили весь час разом, дізнались про кожного більше. Кожного вечора грали в цікаві ігри, чудово проводили час разом. Багато смішних моментів, щирих посмішок та фото нагадують про це.

Дана можливість – це справді вклад у майбутнє архітектури. Адже отримати диплом, який засвідчує теоретичні знання – це чудово, та коли ти у процесі навчання можеш відчути, що таке архітектор із середини – це зовсім інша сторона. Сторона, яка дозволяє відчути, зрозуміти, чи бажаєш ти цим займатись все життя, чи забажаєш віддати цій справі свою душу.

Для мене практика у Дубно залишила глибокий слід. Слід, який переповнений емоціями, враженнями, посмішками. Слід, який залишається не тільки на папері «кохінором», а й у серці кожного з нас…».

Конотопенко Анастасія
студентка групи 14-Б

Дубенський замок
Рисунок Конотопенко Анастасії

«От і підійшла до кінця наша обмірна практика… Десять днів минули як один, все було настільки збагачене, цікаве, нове, що хочеться, щоб це тривало завжди.

Коли я вперше приїхав в м. Дубно, це була неділя 28 червня, я просто як і всі, вийшов з автобуса. Ми стояли, сміялись, не розуміючи що чекати від даної практики. Тут слід виділити слово «практики», адже ми отримали надзвичайно багато практичних навиків. Так от, ми навіть не могли на той час уявити, якою важливою сторінкою життя стане для нас ця практика.

Вже на другий день нас розділили на бригади і видали всім завдання. Привітність дубенчан просто вражає. У ході наших досліджень і вимірів, до нас постійно підходили працівники заповідника і питали чи чогось не треба, або просто сідали і розказували якісь цікаві історії. Для мене Дубно стало містом натхнення, спокою, куди хочеться вернутись знов і знов. От виходимо інколи гуляти, просто йдемо і насолоджуємося повітрям, цією неймовірною аурою і таке відчуття, що буденність стає найпрекраснішим днем.

Ми робили багато роботи, але разом з тим ми всі прекрасно відпочивали. І хочеться сказати що наша робота також була насолодою, вона була надзвичайно цікавою. Нам дозволялось з ранку до обіду працювати, а потім відпочивати, але більшість з нас вертались після обіду в заповідник і продовжував працювати до вечора, і не тому, що не встигали виконувати все вчасно, а тільки для того, аби на максимум вловити ці моменти справжнього щастя.

Годували нас прекрасно, часто до нас підходила головний адміністратор закладу у якому ми харчувались і сиділа, складала список страв, узгоджуючи з нами. Це було дуже приємно, адже ми розуміли, що наша думка не байдужа, і взагалі, за цю практику я зрозумів, наскільки важлива наша робота. Ми всього тільки перший курс, але вже відчуваємо, що люди нас потребують, історія потребує.

Ми всі групою з 15-ти чоловік і нашими керівниками за цей невеликий період дуже здружились, всюди разом гуляли, разом пізнавали місцеву красу, ми стали як одна велика і дружня сім'я, підтримували один одного, і пізнали один одного зовсім з другої сторони.

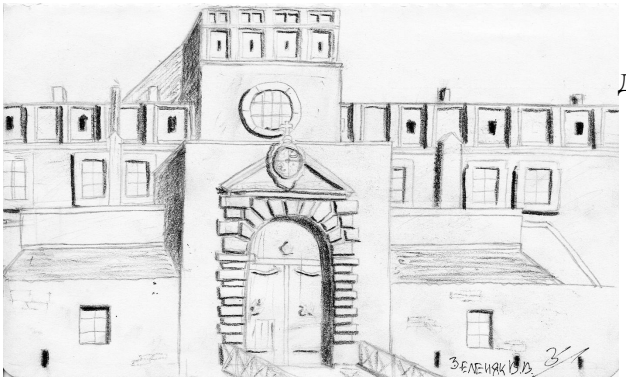
Нам зробили поїздку до Тараканівського форту, який я б відніс до восьмого чуда України, адже це щось неймовірне. Привезли нас на місце, і ми нічого не бачимо, тільки невелика гора, а в ній тунель, вкінці якого світло.

Ми проходимо через нього, вийшли і не віриться просто, я побачив перед собою велику будівлю, кругом в горі на різних висотах розташовані кімнати, тільки все потерпіло руйнування. Це як якесь загублене місто, яке ховається всередині, а гора, це всього лише стіна-маскіровка. Також ми відвідали місто Кременець, яке вразило нас своєю багатою історією, побували в місцевому музеї, монастирі, відвідали Свято-Преображенську церкву, яка датується XVI-XVII століттям і замок на горі, звідки відкрився краєвид про який я давно мріяв, краєвид на Почаїв, на золоті бані Лаври.

В ніч на Івана Купала ми ходили на острів, який знаходиться не далеко від Дубенського замку. Там навеселились від душі. Наші дівчата і викладачі були немов лісові мавки, одягнули віночки, які підкреслили красу кожної, і перед тим як вернутись, вони хотіли кинути віночки в Ікву, місцеву річку, там же, біля острова. Але вода там була стояча, тому від когось поступила пропозиція сходити в друге місце, недалеко від нашого гуртожитку, і кинути віночки, щоб пливли вони до їх суджених. Ми цілу дорогу сміялись і веселились. Прийшли на цю маленьку річку. Першою віночок кидала Ольга Володимирівна. Віночок швидко поплив, я звісно був фотографом. З Тетяни Миколаївни ми трохи посміялись, бо її віночок не хотів пливти, кружляв на місці, але потім швидко поплив. Потім кидали віночки всі інші дівчата, ми сфотографувались і пішли в гуртожиток.

Я надзвичайно вдячний тим прекрасним людям, які дали нам можливість відчути цей досвід, ці емоції, що просто неможливо описати в невеликому есе, дали нам враження, які ми запам'ятаємо на все життя. Дай Бог здоров'я, миру і благодаті таким людям».

Зеленяк Віктор
студент групи 14-Б

Вхідна брама Дубенського замку
Рисунок Зеленяка Віктора

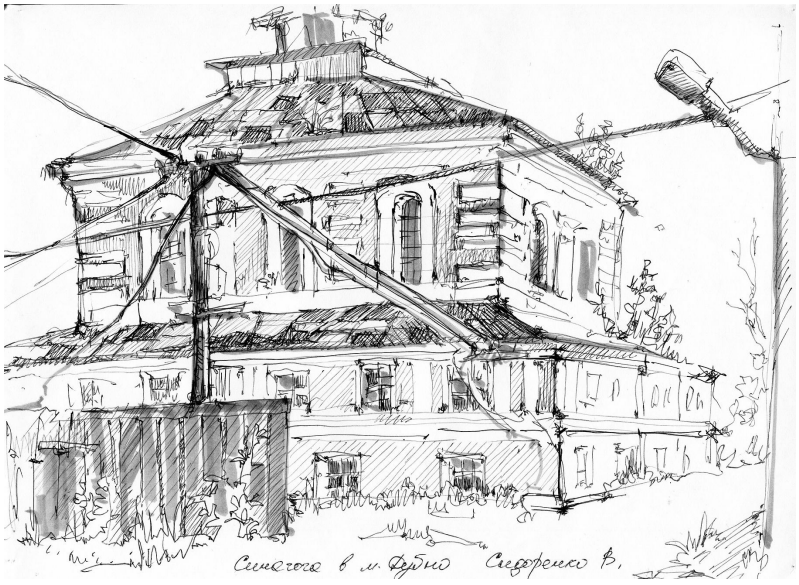
«Все началось с сомнений. Ехать или нет? Хорошо, что с этим сразу разобралась Женя Лысенко: «А почему нет? Поехали!».

Так вот, я очень рада и ни разу не пожалела, что ввязалась в это. Конечно же, еще раз поблагодарю всех- всех! Спасибо за эту возможность!

Работа была совершенно новой и очень интересной. Я наконец-то разобралась со всеми тонкостями чертежа, обрела навыки работы с рулеткой, познакомилась с первыми шагами реставрационных работ. Но это лишь одна сторона медали. Ни с чем не сравнить тот заряд энергии, который я получила от ребят, руководителей, людей, которые нас сопровождали, мест, в которых мы побывали.

Мы все собрались в небольшом, но очень приятном городе Дубно и получили дозу вдохновения, благодаря которой каждый будет двигаться дальше, познавать себя, людей, мир и любимую работу».

Вероніка Сидоренко,
студентка 14-А групи

Синагога у м. Дубно
Рисунок Сидоренко Вероніки

«Решение отправиться на летнюю практику в Дубно возникло спонтанно. Я без раздумий согласился на предложение преподавателей, хотя и не особо представлял, что за работа нас ожидает.

Старый маленький Дубно... Вызывающий чувство домашнего уюта, дух восточноевропейского городка. Трехэтажные шаткие домики, фасады которых пережили не одно поколение, ныне изувечены жизнедеятельностью современного человека. И, разумеется, жемчужина города — Дубенский замок, сооружение сугубо фортификационное, чьи древние мощные стены, окутанные покровом противоречивой истории и мифов, хранят ещё более загадочный дворец.

Вскоре, после небольшого ознакомления с городком, я, разумеется, более подробно разузнал о всех нюансах нашей работы. Тогда-то во мне и стала просыпаться кое-какая ответственность перед предстоящим делом. А зависшее в воздухе аристократическое безмолвие, и будто наполненная некой древней мудростью прохлада стен дворца только усиливала моё переживание.

Под меланхолическим взором членов семьи Любомирских, гордо распрямленных за картинными рамами, я со своей бригадой мог работать с утра до вечера. Никто совершенно не уставал. Мы могли шутить и вести ярые дискуссии, ни капли не отвлекаясь от работы. Однако вскоре, бессмысленная на фоне стен дворца-аристократа, беседа сменялась неповторимой тишиной. Тишина эта простиралась на нас прямо с высоких потолков. Время совершенно потеряло свою механическую натуру. Я с бригадой, послушно приняв величие дворца, окунулись в свои мысли. И только работа, не обращая ни на что внимания, уверенно шла вперёд…».

Кобилецький Ігор,
студент 14-Б групи

«Проходження практики в м. Дубно було цікавим і пізнавальним. Два тижні пролетіли швидко.

Приємно вразила гостинність і відкритість людей в цьому місті. Скоштувала Дубенські цукерки, тепер вони мої улюблені. Місто маленьке, але затишне. Сумувати не було часу.

Мені видали цікаве завдання, я проектувала фонтан перед входом до палацу Любомирських. Опрацювала архіви, погуляла місцями, де колись прогулювались князі і це надихнуло на роботу. Замалювала декілька ідей, обговорила їх з викладачами і разом придумали цікавий і красивий фонтан. Адміністрація теж високо оцінила нашу працю.

У вільний від роботи час нас возили в нові цікаві місця: форт поблизу міста Дубно та місто Кременець, де відвідали замкову гору. Неймовірні краєвиди і руїни створювали незабутню атмосферу.

З 6 липня місто святкувало Івана Купала. Ми прочитали оголошення, що «дрес-код» на свято – український національний одяг і віночки. І тут кожен проявив себе, як творча особистість, так як квітів мало поблизу було, лише клумби та квіткові магазини. Але мені та Юлі дозволили зірвати квіти на клумбі біля гуртожитка. Щедрість людей мене вразила, нам дозволили навіть троянд нарвати. На вечерю, в ресторан, ми пішли у віночках. Погляди всіх перехожих були прикуті до нас. Чомусь мешканці міста не готувались до свята так відповідально, як ми. Ми фотографувались біля річки, відвідали концерт і пішли кидати віночки. Так закінчився ще один день.

З наступного ранку всі працювали днями й ночами, щоб показати хороші результати. Але яка це приємна картина: зайти до робочої кімнати о 3 годині ночі і подивитись, як перший курс старанно креслить. Також ми ходили разом в 3D-кіно, на території замку. «Астрал 3» не такий і страшний, коли така весела компанія.

У місті Дубно дуже приємні люди. Адміністрація заповідника нас тепло прийняла і зробила проходження практики надзвичайно цікавим і пізнавальним.

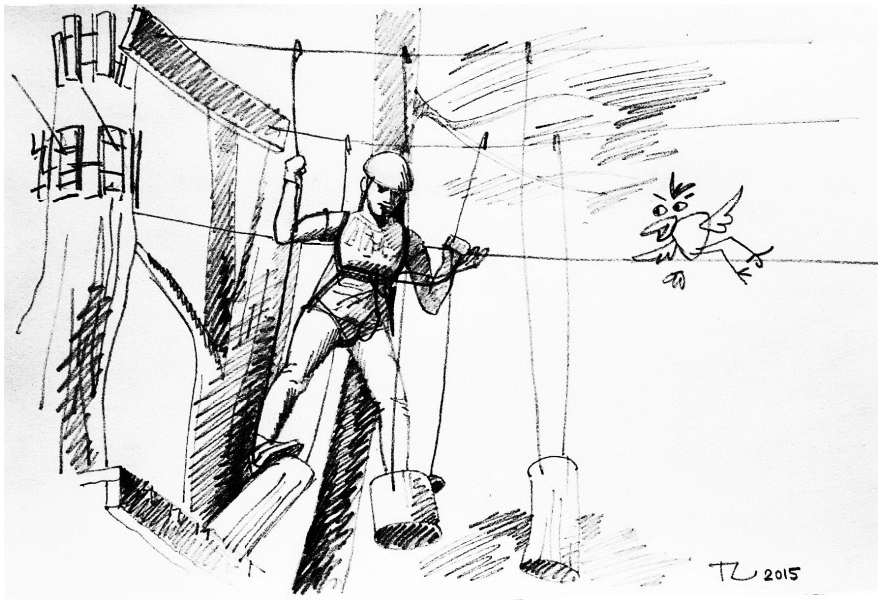
Поблизу замку був мотузковий парк. Було цікаво спробувати свої сили, так як я щоранку бігала, думала, що проблем не буде. Але не все так просто, як здавалося. Парк складався з 9-ти доріжок. Пройшовши першу доріжку я не вірила. Що дійду до кінця, особливо коли здійнявся вітер і почало гриміти. На висоті близько 4-х метрів я зрозуміла, що боюся висоти і грози і хочу додому, але назад шляху не було, тільки вперед. З моральної підтримкою Юлі

Левицької, яка внизу фотографувала нас, я поборола свої страхи і дійшла до кінця.

Тепер для мене немає нічого неможливого, навіть дипломна робота, яка чекає в цьому році, мене вже не лякає. Ці 40 хвилин зробили мене сильною і впевненою в собі. З нами були і наші викладачі. Ольга Володимирівна дуже впевнено все проходила з першого разу, принаймні так здавалось. А Тетяна Миколаївна вразила творчим підходом до проходження перешкод і показала, що здаватися не збирається.

Це була незабутня поїздка, яка багато чому мене навчила. Побачити ще один чарівний куточок нашої України – радість для мене».

Гриценко Іванна
студентка 54 групи

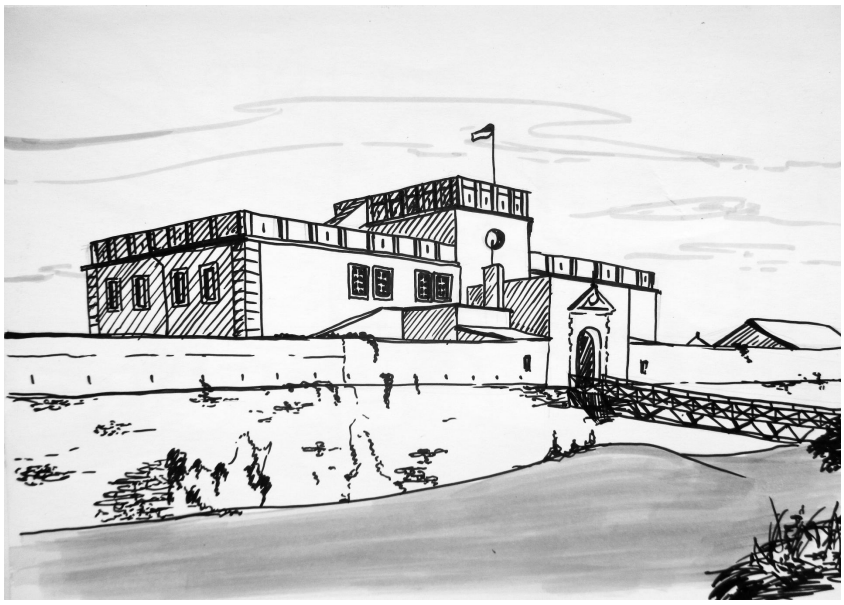
Ладан Тетяна Миколаївна: «Іванна Гриценко показала всім «клас», проходячи перешкоду «пеньки» у мотузковому парку дуже впевнено, однак наприкінці спробувала поєднати техніку своїх викладачів…жваво і в присядку…».
Рисунок Ладан Тетяни

Практика в Дубенському замку мені запам'ятається на довгий час, так як я отримала там багато позитивних вражень та емоцій. Старовинний замок, миловидні краєвиди надихали на продуктивну працю під час практики. Там не було коли сумувати, так як у вільний час ми їздили на екскурсії, прогулювались містом, відвідали мотузковий парк, приймали участь у святкуванні Івана Купала, ходили в кіно та ін. Мотузковий парк нікого не залишив байдужим. Масу емоцій отримали як ті, що проходили перешкоди, так і я – фотокореспондент даних подій (який підвернув ногу на рівному місці). В деякі моменти мені взагалі здавалось, що їх неможливо пройти, але студенти і викладачі показали, архітектори – безстрашні люди, не падають духом і доводять діло до кінця.

Мені сподобалось…».

Левицька Юлія
студентка групи 54

Замок в м.Дубно
Рисунок Левицької Юлії

«Украина удивительна для меня многим. Не так уж далече отъехать от столицы, как сразу в нос дает совершенно другая жизнь. Там нет суеты, никто никуда не бежит, даже, кажется, сердца бьются чуть медленнее.

Колорит города Дубно просто неповторимый: открытые люди, светлые рассветы и незабываемые закаты.

Дубенский замок – изюминка этой атмосферы. Ах, как бы хотелось вернуть его в тот первозданный вид. Без пластиковых муляжей продовольствия в подвалах, орудий пыток, сомнительных для периода существования замка, дешевой отделки вместо уникальной гипсовой лепнины.

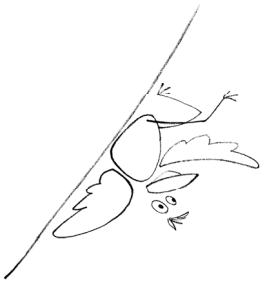
Красота бального зала поражала. Проектом его реставрации занимались львовские студенты-архитекторы еще двадцать лет назад. Но к глубочайшему сожалению на его месте сейчас летают заблудшие птицы, живописно валяются обломки коринфских колонн, а на стенах краснеет «мазанина» советских времен.

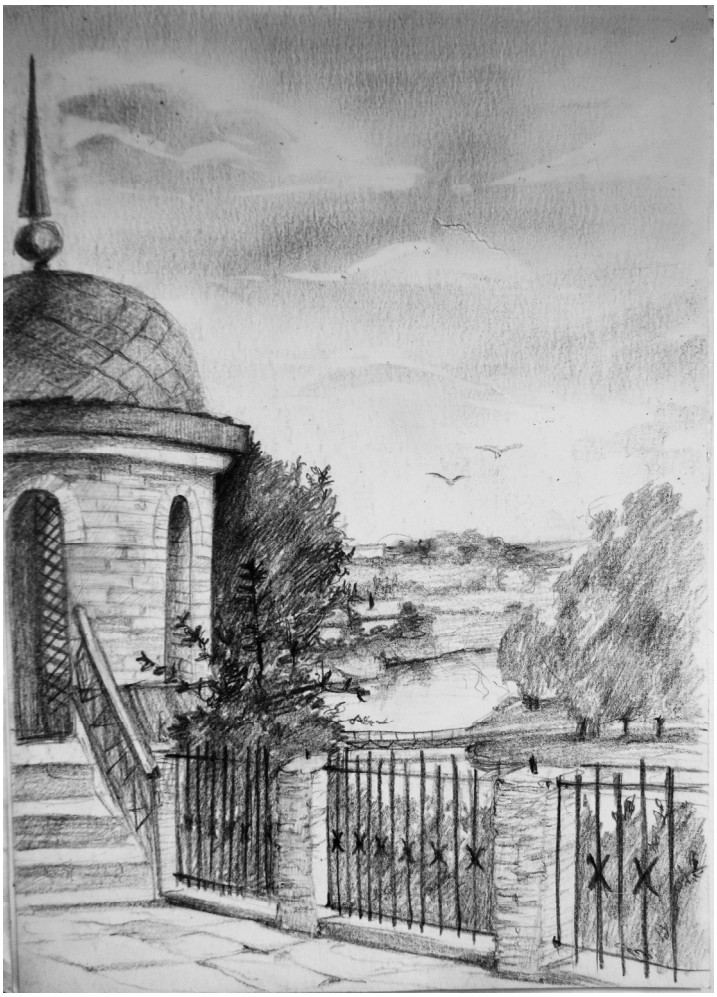
Банкетный зал тоже единственный в своем роде благодаря богатому гипсовому фризу. Отужинать здесь в лучших украинских традициях после пляса в бальном зале было бы незабываемо. Перерыв стопки с архивными чертежами и фотографиями, мы пытались отобразить внутреннее убранство зала как можно более аутентично. Администрация нам в этом помогала, да и встречали нас очень радушно.

Завтраки-обеды-ужины размером с Франкфуртский аэропорт; экскурсии в Таракановский форт, когда от величия архитектуры бегут мурашки по позвоночнику и город в ущелье гор – Кременец.

Место проживания было далеким от обещанной "мини-гостиницы" – общежитие (просто с номером не повезло), поэтому покидали мы наше временное обиталище (номер) без сожаления, но с мыслями о том, чтобы вернуться на Ровенщину любоваться закатами...».

Саніжак Ольга
студентка групи 54

Кавальєр на замковому бастіоні та панорама на острів
Рисунок Левицької Юлії

«Уезжая в Дубно, никто не знал чего ожидать, но одно я могу сказать точно эти десять дней пролетели как один миг. Когда мы приехали, было довольно двоякое чувство. С одной стороны мы немного боязно, первая практика, другой город, а с другой стороны были все те же причины, только они вызывали у нас интерес.

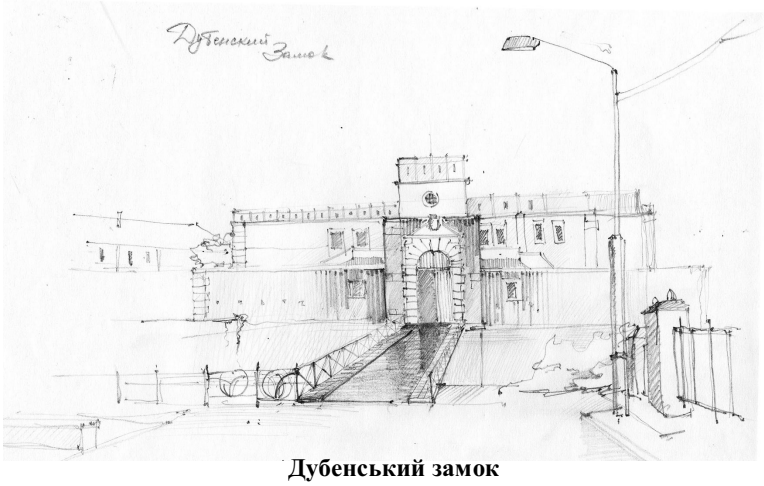
И каждый последующий день, мы убеждались что нам повезло.

После обмеров, каждый вечер мы или бродили по городу в поиске пейзажных мест, делая наброски, или играли в мафию, карты, в общем, без дела мы не сидели.

Каждый день приносил нам что-то новое, мы с каждым днем узнавали друг-друга лучше, ну и конечно же не обошлось в нашей компании и без ярких личностей, но о них история умалчивает. Было много ярких моментов, одним из которых запомнилось то, как мы мучительно плели венки на Ивана Купала, но все же они получились классные и в монастырь, как сказал нам Кирилл Жорновой, никто не пойдет.

В заключение могу сказать точно, если бы нам заново предложили пройти практику в другом городе, все были бы за! И, как говорил Олег Семенович, мы навсегда запомним эти дни…».

Катерина Бичкова
студентка групи 14-А

Дубенський замок
Рисунок Бичкової Катерини

«Літня обмірна практика проходила у маленькому містечку Дубно. Це невелике місто у Рівненькій області зустріло нас лагідною сонячною погодою. В чистих, тихих, затишних вулицях відчувався подих Європи. Спокійний ритм життя дубенчан разюче контрастує із постійною метушнею столиці. Так приємно було поринути, принаймні на два тижні, в атмосферу міста, котра поєднує у собі минуле і теперішнє.

Наш гуртожиток розміщувався майже в самому центрі міста. Звідусіль оточені пам'ятками архітектури, нас тягнуло досліджувати світ довкола, а рік навчання на архітектурному факультеті дозволив по-новому побачити, сприймати будівлі та споруди. Можливо, втома після сесії, а, можливо, привітний образ міста дозволили побачити особливість кожного будинку, кожної її деталі (неначе вперше на будівлю подивився!)

Надзвичайно приємною була компанія студентів! Просто неймовірно, що навчаючись протягом цілого року поряд один з одним, ми були майже не знайомі, натомість спільна мова була знайдена вже за декілька годин по приїзді у Дубно. І це саме ті люди, поряд з якими цікаво навчатися! Кожен талановитий, відкритий до нових знань і вражень. Здається, у нашій компанії кожен знайшов собі місце, кожному було цікаво, весело і кожен зміг почерпнути щось для себе.

До того ж приємно було застосовувати на практиці отримані знання. Дуже допомагали викладачі. І всі ті відчуття невпевненості та деякої безпорадності, що переслідували на початку навчального року, зникли, залишивши по собі певну впевненість у власних силах. Літня практика завершила собою перехід від необізнаного школярика до справжнього студента-архітектора…».

Шульженко Дар'я,
студентка 14-Б групи

Спасо-Преображенський собор в м. Дубно.
Рисунок Жорнового Кирила

«Учбова (обмірна) або виробнича (проектна) практики в іншому місті. Давненько такого не було на кафедрі! «… це – Канари!!!», – саме так привабливо охарактеризував м. Дубно – Олег Семенович Слєпцов (ініціатор та організатор цієї робочої подорожі), вмовляючи мене поїхати, і, ключове слово, нарешті, відпочити...

Спочатку не повірила у таку можливість. Думки-блискавки. Невже Канари?.. Не може такого бути. Фантазія почала малювати: спеку, гори, острови, пальми, солом'яні бунгало, місточки, низки пляжів з лазуровою водою…

Як це не перевірити у такій гарній компанії?.. Чомусь здалося, що своє майбутнє за день уклала до валіз. Висновок-відповідь: «Кидаю всі справи. Беру етюдник, їду … на «Канари»»... Так робота, відпочинок, розваги – все заплуталось та переплелося у якусь фантастично-детективно-казкову історію… І тут почалося…

І. Робота.

Добре, коли робота за фахом стає одночасно і відпочинком і розвагою. Так було в м. Дубно. Результати роботи та гарний настрій цьому підтвердження. Адже Ми, головне, принесли користь місту, а для себе відкрили нові історичні місця, горизонти для роботи, творчості та мандрів.

Фантастика.

Приїхали швидко… інколи у пробках у Києві можна простояти аж чотири години, а тут, чотири-п'ять години по гарній трасі (дякуючи Євро 2012) – і Ви у місті Дубно.

Побачили: спека є, місток є (металевий правда, аж два), річка є (Іквою зветься), острів є (один), замок є, буйна природа навколо Дубенського замку, також є… і справді – майже Канари, але такі, які потребують просто вдалого втручання архітектора.

Відразу почали на думку приходити різні фантастичні ідеї щодо утворення відповідного архітектурного середовища для відпочинку та дозвілля... цього місту справді не вистачає…

Студенти 1-го та 5-го курсів працювали доволі злагоджено, по бригадах. На основі обмірів першокурсників, студенти п'ятого курсу виконали креслення та надали свої пропозиції щодо реконструкції ландшафтного середовища та реставрації приміщень палацу Любомирських Дубенського замку.

Дивно, але працювати в замку ніхто не примушував. Замок притягував та не відпускав як вранці, так і після обіду. Правда, знайшовся один «студент-оригінал», особливо вразливий на несподіванки, якому раптом

почала заважати думати та працювати борода, але атмосфера роботи мабуть була у повітрі, тому швидко рости борода не стала, просто інколи заважала зосередитися її власнику. Висновок – «коли ноги в руки», то і борода – не перешкода, головне щоб не «синя» зростала…

«Построение» – кумедно-військовий дисциплінарний режим одного з керівників практик – Сергія Олександровича Ніканорова, був втілений у життя у перші два дні. Дивно, але в подальшому, непримусово, до кінця практик, майже зберігався. Тому залишалося тільки приємно дивуватися. Дякую за це нашим студентам.

«Построение» о 08.00, о 22.00 та триразове харчування брали своє – режим двох тижнів почав входити у звичку. Сніданок, обід та вечеря давали роботу для шлунку. Здавалося що цю роботу організм просто не посилить – «перше, друге, третє та компот», і так два тижні поспіль. Висновок був доволі дивний – схудла «від режиму». По розмовам – не я одна.

Місцеві «замкові» козаки-ковалі викували (!) для нас – архітекторів кульки для відвісів. Приємно. Кували. Варили. Старалися.

Історія замку, майже в п'ять століть, здається, чарувала всіх викладатися на всі «п'ять балів» за старою, класичною для багатьох, системою оцінювання. Висновок – «стіни історії» грiють та дійсно невимушено розпалюють творчі фантазії та здібності.

Детектив.

Упевнилася при обмірах разом зі студентами, що палац Любомирських у замку – живий організм, стіни вестибюлю якого мають неправильні кути, а сходи перед палацом – взагалі довільні пропорції. Невже зал «кривих дзеркал», який розташувався в середині одного із залів палацу, вплинув на це? Швидко пробіглася повз криві дзеркала – таким чином, сама наче намагалася їх заплутати. Висновок – невідомі сили природи мають прямий вплив на архітектуру. Констатувала цей факт, але досліджувати це явище не намагалася, оскільки подібної кваліфікації не маю.

Місцевий ресторанчик під назвою «Іква» намагався уловити наші смаки (привітно обговорював меню, але утворював кожен раз нам смажені несподіванки). Одного разу нас люб'язно спитали: «Як щодо каші?». «Молочная каша – это же полезно, для детей! На завтрак, пожалуйста!», – замовив впевнено за всіх Сергій Олександрович Ніканоров та з'їхав на деякий час по справам. Сказано – зроблене. На сніданок наступного дня всі дружно їли молочну кашу та з посмішками згадували турботливого керівника...

Ходили до ресторанчику три рази на день, за розкладом, тому здалося, як на роботу. Кулінари балували нас морозивом, млинцями з бананами та вишнями, мідіями… «Кухня» за два тижні майже не повторювалася. Як це їм вдавалося? Але деякі пожалкували, що відразу не погодилися на

вегетаріанську їжу. Що б це було? Невідомо… Хлопці відразу відмовилися, тому надалі вирішили всі разом «здатися» місцевій традиційній кухні. Годували нас наче «на забій», смачно, але дуже жирно. Думка, сказати, що у всіх алергія на… олію, прийшла студентам вже під кінець «тортур» смаженими стравами… Але тільки по-приїзду додому, думаю, всі, все ж таки, зрозуміли про те, яку колосальну роботу провели для нас наші шеф-кухарі. Тому щиро дякуємо їм за це.

Казка.

Весь час, що була у м. Дубно, досліджувала архітектуру центру міста. Невеличкі будиночки, інколи і зовсім крихітні. В деяких здавалося, що живуть гноми.

Територія Дубенського замку здалася також іграшково-маленькою, з бутафорськими лицарями, які наче можуть прокинутися та ожити лише тоді, коли відвідувачі покинуть каземати. Але зал тортур зруйнував казковість замку – навіщо ж так з людьми (на кіл, на стілець з цвяхами…) – жорстокими були часи середньовіччя…

Привидів в замку не кликала та не шукала, тому Вони мене самі не знайшли. Висновок – хто шукає, той завжди незмінно знаходить…не казку, так те, що є насправді. Мабуть «дух роботи», що витав у повітрі, заважав привидам нас відволікати від важливих справ...

«Рогата» черепиця, яку помітили у замку, наче викликала на поверхню тих самих лицарів з казематів на турніри за прекрасних дам... Була карета в замку, але нажаль, не вистачало лише костюмованих вистав та коней…

Висновок – торкнешся замку і він відразу пробуджує казкові фантазії…

В спеку, за межами замку, сухий фонтан в центрі міста з рибами-коропами чомусь вже не дивував… Спекотно було всім, і гігантським коропам, мабуть, також (приглядалися, можливо дельфіни – ні коропи)…

2. Відпочинок.

У Києві почала відвикати від відпочинку. Тут, у місті Дубно, по інерції (викладацька звичка помічати помилки) в очі повсякчас потрапляли архітектурні ляпи.

Місцеві цукерки з фруктами у шоколаді приємно здивували: чорнослив, диня, інжир, курага, фінік… з горіхами у шоколаді. Смакота… Запаслася трохи.

Фантастика.

Наші дівчата з п'ятого курсу вилікували «димчасту» кішку, якій кавалери-коти і так не давали проходу. Популярність її відразу зросла. На ганку гуртожитку медичного коледжу, де ми проживали, значно пожвавилися котячі серенади...

Пляж для міста уявився фантастикою. Купальник (аж 2 шт.), так весь час і пролежав у валізі… Річка для купання – «по-коліно». Вода протічна, але не всюди. Бачили, що діти купаються... значить ще не все втрачено. Приємно…

Спостерігали, що кожного ранку двірники на машині старанно прибирають центральну вулицю… Гігантська скульптура «Жаби» споглядала за тим, що відбувається у місті.

Детектив.

Прогулянки по центру міста – це окремі кумедні детективні новели. Одна лише центральна вулиця Данила Галицького підготувала для нас безліч архітектурно-дизайнерських загадок…

Не дивуйтеся, якщо, тут привітно зустрінуть Вас опівдні із чашкою кави біля дверей на ганку продавчині магазинів… Кумедну асоціацію із кадрами з фільму «Діамантова рука» провів наш веселий супроводжувач у перший день прибуття нашої «компанії» з гуртожитку до замку – Кічатий Леонід Святославович. Сам пан директор Державного історико-культурного заповідника Дубенський замок пройшовся з нами пішки по центру міста. Споглядаючи з кавою в руках за нашою процесією, продавчині, мабуть, подумали про нас: «ех... знов ці туристи…». «Цігель-цігель… ай лю-лю…ай-лю-лю…», – з посмішками згадали кадри з фільму Ми …

Також не дивуйтеся – тут стару брущатку давно вже як викладають у шестикутники і в бетон. Її не виб'єш ні кіньми, ні машинами, ні танками – нічим. Міцно. На віки. Оригінально.

Також не дивуйтеся, що двері другого рівня будівлі чи малої архітектурної форми не мають балкончика – чому б ні. Це ж аптека. Як щось трапиться, то самі ж і вилікують вмить…

Дивним чином, сходинка (одна з двох) може на рельєфі повільно перетворитися… перетворитися повільно на рельєфі може сходинка… в елегантну… лаву. Адже вона має відповідну для цього висоту – 40 см (знову продовжувала нас переслідувати «Діамантова рука»).

Дивно, але тут дві сходинки майже вже стають… традицією...

І дивно, і приємно! Тут обіцяють носити Вас на руках!.. Адже пандусів на центральній вулиці ніде не було помічено. В замку на питання: «А як же інвалід, бабуся, дідусь зайдуть…?», – почули відповідь: «А Ми їх на руках занесемо!»… Уявила собі таку картину… Послуга, якої ніде нема у світі – «екскурсія на руках»…

І дивно, і сумно… Мабуть тут люди настільки довіряють один одному, що можуть вільно вивісити для просушки на водостічній трубі головного фасаду центральної вулиці звичайні ганчірки для миття підлоги, або із плавок (здалеку примарилося, що з відомого світового бренду –

«adidas», а насправді виявилося, що «aiaiaiai» – дуже символічно...). Чи все в порядку в чоловічій перукарні «Ажур»? Раптом в цій «деталі» відчувся такий відчай..., просто якійсь крик душі – місто не має пляжу, нема де поплавати… Залишається лише одне: плавки – на ганчірки…

Дивно, але тут замковий камінь цілком може доповнити рекламний щит – чим не поварський (?) ковпак, чи циліндр для «мачо» з реклами тієї ж перукарні – «Ажур».

Також не дивуйтеся, якщо біля газової труби (на всяк випадок?..) розташований жолоб на тротуарі, як для стічної труби. Мабуть хтось задумав нишком-тишком «злити» газ!?. Передбачливо над цим місцем влаштували ліхтар!

Зовсім дивно, але сама стічна труба інколи тут вростає у тіло фасаду (напевно так їй тепліше… – весь час вона у подвійних обіймах стін та цоколю).

Дивно, але тут грати в садибах невеличкі, прозорі. А люті «за надписами» великі і маленькі собаки – тихі та добрі.

І дивно, і оригінально… Тут деякі вікна та грати фарбують по раз 10 поспіль – мабуть, задля утворення неймовірних за фактурою кракелюр.

Взагалі зовсім неочікувано, і приємно. В історичному центрі міста використовують елементи стилю «постконструктивізм» (!), але якось по – своєму… Улюблені риси – повне обрамлення, неповне обрамлення або втоплене обрамлення вікон…, виділяються портали на всю висоту будівлі…, стилізовані неокласичні фронтони крупномасштабно маскують круті скатні дахи, додані пізніше де-ні-де гратовані французькі балкончики – випадково, але саме тут, саме те!

Дивно, просто «екстрім»… Тут окремі садиби мають пандуси для в'їзду в гаражі для справжніх водіїв-екстремалів, приготуйтеся… з нахилом майже у 45°! Чи використовують такий пандус за призначенням? Але точно, що це зручна гірка для їжака, що живе по сусідству.

І знов дивний дизайнерський прийом… Тут можна влаштувати душ з дощової води (чоловічий – жіночий) просто неба, прямо після ранкової пробіжки, саме на центральній вулиці міста – потрібен лише дощ на замовлення та гарний настрій – адже висота стічних труб відповідає зросту людини… Цей невідомий «заклад» став просто кладязем рекордів… як приємно буде зістрибнути з висоти десь 1м з дверей… Мабуть, таким чином, можна буде гарно струсонутися після тяжкого нудного дня!!! А зайти як – забава… Висить Державний стяг – значить все що тут відбувається – серйозно?...

А тут просто і зовсім незрозуміло стало – місцевий «міськрайонний» центр зайнятості агресивно випробовує всіх його відвідувачів на

«суперграфічний зуб» фасаду… Чи з'їдає він тих, хто не хоче працювати?.. Згадалося… – «дух роботи» для нас витав у повітрі…

Дивно, але тут «знак високої якості» Луцької брами 16 ст.!, яка сумно руйнується, міцно тримає опору під покриття тимчасового переходу уздовж вулиці. Це покриття ж слугує для захисту від будь-якого роду особливих для кожного «бурульок» (і це просто окрема тема, але здається, для розділу «казка»)…

Взагалі, гуляючи по місту, Ми – викладачі, мабуть, викликали довіру у місцевих мешканців, тому весела компанія, яка вийшла з ресторанчику «Іква», вмить знайшла серед нас кандидата на роль фотографа у діловому стилі – Сергія Олександровича Ніканорова, якому видала два фотоапарати, але здивувалася, що він почав «прицілюватися» не на них, а на тих, кого він знав більше – своїх колег – дівчат. Здивувалися: «Ні, не них. Парень, нас фотографуй!» Не прийшлося і довго чекати – несподівано для себе, Ми почали розважати компанію: раптом Ольга Володимирівна (!) та Тетяна Миколаївна (!) почали у «польоті» намагатися увійти у «кадр»... Ніхто, новоспечений фотограф, у тому числі, не чекав від нас такого «шоу»… «Парень, Ти, ще тут?», – жартувала компанія: «Тікай, у тебе ж в руках аж два фотоапарати…». Знали б вони, хто їх веселить, бачили б нас наші студенти!.. «Треба було відео знімати!», – пожалкували всі... Гарний настрій не на один день, впевнена, був надовго всім забезпечений…

На день Конституції «діти» відвідали місцевий клуб з гумористичною програмою. Ми (викладачі) вияснили, що він розташований біля магазину «Гардини». Вирішили прогулятися «до гардин». З певного ракурсу, при появі назви закладу по ходу руху, Ми – викладачі, спочатку побачили «…дини», «…рдини», потім «…ардини», і, раптом, фантазія Сергія Олександровича Ніканорова видала орієнтир: «Ясно – Они там, где «Сардины»!!!», – і це, напевно, тому, що його тоді ще не встигли «посадити» на триразове харчування... На диво наші студенти повернулися раніше зазначеного часу – викладачі наївно подумали, що всі тільки ї думали про «построение» о 00.00, як виключення на цей день…

В один із вечорів сходили всією компанію (студенти, викладачі) в 3-D кінотеатр на фантастичний блокбастер «Примарний патруль». Вночі дві, як то кажуть дорослі «тьоті», прокинулися від того, що по контуру дверей кімнати, де ми спали, світло з вестибюлю гуртожитку, яке проникало в щілини, здалося більш яскравішим ніж завжди, і, таким чином, «примарилося», що двері відкриті. Світло навколо дверей дійсно було, наче з фільму жахів... Двері виявилися, звісно ж, закритими. О це так сила 3D кінотеатру Дубенського замку!.. А взагалі, частіше треба ходити до кіно, або принаймні його дивитися – зробила висновок, а то робота, робота…

Дивно, але після сеансу фільму жахів «Астрал-3» наче спали всі дуже міцно. Мабуть тому, що був смішний сюжет. По звичці, виробленій роками, в «жахах» шукала кумедні кіноляпи...

Казка.

Тут в Дубно дійсно відбуваються казкові дива.

Тут «замкова» поважна кішка-хромоніжка Машка харчується в місцевих ресторанах та є грозою диких голубів.

І зовсім не дивуйтеся, що лімузин «HUMMER» доставить Вас безпосередньо у «Дім книги».

Тут ковані ліхтарі у парку є вже давно годівницями для білочок та птахів.

Тут троянди у храмах зростають, наче дерева.

А попереджувальний знак на фасаді будівлі, виявляється, може бути віршованим. Мовою оригіналу це звучить так:

«УВАГА!
Шановні громадяни!
НЕ ХОДІТЬ БІЛЯ СТІН!
*Бережіт**Е** себе, люде,*
бо біда, можливо, буде!
*Упаде на Вас б**О**рулька –*
(цегла, плитка, штукатурка)
і на лобі буде гулька…»

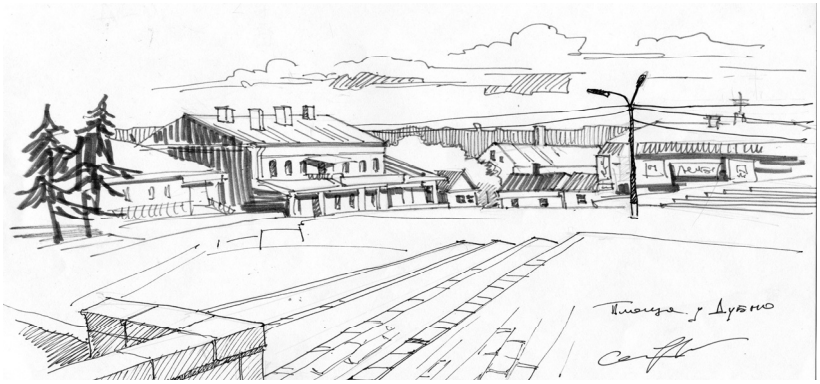
*Дивно, що бурулькою тут може бути і цегла, і плитка, і штукатурка… Як варіант – печенька…, будь-що?.. Напевно цей шедевр писався вже після гульки… від незвичної «б**О**рульки».*

Зовсім реально – тут равлик гігантських розмірів застиг у русі на димовій трубі житлового будинку.

Приємно несподівано, що Храм Пророка Божого Іллі має пророчу огорожу «з лебедями»…

3.Розваги.

На день Конституції (28.06.2015) на центральній площі міста було, здалося, небагато народу. На наступний день зранку – взагалі нікого...жодної людини… «Значить це було багато…», – зробила висновок.

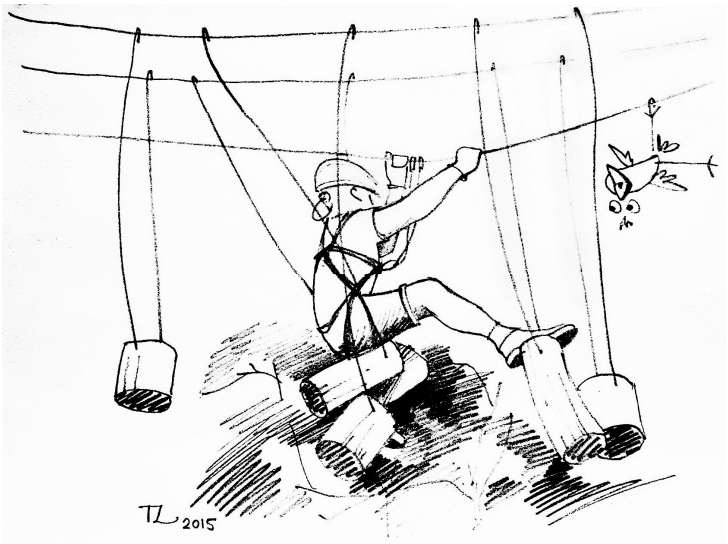
Центральна площа в м. Дубно
Рисунок Жорнового Кирила

Випадково були присутніми на вечері випускників студентів медичного коледжу – тамада, жвава світломузика ресторану «Іква», дівчата «у марафеті» танцюють сумно повільно у крузі, і тут Ми… вечеряємо, спостерігаємо... Здалося дуже дивним свято – немає хлопців, а дівчат багато... Фотографувати не наважилися…, щоб не бентежити дівчат-випускниць.

За ініціативою приймаючої сторони нам люб'язно провели екскурсію у Тараканівському форті.

Виїздили також на екскурсію у мальовниче місто Кременець, який називають українською Швейцарією (краєзнавчий музей, культова архітектура, гора Бона). Спека була неймовірна. Дуже швидко пробіглися. Почаїв був на відстані руки… Мабуть іншим разом.

Ходили разом зі студентками п'ятого курсу (Гриценко Іванною та Левицькою Юлією) у мотузковий парк на «смугу перешкод» на деревах, на острів, біля замку. Юля Левицька, яка підвернула ногу, як-то кажуть, на рівному місці, ще раніше, була за фото-відеокореспондента. Я долала ці перешкоди перший раз, тому досвіду як проходити, у мене зовсім не було. Дівчата, на відміну від мене, проходили перешкоди вдруге. Виявилося, що у кожного своя особлива неповторна техніка проходження, у мене ж – дуже кумедна виходила… Намагалися уявляти себе птахами… Здалося всім, що перешкода «пеньки» була найтяжчою. У кого де, у мене крепатура – в руках…

«Такого «перелазу»… відразу по трьох пеньках, на руках, дерева, мабуть, ще не бачили… «Пора вставати!..», – підбадьорювали колеги Тетяну Миколаївну... Здавалося, що птахи ледве втримуються зі сміху на гілках…».

Відчуття виявилися дуже яскравими:

«Раз пеньок і два пеньок… –
Ось так видався деньок.
Всі спіклися вщент думки –
Сили з'їли всі пеньки…
І розмов на три деньки»…

Тренажери біля гуртожитку на свіжому повітрі у вільному доступі – це насправді, не вигадка. Цей факт приємно здивував. Ось би всюди так… Трохи на них посиділи, повисіли, покрутилися…

Зрозуміли, що велопрокат та прокат роликів для маленького спекотного міста також – фантастика. Класно було б прокотитися…, але місто, мабуть, примушувало всіх бігати щоранку… Не всі на це наважувалися. А Іванна Грищенко – молодець… тримала спортивний режим – 6-8 км щодня... не заблукала.

Прибралися з дівчатами на свято Івана Купала. Фотосесія у вінках… «Селфі» у вінках… На святі чекали конкурсів для дівчат – не дочекалися. Наша весела компанія явно виділялася. Адже всього на святі було в вінках (крім нас восьми) десь ще максимум п'ять дівчат… Нас запросили на флешмоб у вінках. Чекали початку – не дочекалися. Місцеве свято здалося запорошене та задушливе. Річка на містку – без течії, не надихала спускати туди вінки. Згадали, що є частина річки з течією, вирішили самі собі казку утворити… Йшли у віночках дружньою компанією по місту. Люди нам доброзичливо посміхалися… Висновок: свято для невеличкого міста – поки це фантастика. Немає відповідно облаштованої території для цього.

Детектив.

Тараканівський форт вразив хащами отруйних гігантських рослин – борщівників, заплутаними розвалинами, темними лабіринтами катакомб та небезпечних колодязів. Ходили гуртом…, щоб не заблукати. Не заблукали.

На тілі наших дівчат (руки, ноги, плечі) раптом почали з'являтися фантастичні квітки та візерунки – з'ясувалося, що так їм дарував гарний настрій Кирило Жорновий…

Ледве встигли до початку свята Івана Купали, сплели вінки нашвидкоруч. Пом'ятали про дрес-код: віночок та інші елементи українського строю... В хід пішли – «замковий» виноград (люб'язно дозволили «проредити» працівники Дубенського замку), польові квіти (дівчата з 1-го курсу відшукали самі на горі Боні, а де знайшли колосся у м. Дубно, тримають у таємниці), лілії люб'язно дозволила нарвати біля гуртожитку медичного коледжу, де ми проживали, дуже балакуча та привітна жіночка-комендант!

Чомусь подумали, що наші вінки будуть найпростішими. Приємно помилилися. Наші, архітектурні, були найкращі…

Казка.

По черзі відпустили з дівчатами вінки річці Іква. Течія понесла їх швидко… назустріч долі…

Фотосесія на фоні Дубенського замку на свято Івана Купала.
З ліва направо: Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Ладан Тетяна Миколаївна, Левицька Юлія, Гриценко Іванна, Лисенко Євгенія, Числовська Оксана

По поверненню до Києва, чомусь згадався мультик про пригоди папуги Кеши. Передивилася ще раз… Дуже символічно!..

Кеша: «…Ну прилітаю я якось на Таїті… Ви не були на Таїті? Так ось. А майор Томін мені і каже: «Ощадкасу пограбувала пані Моніка з кулінарного технікума. Зникло – мільйон, мільйон, мільйон червоних роз…». А я йому й кажу: «Шурік, будьте обережні, злодій озброєний». А він мені: «В грецькій залі, в грецькій залі… – миш біла…»… А, грубо кажучи, Поліщук, на мацациклі… По області туман, вітер північний, поривчастий… Прилітаю я на Таїті… А Ви не були на Таїті?..».

«Таїті… Таїті…, не були Ми ні в якій Таїті, нас і тут, непогано годують…», – відповів Кешові «колоритний» кіт.

І тут, раптом, самій стало зрозуміло, чому мої спогади про ті події, які відбувалися у м. Дубно перетворилися саме у такі розділи: фантастика, детектив та казка…

Адже цьому сприяли: наше життя у гуртожитку медичного коледжу, а навколо мільйон, мільйон, мільйон… роз, подолання перешкод на деревах у мотузковому парку (здається, що намагалися відчути себе птахами-папугами…, щоб було що згадати та похвалитися), робота у бенкетній залі замку, ретромобіль (який люб'язно прокотив на хвилинку «хворих» наших студентів до місцевої лікарні), тварини з якими ми спілкувалися (кішки та коти, вороні, голуби, горобці), ресторан та смачна їжа, дуже багато їжі…

Фантастика була у тому змісті, що такого просто могло зі мною не відбутися…, тому, дякую за таку можливість Олегу Семеновичу Слєпцову.

На детективні історії надихнули в більшості випадків місцеві мешканці, дизайн і архітектура.

А казку утворили чудові тварини, які під кінець нашого перебування почали наче з нами розмовляти, да так, що комендант медичного коледжу хотіла нам особисто «запакувати» димчасту кішку в Київ: «Була дубенська – станеш київська, столична»,– підмовляла вона новоспечену «Золушку»… Але зміна клімату… з «Канарів» на Київ – на такі тортури над тваринкою Ми, звісно ж, не погодилися, да і її коти-кавалери б нам цього не пробачили…

І звісно, не були Ми ні на Таїті, ні на Гаїті, ні на ніяких Канарах, де можливі і туман, і «вітер північний поривчастий»…, а були Ми у теплому, тихому, розміреному, привітному історичному місті Дубно у Рівненській області України, і годували нас просто шикарно…

Завдяки його активним і не байдужим, турботливим, доброзичливим та гостинним мешканцям, познайомилися з історією міста, його архітектурою, традиціями, його душею, думками на майбутнє. Впевнена,

що всі, хто був задіяний у цій творчій роботі, взаємно отримали тривалий заряд позитивних емоцій на довгі часи.

Тому дякую, всім тим, хто організував таку приємну подорож та надихнув мене на, можливо, критичні, можливо, неочікувані, можливо, дуже поривчасті та дивні спогади.

Спасо-Ільїнський собор у м. Дубно

Рисунок Бичкової Катерини

Можу сказати лише одне, що інші події, які не увійшли до цих письмових спогадів, були лише позитивними, і просто такими, що «не в казці сказати, ні пером описати…»!!!

Ми ж всі просто приїхали зі звичайними паличками в руках – простими олівцями, а пароль – «ЗАМОК-КИЇВ», надав їм чарівну творчу дію і відкрив всі двері для нас не тільки у м. Дубно, а і за його межами, з легкої руки пана директора Дубенського заповідника – Кічатого Леоніда Святославовича. Тому, думаю, що не помилюся, якщо висловлю від всієї нашої делегації щиру подяку працівникам заповідника за гостинність.

Також не обійшлося і без чарівних комп'ютерних «мишок» наших п'ятикурсниць, за якими з цікавістю спостерігали та з якими явно товаришували місцеві кішки...

І, звісно, якщо б не було замкової «кішки-хромоніжки» Машки, яка кожен ранок зустрічала нас на порозі замку, можливо, події б складалися

зовсім по іншому і спогади мої про літню практику в місті Дубно були б не такими фантастично-детективно-казковими…

А, головне, пам'ятайте, що тут дуже добрі люди, які обіцяють, як що, занести (винести) Вас будь-куди на руках та можуть з вітерцем покатати на ретромобілі…

Дивно, сама наче вже доросла, а до сих пір вірю у казку…».

Ладан Тетяна Миколаївна,
Доцент

«В полоні історичної могутності замку…

Такою літня обмірна практика вже давно не була. Виїзд за межі міста Києва практикувався лише за часів радянської України, коли студенти мали можливість проходити практику не тільки на території країни, але і в інших країнах радянського простору. В цьому році наша кафедра основ архітектури і архітектурного проектування вперше за роки незалежності мала можливість проходити практику в мальовничому містечку Рівненської області - Дубно. Все це сталося завдяки плідній співпраці завідуючого нашої кафедри доктора архітектури, професора Слєпцова Олега Семеновича і директора історико-культурного заповідника Дубенського замку Кічатого Леоніда Святославовича та організації самої поїздки кандидатом архітектури, доцентом Ніканоровим Сергієм Олександровичем.

Якщо чесно, то момент хвилювання був присутній від самої першої хвилини, коли мені запропонували поїздку в Дубно і до останньої хвилини відправлення звідти в місто Київ. Відчуття відповідальності за 15 студентів, а також страх перед невідомим, адже такого досвіду ще не було, не залишало ні на мить. Але всі хвилювання зараз вже позаду, а емоції від яскравих вражень гріють душу і навіюють приємні спогади від такої захоплюючої подорожі в маленьке місто з цікавою історією та архітектурною спадщиною.

Олегу Семеновичу прийшла цікава ідея опису своїх вражень та спогадів, студентських замальовок, це дає змогу поділитися ними з іншими людьми, щоб все залишилось не тільки в пам'яті, а і на папері, донести до читача всі свої емоції. Студентські замальовки додають підсилення від побаченого оточення. Отже, хочу поділитися з Вами своїми спогадами.

Ось і прийшов час відправлення зі столиці. Ранок видався прохолодним після двох дощових днів. Але в передчутті чогось нового та цікавого цього ніхто не помічав.

Студенти під наглядом Нікanорова Сергія Олександровича організовано сіли в маршрутку Київ-Дубно і ми поїхали в гонитві за новими враженнями і в пошуках приємних пригод.

Час їзди пролетів непомітно і ми опинилися в атмосфері затишного «господаря», стародавнього Дубенського замку, з його прекрасною архітектурою і привітними людьми. Відчуття історії життя «організму» цього замку вражає.

Перше знайомство з містом залишило самі позитивні емоції: теплий прийом та гостинність керівництва заповідника, гуртожитку медичного коледжу, добродушні городяни, маленькі колоритні будиночки, природа… В ту мить я відчувала повну гармонію і рівновагу – все спонукало до цього.

Гуртожиток, в якому ми проживали під час практики, займає перше місце серед інших гуртожитків по місту. І це дійсно схоже на правду, оскільки скрізь було чисто, охайно і затишно. Власне, розташування цього гуртожитку також мало позитивну відмітку, як на мене, ніби «райський куточок» – серед квіток, дерев, поряд церквушки, маленькі хатки з добрими охоронцями, хоча й надпис був, що вони злі. Також передбачено спортивний майданчик для мешканців гуртожитку. Я і Тетяна Миколаївна Ладан не залишилися байдужими і перевірили на міцність сталь тренажерів. Результати не залишились не поміченими: ми схудли при триразовому харчуванню з величезними порціями страв.

Леонід Святославович – директор заповідника, саме він екскурсував від гуртожитку до ресторану «Іква», показуючи цікаві місцинки і звертаючи увагу на тонкощі оточуючого середовища. Дуже розумна, дотепна, досвідчена людина, з цікавим баченням життя, з тонким гумором. Кожна зустріч з ним залишала слід в пам'яті про історію замку.

Історико-культурний заповідник «Дубенський замок» вражає своєю багатолітньою історією. Музей на території заповідника з багатою спадщиною, підвал середньовічних тортур, ковальня, конюшня – все нагадує тогочасний устрій. Кладка муру, диковинний дах, дрібнички декору – захоплюють і приковують погляд. Галявина з пахучими трояндами, перед входом майданчик з фонтаном, але його ще треба відновити. На подвір'ї стоїть карета, ось тільки немає коней і візника. Прекрасні співробітники заповідника – історики, культурологи, археологи – розказали багато цікавих історичних моментів і фактів, що ще більше додавало бажання знаходитись тут і бути частиною цього місця на найближчі 10 днів. А який

охоронець тут – киця Машка, місцевий жах для голубів. Вона хоч і пошкодила свою кінцівку, але це не заважає їй бути вправним мисливцем.

В день приїзду ми потрапили на святкування Дня молоді та Дня Конституції, два в одному. На площі розташувалася велика сцена, була підготовлена насичена програма зі своєрідними гумористичними номерами. Але вразило інше – кількість людей, їх було небагато, чомусь здалось, що люди не хочуть святкувати, але насправді в місті просто невелика кількість мешканців, в інші дні я спостерігала майже безлюдні вулиці. Люди працюють, хто де, але в основному, це власне присадибне господарство. А потім продають на базарчиках: хто малину, хто смородину, чорниці – все смачне, корисне, без нітратів. Наші дівчата швиденько виявили цінні родовища вітамінів.

Одразу привернув увагу повільний ритм життя місцевих жителів, ніхто нікуди не поспішає, в порівнянні з буднями Києва, відчувається спокій і не плинність часу. Для мене було не звично потрапити в таку атмосферу, адже я звикла постійно перебувати в русі. А тут я стала свідком і, таким чином, задіяною в зовсім інший ритм і темп. Але, мабуть, для кожного з нас потрібні такі моменти, коли потрібно зупинитися, озирнутися навколо себе і відпочити від метушні, почати насолоджуватися тишею, природою, оточенням.

Як і кожному, хто потрапляє в нове незнайоме місце, цікаво ознайомитися з місцевим архітектурним оточенням, особливо, якщо це центр міста. Багато об'єктів

привернуло увагу, без посмішки не могли пройти повз них, мені одразу спало на думку, народ тут з гумором. Чи то сходи висотою в пів метра, чи «оригінальність» декору над вхідними дверима закладу «Перукарня», двері мансардного поверху будівлі з надписом «Аптека» в нікуди. Це такий запобіжний засіб в разі необхідності заспокоїти нервову систему. Складалось враження, що та людина, яка мала приймати рішення щодо оформлення фасаду, попередньо «дуже багато» переглянула літератури. Таких архітектурних «ляпів» в місті вистачає. Цікавий підхід у місцевих жителів до декору своїх будинків: великий равлик одразу привертає увагу, не пройти не можливо, а яка філігранна робота зливного жолоба, спуск для автомобіля також має бути не такий, як у всіх. Кожен житель намагається якось прикрасити свій будинок, надати індивідуальності. Сумно дивитись на дійсно прекрасні твори архітекторів, оскільки такі будівлі знаходяться в плачевному стані, напівзруйновані і нікому не потрібні: Луцька брама, синагога, «кругла» зала в палаці Любомирських та ін.

Наступного дня була видача завдання з врахуванням побажань адміністрації заповідника. Переплетення завдань першого і п'ятого курсу на

той момент вносило цікаві нотки. Результат мав бути вражаючим: на основі обмірів першого курсу п'ятий курс мав зробити свої пропозиції реконструкції та реставрації. В очах студентів першого курсу одразу помітила невпевненість, відчула їхню тривогу, що вони не впораються зі своїм завданням, оскільки невідоме завжди насторожує. Одразу в них почали виникати питання, для чого робити кроки, передбачені обмірною практикою, навіщо вони потрібні. Але поступово, під наглядом нас, керівників практики, студенти подолали свої страхи, сумніви, з'явилася зацікавленість та прагнення зробити всі свої завдання професійно і на високому рівні.

Дисципліна, встановлена з перших хвилин Сергієм Олександровичем, трималася до останньої хвилини перебування в Дубно. А з якою відповідальністю студенти віднеслися до своєї роботи. Вони за власним бажанням, у вільний від встановленого правилами часу, ходили працювати на територію заповідника, з їх слів, це приносило їм задоволення і це було їм в радість. Мені приємно було споглядати за їх завзятістю і великим бажанням відмінного кінцевого результату. В ознайомленні з архівними документами, історичними довідками, навіть в обмірах, студентам допомагали всі співробітники заповідника.

За час практики студенти здружилися, це було помітно. До цього кожен відповідав сам за себе, тут, в таких умовах почала проявлятися колективність, цілісність, порозуміння, допомога ближньому, якщо він не встигає виконувати свій об'єм роботи. Тут вірно описати ситуацію фразою «Один за всіх – і всі за одного».

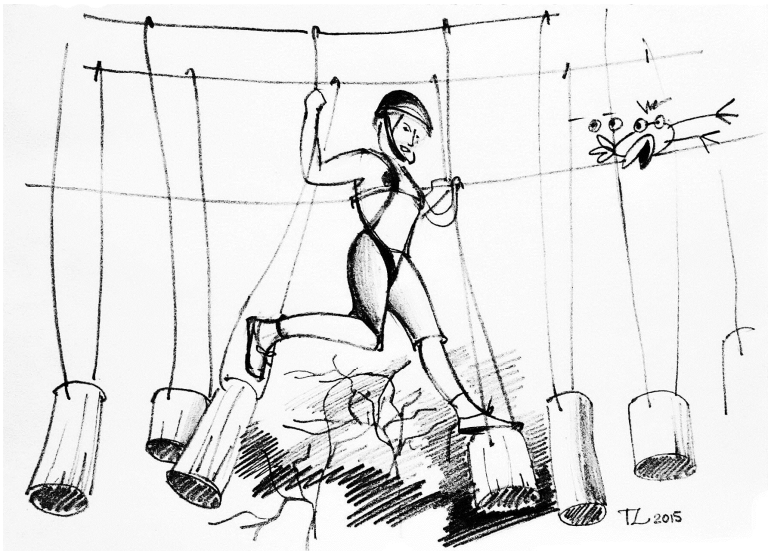
Харчування в ресторані «Іква» - це дійсно знахідка для прихильників смачно, ситно і багато попоїсти. З голоду ми точно не померли б: смажене м'ясо, смажена картопля, смажене все. Традиційна кухня західної України – відрізняється своєю перенасиченістю калоріями та величезними порціями. Хлопці були задоволені, а ось дівчата були не готові до таких страв, оскільки не звикли стільки і таке їсти. Але нам пішли на зустріч, і надалі адміністратор кафе – приємна жінка Галина Олексіївна - завжди радилась щодо страв,

вона намагалася урізноманітнити раціон харчування, саме дивне, що страви майже не повторювалися: були і страви з морепродуктами, десерти - млинці з бананами і морозивом, з вишнями. Навіть одного разу нам влаштували виїзд на вечерю в готельно-ресторанний комплекс «Візит» (власність керівництва ресторану «Іква»). Це була чудова і незабутня поїздка: територія вражала своєю ландшафтною архітектурою, автором якої являється сам власник, вечеря смачна, на свіжому повітрі. Ми були

приємно здивовані, адже все, що оточувало, було зроблене зі смаком і любов'ю, від інтер'єрів власне готелю до доріжок.

Не обійшлося і без розваг. Дозвілля проводили весело: прогулянки по місту, цікаві екскурсії, розваги в гуртожитку і на острові поблизу замку. Стіни і перекриття гуртожитку мали погану звукоізоляцію, тому всі студентські веселощі, жарти, розваги були чутні нам з Тетяною Миколаївною і ми ставали ніби теж учасниками цих моментів.

Похід на канатну дорогу, яка проходила серед дерев острівця поблизу території замку, теж був незабутнім; я завжди хотіла спробувати свої сили і перевірити себе на витривалість. В Києві я не наважувалась, але зараз чомусь вирішила побороти свої страхи і зробила крок…вперед, тільки вперед, назад шляху немає, підштовхував приклад наших студенток Олі Сапіжак та Олени Громової. Емоції переповнювали мене, екстрим, адреналін в крові – неповторні враження. Слідом за мною Іванна Грищенко. Наступного разу до нас приєдналася Тетяна Миколаївна Ладан.

Ладан Тетяна Миколаївна: «Ольга Володимирівна Пивоваренко, на диво всім «птахам» зі сторони, подолала перешкоду «пеньки» у мотузковому парку дуже жваво…»

Живність на території гуртожитку мабуть зросла в тричі, чомусь мені здається, комендант була не дуже цьому рада. Весь наш дружній колектив з Києва підгодовував тваринний світ всім смачненьким, що

прихвачував з собою з ресторану, тому не дивно, що стався такий резонанс. Оля Сапіжак і Олена Громова з п'ятого курсу підлікували місцеву кицю, в результаті вона стала улюбленицею місцевих кавалерів-котів, що теж зробило внесок в примноженні тваринництва. Перед від'їздом нам пригрозили, що всіх тварин погрузять нам з собою в Київ.

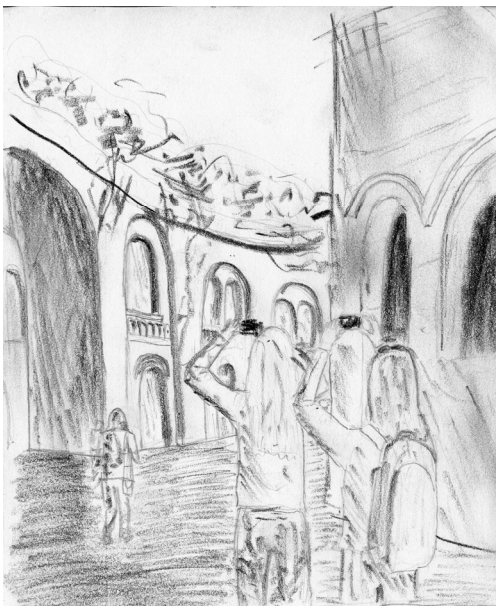
Екскурсія в Тараканівський форт була незвичайною, дорога до цього вражаючого об'єкту була охоплена великим листям борщівника (отруйної рослини), студентам весь час хотілося до нього доторкнутися, хоча були попередження стосовно його дії. Форт – величезна фортеця з дуже гарним декоративним оформленням та вражаючою товщиною стін. Зі слів екскурсовода Пшеничного Юрія в середині цього форту зникло безвісти багато людей, оскільки більшість з них не дотримувалася правил техніки безпеки. Тому мене це дуже насторожило і весь час перебування в форті, блукаючи по лабіринтах приміщень і весь час наштовхуючись на якісь перепони, криниці, в повітрі літало напруження.

Незабутньою була поїздка в Кременець, день видався надто жаркий, але це не стало перешкодою для нашої подорожі. Кременець – дуже гарне, мальовниче місто, з прекрасною архітектурою. Ми на одному диханні, вражені красою, промайнули Жіночий монастир, потім був Краєзнавчий музей, де зберігається дуже багато прекрасних експозицій тварин, рослин, місцевого побуту наших пращурів та багато іншого, що дійсно несе велику культурну важливість. Прекрасний Кременецький колегіум – моя мрія здійснилась і я

доторкнулась до його витонченості і грації форм. Вражає своєю вишуканістю, композиційним рішенням, приковує увагу, а оточуюча територія просто манить до себе, у всьому тут спостерігався лад. Останнім пунктом тієї мандрівки була Гора Бона, яка з першої хвилини заворожила своєю природою, надзвичайною енергетикою, своєю таємничою легендою.

Свято Івана Купала теж не промайнуло повз нас. Інформація про святкування цього свята поважно висіла на воротах в Дубенський замок і ми з радістю почали готуватися. На жаль, з квітками було дуже скрутно, тому кожен бажаючий повинен був добре покрутитися, щоб знайти матеріали для вінків. Я і Тетяна Миколаївна Ладан, за порадою завідуючого господарською частиною замку – Сергія Васильовича, зробили вінки з дикого винограду, який ріс на території заповідника, Іванні Гриценко і Юлії Левицькій дозволили нарвати квітів біля гуртожитку, дівчата першого курсу зробили віночки з колосків. Ми гадали, що в нас будуть самі прості вінки з усього міста, виявилося, що навпаки, кожна дівчина підійшла з притаманною їй творчістю до плетіння, тому і була така реакція серед

оточуючих. З самої першої хвилини ми відчули захоплені погляди містян. На обличчях був захват, деякі люди фотографували нас. Не дочекавшись кінця святкування, ми всією компанією пішли кидати вінки. День був дійсно насичений позитивними емоціями і, я гадаю,

Тараканівський форт
Рисунок Зеленяка Віктора

Ладан Тетяна Миколаївна:
«Напівзруйновані
катакомби дійсно
вражали…
арки, склепіння
заворожували, але
повсякчас треба було
дивитися під ноги, щоб не
натрапити на небезпечні
колодязі…»

Тараканівський форт
Рисунок Числовської Оксани

Фотосесія біля Дубенського замку на свято Івана Купала.
З ліва направо:
Зеленяк Віктор, Числовська Оксана, Лисенко Євгенія, Бичкова Катерина, Конотопенко Анастасія, Жорновий Кирило

запам'ятався кожному з нас, у всіх залишилися самі незабутні враження. Це був ще один день приємних спогадів.

Але найбільш насиченим на події днем був останній день перед від'їздом. Дуже багато питань треба було вирішити одночасно: питання щодо проведення захисту студентів, організації програми наступного дня, підготування промов, контрольний перегляд і консультація студентів, репетиція студентських захистів… здавалося, що дня не вистачить, щоб все це встигнути, тим паче, що нас попередили, що на захисті буде присутнє все місцеве керівництво, преса, телебачення. Це додавало адреналіну. Але, як показала практика, немає нічого неможливого.

Захист пройшов самим найкращим чином, всі були дуже задоволені, студенти – великі молодці, справилися зі своєю задачею на 100%. Спільна праця принесла колосальний результат, який був оцінений адміністрацією заповідника; були вручені грамоти студентам першого та п'ятого курсів, і подяки їх керівникам, тобто всім нам – професору Слепцову Олегу Семеновичу, доценту Ніканорову Сергію Олександровичу, доценту Ладан Тетяні Миколаївні та доценту Пивоваренко Ользі Володимирівні.

Це була дійсно незабутня і корисна подорож одночасно, всі її учасники здобули цінний досвід: пристосовуватися до незвичних умов, працювати в команді; колективну відповідальність. Слід відмітити, що студенти професійно зросли, подорослішали, навчилися приймати самостійні рішення. Деякі студенти навіть зараз продовжують робити замальовки, настільки їм це сподобалося. Студенти вже зараз чекають наступної можливості поїхати на практику в інше місто, щоб отримати нову порцію позитивного заряду енергії та всеохоплюючого вихру емоцій, який захоплює в свій полон пригод і не відпускає до останньої хвилини, надихаючи на нові досягнення. І це було того варте…».

Пивоваренко Ольга Володимирівна
доцент

Учасники урочистих подій щодо звіту студентів КНУБА про результати обмірної та проектної практик у палаці Любомирських Дубенського замку

З ліва направо: перший ряд – Семенюк Ліна Миколаївна, Охрим'юк Ольга Георгіївна, Ніканоров Сергій Олександрович, Дмитренко Тамара Борисівна, Кічатий Леонід Святославович; другий ряд – Смолін Петро Петрович, Пивоваренко Ольга Володимирівна, Ладан Тетяна Миколаївна; третій ряд – Супрун Олег Степанович, Гриценко Іванна, Сидоренко Вероніка, Числовська Оксана, Лисенко Євгенія, Конотопенко Анастасія, Бичкова Катерина; четвертий ряд – Гаврилюк Сергій Васильович, Замковенко Богдан, Жорновий Кирило, Кобилецький Ігор, Слєпцов Олег Семенович, Павлик Дмитро, Зеленяк Віктор, Шульженко Дар'я, Левицька Юлія, Опанасюк Петро Степанович

Результати і перспективи подальшої роботи

Досвід колективної роботи, який отримали студенти різних курсів під час практик в Державному історико-культурному заповіднику в м. Дубно став дійсно безцінним. Емоційні враження від спілкування з містом та його мешканцями надихнули всіх на спільну творчу роботу, результати якої увійшли у архів заповідника та можуть бути використані при відбудові Дубенського замку, його реконструкції та реставрації.

Результати виконаної роботи були високо оцінені адміністрацією заповідника та міста. Студенти та викладачі були відзначені почесними грамотами. Директор заповідника – Леонід Святославович Кічатий – зазначив, що цікаві ідеї, які були представлені студентами, при можливості будуть реалізовані. Місцева преса відзначила позитивні відгуки з боку представників управління архітектури, будівництва та земельних питань Дубенської міської ради щодо проекту фонтану на території замку, завдяки якому відвідувачі можуть краще пізнати історію місця і України загалом.

На наступні роки кафедрою Основ архітектури і архітектурного проектування разом з Дубенським історико-культурним заповідником планується продовження співпраці в рамках проведення спільної обмірної (перший курс), ознайомлювальної (другий курс) та проектної практик (п’ятий курс), які передбачають знайомство з пам’ятками архітектури, вивчення їх історії, виконання обмірів деталей та фрагментів фасадів, замальовки з натури, виконання проектів з реконструкції та дизайн-реставрації об’єктів, та написання пояснювальних записок до виконаних робіт.

Сподіваємося, що, таким чином, Ми спільно покладемо цеглинку у відбудову нашої історії і культурної спадщини.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ

АРХІТЕКТУРИ

УДК 72

професор, доктор технічних наук **Кащенко О.В.,**
професор, доктор архітектури **Слєпцов О. С.,**
аспірантка **Кумейко М.К.**
кафедра основ архітектури і архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Анотація: розглянуто основні історичні віхи становлення архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури з початку його заснування до сьогодення та перспективи розвитку факультету як складової університету.

Ключові слова: Київський національний університет будівництва і архітектури,архітектурний факультет, історія, розвиток, архітектурно-будівельна концепція.

Історія архітектурного факультету Київського національного університету будівництва та архітектури бере свій початок із заснування самого університету. Факультет було організовано в 1930 р. на основі комунального відділення інженерно-будівельного факультету Київського політехнічного інституту та архітектурного факультету Київського художнього інституту.

З художнього інституту було переведено 15 педагогів (О. М. Вербицький, С. Я. Грабовський, В. Г. Заболотний, І. Ю. Каракіс, В. Г. Кричевський, П. Г. Юрченко, Л. П. Юровський, П. М. Черниш та ін.), та 220 студентів. В 1931 р. інститут випустив 41 архітектора.

З початку своєї діяльності Київський будівельний інститут (початкова назва) мав поміж інших такі архітектурні спеціальності: цивільне будівництво, промислове будівництво, містобудування (архітектор та планування населених місць).

І тільки наказом від 25 вересня 1934 р. в інституті був затверджений архітектурний факультетзі спеціальностями: «Архітектура житлових та громадських будівель» та « Проектування та забудова населених місць».

Але з 1938 р. факультети були знову реорганізовані за рахунок скасування спеціальності і до початку Великої Вітчизняної Війни архітектурний факультет проіснував зі спеціальністю: «Архітектура

будівель». З 1939 р. інститут отримує назву «Київський інженерно-будівельний інститут».

У зв'язку з початком воєнних дій та тимчасової окупації м.Києва, інститут зупинив свою діяльність в Києві, його було переміщено в м.Куйбишев. 19 вересня 1941 р. приміщення інституту було зайнято фашистським піхотним механізованим полком. За 10 днів перебування обладнання кабінетів та лабораторій було розграбовано, документальні матеріали довоєнних років було знищено. Свою діяльність інститут відновив з грудня 1943 р., після звільнення м.Києва від німецько-фашистських загарбників. Учбова та наукова робота почалась з лютого 1944 р. Були відновлені два факультети : архітектурний та будівельний. І вже в 1945 р. факультет випустив трьох архітекторів.

З 1930 року до 1934 р. інститут розташовувався по вулиці Гончара, 55-б. Цей будинок в стилі класицизму був побудований в 1914 р за проектом архітектора А.В. Кобелєва. Спочатку будівля була призначена для Київського відділення Російського технічного товариства - визнаний центр наукової інженерної думки. На першому поверсі були влаштовані приміщення майстерень і зал для демонстрації машин. На інших поверхах розміщувалися аудиторії для вивчення техніки. Нині в будівлі знаходиться Інститут геологічних наук АН України.

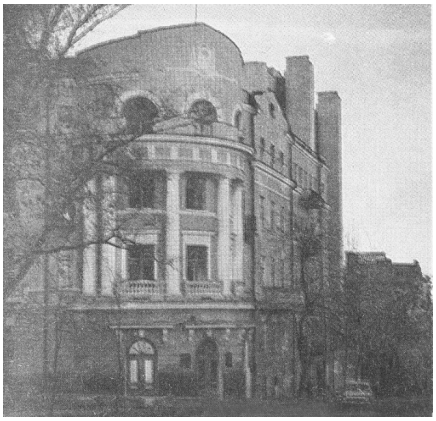
А в період 1934-1941 рр. та 1944-1963 рр. інститут займав будівлю по бульвару Тараса Шевченка, 22-24та будівлю, за адресою: проспект Перемоги, 10. Першо згадана будівля була побудована в 1906 р. для Київського комерційного інституту, створенного на базі Вищих комерційних курсів за проектом професора О. В. Кобелева і архітектора В. Обремського. Заняття вели в основному викладачі Університету та Політехнічного інституту. У 1920 р. учбовий заклад був реорганізований в Інститут народного господарства. З 1944 і до сьогодні будівля належить Педагогічному університету ім. М. Горького, пізніше перейменованого в університет ім. Драгоманова.

Будівля по просп. Перемоги 10 (в минулому бульвар Шевченка, 78) була побудована в 1936-1937 рр. у формах класичної архітектури архітектором Д. М. Д'яченком. Нині будівлю займає Міністерство освіти і науки України.

У 1963 р. інститут переїхав до нового головного корпусу по Повітрофлотському проспекту, 31, збудованому за проектом авторського колективу архітекторів Гопкала В. І., Катка Л. Б., Лібербера М. Р. в стилі пізнього індустріального конструктивізму. Частина приміщень КІБІ, а саме

геодезичний корпус, профілакторій та гуртожиток розташувалась у комплексі дореволюційних будівель по вул. Освіти, 5.

У 1965-1966 рр. по вул. Освіти, 3 був зведений сучасний спортивний комплекс із стадіоном та триповерховим спортивним корпусом, в якому передбачено басейн і спортивні зали. Комплекс був збудований за проектом архітекторів М. О. Гусєва, Л. Б. Катка та М. Р. Лібербера.

Будівля по вул. Гончара, 55-б

Будівля по бульв. Шевченка, 22-24

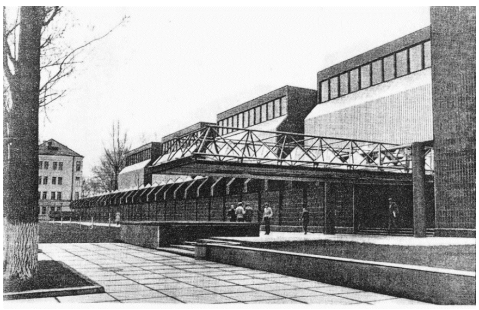

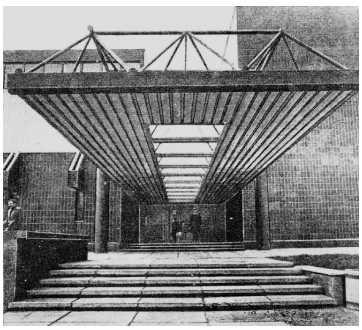
Будівля по просп. Перемоги, 10

А вже у 1982 р. з боку вул. Івана Клименка споруджено архітектурний корпус.Автори нової будівлі архітектурного факультету (архітектори Л. І. Філенко, В. Л. Коробко, М. Ш. Гершензон) отримали право на розробку проекту в результаті відкритого конкурсу, який був проведений в стислі терміни.

Автори проекту архітектурного факультету, прийнявши за основу лінійну, але досить ущільнену об'ємно - просторову структуру з широким корпусом, зосередили в центральній частині основні службово-допоміжні і технічні приміщення, що не вимагають природного світла, а також велику, протяжну двосвітну рекреацію з верхнім освітленням.

Будучи важливою функціональною ланкою в процесі навчання майбутніх архітекторів, зали малюнка стали одним з головних композиційних елементів в образному вирішенні будівлі. Їх великі ритмічні обсяги, винесені на головний фасад, консольно нависають над нижнім поверхом, підкреслюючи великий будівельний масштаб всієї споруди. Разом з тим, контрастне поєднання цих великомасштабних обсягів, що вінчають будівлю, з більш дрібним членуванням фасадної поверхні креслярських аудиторій першого поверху створює своєрідну динамічну композицію Будівля архітектурного факультету КІБІ викликала великий інтерес. У свій

Архітектурний корпус по вул. Клименка, 2

час відбулося кілька обговорень цього об'єкту на засіданнях творчих секцій і комісій Союзу архітекторів УРСР, підсумки обговорення свідчили, що нова будівля архітектурного факультету - помітне явище в архітектурній практиці України. Уже сам факт будівництва навчального корпусу з урахуванням специфіки підготовки молодих спеціалістів-архітекторів був важливим фактором у підвищенні рівня професійної архітектурної освіти

Нагальні потреби життя вимагають збільшення набору студентів і розширення визнання ВНЗ в світі, а це неможливо без модернізації і всього навчального процесу й архітектури будівель, сучасного вирішення навчальних корпусів. Шляхи модернізації комплексу будівель Київського

Будівля по просп. Повітрофлотський, 31.Існуючий стан.

Головний учбовий корпус КНУБА. Реконструкція.
Загальний вигляд. Пропозиція.

національного університету будівництва архітектури викладені в сучасній концепції архітектурно-будівельного розвитку КНУБА, розробленого творчим колективом Науково-проектного архітектурного бюро «ЛІЦЕНЗ І АРХ» під керівництвом проф. Слєпцова О.С.

Архітектурно-будівельна концепція розвитку університету передбачає часткову реконструкцію існуючих будівель і окремих приміщень у них, розширення площ навчальних та житлових будівель університету шляхом зведення додаткових корпусів, надбудов та прибудов до існуючих, підземних та наземних паркінгів у вищезгаданих зонах. Єдність стилю комплексу досягається взаємозв'язком факторів, що визначають архітектурний простір – функції, матеріалу, художнього змісту і форми

Архітектурно-будівельна концепція розвитку КНУБА. Загальний вигляд.

Реконструкція простору учбової зони КНУБА. Пропозиція.

Читальна зала бібліотеки КНУБА. Третій поверх. Пропозиція.

Головний вестибюль КНУБА. Пропозиція.

Кіно-концертна зала КНУБА. Реконструкція.. Пропозиція.

Зала Вченої ради КНУБА. Пропозиція

Музей КНУБА. Реконструкція. Третій поверх. Пропозиція

Запропонована архітектурно-будівельна концепція розвитку Київського національного університету будівництва і архітектури дозволить підвищити статус КНУБА на загальнодержавному та міжнародному рівнях як головного ВУЗ України архітектурно-будівельного напрямку; привести рівень комфортності будівель університету у відповідність сучасним вимогам; збільшити загальні площі учбових будівель; влаштувати додатково парковочні місця; створити стилістично завершений цілісний містобудівний ансамбль комплексу КНУБА.

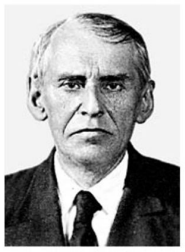
Деканами факультету в різний час були: І. І. Неймарк (1930-1935), С. А. Усов (1935-1937), В. Є. Мощіль (1937- 1941), О. Я. Хорхот (1943-1946), Є. Є. Дольський (1946-1947), П. М. Черниш (1947-1950, 1957-1964), О.О. Сидоренко (1950-1951), М.О. Гусєв (1951-1957), І .Є. Черняд'єв (1965-1966), М. Ф. Євстифеєв (1964-1965, 1966-1978), Б. Г. Криштоп (1978-1983), Є. М. Бавикін (1983-1987), О. В . Кащенко (з 1987 по теперішній час).

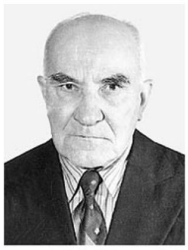
С.А. Усов

О.Я. Хорхот

Є.Є.Дольський

П.М. Черниш

О.О. Сидоренко

М.О. Гусєв

І.Є. Черняд'єв

М.Ф. Євстифеєв

Б.Г. Криштоп

Є.М. Бавикін

О.М. Кащенко

Декани архітектурного факультету КНУБА.

З початку діяльності факультету (1930) працює **кафедра архітектурного проектування будівель і споруд**. У різний час кафедру очолювали: професор В. Н. Риков (1930 - 1931), професор О. М. Вербицький (1932-1933), кандидат архітектури, доцент П. Г. Юрченко (1933-1949), професор Я. А. Штейнберг (1949-1950, 1952-1956), професор П. Н. Северов (1950-1951), професор М. О. Гусєв (1957-1975), професор Г. І. Лаврик (1976-1985). З 1985 по 2012 роки кафедрою керував кандидат архітектури, доцент В. З. Ткаленко. З 2012 р. по сьогоднішній день завідуючий кафедрою – професор, доктор архітектури, дійсний членУкраїнської академії архітектури Куцевич Вадим Володимирович.

Кафедра була методичним центром архітектурної освіти на Україні, надавала допомогу новим утвореним архітектурним факультетам і кафедрам архітектури в Харкові, Одесі, Полтаві, Дніпропетровську, Макіївці, Самарканді. З самого початку вона стала базовим навчальним підрозділом, яка дала початок ряду інших спеціальних архітектурних кафедр в Київському інженерно-будівельному інституті: малюнка і живопису (1934); інтер'єру (1964), в даний час - кафедра основ архітектури і архітектурного проектування; містобудування (1967).

В 1964 р. відбувся поділ кафедри архітектурного проектування будівель і споруд на дві частини, одна з яких отримала назву **«Кафедра інтер'єра»** (завідувач – архітектор Олег Олександрович Свєшніков (1964-1969)).

В 1969 р. назва і зміст роботи кафедри були змінені на «Кафедра інтер'єру та обладнання», а посаду завідувача зайняв доктор архітектури, професор Віктор Володимирович Савченко (1969-1971). В 1971 р. знову була змінена назва і напрямок освітньо-професійної діяльності кафедри, вона дістала назву «Кафедра основ архітектури» а завідувачем залишився В.В.Савченко (1971-1983).

1987 р. кафедру очолив доктор архітектури, професор, народний архітектор України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури, лауреат Премії Ради міністрів СРСР, дійсний член Української академії архітектури, автор численних будівель і споруд В.І. Єжов (1987-2010). Кафедра знову змінила назву на кафедру «Основ архітектури і архітектурного проектування».

В 2010 р. кафедру «Основ архітектури і архітектурного проектування» очолив професор, доктор архітектури, заслужений архітектор України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури, член Національної спілки архітекторів, дійсний член Української академії архітектури Слєпцов

Олег Семенович, автор багатьох містобудівних комплексів, будівель і споруд в Україні і закордоном.

При започаткуванні архітектурного факультету в складі кафедри архітектурного проектування було створено секцію рисунку та живопису. Її очолив відомий український архітектор, художник Василь Кричевський. У 1934 р. на основі секції була організована **кафедра рисунку і живопису**. Першим її завідувачем став художник-графік І. Плещинський, який очолював кафедру з 1934 по 1948 рр.

Це була перша кафедра рисунку та живопису в складі будівельних вищих навчальних закладів України. Надалі кафедру очолювали: професор Д. П. Жалко-Титаренко (1948-1949), доцент Ю. М. Петров (1949-1974), В. В. Чепелик (1974-1979), професор М. Ф. Євстифеєв (1979-1990), В. В. Савченко (1990-1997). З 1997 р. кафедру очолює Кащенко Олександр Володимирович – декан архітектурного факультету, доктор технічних наук,професор, заслужений працівник освіти України.

В 1994 р. відкрита нова спеціальність «Образотворче мистецтво, креслення» зараз «Образотворче мистецтво». У зв'язку з цим кафедра перетворилася на випускну. Перший випуск бакалаврів з нової спеціальності відбувся в 1998 р., а спеціалістів – у 1999 р.

У 1930 р. була організована також **кафедра архітектурних конструкцій**. Організатором і першим завідувачем кафедрою був відомий вчений-будівельник професор В. А. Обремський. У подальшому кафедрою керували: професор Н. А. Доміловскій, доценти А. Н. Смик, О. Я. Хорхот (пізніше доктор архітектури, професор), професор Н. Д. Плехов, доценти Ф. Т. Лісюра, П. М. Черниш, професор Н. А. Черкасов. З 1971 по 2009 рр. кафедрою завідував доктор технічних наук, професор А. Л. Підгорний. З 2009 р. кафедру очолив доктор технічних наук, професор Плоский Віталій Олексійович.

У 1945 р. в інституті була організована кафедра нарисної геометрії та інженерної графіки, в даний час - **нарисної геометрії, інженерної та машинної графіки.** Її організатором був відомий вчений, засновник української наукової школи нарисної геометрії, член-кореспондент Академії архітектури УРСР, заслужений діяч науки і техніки УРСР, доктор технічних наук, професор С.М. Колотов (1880-1965), який завідував кафедрою на протязі 20 років (1945-1965). З 1965 р. кафедру очолював заслужений діяч науки УРСР, доктор технічних наук, професор В. Є. Михайленко. Сьогодні

завідувач кафедри – академік Академії наук вищої школи України, доктор технічних наук, професор Ковальов Сергій Миколайович.

Кафедра філософії заснована в 1959 р. Завідувачами кафедри були: професор А .І.Клєвцов, професор М.С.Свідло. З 1999 р. кафедрою керує доктор філософських наук, професор, Рижко Володимир Антонович.

1 квітня 1983 р. у складі архітектурного факультету Київського інженерно-будівельного інституту була заснована **кафедра містобудування**. На кафедрі містобудування в червні 2008 р. була ліцензована, в межах спеціальності "Містобудування", спеціалізація "Ландшафтна архітектура". Завдяки цьому кафедра містобудування випускає спеціалістів і магістрів за спеціальністю «Містобудування», а також спеціалістів і магістрів за спеціалізацією «Ландшафтна архітектура».

Протягом 23 років з 1983 р. по 2006 р. кафедру очолював доктор архітектури, професор, заслужений архітектор України, видатний вчений в галузі містобудування Фомін Ігор Олександрович – фундатор та засновник кафедри. З 2006 р. по червень 2009 р. завідувачем кафедри містобудування був доктор архітектури, визначний вчений в галузі містобудування, професор, народний архітектор України, директор Українського державного науково-дослідного інституту проектування міст «ДІПРОМІСТО» – Ю.М. Білоконь, який працював на кафедрі, починаючи з 1987 р.

В липні 2009 р. кафедру містобудування очолила кандидат архітектури, професор, член-кореспондент Академії архітектури України та Академії будівництва України , почесний професор КНУБА Кушніренко Марія Марківна.

Кафедра дизайну архітектурного середовища розпочала свою роботу з 1990 р., завідувач — доктор архітектури, професор Тімохін Віктор Олександрович. Починаючи з 1993 р. кафедра заснувала міжнародний студентський конкурс «АРТЕКА». А у травні 2010 р. на честь 20-річчя кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА кафедра організувала і провела міжнародний фестиваль архітектурно-дизайнерських шкіл «DASFEST».

Кафедрою теорії архітектури (минула назва «кваліметрії») керує доктор архітектури, професор, член Національної спілки архітекторів, дійсний член Української академії архітектури Ковальський Леонід Миколайович.

Кафедра ландшафтної архітектури є новою кафедрою, яка створена з 2011 р. на архітектурному факультеті Київського національного університету будівництва і архітектури. Завідувач кафедри, доктор архітектури, професор,

член Національної спілки архітекторів, дійсний член Української академії архітектури, народний архітектор України Панченко Тамара Федотівна.

Кафедра інформаційних технологій в архітектурі була створена на архітектурному факультеті у 2004 р.. Завідувач кафедри – доктор архітектури, професор Товбич Валерій Васильович.Сьогодні на базі КНУБА створюється науково-дослідницький інститут теорії, історії архітектури містобудування архітектури і дизайну.

Факультет підтримує тісні зв'язки з міжнародними організаціями та провідними центрами освіти: Міжнародною асоціацією студентів архітекторів, Європейською асоціацією студентів архітекторів, з університетами Австрії, Німеччини, Бельгії, США, Канади та інших країн. Нині на архітектурному факультеті навчається понад 1700 студентів, у тому числі — 120 громадян іноземних держав.

На факультеті в даний час готують бакалаврів, фахівців і магістрів архітектури; бакалаврів, фахівців і магістрів мистецтва. Архітектурний факультет здійснює набір за трьома напрямами: «Архітектура», «Образотворче мистецтво» і «Дизайн».

На кафедрах факультету реалізуються спеціалізації: теорія архітектури, архітектура житла, архітектура громадських будівель, архітектура виробничих (промислових) будівель і споруд, ландшафтна архітектура, інтер'єр, реконструкція і реставрація архітектурних об'єктів, інформаційні технології в архітектурі, енергозбереження в архітектурі.

Останнім часом викладачами кафедр розроблено ряд нових програм, пов'язаних з засвоєнням технологій проектування соціального житла, житлових, громадських та виробничих будівель з врахуванням потреб людей з обмеженими фізичними можливостями, програм сталого розвитку архітектури, програм підготовки фахівців, що володіють інноваційними технологіями в сфері ресурсозберігаючих технологій.

На архітектурному факультеті КНУБА здійснюється підготовка фахівців для багатьох країн світу: Білорусії, Молдови, Казахстану, Узбекистану, Туркменістану, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Росії, Ірану, Лівану, Ізраїлю, Сирії, Йорданії, Китаю, Кореї, країн Латинської Америки, Туреччини, Кіпру, Греції та ін.Факультетом встановлені сталі зв'язки з проектними, науковими, виробничими організаціями України та регіону.

Одним з ефективних засобів підвищення якості проектно-планувальної справи та навчального процесу є створення спільної методичної й інформаційної бази з провідними науково-дослідними та проектними установами України. Такий інтеграційний засіб використано в процесі

співпраці з Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «ДІПРОМІСТО» шляхом створення навчально-науково-виробничого комплексу.

Факультетом здійснюється активна співпраця і з іншими провідними проектними організаціями м. Києва і України в цілому, зокрема: ДП «НДПІ містобудування», ДП «Інститут Київгенплан» - ПАТ «Київпроект»; КиївЗНДІЕП; Укрндіпроектреставрацією; Державним науково-дослідним та проектно-вишукувальним інститутом «Ндіпроектреконструкція»; ЗАТ «Гіпроцивільпромбуд»; Укрндіагропроектом; ДПІ «Діпроверф»; Проектно-вишукувальним інститутом «Укркурортпроект»; науково-проектним архітектурним бюро «ЛІЦЕНЗ І АРХ» та іншими.

На факультеті розвивається щирока наукова галузь, в якій розробляється система знань за спеціалізаціями та про фундаментальні закономірності розвитку архітектури унікальних споруд, інтер'єру, реконструкції і реставрації, охорони пам'яток культури, методів управління в архітектурній діяльності.

Статус КНУБА як національного вищого навчального закладу України (26 лютого 1999 р. Указом Президента України університету надано статус національного) надає архітектурному факультету можливість готувати спеціалістів, що відповідають вимогам європейського і світового рівням.

Література:

1. Державний архів м. Києва (ДАК), ф. 100 оп. 1 № 206.
2. ДАК ф.100 оп. 1 № 1314.
3. ДАК ф.163 оп.6 № 145.
4. ДАК ф.100 оп.1 № 1080.
5. ДАК ф.100 оп.1 № 1159.
6. Журнал «Строительство и архитектура» №8. 1983г.
7. Слєпцов О.С. Архітектурно – будівельна концепція розвитку КНУБА - архітектурний вісник КНУБА. Наук. вироб. збірник / відповід. ред. Куліков П.М. – К.:КНУБА, 2014, вип.2 – с. 321-378.
8. Слєпцов О.С., Горбик О.О., Ладан Т.М., Кумейко М.К. Історія, сьогодення та перспективи кафедри Основ архітектури і архітектурного проектування - архітектурний вісник КНУБА. Наук. вироб. збірник / відповід. ред. Куліков П.М. – К.:КНУБА, 2015.-вип.5-с. 3-25.
9. Слєпцов О.С. Концепція розвитку КНУБА.Concept of development of KNUCA. Рекламний альбом.
10. Літопис вищих навчальних закладів. Випускники КНУБА 2006

11. Сайт КНУБА www.knuba.edu.ua.

Аннотация. *Рассмотрены основные исторические вехи становления Киевского национального университета строительства и архитектуры с начала основания и по сегодняшний день и перспективы развития факультета как составной части университета.*

Ключевые слова: *Киевский национальный университет строительства и архитектуры, архитектурный факультет, история, развитие, архитектурно-строительная концепция.*

Annotation. *Considered the basic historical landmarks of the architectural faculty of Kyiv National University of Construction and Architecture of inception to the present and prospects of development of the faculty as the part of University.*

Keywords*: Faculty of Architecture, Kyiv National University of Construction and Architecture, history, development, architectural and construction concept.*

Аспирант **Алимадад Солтани Али**
кафедра основ архитектуры и архитектурного проектирования
Киевского национального университета строительства и архитектуры

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ И ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ТОРГОВО-РАЗВЛЕКАТЕЛНЫХ КОМПЛЕКСОВ В ИРАНЕ

Аннотация. *Выявлена связь между исторической периодизацей Ирана и строительством рынков и рыночных площадей в Иране, влияние древней религии зороастризма на строительство рынков иранского типа.*

Ключевые слова: *архитектура рынков и рыночных площадей Ирана, зороастризм, Исфахан, Шираз, Тегеран.*

Торгово-развлекательные комплексы берут своё начало от древнейших рынков и развиваютсяпоступательно с развитием товарно-сырьевых и товарно-денежных отношений в обществе. Уровень развития рынков полностью зависит от уровня развития технических средств, соответствующих той или иной исторической эпохе. Особенно яркими и выразительными с точки зрения архитектуры являются торговые учреждения Ближнего Востока и Средней Азии. В диссертационном исследовании Мородшелеха Абдулбахи «Традиции формообразования в гражданской архитектуре Ирана» автором выделены четыре основные направления (стиля) мировой исламской архитектуры:

1. Южный (египетский) стиль распространён в Северной Африке (Египет, Судан).
2. Центральный (шали), уходящий корнями в историю Византии – характерен для архитектуры Сирии, Палестины, Ливана, частично – Турции, Саудовской Аравии.
3. Западный (современный) стиль – распространён от Марокко и Алжира до Южной Испании (Тунис, Алжир, Марокко, Испания (Андалузия), острова Средиземноморья.
4. Восточный (иранский) стиль – наиболее популярный стиль архитектуры Ислама (характурен для стран – бывших сателитов Первии: Иран, Ирак, Туркменистан, Азербайджан, Таджикистан, Узбекистан, Пакистан).

В Иране существует много старых городских рынков, находящихся на центральных площадях старых городов и, остро нуждающихся в реконструкции различного уровня и назначения. Специфика мусульманских (и вчастичности иранских) рынков заключается в том, что на них оставила свой отпечаток многовековая история развития рыночных площадей больших и средних городов. Её смысл заключается в сумарном наложении стилистических и функциональных особенностей соответствующих

исторических эпох. Традиционный восточный рынок – это сложный комплекс функционально-структурных блоков, разных по своему функциональному назначению, величине и стилистике, которые складывались на протяжении тысячелетий.

Подобный комплекс,как правило, формировался и размещался на пути Пересечения караванных транспортных путей и городских пешеходных зон и, включал следующие три главных функции: торговля, религия, образование (рынок, мечеть, медресе и т.п.). Кроме этого, современные рыночные площади и сами рынки выполняют ряд дополнительных функций: пешеходный и транспортный транзит, общение, семейный отдых иразвлечение, обмен и хранение товаров и т.п. В связи с этим, архитектура иранских рынков занимает особое место в мировом зодчестве, поскольку рыночные образования являются уникальными комплексами, обьединяющими в своей структуре сразу несколько главных и сопутствующих функциональных зон.

Поскольку Древняя Персия (нынешний Иран) имеет тысячелетнюю историю, многие современные города этой страны столкнулись с большой проблемой комплексной реконструкции современных рынков и рыночных площадей. В мировой практике можно выделить несколько способов строительства и реконструкции оптово-розничных рынков: новое строительство, реконструкция с расширением (достройкой); реконструкция с надстройкой; реконструкция с пристройкой; реконструкция с модернизацией. Комплексная реконструкция предусматривает соединение нескольких из вышеперечисленных способов её осуществления. Часто такие рынки, находящиеся в центрах городов, имеют большую историческую ценность и могут быть только подвержены реконструкции или реставрации.

На карте Ирана хорошо видно, что большинство больших и средних городов размещаются на северо-востоке юго-западе страны – регионах с наиболее приемлемыми для проживания природно-климатическими условиями (с холодным – на севере, и жарким влажным климатом – вдоль морского побережья). Практически отсутствуют крупные поселения в восточной и центральной части государства, где преобладают пустыни и полупустыни. Наиболее древние и известные рынки страны размещены в больших городах на севере и востоке: Газвине, Тегеране, Тебризе, Хое, Араке, Зенджане, Ширазе, Исфахане, Козеруне и мн.др. Здания этих рынков требуют срочной реконструкции, увеличения площадей и модернизации.

Рынки Ирана, кроме всего прочего, являютсяуникальными древнейшими памятниками культуры и архитектуры, обьемно-пространственное решение которых поражает своей красотой и оригинальностью. Многие туристы и путешественники с мировым именем, такие как Тур Хиердол, Кусто, Марко Поло, Ольян Чалаби, Гаспар Друвиль, Алексис Суктикоф, Жан Шарден, Ожен Фланден, Джон Картрайт, Джемли Харди, Роберт Грант Уотсон восхищались и славили восточные рынки.Многие из этих зданий в Иране имеют площадь более одного

квадратного километра и включены в список уникальных памятников Всемирного наследия ЮНЕСКО.

Один из крупнейших иранских рынков находится в городе Тебриз. Он, как и многие старинные крытые рынки страны, находится в своеобразном геометрическом и историческом центре города. В планировочном отношении восточные рынки отличаются тем, что они, практически все, основаны на квадратной модульной сетке и образовывают в плане квадрат или прямоуголь- ник. Этот прием берет своё начало от принципа формирования первых древнейших зиккуратов, вокруг которых позже формировались улици и целые города. В плане они, чаще всего, были прямоугольной формы.

Подобная тенденция формирования кварталов в восточных городах сохранилась и до наших дней и отразилась на формировании функционально-планировочных решений рынков и рыночных площадей при их новом проектировании и реконструкции.

За многие годы поступательного развития рынков и рыночных площадей сложились устойчивые региональные особенности формирования зданий этого типа. В Европу в нынешнем их виде рынки «перекочевали» на 1–2 тысячелетия позже с востока и, во время строительства уже имели на вооружении методологические основы рациональной функционально-планировочной организации, при которой шло чёткое разделение на функциональные блоки торговых и складских площадей. Реконструировать подобные рынки гораздо проще, поскольку кроме исторической ценности самих помещений, на успех обновления здания и его обьемно-пространственного решения огромное влияние оказывает удачная изначальная функциональная схема взаиморазмещения помещений, удачное размещение самого рынка в структуре города и т.п.

Восточные рынки (в т.ч. персидские) создавались и развивались гораздо раньше, когда требования к удобству продавцов и покупателей не были так важны для зодчих. Кроме того, огромное влияние на формирование архитектуры восточных рынков оказала зороастрийская (поклонение огню) а позже – (в VII в н.э.) и мусульманская религия, которые значительно проникли в структуру торговых помещений, а отчасти – и слились с ними. Атрибутом центральной городской площади города постепенно стали три неразрывных составляющих: восточный базар, мусульманский храм с минаретами и мусульманское учебное заведение для мальчиков (медресе). Подобное влияние и взаимопроникновение этих функциональных зон прослеживается и в архитектуре современных рыночных площадей исторических центров больших городов: Тебриза, Тегерана, Исфахана, Шираза и многих других.

Особенности организации рыночной торговли в Иране (учитывая национальные традиции и религиозные каноны) вступают в противоречия с современными требованиями к организации торговли и логистики товаров а так же с новыми технологиями в организации торговли и спецификой новых товаров и услуг, активно приходящими на местные рынки с Запада

(Америки и Европы). Остро нуждаются в реконструкции более 80 % старых рынков и рыночных площадей исторических центров иранских городов. Среди всех местных рынков можно выделить три большие группы зданий этого типа и их комплексов: новые здания рынков (построенных в XXI ст.); здания рынков, возведенных в XX столетии, возраст которых составляет 50–100 лет; здания рынков и их комплексы, возраст которых превышает 100 – 150 лет, которые требуют срочной реконструкции с модернизацией. Здания первой группы, как правило, остро нуждаются в модернизации; второй – в реконструкции с расширением и надстройкой; третий – в реконструкции с модернизацией и расширением.

Современные требования к торговле и логистике товаров (их транспортировка и хранение) вступают в острые противоречия с устаревшими стандартами проектирования, функционально-планировочными схемами организации помещений и зданий рынков и их вспомогательных помещений. Кроме того, новые виды товаров и услуг, активно поступающих на рынки страны из-за рубежа, расширение форм ведения торговли предусматривают разработку абсолютно новых видов функциональных зон, специфических складских блоков, типов мебели и оборудования, компьютерных систем оснащения процессов торговли и хранения товаров, особенности и габариты которых требуют детального пересмотра норм проектирования и разработки дополнительных вспомогательных помещений.

Мусульманские каноны и национальные традиции иранского государства стимулируют граждан любого возраста к здоровому образу жизни и уважению института семьи. Высокие моральные принципы жизни настоящих мусульман являются одними из главных условий экономического роста и демографического всплеска, наблюдаемых в последние десятилетия. За последние 20 лет население страны увеличилось более чем на 10 миллионов человек. Этот факт явился причиной стремительного роста количества населения больших и малых городов Ирана. Подобный рост городов, в свою очередь, выявил острую потребность в обновлении и расширении сети обслуживающих предприятий: торговых центров, торговоразвлекательных комплексов, рынков и т.п. Старые здания рынков попросту не способны охватить своим обслуживанием всё возростающее население городов Ирана и, в большинстве своём, нуждаются в реконструкции с модернизацией.

Иранские базары являются национальным достоянием страны и представляют огромный интерес для многочисленных туристов. Так, только в 2010-2012 г.г. Иран, с целью посещения исторических мест (музеев, мечетей, рынков), посетили более 5 млн. человек. Например, город Тебриз находится на северо-западе страны и одновременно на пересечении нескольких древних караванных путей (в том числе – Великого шелкового пути), через который проходили тысячи торговцев из разных стран Азии, Африки и Европы. Этот фактор стал решающим в том, что Тебриз не многие столетия стал процветающим торговым центром с многочисленными

караван – сараями, гостиницами и рынками. Ядро города имеет четырёхугольную форму и включает главную городскую мечеть и большой комплексный рынок Тимчех, который ещё называют «солнечным рынком» и, который в 1976 году был зарегистрирован в Национальном перечне Иранского наследия.

Тебризский центральный рынок имеет многовековую историю, согласно которой первое упоминание о нем сохранилось с 1779 г., когда его здание было восстановлено после очередного землетрясения правителем Наджафом Голи Хан Данбали. Проект комплексной реконструкции с модернизацией Тебризского рынка был выбран независимым жюри в качестве одного из пяти наилучших проектов Премии Ага Хана в области архитектуры в 2013 г., а первая карта организации его торговых рядов была создана в 1948 г. Ассадуллахан Ханом Марагеи. Этот рынок имел 5500 магазинов, 40 видов торговых лавок, разделенных по видам товаров, 35 складских боксов, 25 тимче, 20 мечетей, 11 коридоров и 9 духовных учебных заведений и на западе соединяется с главной мечетью Тебриза. Большая часть рынка трёхэтажная: первый этаж и полуподвал – складские помещения; второй – магазины и лавки; третий – места для отдыха, кафе, рестораны.

Известный рынок города Хой также имеет прямоугольную форму плана и размещается на востоке мегаполиса. Начало строительства относится к эпохе Сефевидов, а окончание – к началу правления Каджаров. При возведении рынка использовался кирпич и штукатурка как строительные материалы, а красивое мощение из камня украшало пол торговых рядов комплекса. Первая канализация на прилегающих улицах является старейшей в Иране, а водопроводная система проходила через центр рынка и сейчас соединяет северную и южную части города.

Один из древнейших иранских городов Исфахан называют городом великолепных рынков. На его территории размещено множество крупных торговых комплексов, таких как: рынок Исфахан, Кесарийский рынок и мн. другие. Известный французский путешественник конца XVII в. Жан Шарден описывал базары Исфахана так: «Высокий портик с декоративной керамической плиткой и кирпичём с широкими поясами нефрита и гравия – все это выглядит как тончайшая ювелирная работа». Центральный базар носит название Исфахан или Назиме потому, что расположен рядом с купальней Незам Олмолк. Функционально он связан с базаром Оряна через центральную площадь и мечеть Шаха. Второй – Кесарийский базар (Кейсария), это одно из самых великолепных и больших куполообразных торговых зданий, созданных в 1619 г. В двуэтажном здании рынка размещались: на первом этаже – магазины, торговые и складские помещения, на втором – помещения для ведения бизнеса и заключения договоров.

Стрельчатые арки, многоярусные сводчатые купола, декоративные мощения полов и отделка интерьеров, изобилие товаров на прилавках – несменные атрибуты современных иранских рынков. Под древними сводами продавались самые разнообразные товары: овощи, фрукты, ковры, бумага и

книги, изделия из меди и драгоценных металлов. Тегеранский базар или Грандбазар (Большой базар) – это главный городской рынок Тегерана, крупнейший в мире крытый рынок (около 3 кв.км.), имеет более 10 км. совокупной длины коридоров, которые разделяют здание на зоны по различным видам товаров. Базар – это непосредственный исторический центр столицы Ирана, возникшим 6 тысяч лет назад на месте деревни Тегеран и, развивался как «город в городе» и достиг сегодняшних размеров в XIX – XX в.в.

Центральный рынок города Зандижан один из древнейших в стране в современном его состоянии сформировался во время правления Ага Шаха Каджара и был закончен в 1799 г. Этот рынок протяжённостью более 1,2 км. является одним из длиннейших рынков в Иране. Базар простирается с запада на восток, поэтому имеет верхний и нижний рынок, вдоль которого размещается большое количество мечетей, гостиниц и караван–сараев. Рынок Зандижан зарегистрирован в книге архитектурных достижений Ирана.

Базар города Казерун находится на центральной площади мегаполиса и ещё столетие назад был наибольшим рынком Ирана, но и до наших дней считается главным социально-экономическим и культурным центром региона. Этот комплекс включает в себя несколько базаров (сформировавшихся после XVII в.): рынок Медник, рынок Короля Хамза, рынок Имама Хомейни, рынок Пальм. Рынок имеет несколько выходов на главную площадь города и центральные улици: Шохада, Абуэсгаг, Абузар и улицу Хазрати. Базар Казерун также занесён в каталог национального архитектурного достояния Ирана.

Кроме торговли традиционными иранскими товарами, современные рынки берут на себя много современных функций по обслуживанию покупателей: комерческая продажа некоторых товаров, обмен валюты, бартер (обмен товаров), выдача и получение денежных переводов, организация туристических экскурсий и т.п. Так, базар Вакиль находится в историческом центре города Шираза и является одним из наибольших традиционных рынков в Иране. Базар в его нынешнем состоянии был создан по велению Карим Хана Занда в 1758 г. Во время правления династии Зандие. Пространство рынка делится на 3 зоны: транзитную зону для покупателей; зону торговых прилавков и магазинов; зону транспортировки, разгрузки и хранения товаров. Крестообразно пересекающиеся две главных внутрибазарных улици (с запада на восток и с юга на север) образуют воображаемые градостроительные оси рыночного комплекса Вакиль. Строительные материалы зданий базара это кирпич и известковая штукатурка.

Высота двухэтажных корпусов рынка составляет 11 м., при размещении их на высоте 1 метра над уровнем земли для защиты от сырости. На первом этаже находятся магазины, торговые лавки, склады, холодильные камеры, небольшие кафе. Второй этаж предназначен для более габаритных

магазинов с большими торговыми площадями. В 1972 г. базар Вакиль вошёл в списки национальных памятников архитектуры.

Прямоугольные формы планов и генпланов рынков продиктовали линейность улиц и кварталов, формирующихся вокруг них на протяжении столетий. Квадратная сетка улиц, периметральная застройка кварталов, широкое применение перспективных многоярусных иранских арок и ажурных куполов – отличительные характерные черты застройки современных восточных рынков. Большой базарный комплекс города Арак включает множество школ-медресе, мечетей, бань, резервуаров и караван–сараев. Такая близость функциональных зон разных типов обьясняется тем, что формировались они несколько тысячелетий назад и активизировались за последние сто лет с бурным развитием науки и техники, промышленного производства и новых технологий. Подобные противоречия между существующей архитектурой и новыми нормами, требованиями к проектированию рынков формируют острую необходимость в разработке рекомендаций по совершенствованию функционально-планировочных схем при реконструкции с расширением и модернизацией.

Большинство рынков имеют прямоугольную схему плана с куполами (для освещения и вентиляции), перекрывающими основные зальные пространства комплексов. Ориентация сторон плана большинства рынков Ирана осуществляется соответственно с основными градостроительными осями: юг–восток; восток–запад.

Список литературы:

1. Ашрафян К.З. Падение державы Сефевидов (1502-1722) / Ашрафян К.З. —М., 1951 г.
2. Иванов М.С. История Ирана. / Иванов М.С. М. 1977.
3. Куция К.К. Города и городская жизнь Сефевидского Ирана / Куция К.К. —М., 1967 г.
4. Куция К. Г орода Восточного Закавказья в XVI - XVII вв. / Куция К. — Тбилиси, 1976.
5. Мюллер А. История ислама с основания до новейших времен / Пер. с нем.
   под ред. Н.А. Медникова. Т. I—IV. СПб, 1895-1896; М., 2004. Ч. I (т. 1-2). С.148-149.
6. Пирния М. знакомство с исламской архитектурой Ирана [14-й изд.]/ Пирния М. – Т.: соруш, 2009 – 389 с. (на персидском языке)
7. Architecture of the Islam world. Its History and Social

Meanings//Texts by E.J. Grube, J. Dickie, O. Grabar et al. Ed. G. Michell. L., 1984.

8. Enzyklopaedia des Islam / Encyclopedia of Islam (далее — EI). 1-4. Leiden- Leipzig / Leyde-London(1908). 1913-1934. lered.
Fehervari G. Mihrab // El. New Ed. VII. P. 7—8; Hasan S.M. Op. cit. P. 65-72.
9. Hillenbrand R. Islamic Architecture: Form, function and meaning. Cairo, 2000 [первое издание: Edinburgh, 1994].
10. Pope A. U. Persian architecture. L.; N.Y., 1965.
11.

Аннотация. *Выявлена связь между исторической периодизацей Ирана и строительством рынков и рыночных площадей в Иране, влияние древней религии зороастризма на строительство рынков иранского типа.*

Ключевые слова:*архитектура рынков и рыночных площадей Ирана, зороастризм, Исфахан, Шираз, Тегеран.*

Abstract. *Revealed the connection between the historical periodization of Iran and the construction of markets and market areas in Iran, the influence of the ancient religion of Zoroastrianism in the construction markets of the Iranian type.*

Key words: *architecture markets and market areas of Iran, Zoroastrianism, Isfahan, Shiraz, Tehran*

УДК 514.18

К.т.н., доц. **Перпери А.А.**,
ст. преп. **Яворская Н.М.**
Кафедра начертательной геометрии и черчения
Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ДИСЦИПЛИНА «НАЧЕРТАТЕЛЬНАЯ ГЕОМЕТРИЯ» - КАК НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ В АРХИТЕКТУРНОМ ОБРАЗОВАНИИ

*Аннотация**.** На протяжении многих десятков лет стоит вопрос о повышении качества и эффективности творчества. Многие деятели науки в области архитектуры пишут труды и всесторонне раскрывают цели и задачи архитектурного творчества, выдвигают первоочередные творческие задачи и помогают решать вопросы их реализации.*

В архитектурном творчестве существует два подхода к проектированию любых объектов:

1. *Форма, через которую реализуются материальные и духовные функции любого архитектурного объекта.*
2. *Функционально-техническая идея подхода к архитектурной форме.*

Вместе с тем и тот и другой методы могут привести к негативному эффекту, либо к пустому формалистическому творчеству, либо к очевидности: то, что хорошо функционирует – не всегда хорошо выглядит.

Архитектура становится искусством, когда она ориентируется на общественную природу человека, его духовные ценности, мироощущения и культуру.

Ключевые слова: начертательная геометрия, архитектурное творчество, пространственное воображение, чертеж.

Дисциплина «Начертательная геометрия» - произведение архитектурного искусства появилось тогда, когда на земле появилось строительное дело, поэтому не случайно, что первыми появились чертежи населенных мест и строений, жилищ, храмов, дворцов, городов. Исторические документы указывают, что уже в глубокой древности составлялись чертежи строений и населённых пунктов. Так при раскопках города Лагаша в Месопотамии (III тысячелетие до н. э.) была найдена статуя правителя Гудева, на коленях у которого лежала плита с изображением чертежа здания и масштабной линейки с делениями.

История чертежа связана с развитием строительного производства. В глубокой древности начертания наносились прямо на земле, на участке строительства с помощью шнура, колышков и других простейших приспособлений. Постепенно требования к чертежу повышались, менялось оформление и чертежные инструменты.

Итак, в основе изображения архитектурного объекта лежит архитектурно-строительный чертеж, который с достаточной точностью воспроизводит пространственную форму и отображает его художественную выразительность, наглядность изображения, и выявляет его эстетическое качество. Для достижения этих целей необходимо владеть языком черчения, о котором говорил французский ученый Гаспар Монж, основоположник науки «Начертательной геометрии».

Задача курса «Начертательной геометрии» помочь студентам архитектурной специальности овладеть этим языком в совершенстве, а также научиться читать и выполнять чертежи различных зданий и сооружений.

Чертежный проект – это документ, программа строительства. Чертежи проекта должны давать правдивое представление о задуманной объемно-пространственной форме возводимого здания, сооружения из конкретных материалов в условиях реальной среды. Чертежный проект должен обладать выразительностью архитектурной графики. Для того чтобы овладеть этими навыками графического языка архитектора – чертежом, необходимо изучить курс начертательной геометрии, которая учит методам изображения на плоскости объекта, а также учит изображать его наглядно, такое наглядное изображение называется перспективным чертежом.

Основная задача, помимо выполнения чертежей, это развитие у студентов-архитекторов пространственного воображения и умению мысленно воссоздать представление о форме и размерах объекта по его изображению на плоскости. Изображение – это необходимая составная часть творческого процесса архитектурного проектирования. На всех стадиях проектирования:

- эскизный набросок;
- эскизный проект;
- проект;
- рабочие чертежи для строительства

необходимы знания и умения по начертательной геометрии. В курсе начертательной геометрии изучаются:

1) Методы изображения пространственных форм на плоскости;
2) Способы графического решения различных геометрических задач, связанных с оригиналом;

3) Способы преобразования и исследования геометрических свойств изображаемого объекта;
4) Приемы увеличения наглядности и визуальной достоверности изображений проектируемого объекта.

Кроме основных целей и задач обучения студентов начертательной геометрии, остановимся на изучении поверхностей, так необходимых для современной архитектуры. Многогранные поверхности различного вида широко применяются в архитектуре, сложные складчатые и сетчатые пространственные покрытия. При выполнении чертежей малоэтажных коттеджей и домов приходиться строить проекции пересечения скатов кровли – эта тема изучается в начертательной геометрии. При проектировании большепролетных зданий применяются поверхности многогранников, грани которых одинаковы по форме и размерам (икосаэдр). Профессор М. С. Тупалев предложил поверхности полуправильного многогранника использовать в построении сборных пластинчатых железобетонных куполов и сводчатых оболочек. Также начертательная геометрия изучает складчатые многогранные формы, которые применяются в виде сводов и плоских покрытий большепролетных сооружений. Это только один из видов поверхностей, о которых очень кратко было сказано, и начинается изучение и представление формы объекта как раз с базовой дисциплины «Начертательная геометрия».

Различные поверхности, построения которых применяются в архитектуре дают фантазии архитекторов воплощаться во все новые и необыкновенные формы, которые в отличии от других, неправильных форм, обладают прочностью, надежностью и красотой.

Литература

1. Михайленко В.Є., Найдиш В.М., Підкоритов А.М., Скидан І.А. Інженерна та комп'ютерна графіка, 2-ге видання. К.: «Вища школа», 2001.- 431 с.
2. Нарисна геометрія. Методичні вказівки та варіанти завдань до виконання контрольних графічних робіт для студентів першого курсу всіх спеціальностей (упор. Бредньова В.П., Марченко В.С.) – Одеса, ОДАБА, 2013 - 72 с.
3. Комаров Н.А. Некоторые методические особенности чтения лекций по начертательной геометрии на специальности «Ландшафтная архитектура» // Материалы второй научно-практической

конференции «Современные проблемы геометрического моделирования». - 2007. С.276-281.
4. Короев Ю.И. Начертательная геометрия. – М.:Стройиздат, 1987, - 320 с.

Анотація. *Упродовж багатьох десятків років стоїть питання про підвищення якості і ефективності творчості. Багато діячів науки в області архітектури пишуть праці і усебічно розкривають цілі і завдання архітектурної творчості, висувають першочергові творчі завдання і допомагають вирішувати питання їх реалізації.*

У архітектурній творчості існує два підходи до проектування будь-яких об'єктів :

1. Форма, через яку реалізуються матеріальні і духовні функції будь-якого архітектурного об'єкту.

2. Функціонально-технічна ідея підходу до архітектурної форми.

В той же час і той і інший методи можуть привести до негативного ефекту, або до порожньої формалістичної творчості, або до очевидності: те, що добре функціонує - не завжди добре. Архітектура стає мистецтвом, коли вона орієнтується на громадську природу людини, його духовні цінності, світовідчуття і культуру.иглядає.

Ключові слова: *нарисна геометрія, архітектурна творчість, просторова уява, креслення.*

Annotation. *During many ten of years a question stands about upgrading and efficiency of work. Many figures of science in area of architecture write labours and all-round expose aims and tasks of architectural work, pull out primary creative concerns and help to decide the questions of their realization. In architectural work there is two going near planning of any objects:*

1. Form through that the material and spiritual functions of any architectural object will be realized.

2. Functionally-technical idea of going near an architectural form.

At the same time both the methods can lead to the negative effect, either to empty формалистическому work or to evidence: that functions well - not always looks well. Architecture becomes an art, when she is oriented on public nature of man, his spiritual values, attitudes and culture.

Keywords: *descriptive geometry, architectural work, spatial imagination, draft.*

УДК 727

Аспірант **Дмитраш О.Ю.,**
*Науковий керівник: д.арх., проф***. Проскуряков В.І.**
Кафедра дизайну архітектурного середовища
Національного університету «Львівська політехніка»

НЕФОРМАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРОСТІР, ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ

Анотація. У статті подано загальну характеристику, класифікацію та основні принципи проектування неформальних навчальних просторів в університетських культурних центрах.

Ключові слова: неформальний навчальний простір, кампус, університетський культурний центр

Постановка проблеми. З часів Середньовіччя складовою ідеї університету було активне суспільне життя студентів [4]. Однак багато сучасних кампусів позбавлені загальнодоступних громадських культурних просторів. Студенти проводять більшу частину свого часу за межами лекційної зали чи навчальної аудиторії (групи приміщень, які ми можемо віднести до офіційного або формального простору для навчання) . В цей час вони спілкуються, самостійно навчаються, відпочивають. А відбувається це, нажаль, за межами університету. Причиною цього є відсутність у більшості студмістечок так званого неформального простору. Це простір, який провокує соціальну взаємодію: несподівані зустрічі, імпровізовані розмови. Він сприяє особистісному і професійному зростанню. За словами Брауна М.Б.[3] заклади харчування, коридори, холи, площі, двори, гуртожитки стають важливими елементами для формування неофіційних зон для самостійного і групового навчання. Проте, характер перерахованих існуючих груп приміщень здебільшого є хаотичним та непристосованим, або просто не передбаченим для такої функції. Тому інтеграція неофіційних навчальних просторів у склад функціонального наповнення університетського чи міжвузівського центру культури значно покращить відвідуваність таких закладів і заповнить прогалини в організації навчального процесу на території університету.

Обґрунтування актуальності. Громадський простір у вигляді неофіційних (неформальних) навчальних зон є актуальним сьогодні внаслідок:

- усвідомлення того, що більшість навчальних заходів відбувається за межами формального середовища;
- відсутності відкритих зон для самостійного навчання у вільний час та між парами в межах кампусу в більшості сучасних університетів України;
- проектування неформального навчального середовища є інноваційним та охоплює багато інтересів: зазвичай такі простори межують з закладами

харчування і торгівлі, що позитивно впливає на їх рентабельність, та може стати джерелом прибутку для університету;

- сучасні методи викладання і навчання вимагають неформального навчального простору. Навчальний простір повинен дозволити студентам пізнати один одного і вступити в діалог, працюючи над колективним проектом і взаємодіяти в різних напрямках.

Виклад основного матеріалу.

Зважаючи на актуальність даного питання, університети повинні перелаштовувати або будувати новотипні навчальні простори для того, щоб виправдати очікування майбутніх студентів.

До прикладу, Knight Hall & Bauer Hall, Вашингтонського університету в Сент Луісі (рис.1.) яскраво демонструє як створений неформальний навчальний простір позитивно впливає на інтенсивність використання середовища, робить привабливим та комфортним. Середовище студентського центру Джозеф А. Стегер в Університеті Цинциннаті (рис.2.) це ще один приклад того як неформальні навчальні зони збільшують час присвячений навчанню. Даний об'єкт демонструє, що його простір не обмежується стінами, а гармонійно співпрацює з зовнішнім середовищем, виконуючи низку практичних завдань, зокрема, інтеграція окремих будівель у єдину систему, створення середовища для довготривалого перебування відвідувачів.

Рис.1.інтер'єр Knight Hall & Bauer Hall, Вашингтонського Університету в Сент Луісі.[6]

Рис.2.а. Громадський простір довкола Студентського центру Джозеф А. Стегер в Університеті Цинциннаті (США), перетворює головну магістраль кампусу у жвавий і насичений простір; б.схема генплану [5]

Наведені дані ілюструють інтеграцію простору в університетські об'єкти культури, заснованого на розумінні того, як студенти працюють і живуть.

Неформальний простір на території кампусу можна поділити на два основних підвиди:

Зовнішні	Внутрішні
• Сквери	• Вестибюлі
• Корт ярди	• Коридори
• Пішохідні шляхи	• Криті атріуми
• Амфітеатри	• Холи
• Сади на дахах	• Заклади харчування
	• Пристосовані приміщення

За дієвою організацією такий простір можна поділити на зони:

- Зона тихого навчання
- Зона навчання у групах
- Зона для проведення презентацій та зустрічей

При проектуванні неформальних навчальних просторів слід дотримуватись таких принципів:

Правильний просторовий дизайн має бути візуально цікавим , і при тому не повинен відволікати від здатності зосереджуватися.

Мотивація: добре продумані місця для навчання мають мотиваційний ефект на студента. Неформальні навчальні зони створюють середовище, яке є простим та приємним для роботи за межами навчальних класів. Залучення студентів в аспектах дизайну є важливим, адже це означає, що учні можуть обирати комфортні умови навчання.

Індивідуалізація і узагальнення: студенти, як суспільний прошарок, є однолітками, що зменшує комунікативні перешкоди між ними. Саме тому навчальні зони з відкритим плануванням забезпечують як індивідуальне так і колективне середовище. Зміни у дизайні інтер'єру та ландшафту можуть допомогти навігації студентів у просторі і скорегувати їх поведінку у відповідності до мети простору. Цей підхід вітається і підтримується всіма типами студентів оскільки заохочує їх до різних шляхів навчання.

Гнучкість і трансформація у проектних рішеннях неофіційних навчальних зон стала необхідністю у зв'язку з швидкими технологічними змінами і зростанням кількості студентів. Можливість швидко та безперешкодно змінювати параметри простору дає змогу розширити цільовий діапазон його використання.

Ергономічність – це більше ніж просто комфортний стілець. Ергономічне мислення розглядає все середовище і те, як воно взаємодіє із людським тілом. Добре сплановані пішохідні зв'язки, відкритий доступ до обладнання та витратних матеріалів, а також простота переміщення меблів – це все запорука ергономічності простору. Зважаючи на розмаїття людських параметрів меблі мають бути регульованими. Варто пам'ятати два основних принципи ергономічності: не повинно завдавати болю і не повинно травмувати.

Сучасні навчальні приміщення мають бути зорієнтованими на студента, та повинні забезпечуватися необхідними технологіями для задоволення суб'єктивних потреб студента. Особлива увага має приділятися тому, що кожен сучасний студент має особисті технічні пристрої, за допомогою яких він здійснює навчання. Тому, при проектуванні слід враховувати всі вимоги, які пов'язані із доступом до інтернет ресурсів та електромережі [7].

Висновки.

Неформальний навчальний простір може змінити на краще сприйняття навчального процесу. Кожне рішення, прийняте архітектором, впливає на дії людей, що навчаються і викладають у цьому просторі. Навчання буде ефективнішим, коли навколишнє середовище працюватиме як його потужний інструмент, проте, ця категорія стикається із рядом проблем:

1. Загальнодоступний громадський простір майже ніколи не входить до проекту капітального будівництва вузів.
2. У випадках, коли такі зони передбачаються в проекті, то в процесі експлуатації перепрофільовуються під формальні навчальні приміщення. Це

відбувається внаслідок зростання кількості студентів, що призводить до нестачі аудиторного фонду.

3. Неформальний навчальний простір, як правило, не належить до конкретного департаменту або установчої групи, що зумовлює нестачу технічного забезпечення.

4. Зони такого типу здебільшого організовується по факту, вже в існуючому середовищі. Часто через пристосувальний характер не виконують свою функцію.

5. Доволі мало реалізованих прикладів для визначення універсальної моделі чи норм для проектування, що базувалися б на практичному досвіді.

Студенти і викладачі як і інші, хочуть жити чи працювати в приємному, стимулюючому, привабливому і безпечному середовищі. Проте, це доволі часто ігнорується при проектуванні вузів. Великі кошти затрачаються на будівництво об'єктів, які приховують свої активи за глухими стінами. На нашу думку доцільніше було б спрямувати частину інвестицій на створення відкритого громадського простору, адже дослідження та опитування довели, що університети з розвинутою системою загальнодоступних культурно-просвітницьких та громадських об'єктів користуються більшою популярністю серед абітурієнтів, інвесторів та партнерів [1, 2].

Література:

1. Проскуряков В.І., Дмитраш О.Ю. / Сучасні тенденції формування архітектури міжвузівських обє'ктів культури, Вісник «Архітектура» , Національного Університету «Львівська політехніка», №757 , – С.105- 108;

2. Дмитраш О.Ю. Об'єкти культури як вагомий чинник формування громадського простору університетів// Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції: Архітектура та Екологія - К.: НАУ, 2014. - С.141-143.

3. Brown, M., & Long, P. (2006). Trends in Learning Space Design, Learning Spaces Available from www.educause.edu/learningspaces

4. Dober, R. P. (1996). Campus Architecture : Building in The Groves of Academe. New York: McGraw-Hill.

5. Kull, R., Cincinnati Student Center by Moore Ruble Yudell, http://www.architectureweek.com/2012/0222/culture_1-1.html

6. Olin Business School—Knight Hall & Bauer Hall, Washington University in St. Louis, http://www.moorerubleyudell.com/projects/olin-business-school knight-hall-bauer-hall-washington-university-st-louis#

7. Muhammad Hilmy Bin Muslim, The Use of Informal Learning Space By Students in UiTM Shah Alam Campus, Department of Town and Regional Planning, Faculty of Architecture, 2011

Аннотация. *В статье представлена общая характеристика, классификация и основные принципы проектирования неформальных учебных пространств в университетских культурных центрах.*
Ключевые слова*: неформальный учебное пространство, кампус, университетский культурный центр*

Abstract*.The article presents a general characterization, classification and basic design principles of informal learning spaces in university cultural centers.*
Keywords*: informal learning space, campus, university cultural center*

УДК 72.01

Козакова О.,
аспірант кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЇ ФАСАДІВ ТА ТИПИ ПЛАНІВ КОРЧЕМ ТА ЗАЇЗДІВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ XVIII-XIX СТ.

Анотація: проаналізовані основні типи композицій історичних будівель з готельною функцією, типи планів в порівнянні із народним житлом.

Ключові слова: архітектура, історичні готельні будівлі, композиція, планування.

Попри існування значної кількості видань, присвячених готельному будівництву, такі історично сформовані типи будівель з готельною функцією, як корчми і заїзди, і досі залишаються практично не систематизованими. В цій статті була поставлена задача висвітлити специфіку композицій фасадів і планувань корчем та заїздів як найбільш масових типів історичних готельних будівель у порівнянні з народним житлом конкретних регіонів з метою виявлення взаємовпливів і взаємозв'язків між ними.

Для аналізу було залучено інформаційну модель фасаду об'єкту архітектури - таблицю типів горизонтальних та вертикальних членувань стіни [1, с.132-134]. Це було зроблено з метою узагальнення композиційних прийомів фасадів, виявлення кількості найпоширеніших композиційних прийомів в кожному типі будівель, а також простеження взаємозв'язків і взаємовпливів між ними. Таким чином ми намагаємось аргументувати наступну гіпотезу: на основі існуючих історичних відомостей про відкриття корчем - часто шляхом переобладнання найбільших за площею хат у селі - можна припустити, що архітектура корчем, навіть новозбудованих, знаходилась під цілковитим впливом народного житла певного регіону [3]. Натомість заїзди, які виникли пізніше корчем, мали більшу функціональну розвиненість і були вже більш подібними до міських жител.

Згідно з дослідженнями В.Самойловича [3], на Волині домінувала одно- та двохвісьова асиметрія (вісі умовно проводились через дверні прорізи та гребінь даху). На Галичині спостерігалося найбільше з усіх досліджуваних етнографічних регіонів Західної України розмаїття типів композиції фасадів хат - двохвісьова симетрія, одно - та двохвісьова асиметрія. Особливе розмаїття типів асиметричних композицій пояснюється поширенням карпатської «довгої хати» з розташуванням під спільним дахом

хати господарських приміщень по боках від неї. На Закарпатті В.Самойлович відмітив 1-вісьову асиметрію фасадів хат, на Буковині та Поділлі поширена одновісьова симетрія, на Буковині - двохвісьова симетрія та двохвісьова асиметрія, на Поділлі - одновісьова асиметрія [3]. Найбільше розмаїття типів композицій головних фасадів корчем спостерігається на Галичині, а фасадів заїздів - на Галичині та Поділлі. На жаль, іконографічних джерел щодо корчем Волині і Поділля майже не збереглося, тому ми можемо скористатись лише статистичними відомостями про їх наявність на тій чи іншій території.

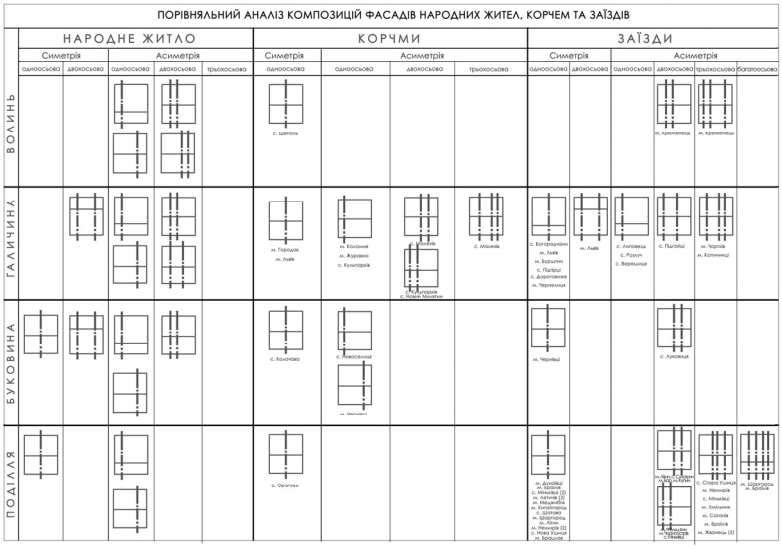
Відносно взаємозв'язку між типами композицій характерних типів народних жител Галичини і композиціями фасадів Галичини, можна помітити існування спільних типів і пряму залежність поширеного типу композиції фасаду корчем від поширеного типу композиції фасаду хат цього ж регіону: домінування одно- та двохвісьової асиметрії із значною кількістю похідних варіантів. При цьому в корчмах зберігається співвідношення високий дах: низька стіна, притаманне житлу Галичини.

На території Закарпаття і Поділля відмічені одновісьові симетричні фасади корчем, композиція яких співзвучна одновісьовим симетричним фасадам Поділля, однак для остаточного висновку слід додатково обстежити значну кількість хат цього регіону. Відносно Буковини, можна стверджувати, що фасадна композиція корчем могла не відповідати фасадним композиціям жител.

Отже, найбільш дослідженим щодо корчем за архівними і натурними даними є регіон Галичина, де можна аргументувати безпосередній вплив типів композицій фасадів жител та композицій фасадів корчем. Найбільш поширеним є тип одно- та двохвісьової асиметрії.

Внаслідок того, що в більшості випадків заїзди, які виникли пізніше і були не дерев'яними, як корчми, а кам'яними, інформації по них, так само як і самих об'єктів, збереглося значно більше. Цей тип будівель поширився на Галичині, особливо на Поділлі [4]. Домінують асиметричні типи композицій фасадів - переважно двох- та трьохвісьові, на Поділлі з'являються навіть поодинокі багатовісьові типи. Розповсюджується одновісьовий центральносиметричний тип фасадів - відчувається вплив традицій класицизму. Оскільки заїзди виникли в XVII ст., а особливо поширились наприкінці XVIII на початку XIX століть, в них вже не відчувається такого домінуючого впливу народної архітектури, натомість впливають традиції міського житла цього періоду. Порівняно з корчмами, кількість об'єктів з двома, трьома та багатьма осями на головних фасадах збільшується, а сама композиція фасадів ускладнюється, завдяки введенню додаткових вісей через кілька входів та додаткових горизонтальних членувань.

Найбільшою різноманітністю вирізняються композиції фасадів корчем та заїздів Галичини та Поділля, в усіх відомих випадках переважала двох- та трьохвісьова асиметрія, а у випадку заїздів - і одновісьова симетрія (Рис. 1.). При цьому можна відмітити вплив на композицію фасадів корчем народного житла певного регіону і значно слабшим вплив народного житла на

композицію

Рис. 1. Порівняльний аналіз композицій фасадів народних жител, корчем та заїздів Західної України XVIII - XIX ст.

фасадів заїздів. Це зумовлено такими причинами:

а) специфіка будівельних матеріалів та конструкцій (хати були дерев'яними, як і корчми, а заїзди - мурованими);

б) хронологія (заїзди виникли значно пізніше від корчем) мали розвиненішу функціональну програму, тому на них сильніше впливали традиції міського житла і архітектури класицизму;

в) більше розмаїття типів композиції фасадів заїздів, складність композиційних прийомів пояснюється тим, що заїзди виникли в добу економічного розвитку і особливо розвинулись в добу капіталістичних відносин;

г) наявність великої кількості інформації по заїздах та її обмеженість у випадку корчем свідчить про те, що поступово заїзд, як мурований капітальний об'єкт, відповідав зміні економічного устрою та поступово витісняв корчму.

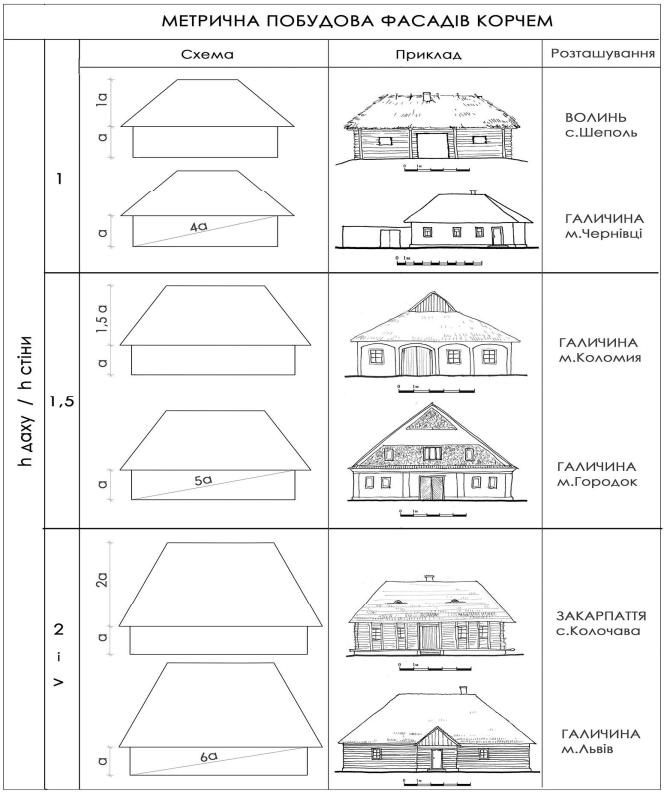

Рис. 2. Метрична побудова фасадів корчем.

Метро-ритмічний аналіз побудови фасадів корчем та заїздів (Рис.2.) доводить, що в корчмах присутні три основні схеми метричної побудови, де фігурує висота стіни. Це дозволяє провести прямі аналогії з народною архітектурою, де за основу дерев'яної споруди брався розмір зрубу як модулю. Навпаки, в заїздах не вдалося виявити чітких основних схем метричної побудови, кожен об'єкт будувався за своїми принципами та розмірами і висота стіни вже не була визначальним модулем у співвідношеннях фасаду. Це є ще одним доказом того, що, на відміну від корчми, яка будувалася за зразком хати і народною метро-ритмічною побудовою, заїзд був ближчий до міського житла або (з кін. XVIII ст.) до

заміського поміщицького дому в садибі і не був тісно пов'язаним з народними будівельними традиціями.

Порівняльний аналіз типів силуетів корчем та заїздів (Рис. 3.) довів наступне. Виявлено три основних типи силуетів корчем, похідні від народного житла (1-й тип: с. Оратово (Поділля), м.Миколаїв (Галичина); 2-й тип: с. Кульпарків (2)(Галичина), с. Новоселиця, м.Чернівці (Буковина), с. Грушка (Поділля), с. Колочава (Закарпаття); 3-й тип: м. Коломия (Галичина) і 3 типи силуетів заїздів, 2 з яких походять від народного житла, а 1 - від міського житла періоду ренесансу, що видно по характеру завершення аттиків. Встановлено, що на Поділлі найбільшого поширення зазнав тип заїздів з трикутним силуетом даху, а в Галичині - з трапецієподібним. Складні силуети були поодинокими і більш характерними для Поділля [2]. На Поділлі і Галичині відомі приклади силуетів заїздів, похідних від дерев'яної церковної архітектури із застосуванням ярусних наметових верхів.

В цілому заїзди демонструють більшу варіативність типів силуетів, ніж корчми, які в свою чергу повторюють силуети народних жител своїх регіонів.

Також було досліджено архітектурний масштаб корчем та заїздів на прикладі архівних зображень об'єктів Волині, Галичини і Поділля. Всі об'єкти було поділено на три групи: крупний масштаб, дрібний масштаб та різномасштабність. Завдяки цьому вдалось виявити, що фасадів корчем притаманний крупний масштаб та переважно відсутність мілких деталей, а для заїздів - всі три варіанти: урізноманітнення масштабу завдяки введенню додаткових вертикальних і горизонтальних членувань, елементів декору, а також урізноманітнення фасадів та кількості віконних та дверних прорізів.

Оскільки в дослідженні були поставлені задачі взаємозв'язків найпоширеніших типів будівель з готельною функцією і народного житла конкретних регіонів, були проаналізовані поширені типи планів жител Волині, Галичини, Буковини і Поділля і відповідні типи планів корчем і заїздів на цих територіях.

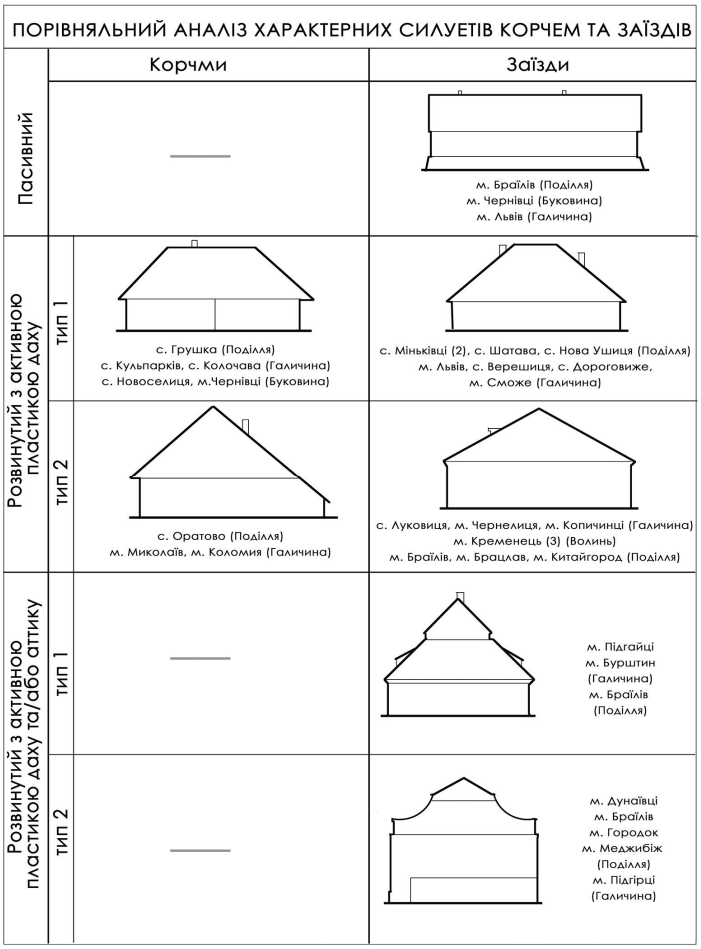
На Волині поширені тридільні хати, або хати на дві половини, де з одного боку від входу - житлові приміщення, з другого, з входом через сіни - комора. На Галичині поширений тип тридільної хати («довгої хати»), де найчастіше господарські приміщення розташовані зліва і справа від входу до хати, вони об'єднані спільним дахом з опасанням, і входи до комор розташовані не через сіни, а саме з галерей. Подібне розпланування ми відмічаємо і в корчмах Галичини (різниця полягає в появі типу плани корчми без опасання і з більшою кількістю приміщень). При цьому і в житлі Галичини, і в корчмах поширені витягнуті по горизонталі типи планів. Заїзди

Галичини, хоча частково наслідують типи планів хат, проте змінюють і ускладнюють форму плану, до якого прилучаються прибудови [5, 6].

Тип плану народного житла з розташуванням поряд під одним дахом хати і господарських приміщень має місце і на Закарпатті, і Буковині, і цей же тип плану - тільки з більшою кількістю приміщень, додатковими прибудовами і входи через сіни, має місце і на Буковині - в корчмах і заїздах.

Рис. 3. Порівняльний аналіз характерних силуетів корчем та заїздів.

На Поділлі більш відомі розпланування заїздів, ніж старовинних корчем. Відомі плани корчем Поділля відрізняються від обрисів планів хат

Поділля: вони Г-подібні з опасаннями, витягнуті по горизонталі (с. Грушка) чи по вертикалі (с. Оратово). Якщо проаналізувати розпланування заїздів Поділля, воно також не цілковито наслідує народне житло: подібний зв'язок на Поділлі відчутний менше, ніж на Галичині, Буковині чи Закарпатті, що пояснюється передусім природно-кліматичною специфікою цих регіонів. На Поділлі поширився втягнутий по вертикалі прямокутний тип плану з опасанням, з'являються Г-подібні і П-подібні плани з опасаннями. В них частково зберігається принцип входу до приміщень зліва і справа через спільні сіни, однак з'являються оббудови та прибудови.

На основі аналізу архівних джерел було виявлено два основних типи (прямокутні, Г-подібні) планів корчем Західної України з двома підтипами кожний (вертикальні та горизонтальні з опасаннями та без них). Ймовірно, на Галичині переважали будівлі корчем прямокутні в плані, а на Поділлі - Г-подібні.

Порівняння планів заїздів Західної України і Польщі свідчить про поширення простих форм планів в заїздах Західної України (переважно це витягнуті по вертикалі чи по горизонталі плани) і наявність більш розвинутих складних планів в заїздах Польщі (різноманітні Г-подібні, Т-подібні, П-подібні, периметральний з внутрішнім двором і двір зі здвижком частин). На відміну від заїздів, між планами корчем Західної України і Польщі спостерігається інша закономірність: менша різноманітність форм планів в Польщі (прямокутна форма) і більша в Західній Україні (прямокутна, витягнута по вертикалі і по горизонталі, Г-подібна вертикальна і горизонтальна).

Література

1. Івашко Ю.В. Основи стилеутворення модерну в архітектурі України (кінець XIX - початок XX століття). / Івашко Ю.В. - Київ: Фенікс, - 2013. - 371 с.

2. Лукин В. М. 100 еврейских местечек Украины: Подолия. Вып.1. / В.М. Лукин, Б.Н. Хаймович. – Х.: Изд. Тарбут Лаам. - 1998. – 320 с.

3. Самойлович В. П. Українське народне житло (кінець XIX - початок XX ст.) / Віктор Петрович Самойлович. – Київ: Наукова думка, 1972. – 56 с.

4. Таранушенко С.А. Пам'ятки архітектури Подільської губернії. / Таранушенко С.А. – Х.: Харківський приватний музей міської садиби, 2013. – 436 с.

5. Центральний державний історичний архів України м. Львів

Ф. 726. Колекція планів шкіл, церков, лікарень, тюрем та інших державних іприватних будинків на території Галичини

Оп. 1.
Спр. 907 План будинку заїжджого дому в с. Розлучі п. Самбір, 1 арк.
6. Центральний державний історичний архів України м. Львів
Ф. 726. Колекція планів шкіл, церков, лікарень, тюрем та інших державних іприватних будинків на території Галичини
Оп. 1.
Спр. 840 План будинку заїжджого дому в с. Верешиці п. Городок, 1 арк.

Аннотация*: Проанализированы основные типы композиций исторических зданий с гостиничной функцией, типы планов в сравнении с народным жилищем.*

Ключевые слова*: архитектура, исторические гостиничные здания, композиция, планировка.*

Annotation *Were analyzed the main types of compositions of the historical buildings with hotel's function, the types of plans in comparing with folk houses.*

Key words*: architecture, historical hotel's buildings, composition, planning.*

УДК - 725.34

Дикун Ж.Є.
кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури
архітектор ЗАТ «ТРАНСПРОЕКТ».
Науковий керівник: професор, кандидат архітектури **Зиміна С.Б.**

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ «АРХІТЕКТУРНО - ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОРСЬКИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ТЕРМІНАЛІВ»

Анотація: розглядаються основні загальні методи дослідження, що були використані в роботі над дисертацією «архітектурно – планувальна організація морських пасажирських терміналів».

Ключові слова: наукові методи, дослідження, методика, порівняння, класифікація, аналогія, моделювання, модель, формалізація, ідеалізація, синтез, аналіз, дедукція, морські пасажирські термінали.

Науково-дослідний процес – це чітко організований комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають суть процесів і явищ, з метою використання їх у практичній діяльності. Будь-який науково - дослідний процес проходить за загальною схемою три стадії: організаційна, дослідна та стадія узагальнення

На *організаційній стадії* конкретизують тему дослідження, визначають її місце в науковій проблемі, окреслюють межі дослідження та його зв'язок з суміжними темами інших дослідників, вивчають теоретичні передумови, стан об'єкта та наукову й теоретичну новизну гіпотез, що висуваються, складається план та методика дослідження.

На *дослідній стадії* відбувається створення нової інформації (а саме проведення спостереження за об’єктом, вибір оцінних критеріїв, виявлення факторів і чинників, що впливають на об'єкт дослідження, тощо) та перетворення її за допомогою класифікації, групування та інших наукових методів дослідження для доведення гіпотез, що були висунуті, постановки експериментів, формулювання рекомендацій та висновків.

І нарешті на *стадії реалізації результатів дослідження* проводиться узагальнення та апробація отриманих результатів та їх впровадження на практиці [1].

Для проходження цих стадій використовується велика кількість методів наукового пізнання у певній своїй послідовності.

Поняття «метод» (від грец. Methodos - «шлях крізь») - шлях, спосіб діяльності суб'єкта в будь-якій формі для вирішення поставлених задач. Іншими словами, «науковий метод пізнання» - це спосіб пізнання і

практичного перетворення реальної дійсності, система прийомів і принципів, яка регулює практичну і пізнавальну діяльність людей. *Методика наукового пізнання* (алгоритм дій) висловлює певну послідовність вирішення конкретної наукової та практичної задачі, а також сукупність і порядок застосування використовуваних при цьому методів [1, С. 17]. Завданням наукового дослідження є визначення місця досліджуваного в системі відомого, користуючись як якісними, так і кількісними характеристиками параметрами.

Різноманіття поставлених задач обумовлює і різноманіття методів наукового пізнання, які можуть бути класифіковані за різними критеріями. У загальнонауковій методології більшість авторів пропонує два рівні методів і прийомів наукового дослідження: емпіричні та теоретичні (логічні методи об'єднуються з теоретичними). Незважаючи на відмінності емпіричного і теоретичного рівнів наукового дослідження, вони тісно взаємопов'язані, а межа між ними умовна. Наприклад, порівняння, аналогія, експеримент можуть використовуватися і в теоретичному дослідженні, а ідеалізація, формалізація - на емпіричному. А такі методи, як дедукція і індукція з повним правом можуть бути зараховані як в емпіричну, так і теоретичну групу методів пізнання (рис. 1).

Методами статистичного аналізу електронних та літературних джерел та натурних обстежень, що включає в себе: обміри, фотофіксацію, вивчення проектно-технічної документації, були систематизовані дані про типи, спеціалізацію, технічний стан та рівень комфортності морських пасажирських терміналів, як в світі в цілому, так і азовсько- чорноморського басейну України зокрема.

Використовуючи принцип історизму в *діалектичному методі* пізнання, МПТ розглянуті в історичному зрізі розвитку портів як системи. Історичний підхід до досліджуваного предмета включив в себе аналіз основних етапів і тенденцій виникнення морських портів, їх розвитку та функціонування.

З положення про загальний зв'язок і взаємозумовленості всіх явищ, випливає один з основних принципів діалектики - всебічність розгляду предметів і явищ реальної дійсності. В дослідженні це виражається в *комплексному аналізі основних факторів впливу оточення* на напрямки,

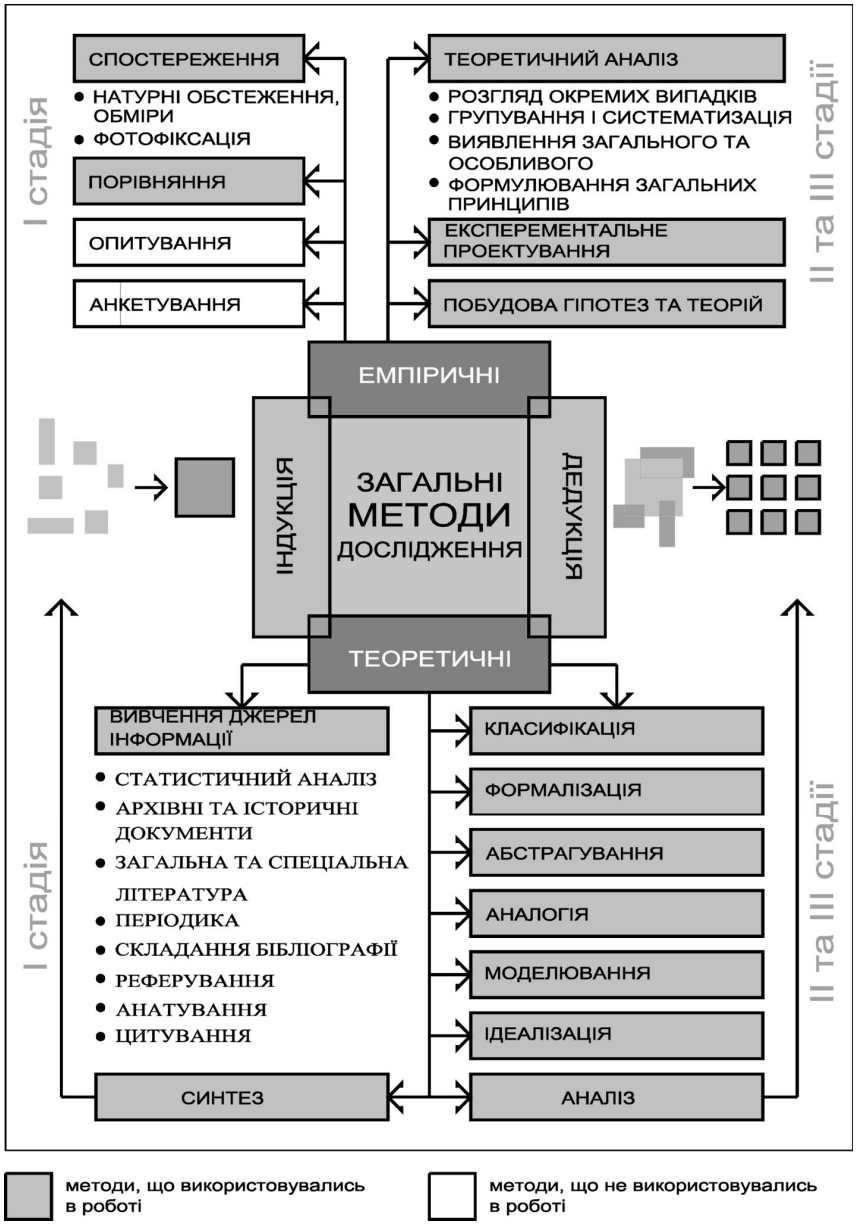

Рис. 1. Наукові методи дослідження в роботі «Архітектурно планувальна організація морських пасажирських терміналів»

методи та прийоми модернізації типових проектів морських вокзалів за умови їх реконструкції та будівництва нових.

Оскільки морські порти є суб'єктом економічної та господарської діяльності, дослідження містобудівних аспектів передбачається методикою *комплексної оцінки території* на чотирьох містобудівних рівнях: регіональний, СНМ, місто, ділянка. Таким чином охоплюється уся складна містобудівна система формування нових портів та реконструкція старих, що враховує: проходження міжнародних транспортних коридорів; належність до певної групи портів за географічними та економічними показниками (в Україні їх п'ять); зв'язок терміналу з територією морського торгівельного порту та основними структурними елементами міста (адміністративним центром, істотко-культурною зоною та зоною відпочинку); наявність в достатній близькості інших видів транспорту; розміщення відносно причальної лінії і т.д.

Порівняння - один з універсальних методів наукового пізнання, що дозволяє встановити подібність і відмінність досліджуваних предметів і явищ реальної дійсності з метою виявлення їх співвідношення. За допомогою порівняння встановлюється те загальне, що притаманне всім об'єктам «досліджуємої групи». При цьому слід зазначити, що порівняння має сенс тільки при дослідженні групи однорідних предметів, явищ, або окремих властивостей (в нашому випадку, властивостей, що характеризують відповідний тип будівель). Одним з варіантів даного методу є *метод графоаналітичного аналізу.* Використовуючи цей метод було встановлено географічні та містобудівні особливості, функціональний склад, планувальні, об'ємні, композиційні та архітектурно-образні рішення, відповідність екологічній спрямованості і т.д. Метод порівняння дає змогу перейти до іншого наукового методу – класифікації.

Класифікація - це осмислений порядок речей, явищ, поділ їх на різновиди згідно яким-небудь важливим ознаками. [4]. Класифікація за істотними ознаками називається типологією; вона заснована на понятті типу, як одиниці розчленування досліджуваної реальності, конкретної ідеальної моделі що історично розвивається (там же). Застосовуючи цей метод класифікації були виявлені основні типи морських портів: за народно - господарським значенням, за відношенням до міжнародної торгівлі, за географічним положенням, за відношенням до рівня води і т.д. Та основні типи морських терміналів: за переважними категоріями пасажирів, що обслуговуються, за розміщенням на транспортній магістралі-лінії, за пропускною здатністю та відповідною одночасною місткістю, за розташуванням до причальної лінії, за відношенням до інших видів транспорту, за функціональним складом, за просторовою організацією.

Разом з іншими методами в дослідженні широко застосовуються такі логічні методи, як абстрагування та узагальнення. *Абстрагування* (від лат. abstraction - відволікання) - це логічні методи наукового пізнання, що представляє собою уявне ігнорування неістотних властивостей, зв'язків,

відносин досліджуваних предметів, з одночасним виділенням істотних властивостей, тобто таких, що цікавлять дослідника в першу чергу [1, С. 98]. *Узагальнення* - логічний процес і результат уявного переходу від одиничного до загального, від менш значущого до більш значущого. Наприклад, при створенні планувальних схем важливим було виявлення зв'язків між приміщеннями та композиційний порядок взаємозв'язку (анфіладний, зальний, П-подібний, замкнутий і т.д.), а розмір приміщень та їх конфігурація були відкинуті, як не суттєвий показник для даної задачі. Але планувальна схема є і двомірної моделлю. У даному прикладі використовується три методи - метод абстрагування, узагальнення та метод моделювання. Використовуючи ці методи одночасно, можна сказати, що планувальна схема (так само як і функціональна, і об'ємно-просторова) є прикладом абстрактної моделі конкретної споруди, в даному випадку – морського пасажирського терміналу. При дослідженні тут був застосований *метод абстрактного моделювання*.

Аналогія - метод наукового дослідження, за допомогою якого від схожості об'єктів даного класу в одних ознаках роблять висновок про їх схожість в інших ознаках. Метод аналогії, який розуміється гранично широко, як перенесення інформації про одні об'єкти на інші, становить гносеологічну основу моделювання.

Моделювання - метод наукового пізнання, за допомогою якого вивчення об'єкта (оригіналу) здійснюється шляхом створення його копії, (моделі), що заміщує оригінал [1. С. 106]. Суть методу моделювання полягає у відтворенні властивостей об'єкта пізнання на спеціально створеному аналогу - моделі.

Модель (від лат. modulys - міра, образ, норма) - це умовний образ якого-небудь об'єкту (оригіналу), певний спосіб вираження властивостей та зв'язків предметів і явищ реальної дійсності на основі аналогії, встановленні між ними подібності і на цій основі відтворення їх на матеріальному або ідеальному об'єкті - подобі. [1. С. 106]. Іншими словами, модель є аналог, «заступник» об'єкта-оригіналу Між моделлю та оригіналом має існувати певна схожість (відношення подібності): фізичних характеристик, функцій, поведінки досліджуваного об'єкта, його структури і т.д. У певному сенсі моделювання є різновид аналогії. Метод аналогії як би служить логічним підставою для висновків, які робляться при моделюванні.

У роботі при використанні методу моделювання, для наукового пізнання застосовуються інформаційні моделі табличного і мережевого типу, що мають образно-знакову ступінь формалізації. Прикладом моделі мережевого типу може бути модель взаємозв’язків об'єктів в комплексі МПТ: пасажиропотоків, морського і міського транспорту, роботи таможні.

До видів моделей, які займають проміжне місце між евристичними і математичними моделями, можна віднести різні типи графічних моделей: схеми, ескізи, креслення, графіки. Їх же можна віднести і до результату методу формалізації.

Формалізація (від лат. formalis - що відноситься до форми) - метод, за допомогою якого ми відволікаємося від конкретного змісту розглянутих явищ і об'єднуємо їх на основі подібності форми [1, С.113]. Елементи формалізації застосовуються практично у всіх областях пізнання: будь-який креслення, графік, схема, діаграма, формула є результат формалізації деяких явищ реальної дійсності. Саме використання спеціальної символіки дозволяє усунути багатозначність слів, стисло і ефективно висловити багатозначність явища, взаємозв'язок об'єктів його складових.

Ідеалізація (від фр. ideal - досконаліть) - метод наукового дослідження, за допомогою якого уявно конструюються поняття про неіснуючі об'єкти, які мають прообрази в реальному світі. Цей метод часто розглядається як специфічний вид абстрагування та моделювання [1, С.115]. Стосовно до дисертаційного дослідження в галузі архітектури метод ідеалізації практично змикається з *методом експериментального проектування*. На основі цього методу в третьому розділі представлені авторські, дипломні та студентські проекти різних типів морських пасажирських терміналів та їх реконструкція.

Ідеальний об'єкт в пізнаному процесі відтворює реальні предмети, але не по всіх, а лише по деяких, жорстко фіксованих ознаках. Він являє собою спрощений і схематизований образ реального об'єкта, що і дозволяє пізнавати його більш глибоко і ефективно.

При розробці прийомів архітектурно-художньої виразності, крім методів експериментального проектування, використовувалися методи художньо-образного пошуку, комп'ютерного та графічного моделювання.

Загальна методика дослідження передбачає комплексний аналіз основних факторів впливу на напрями, методи і прийоми організації архітектурно-просторової структури МПТ.

Метод аналізу (то грец. analysis - розкладання, розчленування) - метод наукового пізнання, що представляє собою уявне розчленовування досліджуваного об'єкта на складові елементи з метою вивчення його структури, окремих ознак, властивостей, внутрішніх зв'язків, відносин.

Синтез (від грец. Senthesis - з'єднання, поєднання, складання) - це метод наукового пізнання, що представляє собою уявне з'єднання складених сторін, елементів, властивостей, зв'язків, і вивчення цього об'єкта як єдиного цілого [1, С. 97].

Аналіз фіксує те специфічне, що відрізняє частини один від одного. Синтез ж розкриває те істотне загальне, що пов'язує частини в єдине ціле. Аналіз і синтез перебувають у діалектичній єдності. Так застосовуючи метод аналізу та синтезу, були виокремити із загального обсягу характеристик впливу на формування архітектурно-планувальної організації МПТ найважливіші фактори: природний, містобудівний, соціальний, екологічний та аспект культурної спадщини.

Індукція (від лат. indukctio - наведення) - метод наукового пізнання, в якому загальний висновок, отримується в результаті дослідження окремих елементів цього класу і являє собою суму знань про всі його складові. В

індукції думка дослідника йде від одиничного через особливе до загального [1, С. 100]. *Метод встановлення причинно-наслідкового зв'язку*, є різновидом методу наукової індукції. Наприклад, причиною виникнення різних композиційно-семантичних образів морських пасажирських терміналів є - бажання залучити туристичні потоки, відобразити свою національну специфіку і т.д. Відповідно реконструкція і нове будівництво МПТ є наслідок цієї мети.

Дедукція - (від лат. deductio - виведення) розумовий процес, в якому знання про елемент класу виводиться із знання загальних властивостей всього класу. Об'єктивною основою дедукції є те, що кожен предмет поєднує в собі єдність загального і одиничного. Цей зв'язок нерозривний, діалектичний, що і дозволяє пізнати одиничне на базі знання загального [1,С. 103].

Дедукція і індукція найтісніше взаємопов'язані і доповнюють один одного [1, С. 104]. Вони пов'язані між собою таким же чином, як синтез і аналіз. Внаслідок того, що ці методи мають всеосяжний характер і широко застосовуються з будь-якому дослідженні, наведемо лише незначний приклад використання цих методів. Так «архітектура», як поняття багатогранне, складається з безлічі факторів, прийомів, властивостей, методів і принципів притаманних тому чи іншому елементу, що становить це поняття, а в кінцевому результаті і архітектурний об'єкт, як мета всього процесу. Розкладаючи процес архітектурно-просторової організації морських пасажирських терміналів на ці складові (хронологія та історія виникнення; фактори впливу на формування МПТ, особливості їх планувального, об'ємного, функціонального рішення; образні характеристики; фактори впливу місцевих етнічних, природно-кліматичних та інших умов і т.д.) можна розглянути їх як окремий предмет дослідження. Проаналізувавши особливості і відмінності, визначивши їх специфіку, методом індукції і синтезу, можна прийти до спільного висновку що до архітектурно-планувальної організації МПТ та їх комплексів, дати рекомендації з формування номенклатури і пропозиції по реконструкції та новому будівництву МПТ.

Література

1.А.Я.Баскаков, Н.В.Туленков Методология научного исследования. 2-е издание, исправленное. МАУП. Вид. «Телесик» К. 2004. 215 с.
2. Неуймін Я. Г. Моделі в науці і техніці. Історія, теорія, і практика. Л., 1984 189 с.).
3. Січівіца О.М. Методи і форми наукового пізнання. М., Вища школа, 1993., С. 95.
4. Філософскій словник (за ред. М.Т. Фролова) - М., Політична література, 1986, С. 560.

***Аннотация**: в статье рассматриваются основные общие методы исследования, которые были использованы в работе над диссертацией «Архитектурно- планировочная организация морских пассажирских терминалов».*

***Ключевые слова**: научные методы, исследование, методика, классификация, аналогия, моделирование, модель, формализация, идеализация, синтез, анализ, дедукция, морские пассажирские терминалы.*

***Annotetion**: the general research methods are described in this article. This scientific methods use in the dissertation "Architectural-planning organization design of marine passenger terminals."*

***Keywords**: scientific methods, research methodology, classification, analogy, modeling, model, formalization, idealization, synthesis, analysis, deduction, marine passenger terminals.*

УДК 728.

Асистент **Новосад І.Г.,**
Кафедра Основ архітектури і архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва та архітектури

Вітчизняний досвід реконструкції типових житлових будинків

Анотація. У статті розкривається вітчизняний досвід реконструкції типових житлових будинків масового будівництва, а також основні методи щодо проведення реконструкції.

Ключеві слова:реконструкція, методи , гнучкість планувального рішення.

В нашій державі існують різні закони і програми щодо реконструкції, але, нажаль, втілення їх в практику не було знайдено. Серед важливих по цій проблемі документів можна відзначити Державні програми України, спрямовані на рішення питань з реконструкції і можливості подальшого використання масової типової житлової забудови першого покоління (1955-1965-х років будівництва). Такою була Державна програма «Реконструкція житлових будинків перших масових серій» (схвалено Постановою КМ України, розробленою згідно з дорученням Президента України від 18.11.1997 року № 1-14/840 п. 15) , а також «Закон про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» (Відомості Верховної Ради України, 2007, № 10, ст.88), де йшлося про демонтаж середньо поверхових будинків з малометражними квартирами і нове будівництво на звільнених територіях. закон був прийнятий під настирливим тиском російської компанії «Конті», яка утворила в Україні дочірнє підприємство «Контібуд-Україна» і намагалася розпочати багаторічну працю на території нашої країни зі знищення житлової забудови перших масових серій спочатку у столиці, потім в обласних і районних центрах та інших містах. Але цей закон не був втілений у життя.

Комплекс заходів, передбачений зазначеною вище Програмою, був складовою частиною реформування державної житлової політики, що здійснювалася згідно з Програмою діяльності Кабінету Міністрів, і був спрямований на реалізацію Концепції державної житлової політики, схваленої ще у 1995 р. Верховною Радою . Із передбаченої Регіональними програмами на 1999-2010 р. експериментальної реконструкції 50 житлових будинків фактично було реконструйовано тільки 24 об’єкти (45,1 тис. м2), у тому числі: в Луганській області – 4, Полтавській – 2 (за не бюджетні кошти

інвесторів), Харківській – 1, Чернігівській – 2, в Києві – 3, у Сімферополі – 2 будинку, в Донецьку – 10 будинків .

Проведені в 1999-2010 рр. експериментальні роботи на 24 житлових об'єктах підтверджують економічну доцільність і технічну можливість відновлення житла, підвищення його комфортності та експлуатаційних якостей до рівня сучасного житла, зниження тепловитрат понад 35%.

Аналізуючи сучасний Українській досвід реконструкції типового житла масового будівництва можна виділити три основних методи.

Перший метод – це реконструкція з відселенням мешканців, демонтаж існуючого будинку, на вільній земельній ділянці зведення нового житлового будинку. На сьогодні метод не є рентабельним.

Другий метод – це реконструкція без відселення, надбудова мансардних поверхів в одному і двох рівнях, утеплення фасаду, прибудова літніх приміщень, оздоблення фасаду, заміна інженерних комунікацій. На практиці цей метод використовували при реконструкції типових житлових будинків 1955-1960-х рр., а для забудови 1970-1980-х рр. можливість його використання не розглядалася.

Третій метод стосується перепланування окремої квартири типового житлового будинку.

На сучасному етапі розвитку житла висуваються нові вимоги до планування квартир. Під час зведення типового житла не приділялася достатня увага демографічним чинникам, не враховувався неминучий моральний знос планувального рішення квартири, що ймовірно пов'язане з недостатніми уявленнями про динаміку вимог до житла в наступному, необхідність подальшого перепланування і пошуку нових функціональних рішень.

У наш час, коли відбувається диференціація населення за майновим станом і відповідно до рівня прибутку сім'я формулює свої вимоги до планування житлової чарунки, у випадку недостатньої відповідності організації простору квартири, що купується майбутніми мешканцями, сімейним потребам, покупці вимушені звертатися до фахівців - архітекторів, дизайнерів – з метою дати пропозиції, як наблизити житло до своїх потреб, яким чином провести перепланування квартири, що задовольнятиме тривалий час. Типові проекти на цей час вже є морально застарілими.

Вивчений на прикладах проектних пропозицій вітчизняний досвід щодо вдосконалення типового проектування житла не торкався проблем пошуку універсального рішення використання простору. Автором цього дослідження під час багаторічної роботи у ТОВ ПТІ «Київоргбуд» було обстежено і перепроектовано 64 об'єкти, серед яких 59 квартир, що знаходяться у різних містах України. Замовники цих робіт відносяться до

різних соціальних груп, в тому числі й до інвалідів, і відповідно квартири мають різну загальну площу, розташовані як у типових житлових будинках, так і в сучасних новобудовах.

Серед зазначених проектів було відібрано для проведення аналізу три основних типи двокімнатних квартир, які розміщені в житлових будинках різних років забудови: 1955-1960-х; 1970-1980-х та 2005-2010-х рр. Розглянемо кожен з прикладів окремо. Перший з них - квартира типової житлової серії 438, що знаходиться за адресою Чоколівський бул., 25, кв. 65. Загальна площа квартири становить 45 м². Характерний недолік функціонально-типологічного рішення квартири - це надто мала площа приміщень (суміщений санвузол не досягає 3 м^2, кухня – 6.11 м^2), прохідна вітальня і відсутність зонування квартири. На прохання замовника збільшена площа кухні, санвузлу, відокремлена вітальня, влаштовані вбудовані шафи у передпокої, кухні, санвузлі і ніша в загальній кімнаті, утворений перетікаючий простір між кухнею і вітальнею та обидві кімнати придбали самостійні входи, дитяча кімната була сформована в окрему зону в глибині відносно кухні. Використавши в проекті розсувні двері, стало можливим створити гнучке планування за рахунок об'єднання простору кімнати і передпокою, кухні і кімнати. В останньому випадку доцільно влаштовувати єдиний простір під час прийому гостей, а при приготуванні їжі та відпочинку в загальній кімнаті краще мати відокремлені простори. У ванній кімнаті не було місця для пральної машини. Тому було запропоновано влаштувати нішу для неї за рахунок невеличкого шлюзу до кухні. Запроектована трансформація приміщень дозволила збільшити площу.

Наступний приклад - квартира серії 87 з загальною площею – 53 м², знаходиться по вул. Львівській, 11, кв. 75, м. Житомир. Замовник попросив влаштувати простір для праці для креслення і зайняттям уроками з дитиною. В проектній пропозиції було запропоновано використати площу лоджії. Якщо лоджія примикає до спальні, то, розібравши підвіконну частину та утепливши, її можна використати як кабінет і тим самим збільшити площу кімнати. Отож, за рахунок лоджії можна створити на додатковій площі робочий куточок. Лоджія при кухні дозволить збільшити площу і перетворити робочу кухню в кухню-їдальню або створити місце для роботи. В прикладі, що розглядається, крім робочого куточка в лоджії, був утворений суміщений санвузол на площі ванної і шлюзу в кухню, а кухня зросла за площею за рахунок туалету і отримала вхід через вітальню. Розсувна перегородка між кухнею і вітальнею додала можливостей трансформації цих приміщень залежно від потреб.

Інвестори при придбанні типових житлових квартир 1955-1990 рр. будівництва звертаються до фахівців з проханнями зробити кухню-їдальню,

збільшити кількість комор, запроектувати місце для роботи за комп'ютером, організувати місце для пральної машини, подолати жорсткість планування існуючої квартири.

В нашому суспільстві особливо не захищеною відносно планування помешкання є маломобільна група населення. В зв'язку з цим розглянемо ще один приклад реконструкції квартири, що потребує особливих умов індивідуального планування і спільної частини житлового будинку. Трикімнатна квартира розташована на першому поверсі в історичній забудові Києва по вул. Інститутській 7, кв. 5. Замовник відноситься до маломобільної групи населення - пересувається візочком. Головні недоліки існуючого планування: вхідні двері в середину будинку не відповідають стандартам для людей з обмеженими можливостями, немає пандусу, є пороги на вхідних дверях в будинок і квартиру, планування квартири не зручне для проживання інваліду, що призвело до потреби пошуку пропозицій, як переробити внутрішній простір будинку і територію при вході. При ретельному обстежені конструктивної системи, вивченні необхідних потреб виникла пропозиція створення круглого холу з радіусом 1500 мм, оскільки кругле приміщення без гострих кутів є ідеальним простором, в якому є можливість вільно рухатися у візочку, а перегородкам треба надавати у містах повороту форми за радіусом, двері треба встановлювати без порогів, а обладнання розташувати так, щоби було комфортно усім членам сім'ї**.**

Для переважної більшості населення нашої країни типова квартира є ознакою надто скрутних житлових умов, оскільки на сьогодні типові будинки і квартири дуже обмежені за архітектурно-планувальним рішенням, свого часу вони розроблялися з урахуванням тодішніх норм і правил за умов рівного наділення населення житловою площею. Невідповідності в існуючій системі «сім'я-квартира» визначають недоліки житла, потреби позбавитися них. Кожна людина хоче створити своє власне житло відповідно до свого образу життя й власних смаків.

Узагальнення та аналіз накопиченого європейського та українського досвіду дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку економіки України реконструкція масового типового житла, збудованого за радянські часи, є одним з важливих напрямків рішення житлової проблеми, економії енергоносіїв, заощадження коштів, чого так потребує наша країна. Реконструкція житла надає можливості створювати нові житлові площі, гнучкі планування квартир відповідно до сучасних вимог, нові добудови, доцільно не тільки проводити реконструкцію відповідаючи на дефіцит житла, але й задовольняти потреби верств населення з середнім і малим прибутком та маломобільних груп населення.

Література

1. Заваров А.И. Жилые дома для массового строительства/ Заваров А.И., Каликман В.Г, Калиновская И.Я.-К.:Строитель,1977.-С.5-150.
2. Бачинська Л.Г. Архітектура житла. Типи містобудівних ситуацій.-К « Грамота» 2004. С.- 274-278
3. Д.С.Емерсон, Д.Г.Тонкий. Житлове будівництво в СРСР,-М.: Стройиздат, 1977

Аннотация. *В статье рассматривается опыт реконструкции типовых жилых домов массового строительства, а также основные методы их реконструкции.*

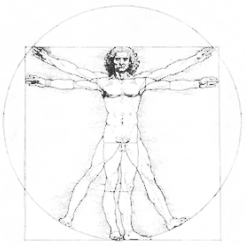
Ключевые слова*: реконструкция, методы реконструкции, гибкое планировочное решение.*

Annotation. *Experience of reconstruction of model dwelling-houses of mass building.and also basic methods of theirreoonstruction, is the art icle.*

Key words*: reconstruction methods of reconstruction, flexibleplan decision.*

УДК 72; 7.03; 687

Бородкіна І. М.
Ст. викладач КНУБіА, член Союзу Архітекторів;
Бородкіна - Вітер Б. Ю.
Дизайнер одягу

СИМБІОЗ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ В АРХІТЕКТУРІ ТА МОДІ

(частина ІІ, початок – у №5, 2015)

Анотація: Проаналізовано вплив стилів світової культури на архітектуру і дизайн костюма, виявлено спорідненість архітектоніки цих двох видів мистецтва та їхній взаємовплив, а також висвітлено шляхи взаємодії архітектурних об'єктів та дизайну костюма в умовах сучасності.

Ключові слова: модерн, симбіоз, архітектор моди, архітектурний метод конструювання, колаборація, блог.

В першій частині статті ми зробили історичний огляд кількох основних стильових напрямків в архітектурі і моді, виявили споріднені тенденції у розвитку цих двох видів мистецтва, а також встановили їх взаємний вплив. Кінець XIX – початок XX ст. позначений новим витком розвитку світової культури і виникненням кардинально нового напрямку в світовому мистецтві зокрема. Мова йде про модерн.

Він став першим і останнім глобальним стилем двадцятого століття, що визначив напрямки розвитку сучасного мистецтва. Розподілившись на велику кількість шкіл і стильових відгалужень модерн отримав широке розповсюдження по всьому світу. Про взаємозв'язок моди і архітектури у період новітньої історії та в умовах сьогодення і піде мова у даній частині статті.

З початку двадцятого століття під впливом нових концепцій у мистецтві і світосприйнятті між модою та архітектурою спостерігається все тісніша взаємодія. Початок інтеграції моди та архітектури одне в одне ознаменувався появою плеяди різнопланових митців, які бачать нерозривний зв'язок між архітектурним середовищем та його наповненням і намагаються взяти участь у створенні і того й іншого.

Вперше почали експериментувати з дизайном жіночого одягу такі архітектори як Френк Ллойд Райт, Анрі ван де Велде та Петер Беренс. Епоха

простих форм, позбавлених декору споруд з відкритими планами і тікучими просторами відобразилась в моді: Поль Пуаре звільнив жінок від корсета і вдягнув їх у драпіровані сукні вільного силуету, що не обмежували рухи.

Безцінний вклад у розвиток модної індустрії вніс Чарльз Джеймс. В 1929 р. (у віці 23 років) в Чікаго він відкрив своє перше ательє, а через 2 роки перебрався в Нью-Йорк. Вже тоді його приваблювали складний крій, драпіровки і фасони, що підкреслювали красу жіночої фігури. Джеймс не мав спеціальної кравецької освіти, проте мав архітектурну і успішно застосовував основи архітектури та скульптури під час розробки фасону, розкрою і драпірування тканин. Його новаторський математичний підхід до моделювання, за який його прозвали Енштейном високої моди, вражав, а часом – і шокував сучасників. Саме його архітектурний підхід пізніше наслідували такі кутюр'є, як Азедін Алайя, Тьєрі Мюглер та Ів Сен Лоран.

Джеймс відкрив новий напрямок безпосередньої взаємодії моди та архітектури, а за разом і новий шлях реалізації творчого потенціалу для людини з архітектурною освітою. Приклад Джойса наслідував і відомий в 1960-х рр. дизайнер Пако Рабанн – також архітектор. Його роботи з використанням паперу, пластику й металу замість тканини, а також плоскогубців, викрутки й молотків, замість голки і нитки, без слів промовляли про те, що він радше будівельник, аніж кравець. Проте, який будівельник! В його руках непластичні матеріали перетворювались у авангардні вбрання, що подібно до тканини повторювали лінії тіла.

Проте досвід архітектурного минулого дозволяє створювати не лише монументальні і дещо громіздкі конструкції, але й цілком практичний і зручний одяг. Це довів випускник Міланського політехнічного інституту – «архітектор моди» Джанфранко Ферре. Маючи статус значної фігури в світі високої моди, він завжди відрізнявся архітектурним мисленням, інтелектуальним використанням тканин і гострим чуттям до настроїв часу та модних тенденцій. Його фірмовим стилем були точні об'єми і досконалі форми, а візитною карткою – сорочки, що здавалися витонченим витвором мистецтва орігамі.

Впливаючи на моду, архітектура одночасно і сама підпадає під її вплив. Ян Капліцкі – чеський архітектор, прихильник течії еко - тек, який паралельно експериментував з дизайном одягу, отримав найвизначніше своє замовлення в 1990-ті рр. саме в якості кутюр'є. Перед ним постало завдання «одягти» будівлю – розробити облицювання для універмагу Селфрідж в Бірмінгемі. Вся складність полягала у химерній формі споруди: «Ми зіткнулись з тою ж проблемою, що й Пако Рабанн в 1960-х, – говорив

Капліцкі. – Ми мали створити достатньо гнучке покриття, адже форма споруди була досить складна. Ми були змушені скласти чохол з дрібних шматочків. Багато архітекторів бояться потрапити під вплив моди, але несвідомо всотують її. Мода є занадто впливовою. Вона завжди в пошуку нових форм і матеріалів. Саме цього бракує традиційним архітектурним методам». Перед нами яскравий приклад того, як досвід дизайнера одягу може бути перекладений архітектурною мовою.

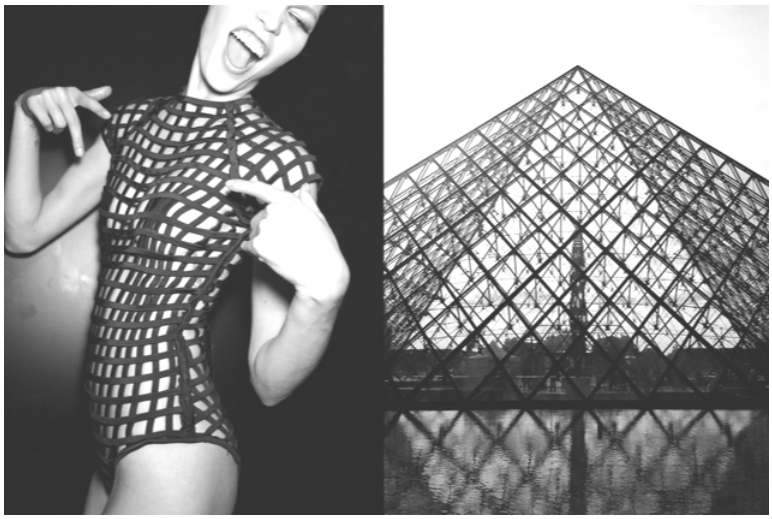
Відомий архітектор сучасності, прихильниця течії конструктивізму – Заха Хадід, на рахунку якої безліч втілених у життя захоплюючих проектів, як справжня жінка завжди була небайдужа до моди : «Мене з дитинства цікавила мода. Насправді вона біжить наввипередки з архітектурою. Мода так само моментально фіксує настрій часу. Щоправда, там інші строки роботи». Мода здійснює безперервний вплив на творчість Хадід: окрім архітектури вона з задоволенням експериментує в жанрі інсталяції, а також створює театральні декорації, виставочні та сценічні простори, інтер'єри, взуття, картини та ін.

І в архітектурі і в дизайні одягу в наш час спостерігається розширення асортименту витратних матеріалів, і сфера діяльності творчості розширюється завдяки технічному прогресу. Науково-технічні відкриття знаходять відображення в нових художніх формах і нових технологіях формоутворення. Архітектура є обличчям нашого часу, вона здійснює вплив на все, що пов'язано з дизайном, і дизайном костюма зокрема. Тенденція до спрощення зовнішньої оболонки і ускладнення вмісту в технологіях є безсумнівною для цих видів мистецтв. Створення одягу носить архітектурний характер, процес його створення від ескізу до вологої теплової обробки можна порівняти лише з будівництвом. З'явились щільноприлягаючі вироби, що не мають рель'єфних швів: виріб, що зовні виглядає простим, в середині побудований, як споруда.

На цьому грунті союз моди і архітектури стає дедалі міцнішим. Архітектори і дизайнери вдаються до найрізноманітніших колаборацій, приклавши спільні досвід, зусилля і талант для створення нових мистецьких проектів. Наприклад, Келвін Кляйн звернувся за допомогою у створенні свого Нью - Йоркського бутіка до відомого архітектора – мінімаліста Джона Поусона. Ян Капліцкі і Аманда Лівет із компанії Future Systems створили бутік Marni. Міучія Прада довірила Рему Колхасу не лише свій бутік, а й розробила в співпраці з ним колекцію одягу. «Алхімік моди» Хусейн Чалаян здивував публіку показом своєї колекції AfterWords 2000 р. в театрі Sadler's

Wells на півночі Лондона: одна модель змінювала іншу, обходячи кавові столики і стільці в чохлах. Потім дівчата вступали в центр столиків і «вдягали» їх на себе: столи розбиралися, як складані склянки, і перетворювалися на спідниці. Інші манекенниці бралися до чохлів зі стільців: знімали їх і вдягали як сукні, а стільці складали у валізи і відносили з подіуму. Колекція була створена за підтримки британського лейблу Marks & Spenser, що саме започаткував свою лінію меблів.

Тепер, здавалось би, зовсім різні два види мистецтв стають насправді спорідненими і набувають не лише схожого зовнішнього вигляду, а й використовують однакові підходи, засоби, інструменти та матеріали. Та годі проводити паралелі на словах: в якості заключної частини представляємо на читацький розсуд фотоматеріали з блогу випускниці міланського політехнічного університету дизайнерки одягу Б'янки Луіні. Блог є ілюстрацією проекту «Where I See Fashion» (Де я бачу моду), що вже привернув увагу не лише професійних дизайнерів, але і людей, далеких від мистецтва. Автор шукає близькі по сприйняттю асоціації, які викликає у неї одяг провідних дизайнерів. Дивовижне те, що все, з чим Б'янка порівнює одяг від кутюр ми можемо бачити навколо себе: наприклад, стіна з потрісканою фарбою, пейзаж або хмара чорного диму, та все ж левову частку асоціацій, так чи інакше, складають архітектурні об'єкти і їх фрагменти.

Дизайнерська білизна / Піраміда Пея, фрагмент будівля музею Лувр, Франція

Alexander McQueen осінь 2013 / Зимній палац (музей Ермітаж) у Санкт-Петербурзі, Росія

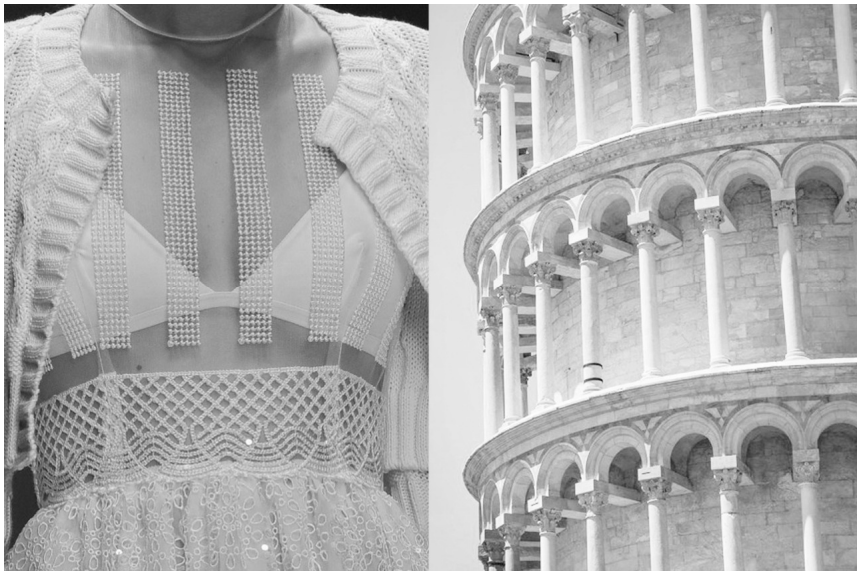
Dolce & Gabbana осінь 2012 / Маркграфський оперний театр в Байройті, Німеччина

Фото Inez & Vinoodh / Рефлекс на вікнах чорної будівлі

Issey Miyake весна 2014 RTW / Інтер'єр Caixa Forum - художньої галереї в Мадриді, Іспанія

Laura Biagiotti весна 2012 / Крупний план Пізанської вежі у Тоскані, Італія

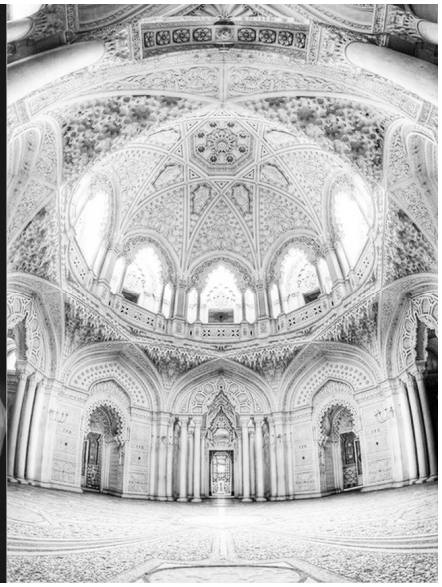
Ajak Deng для Givenchy Resort 2012 / Park Place в Мейфейр, розроблений SHH Architects, Лондон

Гарет П'ю RTW осінь 2010 / Будівля в Сингапурі, сфотографовано HAFIZUDDIEN JU

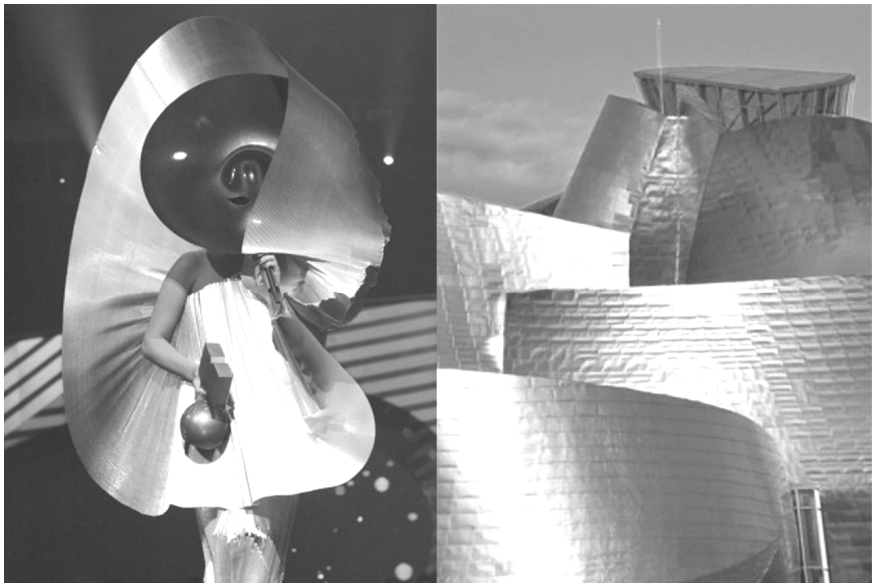
Валентин Юдашкін RTW весна 2014 / Каплиця Версаля у Франції, фото Максиміліана Пуане

KTZ весна 2013 / Вежа Самеззано Лессіо в Реджелло, Італія (фото Дена Рейвена на Flicr)

Магдалена Фраковяк вдягнена у Victor & Rolf в об'єктиві Джоша Олінса для Dazed & Confused (лютий 2010) / Червоний Куб Ногучі Ісаму в Нью-Йорку

Леді Гага на церемонії EMA, вдягнена від Пако Рабанн / Музей Гугенхайма в Більбао, Іспанія

Cushnie et Ochs RTW весна 2012 / Оперний театр у Австралії

Givenchy Couture, осінь - зима 2011 / Церква Святого Михайла у Мюнхені, Німеччина

Сукня футуристичного дизайну / Дзеркальна поверхня архітектурної споруди

Dolce & Gabbana осінь 2014 / Інтер'єри Дуомо ді Монреале в Сіцилії, Італія

Література:

1. http://whereiseefashion.tumblr.com/
2. http://www.livemaster.ru/topic/811867-ejnshtejn-mody-charlz-dzhejms
3. http://www.zaha-hadid.com/
4. Иконников А.В. Архитектура XX века. Утопии и реальность. Том II. – М.: Прогресс-Традиция, 2002.
5. Сокольникова Н.М., Крейн В.Н. История стилей в искусстве. – М.: Гардарики, 2006.

***Аннотация**: Проанализировано влияние стилей мировой культуры на архитектуру и дизайн костюма, выявлено родство архитектоники этих двух видов искусства и их взаимовлияние, а также отражены пути взаимодействия архитектурных объектов и дизайна костюма в условиях современности.*

***Ключевые слова**: модерн, симбиоз, архитектор моды, архитектурный метод конструирования, коллаборация, блог.*

***Annotation**: The impact of the world culture styles on the architecture and outfit design has been analyzed, the congeniality of these two art forms' architectonics and synergy has been revealed, as well the way of architectural objects and outfit design interfacing in today's world has been reflected.*

***Keywords**: modern, symbiosis, architect of fashion, architectural method of constructing, collaboration, blog.*

УДК 72:504
Студентка кафедри **Карбан А.А.**
Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА
науковий керівник: професор, кандидат архітектури **Зиміна С.Б.**

ЕКОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ

Анотація: у статті розглядається поняття «екологічний інтер'єр», основні принципи його формування, відмінність екологічного інтер'єру й екологічного стилю в інтер'єрі.

Ключові слова: еко-архітектура, органічна архітектура, еко-дизайн, еко-інтер'єр, еко-стиль, енергоефективність, енергозбереження, матеріали: природні, вторинні, органічні, відновлювальні, екологічні фактори, екологічні принципи.

На сьогодні актуальною темою постає розвиток архітектури і дизайну середовища за екологічними принципами. Прогрес призводить до збільшення кількості техніки, транспорту, споруд, що мало сприяє гармонізації життєвого середовища, але це невід'ємні складові розвитку цивілізації, тож вони невідворотні. Як наслідок, людина руйнує природу і себе, як її частину. Урбаністичне суспільство намагається боротись з урбаністичним середовищем шляхом застосування цілого ряду засобів, заснованих на природно-екологічних принципах.

Еко-архітектура, еко-дизайн, еко-технології, органічна архітектура, енергозбереження, енергоефективність – напрямки проектування та доцільного споживання природних ресурсів, що сприяють умовам подальшого гармонійного співіснування людини і природи. Звідси виникає розуміння ще одного першочергового завдання – поліпшення умов існування. Тож варто почати з найменшого, а саме з житлової чарунки. Оскільки в ній людина перебуває найбільше часу. Кімната, квартира, будинок повинні забезпечувати людині відновлення, затишок і злагоду.

У великих містах практично неможливо створити абсолютно гармонійний куточок, щоб відтворити природне середовище. Потрібно починати з нуля, тобто розробити етапи усього циклу життя будівлі: від проекту до її знесення, але оскільки такий тип архітектури стоїть на початку свого розвитку, варто зосередити увагу на створенні індивідуальних екологічних куточків, а саме окремих квартир. Практика екологічно-ефективного дизайну й архітектури, що виникли на противагу тотальній урбанізації суспільства, демонструє творчі пошуки інтеграції природи і предметно-просторового середовища.

Мета екологічної архітектури – забезпечення балансу між потребами сучасного суспільства і майбутнього покоління, відновлення і збереження здорового довкілля, підтримка його балансу, максимально можлива спорідненість з природою, мінімальний вплив на довколишнє середовище, економія і раціональне використання ресурсів.

Потрібно розрізняти поняття екологічного стилю в інтер'єрі від екологічного інтер'єру (рис. 1).

Екологічний стиль в інтер'єрі може розвиватись в двох напрямках: імітація природних форм, або навіть її асоціація, що створює ілюзію природного середовища і використання живої флори в інтер'єрі, або поєднання цих двох напрямків.

Для екологічного стилю характерне застосування біонічних форм, природних мотивів, таких як дерева, квіти, трава, вода, декоративні елементи, що створюють загальне враження (акваріуми, мініфонтани, куточки зелені, електрокаміни), використання пастельних кольорів, плавних, обтічних форм, зображень природи, різноманітних аксесуарів, імітація природних матеріалів – ще не відповідає поняттю екологічного інтер'єру і несе в собі лише естетичну функцію. Екологічний стиль лише імітує природу, стилізує форми, створює ілюзію. Для такого інтер'єру використовують будь-які матеріали і засоби. Інтер'єри в екологічному стилі краще впроваджувати в громадських закладах, які призначені для створення відповідного настрою і образу, власне, у тих місцях, де людина не перебуватиме тривалий час.

Екологічний інтер'єр — це **внутрішнє середовище будівлі,** в якому всі елементи зроблені з натуральних матеріалів і максимально гармоніюють з довколишнім оточенням, сприяють відпочинку і підтримці здоров'я людини. Екологічний інтер'єр вимагає у першу чергу екологічно-чистих, нешкідливих матеріалів, які окрім природного походження, проходячи ввесь цикл обробки, залишаються такими ж, тобто не використовуються хімічні захисні покриття і навіть кріплення (дерево, камінь, глина, кераміка, скло). Використання вторинних (перероблених), органічних, відновлювальних матеріалів таких, що не заподіють шкоди людині в період їхнього використання і після закінчення терміну придатності. Матеріали повинні бути легко-замінюваними і доступними.

Для створення екологічного інтер'єру потрібно багато природнього освітлення і зелені, а колір і форма мають другорядне значення, на відміну від екологічного стилю, де саме колір і форма набувають першочерговості.

Існує декілька принципів формування екологічного інтер'єру, кожен з яких характеризується конкретними прийомами і рядом засобів (рис. 2).

Більшість засобів є спільними для різних принципів формування, але їхня домінантна значимість відмінна.

Відтак, до необхідних засобів формування екологічного інтер'єру можна віднести: матеріал, форму, колір, текстуру, пластику, освітлення, озеленення, використання енергоефективних засобів, систем автоматичного контролю, 3D-ефектів, звернення до традицій, стилізації, символізму.

Рис. 1. Класифікаціяекологічнихнапрямківприформуванніеко-інтер'єрів

Матеріал - однин з найважливіших засобів для створення екологічного інтер'єру є матеріал. Як вже зазначалося, він має бути з натуральної сировини, нешкідливим, екологічно-чистим, при обробці і підготовці до

використання якого не використовуються хімічні захисні покриття і засоби кріплення.

Окрім уже готових природних матеріалів, таких як дерево, камінь, глина, скло, шкіра, текстиль, широко використовують органічні, відновлювальні матеріали і матеріали циклічної переробки, тобто ті, що можна отримати з вторинних продуктів, із подальшою їхньою експлуатацією, утилізацією по закінченню терміну і новою переробкою для використання. Це може бути целюлоза, залишки будматеріалів і відходи виробництв, а також готові матеріали, які за мінімального перелаштування, можуть слугувати як меблі або декор.

Матеріали повинні бути легкозамінними і доступними. Краще, коли вони з тієї місцевості, де проектується простір, це підсилює ефект невіддільності, гармонізує людину з оточенням.

Стіни **зазвичай** обробляють дерев'яними панелями, корковими покриттями, каменем, білою штукатуркою, керамічною плиткою, цеглою, простими паперовими шпалерами або природними, зробленими з джгуту, бамбука або сизалю. Актуальними є текстильні шпалери, які повністю виробляються з натуральних полотен: ситцю, шовку або жакардових тканин. Використовуються також фотошпалери. Стіни можуть оштукатурюватися під фарбування або шпалери.

Оформляючи стелю використовують дерев'яні панелі, просту побілку, дерев'яну обшивку, тканинні натяжні стелі, 3D-стелі

Для влаштування підлог застосовують звичайні дошки, паркет, паркетні дошки або керамограніт, керамічну плитку, камінь, мармур, вапняк. Підлога може покриватися килимом з натуральної вовни або текстилю. Актуальними є прозорі підлоги з водонаповнювачем, який може бути різних кольорів.

Для екологічного інтер'єру такі поняття, як *форма, текстура і пластика і колір* не є вирішальними і формотворчими, на відміну від еко-стилю, вони грають другорядну роль і слугують для створення образу.

Характерними є плавні динамічні лінії, що нагадують біонічні форми. Ці засоби наприклад є домінуючими для принципів "Імітації" і "Ідентифікації середовища", в яких завдяки комбінації горизонтальних, вертикальних, похилих і плавних ліній можна досягти ефекту навіювання природного оточення, ландшафту. Для цих же принципів важливим є колір,використовуючи теплу чи холодну гаму якого, можна досягти відчуття відповідного клімату, пори року і, навіть, доби.

ПРИНЦИПИ	ПРИКЛАДИ	ПРИЙОМИ	ЗАСОБИ
Традиційний прицип недостатності оточення природи		Використання природних засобів з метою створення природи в житлових чарунках: - використання природних, екологічно-чистих матеріалів; - використання рослин як композиційних акцентів; - використання декоративних аксесуарів, що асоціативно відтворює природу	**- матеріал;** **- колір;** **- світло;** **- текстура;** **- озеленення**
Імітації прицип запозичення природних методів формотворення		- Використання плавних динамічних форм, що нагадують природу. - Використання декору, що асоціюється з природними елементами.	**- форма;** **- матеріал;** **- колір;** **- текстура;** **- пластика;** **- озеленення;** **- стилізація;** **- символізм**
Живий організм прицип самозабезпечення архітектурного простору		- Використання нових технологій, що здатні регулювати мікроклімат, освітлення, аерацію - Використання вторинних матеріалів, придатних для подальшої переробки і застосування. - Використання джерел альтернативної енергії(сонце, вітер). - Оптимізація простору для створення умов інсоляції і аерації.	**- енерго-ефект. засоби;** **- системи автоконтролю;** **- матеріали: вторичні, органічні, відновлювані**
Ідентифікації середовища прицип поєднання з місцевим оточенням		- Використання національних особливостей і традицій місцевості. - Використання місцевих матеріалів і рослин. - Інформаційний зміст матеріалів, що підкреслює приналежність місцевості. - Відтворення кліматичних умов місцевості.	**- матеріал;** **- колір;** **- традиції;** **- текстура;** **- пластика;** **- озеленення;** **- стилізація;** **- символізм**
Віртуальності прицип психологічного навіювання природного оточення		Використання елементів, що асоціюються з природним оточенням, не створюючи його матеріально: - інтерактивні поверхні; - 3D-зображення	**- новітні технології;** **- 3D-ефекти** **- стилізація;** **- символізм**
Адаптивності "Традиційний" + "Живий організм"		- Використання гнучких зв'язків для створення простору, які забезпечують можливість змін - адаптації, відповідно до життєвих потреб. - Створення доцільних елементів для конкретної ситуації	**- матеріал;** **- колір;** **- світло;** **- текстура;** **- озеленення** **- енергоефект. засоби;** **- системи автоконтролю**
Альтернативності принцип збереження природи		- Використання штучних матеріалів з метою збереження природи - Використання декору, аксесуарів - Імітація природного освітлення кольору і текстур	**Всі наведені вище засоби**

Рис. 2. Принципи, прийоми і засоби, що використовуються при формванні екологічного стилю в інтер'єрі

Використання кольорів є досить вільним, головне, щоб вони асоціювалися з природним оточенням. Так охра,теракота, всі відтінки коричневого, чорний, бордовий –асоціюються з землею, каменем і деревиною. Білий – символ чистоти і свіжості природи, колір хмар, снігу. Ніжні, пастельні відтінки: вершковий, молочний, ніжно-рожевий. Блакитний – колір неба, води, асоціюється зі спокоєм, свіжістю, холодом. Зелений – колір трави, символ життя, буяння природи, свіжості. Жовтий, жовтогарячий, золотистий – опале листя, сонце.

Важливо для колірного рішення гармонійне поєднання, залежно від призначення приміщення і дизайнерського задуму це можуть бути нюансні сполучення або ж кольорові акценти.

Для екологічного інтер'єру важливу роль має природне *освітлення.* Тому характерними тут є великі вікна і засклені зимові сади, штучне освітлення повинно бути тепле і розсіяне. Чим більше в приміщенні вікон, тим просторішим і чистішим воно здається.

Озеленення, як засіб використовується для відтворення декількох принципів. Озеленення може бути: об'ємне, партерне, вертикальне. Рослини в інтер'єрі можуть мати як домінуюче значення (принципи: "Традиційний", "Ідентифікації середовища"), так і фонове призначення (принцип "Віртуальності"), відігравати декоративну (принцип "Імітації"), або ж функціональну роль (принцип "Живий організм"). Краще використовувати місцеву рослинність, яка при вдало підібраному декорі реалістично або ж асоціативно відтворить природні мотиви.

Окрім створення сприятливого внутрішнього оточення, варто враховувати ще гармонію з зовнішнім світом та довколишнім природним середовищем. Вона проявляється в психологічному і технологічному аспектах. Психологічний полягає у зверненні до традицій, будуть чи то традиції будівництва у використанні певного матеріалу, чи традиції менталітету. Технологічний відповідає за раціональне і бережне використання довкілля. Людина повинна використовувати стільки простору скільки їй потрібно для життя, а не "захоплювати територію", знищуючи природне середовище. Це можна забезпечити розвитком технологій. У цьому аспекті природа і технології не протилежні поняття, а взаємодопоміжні і необхідні. На сьогоднішній день існує багато вдалих прикладів мінімалізації житла, яке при цьому зберігає необхідні функції. Також завдяки розвитку технологій, зараз можна використовувати альтернативні джерела енергії такі, як сонце і вітер. Це дає змогу автономно забезпечувати житлову чарунку такою кількістю енергії, яка необхідна саме їй і раціонально використовувати ресурси. До цієї ж категорії відносяться системи автоматичного контролю,

що здатні регулювати потрібну кількість світла, тепла, аерації й інсоляції. Можливість переробки відходів і їхньої повторної експлуатації, дозволяє зменшити забруднення і зберегти природу.

Оскільки екологічний інтер'єр передбачає вищезазначені інженерні конструкції, то вони в цьому випадку диктують дизайнерські рішення.

Важливу роль в створенні екологічного інтер'єру має антропогенний фактор, а саме психологічне сприйняття простору людиною. Для того, щоб добре себе почувати, людина потребує захисту. Саме традиції і слідування канонам дають змогу почуватися людині в безпеці на психологічному рівні. Це важливо для інтер'єру житлового помешкання (рис. 3).

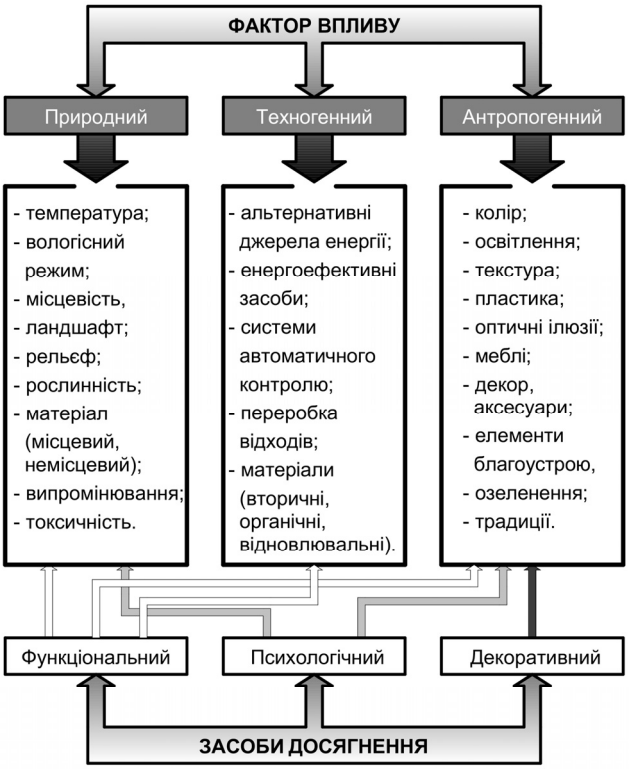

Рис. 3. Фактори впливу на формування екологічного інтер'єру

Принципи "Імітації" і "Ідентифікації середовища" не обходяться без "гри зі психологічним баченням". Для них важливими є засоби навіювання: стилізації і символізму, щоб створити образ. В цьому випадку матеріали, предмети декору мимоволі несуть інформаційний зміст.

Гру зі сприйняттям продовжують нові технології: інтерактивні поверхні, 3D-зображення, кінетичні і світлотехнічні ефекти, що створюють ілюзію і здатні змінюватися до потреб.

Використання принципів екологічних інтер'єрів, дозволяє створити внутрішні простори, що сприяють розслабленню, збереженню емоційного і фізичного здоров'я людини, а також правильності її життя.

Список використаних джерел:

1. Зимина С.Б., Меженная Н.Ю. О некоторых противоречиях в теории и практике экостоительства и экодизана. Архітектрний вісник КНУБА, 2015. – Вип. 5 – с. 142-154.
2. Михайленко В.Є. Кащенко О.В. М 69 Основи біодизайну: Навч.посібник.- К.: Каравела, 2011.- 224 с.
3. Мигаль С.П. Теоретичні засади біодизайну просторово-предметного середовища / С.П. Мигаль, Т.Є. Казанцева //Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн.збірник / Відповід. ред. М.М.Дьомін. – К.,КНУБА, 2012. – Вип.31. – с.143 – 157.
4. Ковальський Л.М., Чижмак Д.А. Тенденції формування екологічно безпечних споруд // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Науково-технічний збірник / Відп. ред. М.М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2009.

Аннотация*: в статье рассматривается понятие «экологический интерьер», основные принципы его формирования, отличие экологического интерьера и экологического стиля в интерьере.*

Ключевые слова*: эко-архитектура, органическая архитектура, эко-дизайн, эко-интерьер, эко-стиль, энергоэффективность, энергосбережение, материалы: природные, вторичные, органические, восстановительные, экологические факторы, экологические принципы.*

Annotation*: the article describes the concept of «ecologicalinterior»,basicprinciplesofits formation, difference between ecological interiorand eco-stylein interior.*

Keywords*: eco-architecture, organicarchitecture, eco-design, eco-interior eco-style, eco-friendly interior, energy efficiency, energy, materials: natural, secondary, organic, renewable, ecological factors, ecological principles.*

УДК 727.8

Румилец Т. С.
Кафедра градостроительства
Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ГИБКАЯ ПЛАНИРОВОЧНАЯ СТРУКТУРА МЕДИАТЕК.

Аннотация: Статья посвящена актуальным вопросам проектирования зданий медиатек. На примерах мирового опыта рассмотрены основные концепции развития планировочных структур зданий медиатек и выявлены основные критерии развития этих планировочных структур.

Ключевые слова: гибкая планировка, приемы объемно-планировочных решений, адаптивность, библиотеки, медиатеки.

В условиях стремительного развития и больших достижений в области информации, под влиянием прогресса библиотеки, как основные центры образовательной активности населения, требуют серьёзной функциональной реорганизации. Современный человек постоянно находится в информационной среде. Частое использование информационных электронных носителей ведёт к увеличению потребности населения в появлении новых центров для работы с информацией.

Становится очевидным, что необходимо учитывать колоссальную динамику развития новых электронных носителей информации,что влечет за собой неизбежность изменения функционально-планировочной структуры библиотеки. Таким образом развивается новый тип архитектурных объектов – медиатека.

Здание медиатеки должно включать в себя многие функции, тесно связанные между собой. Это вынуждает придерживаться определённых принципов в разработке концепции организации пространства медиатеки. Эти принципы кратко описали Малик Т.В. и Воробьёва А.В. в своей работе «Особенности формирования современного информационного пространства медиатек за рубежом».

Основными из них можно выделить:

- адаптивность – возможность пользоваться медиатекой посетителям любого возраста, пола, социального положения и физических возможностей, т.е соответствовать новым требованиям и условиям.
- гибкая планировка, благодаря которой пространства меняются по мере использовании его посетителем;
- восприимчивость – способность донести необходимую информацию;

Современные архитектурные решения всё чаще ориентируются на применение приемов, позволяющих создать открытое перетекающее пространство, заменяя традиционное изолированное пространство библиотек.

Интересным является комплекс медиатеки в городе Сендай архитектора Тойо Ито, в котором применена концепция вертикального зонирования(рис.1). Комплекс включает в себя картинную галерею, библиотеку, визуальный медиацентр, а также центр для людей с дефектами зрения и слуха. Данная концепция функционального зонирования даёт возможность возникновения свободно перетекающего пространства, когда человек легко может переходить из читального зала в кинозал или картинную галерею. Это также даёт возможность сократить психологическую и эмоциональную нагрузку от пребывания в монотонной информационной среде. Каждый этаж в этом комплексе – адаптивное пространство. Функции и разделения пространства равнозначны между собой. А наличие в медиатеке центра для людей с дефектами слуха и зрения говорит о восприимчивости данного комплекса.

Другим, по принципу планировочного решения, является комплекс региональной медиа-библиотеки Aimé CésaireMediaLibrary, расположеной в деревне Бланза (Франция). Это сооружение интересно сочетает в себе два направления использования строительных и отделочных материалов. С одной стороны это такие материалы как дерево, металл и бетонные панели, что говорит о современности и высокой технологичности объекта, а с другой

– крыша выполнена из черепицы, традиционного в этом регионе материала для покрытия крыш. Таким образом, нижний уровень из бетона, а верхний – обрамлён деревом. Это также даёт возможность визуально отделить общественные пространства (на нижнем уровне) от административных (на верхнем уровне). В этом проекте привычная организационная структура библиотеки полностью переосмыслена. Необычным является и то, что здесь отсутствует единый центральный стол выдачи книг, а взамен этому предложено пространство, разделённое на тематические зоны (пресса, фантастика, документальная литература, мультимедиа) с локальными центрами обслуживания посетителей. Все локальные зоны распределены по нижним и верхним этажам и ориентированы на атриум со стеклянной крышей в центре сооружения. Aimé CésaireMediaLibrary включает в себя элементы домашней жизни. Посетитель здесь чувствует себя комфортно, свободно передвигаясь из одной зоны в другую. Он может выбирать размер и уровень освещённости читального зала.

Библиотека Maranello Library от архитектурного бюро AratoIsoza открылась для посетителей Италии в 2011г. Основной объем библиотеки поделён на части. Это пространство читального зала, складские помещения (хранилища книг, газет, фильмов и аудиозаписей) и игровая зона. Отведено пространство для временных экспозиций. Разделение пространства читального зала произошло в соответствии с потребностями групп людей разных возрастных категорий. Особое внимание уделено детям от 6 до 14 лет, так как этой группе нужно отдельное пространство для выполнения домашнего задания, при этом не мешая остальным посетителям. Для более комфортного пребывания в читальных залах по периметру здания высажены вьющиеся растения. Белая мебель, стены, потолок, отражающие дневной свет и привносящие в интерьер ощущение комфорта, лёгкости и чистоты.

Media Library Drachten (Нидерланды) построена во внутреннем дворе существующего здания школы и призвана обеспечивать хороший вид из окон классных комнат. Конструкция здания, выполненная из дубовых балок,

создаёт тёплую дружественную атмосферу, что позволяет ученикам с лёгкостью выполнять домашнюю работу в маленьких группах или индивидуально. Зал библиотеки укомплектован мобильной, функциональной мебелью и наполнен ярким светом.

Таким образом, проанализировав примеры медиатеки в городе Сендай, Aimé Césaire Media Library, Media Library Drachten и Maranello Library, можно выделить два основных направления развития функционально-планировочных структур, состоящих из равнозначных зон, небольших зон, сгруппированных вокруг одного, центрального пространства. Все примеры ярко демонстрируют гибкость и адаптивность представленных планировочных структур благодаря использованию таких элементов как:

- трансформирующиеся перегородки;
- легкая универсальная мебель;
- изменяемость освещения(в зависимости от назначения пространства).

Благодаря четкому разделению информации по различным критериям и её доступности повышается восприимчивость таких медиа-библиотек. Анализ современного состояния проектирования и строительства медиатек в Украине и зарубежем дает основание считать принципы адаптивности, гибкости и восприимчивости неотъемлемой частью создания концепции развития архитектурно пространственной среды медиатек.

Литература

1. Прянишников Е.Н. Новые технологии в пространстве библиотеки: библиотека нового поколения / Н.Е.Прянишников // Информационный бюллетень РБА. – 2011. – № 61.

2. Балакина А.Е. Адаптивная планировочная структура научно-исследовательских центров. Вестник ТГАСУ № 4, 2012.

3. Малик Т.В., Воробьева А.В. Особенности формирования современного информационного пространства медиатек за рубежом. Вестник ХДАДМ. №78

Анотація: *Стаття присвячена актуальним питанням проектування будівель медіатек. На прикладах світового досвіду розглянуті основні концепції розвитку планувальних структур будівель медіатек та виявлено основні критерії розвитку цих планувальних структур.*

Ключові слова: *гнучке планування, прийоми об'ємно-планувальних рішень, адаптивність, бібліотеки, медіатеки.*

Summary*: this article is dedicated to the actual questions about design of the media library. Based on the examples of the real world experiences the main concept developments of the structures were observed and the main criteria for development of those structures was revealed.*

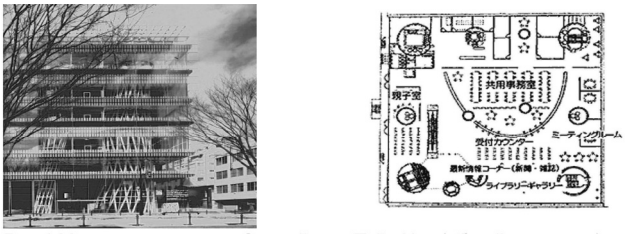

Рис.1 Медиатека в городе Сендай,арх. Тойо Ито (общий вид, план)

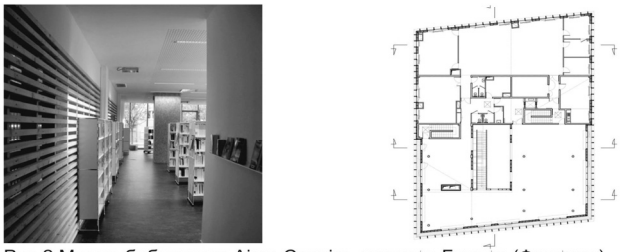

Рис.2 Медиа-библиотека Aime Cesaire, деревня Бланза (Франция)

Рис.3 Maranello Library, арх. бюро Arato Isozaki, Италия (интерьер, план)

Рис.4 Медиа-библиотека Drachten, Нидерланды (интерьер, план)

УДК 72. 007 *Професор, доктор архітектури* **Мойсеєнко-Чепелик З. В.**
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
Аспірант ***Антощук Т.І.***
Науковий керівник: професор, доктор архітектури ***Слєпцов О.С.***
Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва і архітектури

БУДУВАТИ НЕ ТІЛЬКИ РОЗВАЖАЛЬНІ ЦЕНТРИ, А Й МУЗЕЇ

Анотація. У статті публікуються результати роботи з матеріалами архіву сім'ї Чепелик. Подана бібліографічна довідка про Я.Ф. Ковбасу, підготовлена В.В. Чепеликом; розглянуто варіанти проекту музею І. Гончара, виконані Я.Ф. Ковбасою; зроблено огляд ескізів музею І. Гончара, виконані В.В. Чепеликом; додатково подана неопублікована стаття В.В. Чепелика.

Ключові слова: І.М. Гончар, Я.Ф. Ковбаса, В.В. Чепелик, музей, музей Івана Гончара, ескіз.

Всім на Україні відоме ім'я Івана Гончара, який присвятив своє життя зібранню кращих зразків народного мистецтва і культури народжених в традиціях і побуті.

Ним був зібраний колосальний матеріал, неоціненне багатство нашої країни, яке розкриває всьому світові високу художню цінність зібраних зразків, в кінці 90-х років XX ст. Іван Гончар перетворив свою особисту квартиру в невеличкий музей, доступний для кожного, хто цікався ідентичною культурою українського народу. Під тиском суспільства в 1993 р. був створений національний музей Івана Гончара в різних приміщеннях. Справу батька і в наш час продовжує його син Петро Гончар.

Музей активно працює не тільки експонуючи зібрані матеріали, а й поповнює новими сучасними, розкриває генезис народного мистецтва, організує різного роду конференції, семінари з показом інсталяцій.

В серпні місяці цього року відбулася зустріч фахівців присвячена Василю Кричевському, роботи якого експонувалися в музеї і присвячені були рішенням орнаментів на основі закономірностей побудови народного орнаменту його структурних кодів.

На засіданні приймала участь Оксана Вікторівна Чепелик (показувала свою інсталяцію Колайдер 100). Саме тоді до неї звернувся Ігор Пошивайло, заступник директора музею з наукової роботи, з проханням пошукати в архівах В.В. Чепелика статті про Івана Гончара або про музей. Почався

шалений перегляд архіву В.В. Чепелика, але надрукованих статей не знайшлося.

Зате розкрилися матеріали, які свідчили що ще в 90-ті роки, коли був створений музей в різних приміщеннях, патріотично налаштовані архітектори, до яких в першу чергу слід віднести Я.Ф. Ковбасу – доцента Київського художнього інституту і В.В. Чепелика активно пропагували необхідність будівництва музею Івана Гончара як окремої споруди. І не тільки пропагували, але й вели творчі пошуки рішення архітектурного обліку будівлі, де обов'язково враховувались би національні особливості народної архітектури. Вони були друзями. Я.Ф. Ковбаса заходив до нас додому дискутували, сперечались.

Я.Ф. Ковбаса запроектував в 1992 р. будівлю музею, досить цікаву споруду, гармонійних пропорцій з елементами народної національної архітектури.

Пізніше В.В. Чепелик склав бібліографічну довідку про Я.Ф. Ковбасу ці матеріали були передані аспірантці Київського національного університету будівництва і архітектури Антощук Тетяні, яка показала їх своєму керівникові, доктору архітектури О.С. Слєпцову і він сказав, що їх треба обов'язково опублікувати в науковому збірнику. А якщо О.С. Слєпцов сказав, то так і буде (на радість всім нам).

Декілька креслеників, де своє бачення архітектури будинку музею зробив і В.В. Чепелик.

Він вважав, що подібні музеї мають бути і не тільки у великих містах, але й містах різної величини.

Тому його ескізи були виконані різні за масштабом, але всі вони мали риси національної своєрідності, частина ескізів була передана працівникам музею.

Зараз, коли країна в такому важкому стані повернутися до ідеї будівництва музеїв, можливо, нереально, але прийде час Україна буде мати музей Івана Гончара і вражати своєю архітектурою.

З.В. Мойсеєнко-Чепелик

Притаманна широта інтересів у дослідженнях Віктора Васильовича охоплює не тільки історію світової архітектури, народну архітектуру та архітектуру кінця XIX – початку XX століття. Ця широта наукових пошуків увібрала й бібліографічні дослідження. Так у свій час, В.В. Чепелик надрукував низку статей, присвячених діячам культури та архітектури. Серед персон, чиє життя та діяльність висвітлено в статтях професора, стали історики, художники, мистецтвознавці, архітектори, науковці. Ці імена відомі : В.І. Беретті, О.М. Вербицький, брати Весніни, А.В. Добровольський, Д.М. Дяченко, К.М. Жуков, В.Г. Заболотний, Й.Ю. Каракіс, Ле Корбюзьє,

В.Г. Кричевський, К.С. Мельников, П. Милоніг, М. Самокиш, О.О. Сидоренко, О.Г. Сластіон, Б.І. Приймак, С.А. Таранушенко, С.П. Тимошенко, Я.А. Штейнберг, Д.І. Яворницький.

Серед рукописів, що до сих пір не бачив широкий загал, є зібраний бібліографічний матеріал про архітектора Якова Федосійовича Ковбасу.

Бібліографічний матеріал проілюстровано фотографіями, які були підібрані професором В.В. Чепеликом. Нижче наводиться текст бібліографічної довідки зі збереженням орфографії оригіналу.

Професор **Чепелик В.В.**

«Закоханий в народні традиції»

Восени 1939 року, після закінчення Харківської художньої школи, молодий, високий і стрункий, ще й з пишною чуприною Яків Ковбаса приїздить в Київ, для навчання на архітектурному факультеті КДХІ, отримує студентський квиток, але студентом так і не стає. У вересні того року розпочалася 2-га світова війна, в будинку інституту розташували військовий шпиталь, а його разом з такими ж іншими взяли до армії. Їх через всю Росію і Сибір повезли на Далекий Схід, де довелося освоїть важку військову працю сапера. Проте доля до нього була ласкавою, бо завдяки вмінню малювати, його ставлять художником, а потім завідувачем військового клубу. Та війна знайшла його і там, в 1942 році, вже зрілим воїном, він потрапляє в Сталінград, саме на період завершення знаменитої битви. Далі будуть важкі армійські будні сапера на Воронізькому фронті, на Курській дузі, Корсунь-Шевченківському бойовищі. А за ними будуть бої в Молдові, Румунії, Угорщині і нарешті Чехії. З гідністю пройшов той тяжкий фронтовий шлях Яків Ковбаса, був пораненим, двічі тонув у річках, але виплив, ще й зберіг студентський квиток, як мрію про навчання в Художньому інституті. Завдячуючи останньому він туди восени 1945 року. Успішно вчитиметься у професора О. Вербицького, доцента П. Костирка, академіка Є. Катоніна. В 1951 році захистить дипломну роботу на тему: «Забудова Хрещатика від Думського майдану до Бесарабки». Керівником роботи був один з перших на Україні кандидатів архітектури Мусій Катернога, який залучить його до проектування і будівництва виставкового павільйону «Тваринництво» га ВДНГ УРСР, де була зроблена варта уваги спроба, розробити новацій ний варіант національно своєрідної архітектури. Це було не випадковим, бо автори цієї споруди були закохані в шедеври Української народної архітектури. Ще підчас навчання в КДХІ Яків Ковбаса, під керівництвом П. Костирка, включився в обміри колишнього будинка Полтавського губерніального земства, створеного Василем Кричевським в 1903-1908 р.р., спаленого німцями в 1943 р., і взяв участь в розробці проекту відбудови. Він навічно закохався в той шедевр Українського архітектурного модерну. Патріотичний приклад Василя Кричевського, як творця новітнього Українського стилю, притягнув його серце,сприяли цьому і П. Костирко,

який був учнем і співавтором майстра будинку Меморіального музею Тараса Шевченка в Каневі (1934-1939 р.р.), а також М. Катернога, котрий перед війною вчився у цього видатного майстра. Добірне зерно щедрого мистецького обдарування і зацікавлення в національно орієнтованій архітектурі впало на добре підготовлений ґрунт свідомости Я. Ковбаси і проросло, давши добрий урожай. Бо позаду в цього юнака, народженого в 1920 році, були важкі роки сільського дитинства в Довгополівці на Роменщині, в оточенні рідної природи, білостінних хат, комор і вітряків вписаних в край образ. В п'ять років він втратив батька, пощастило йому вижити також і в страшному голодоморі 1933 року немало зазнав поневірянь та привчався до праці, доброчинства і гідности. Враховувала ці риси в своїх дітях мати, навчаючи їх: «Пам'ятайте, що ми вільні люди, бо ми козачого роду, нам нема шляху в рабство…» і цим заклала в сина мужній, справді козацький характер, впевненість в себе і свій нарід. На формування його свідомости вплинув також його дядько, інвалід І-ої світової війни,в якого він певний час виховувався, де спізнався з книгами Т. Шевченка, А. Кащенка, П. Куліша…Все це виплекало свідомість сина свого народу. Та і навчання в ХХШ у К. Жукова, що був значним майстром Українського архітектурного модерну, і в талановитого Чорноморченка також щось додало. Тому виріс він в любови до свого народного мистецтва, його багатющих будівничих традицій і до тих пошуків національного в модерній архітектурі. Тому і він прагнутиме по своєму продовжити те, що заклав в наше мистецтво Василь Кричевський, якого включає, чи не першим, в число своїх вчителів, хоча в дійсности вчився лише у його учнів.

Після закінчення спорудження павільйону «Тваринництво», архітектура якого викликала добрі відгуки фахівців. Я. Ковбаса працює в ДІПРОМІСТ і у Б. Жежеріна, Б. Бондаренка, Й. Каракіса, особливо над проектами дошкільних установ і шкіл. Це була праця в складі колективів над готелями «Інтурист» в Запоріжжі та Донецьку, житловим масивом Бавовняного комбінату в Херсоні. Доцільність, раціональність, економічність та використання можливостей будівельної техніки, яка вважалась тоді передовою приводила до створення архітектури, позбавленої рис індивідуальности. Та нашому архітекту пощастило далі, бо включився він в проектування парків. То була щаслива нагода, адже в тих проектах виявилась особлива любов мистця до природи, як це сталося в Червоногвардійському районованому парку Дніпропетровська, що охоплював 80 га та в парку міста Рівного (на 50 га). Ще яскравіше розкрилось це замилування в парковому комплексі на березі річки Кальміус у Донецьку, площею в 1025 га. Там в самому пеклі заіндустріалізованого в своїй антигуманній екологічній дикости Донбасу, утворювалась чудова оаза природи із затишними зеленими масивами, полями трав і водними пласами ставів і озер, яких так прагне серце трудівника, замученого недосконалою технікою і технологією на наших шахтах. Досвід паркобудівництва дуже прислужиться архітекторі, коли він в 1971 році стане працювати доцентом в КДХІ, де буде успішно

читати спеціальний курс паркобудівництва і ландшафтної архітектури на протязі 20 років, підготує чудовий підручник з цих питань для студентів архітектурної спеціальности, сім років тому прийнятий до публікації видавництвом «Вища школа», але який і досі не видано через брак коштів. То повинна бути надзвичайно вдала книга, відзначена глибиною думки в тексті і прекрасними кольоровими фотографіями та малюнками автора, виконаними в кольорі, це кажу як офіційний рецензент книги від видавництва.

Ще яскравіше почала виявлятись мистецька своєрідність архітекта в темах, в яких архітектура могла виступати в синтезі з іншими мистецтвами. Там розкрилась художня і національна індивідуальність майстра, позначена особливою любов'ю до розвитку мистецьких традицій Українського народу. Якщо взяти конкурсний проект станції метро «Вокзальна» в Києві (1957 р.), то там було задумано напрочуд ясний, світлий і щиро народний образ, побудований на сяючій білизні пілонів, франкованих зеленими, витонченої форми, кутовими колонками і кольоровим фризом, що вінчав ті пілони. За той проект присудили 2-гу премію, на жаль він не потрапив до реалізації. Бо якби це трапилось, ми мали б в Києві систему цих підземних транспортних залів, прославляючих нашу народну мальовничу традицію, починаючи від чудової станції «Хрещатик» (арх. А. Добровольського та інш.), до «Університетської» (арх. Г. Головко та інш.) і до станції «Вокзальної» (арх. Я. Ковбаси). Та не судилось, бо першу премію надали групі в складі В. Скугарєва, В. Єжова, Голубєва під керівництвом проф. Є. Катоніна. Коли вони виконали той задум цих авторів, то пересвідчилось, що він не потравляє до числа ліпших, бо нема в ньому тієї радости першої зустрічі зі столицею України дуже важливої для кожного хто сюди приїжджає. А задум Я. Ковбаси тут був би дуже доречним.

Тенденції національно орієнтованого мистецтва чим далі, тим сильніше проявлялись в творчости архітекта. Вони розкривались в таких проектах як монумент 300-ліття Переяславської угоди (1954 р.) пам'ятник Лесі Українці (1970 р.р.). Співтворчість з видатними скульпторами І. Макогоном, І. Гончарем, В. Луцаком та іншими сприяли реалізації авторських, по-новому розвинутих, традицій народного монументалізму в ряді пам'ятників. Серед них монументи Т. Шевченкові в Яготині (1969 р.), в селі Шешори на Буковині (1979 р.), які тодішньою владою сприймались майже, як дисидентські прояви, що викликали загострену увагу МВС і КДБ, навіть з виставленням спеціальних підрозділів цих органів, що повинні були притлумити ентузіазм народних «мас» при відкритті цих пам'ятників. Ряд надмогильних пам'ятників видатним діячам нашої культури засвідчили особливу любов архітекта до оновлення традицій, закладених в архітектурі Василем Кричевським, особливо в галузі впровадження народно стильового орнаменталізму та специфіки графем Українського шрифту витворених Юрієм Нарбутом. Саме ці риси своєрідности яскраво позначились на монументальних пам'ятниках Григора Тютюнника, Леоніда Смілянського, Софії Тобілевич, Катерини Білокур та Стефана Таранушенка. В кожному з

цих прикладів архітект знаходить свої способи відзначення національної своєрідности за допомогою орнамента і шрифта, творячи органічну єдність архітектури, скульптури і декоративної пластики.

Прагнення до розвитку народностильової тенденції в архітектурі яскраво засвітилось в проекті історико-етноґрафічного музею Івана Гончара в Києві, розроблено в 1985-1993 р.р. в кількох варіантах. В них передбачено не лише створити належні приміщення для розташування експозиції, складеної з неоцінимих скарбів народного мистецтва, зібраних видатним етнографом і скульптором, але і надати зовнішности будинку характеру своєрідного експонату, що відображав би великі мистецькі традиції нашого хатнього будівництва, відповідно модернізованого і збагаченого. На жаль, вороги Української архітектури все зробили, щоб цей проект не пощастило реалізувати, це сталося в 1993 році в умовах, вже наче б то, суверенної України.

Хотілось би також відзначити кілька робіт архітекта з проявами експресивного романтизму в рішенні образу, до таких мабуть можна віднести намогильний монумент Остапові Вишні (1966 р.) з його первісною могутністю гранітного масиву, символізуючого силу народу, в лоні якого виявився життєствердний оптимізм письменника, як відображення невичерпности духовної скарбниці люду нашого. Надзвичайно сильним за своїм драматичним звучанням є також меморіал загиблих у війні в селі Велика Обухівка на Миргородщині (19?? р.). В ньому вражає єдність суворої архітектурної пластики гранітних брил, розколотих жорстокістю війни, із зображенням діда, матері і дитини (скульптор В. Луцак). Тут розкриття драми людей цього полтавського села, стає уособленням трагедії всього нашого народу зганьбленого, знівеченого, і розділеного невблаганністю нашої історичної долі, народу який, всупереч всьому, ще продовжує вірити, що «буде син, і буде мати, і будуть люди на землі», як сказав великий наш Пророк.

У жовтні 1988 року у зв’язку з виходом на пенсію був переведений на посаду консультанта з договірною оплатою праці.

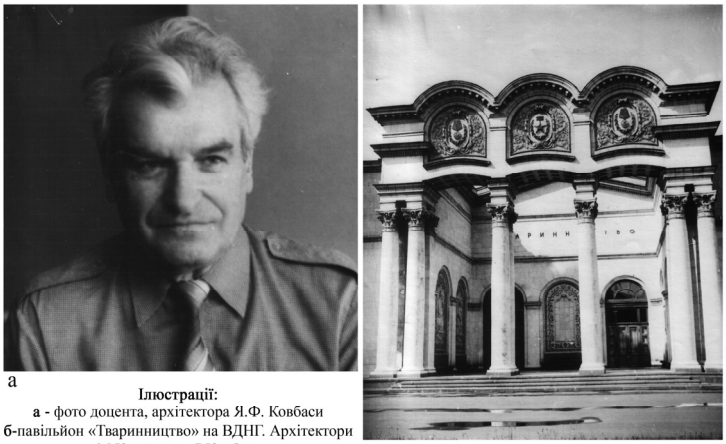
У вересні 1993 року звільнений з посади доцента-консультанта Української академії мистецтва у зв’язку з закінченням терміну трудової угоди.

З виходом на пенсію творча, а особливо проектна робота не припинялась. За окремими трудовими угодами з підприємствами та установами розроблено декілька проектів значних громадських споруд: 1) музею заслуженого діяча мистецтв країни І.М. Гончара для збереження, увіковічення і колекціонування творів українського фольклору та етнографії і власних творів (скульптури та живопису) митця; 2) проект відбудови та реконструкції руїн палацу Репніних у Яготині під краєзнавчий та художній музей; 3) проект Будинку культури Яготинського цукрозаводу з реконструкцією і надбудовою давньої одноповерхової споруди.

Активізувалась участь у періодичних художніх виставках міста.

У 1993 – 1995 роках відбулись персональні виставки акварельних робіт, а в 1998 році – звітна за всі роки трудової і творчої діяльності персональна виставка акварелі, архітектурної графіки, архітектурних авторських будов та споруджених пам'ятників видатним діячам української культури, згаданим вище.

Творчість архітекта Якова Ковбаси відзначена великою щирістю, правдивістю і незгасною полум'яніючою любов'ю до свого народу, який надихає цього талановитого козацького сина на творчість, спрямовану на утвердження національної гідности сучасного Українця, на культивування розвитку мистецьких самобутніх традицій, що робить постать мистця особливо значною і актуальною в добу боротьби за рідні державу, за щастя, волю і розквіт народу.

а б

Ілюстрації:
а - фото доцента, архітектора Я.Ф. Ковбаси
б-павільйон «Тваринництво» на ВДНГ. Архітектори М.Катернога, Я.Ковбаса

Рис. 1 Ілюстрації до статті В.В. Чепелика «Закоханий в народні традиції»

Крім цього, у переданих матеріалах з приватного архіву сім'ї Чепеликів було знайдено копії креслень проекту музею Івана Гончара, які виконані архітектором Я.Ф. Ковбасою.

Розглянемо детальніше вирішення кожного варіанту.

Перший варіант вирішення будівлі музею включає креслення одного фасаду (рис. 3). Другий варіант музею включає два фасади (рис. 4), плани цокольного та першого поверхів (рис. 5), поперечний та поздовжній розрізи (рис. 6).

Перший варіант. Будівля одноповерхова з мансардою розташована на ділянці з незначним перепадом висот.

Ілюстрації:
а - пам'ятник Т. Шевченку в м. Яготині. Скульптор І. Макогон, архітектор Я. Ковбаса (1969 р.);
б - пам'ятник письменнику Г.Тютюннику. Архітектор Я.Ковбаса;
в - пам'ятник письменнику Л. Смілянському і його дружині. Архітектор Я. Ковбаса;
г - меморіал загиблих в с.Велика Обухівка. Архітектор Я.Ф.Ковбаса, скульптор В.Луцак

Рис. 2 Ілюстрації до статті В.В. Чепелика «Закоханий в народні традиції»

Головний фасад будівлі музею О. Гончара несиметричний за рахунок зміщення головного входу. Крім парадного, перший поверх має два додаткові бокові входи, що розміщенні в торцях будівлі та накриті вальмовими дахами.

Силует музею за рахунок масивного даху схожий до народного житла. Високий чотирисхилий із залом дах увінчується башточкою з флюгером. В об'єм даху врізані чотири слухових вікна шестигранної форми та фронтон. Злам даху опоясаний по периметру повторюваним рядом, що складається з

Рис. 3 Фасад музею Івана Гончара. Варіант 1, 1985 р. Архітектор Я.Ф. Ковбаса

вентиляційних отворів та декоративних решіток. Геометричний орнамент покрівлі даху викладений кольоровою черепицею.

Головний вхід виконаний у вигляді висунутого вперед ґанку зі струнками різьбленими колонами. Над входом розташовано трикутний фронтон, більша частина поля якого заповнена шестикутним вікном.

Темні стіни розчленовані світлими пілястрами зі стриманими капітелями. По обидва боки від вхідних дверей шестикутної форми передбачені розписи, виконані на тлі світлої стіни. Розпис має вигляд \геометричного рослинного орнаменту. Геометричні мотиви прикрашають огородження ґанків.

Архітектурний декор на фасаді представлений вставками між вікнами першого та мансардного поверхів. Форма вікон першого поверху прямокутна. Вікна розділені на дві частини різьбленими деталями. Слухові вікна мансардного поверху по обидва боки оздоблені вертикальною різьбою.

Другий варіант є вдосконаленням ідеї першого варіанту. Будівля одноповерхова з мансардою та цоколем, вписана в рельєф. З головного фасаду, за рахунок повноцінного цоколя, має вигляд двоповерхової. Розміри цоколя в осях складають 36.4х19.9м. У цокольному поверсі запроектовані: приміщення адміністратора, бібліотека, лекційний зал, гардероб, вестибюль, експозиція, венткамера, теплокамера, санвузли, фонди. Розміри першого поверху в осях складають 26х13.4 м. На першому поверсі запроектовано дев'ять виставкових зал анфіладного типу та головний вестибюль. Крім головного, перший поверх має два додаткові бокові входи. Додаткові входи передбачені також на цокольному поверсі.

Головний фасад будівлі музею О. Гончара симетричний, горизонтально почленований. Виразності силуету будівлі надає високий чотирисхилий дах із зламом. Покрівля даху має геометричний орнамент, що викладений кольоровою черепицею. Завдяки цьому будинок має виразний архітектурний образ, в якому проявляється народна традиція.

Проте, в проекті має місце поєднання традицій та новаторства.

Верхівка даху прикрашена струнокою башточкою з флюгером, яка підсилює силует та підкреслює вертикальну вісь симетрії. Дах на головному фасаді прорізають чотири двосхилі слухові вікна з боковими стінами і фронтоном в площині фасаду. Злам даху оперезаний по периметру повторюваним рядом, що складається з вентиляційних отворів та декоративних решіток у вигляді чотирикутних розет, навіяних стародавньою традицією народного різьбярства.

В торцях будівлі додаткові входи підкреслені ґанками, що накриті вальмовими дахами, форма яких збагачує силует будівлі.

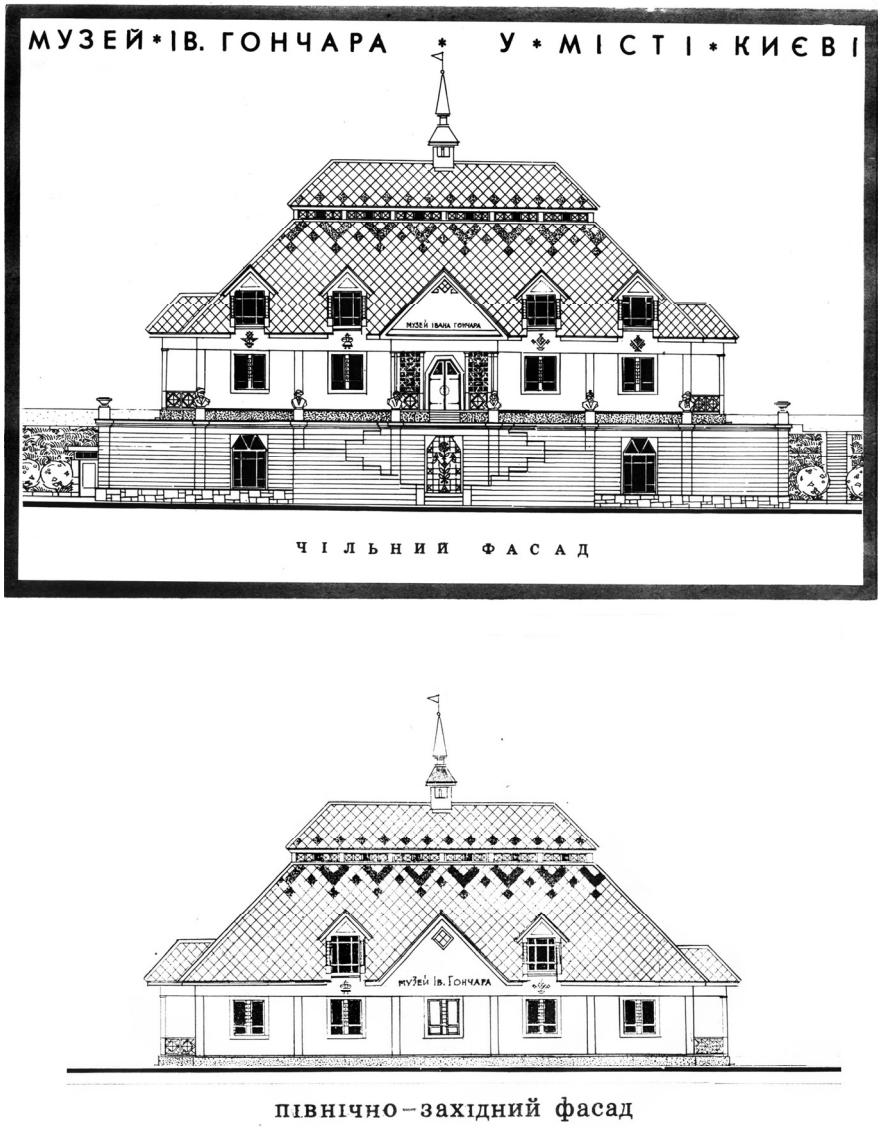

Рис. 4 Фасади музею Івана Гончара. Варіант 2. Архітектор Я.Ф. Ковбаса

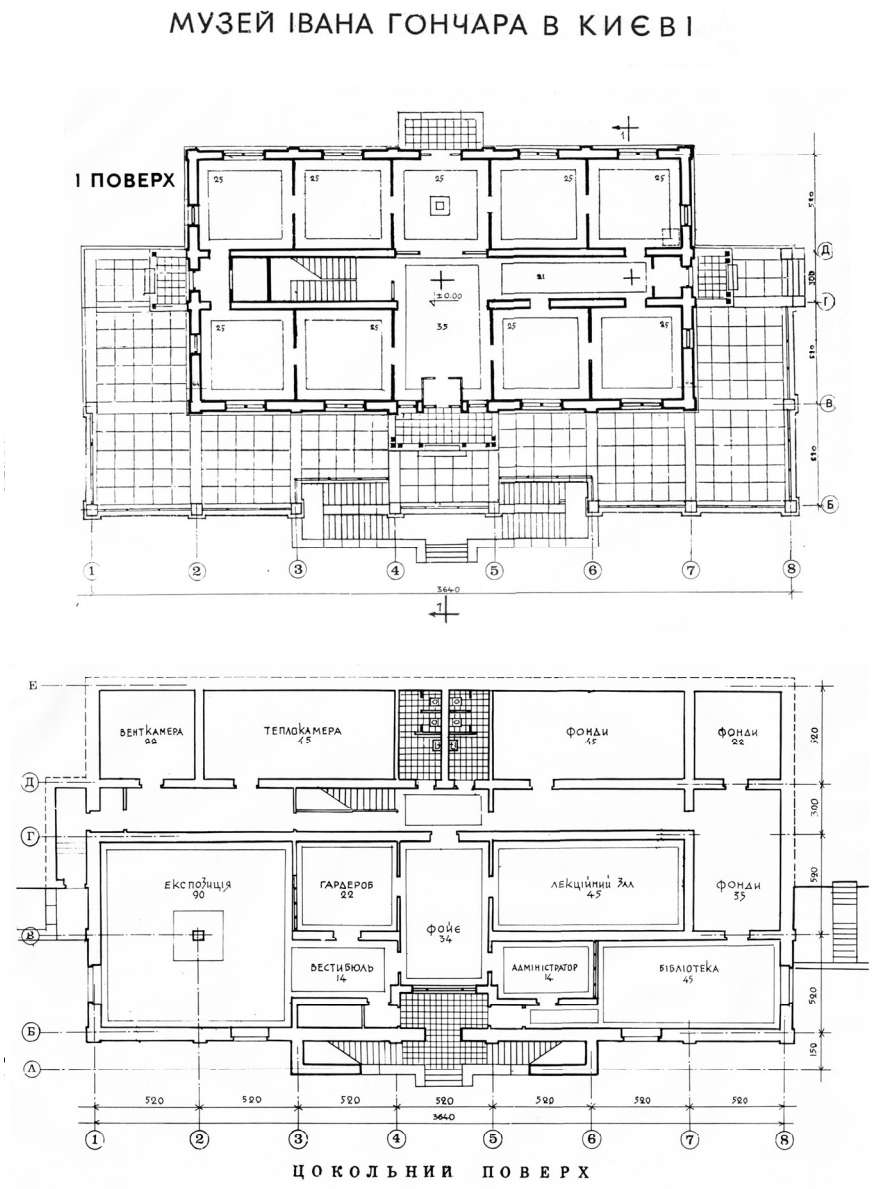

Рис. 5 Плани музею Івана Гончара. Варіант 2. Архітектор Я.Ф. Ковбаса

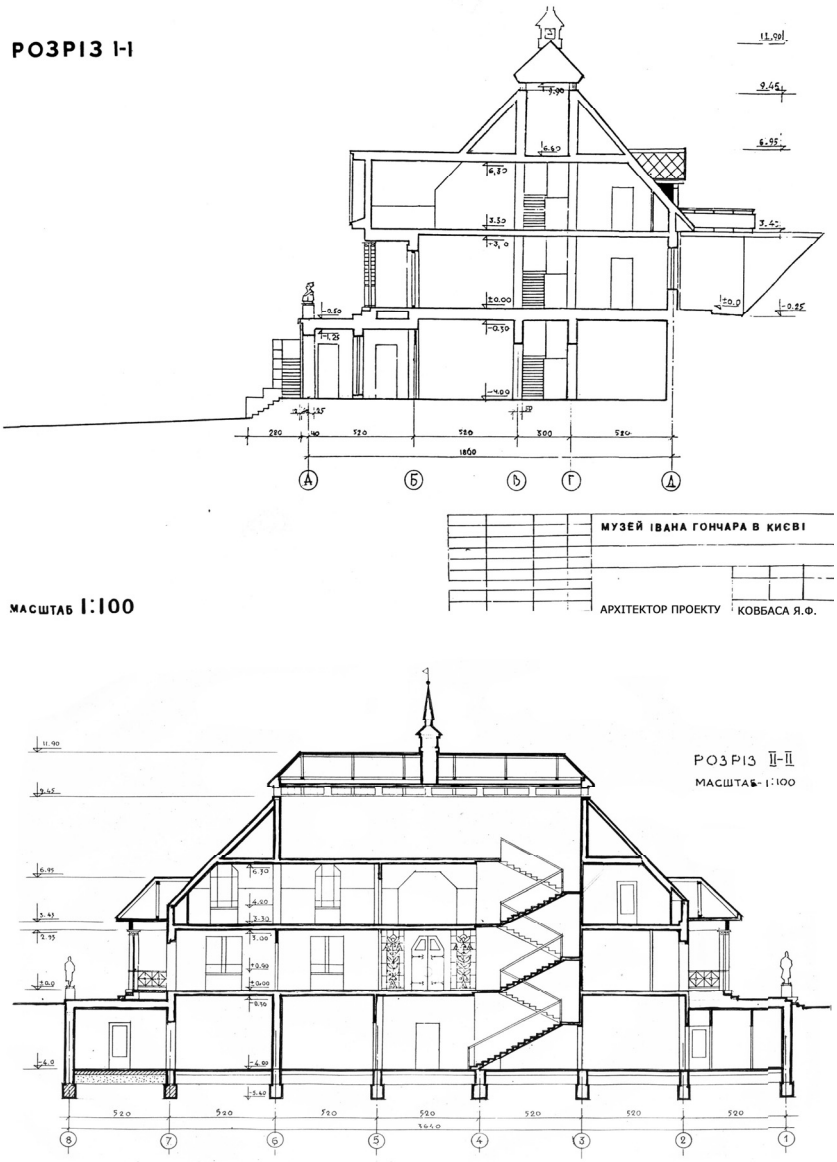

Рис. 6 Розрізи музею Івана Гончара. Варіант 2. Архітектор Я.Ф. Ковбаса

Головний вхід виконаний у вигляді висунутого вперед ґанку зі струнками колонами. Над входом розташовано трикутний фронтон, прикрашений невеличким масивом декору, що має вигляд геометричного орнаменту і надпис «Музей Івана Гончара».

По обидва боки від вхідних дверей шестикутної форми розміщені вітражі. Парадні вхідні сходи ведуть на терасу першого поверху, огородження якої прикрашено скульптурами бюстів видатних українських діячів та декоративними вазами. Стіни першого поверху світлі та без явно вираженої фактури. З архітектурного декору маємо лише невеличкі пілястри між вікнами першого поверху та стриманим декором над ними. Форма вікон першого та мансардного поверхів прямокутна.

Стіни цокольного поверху мають суцільні тягнуті по горизонталі русти, так званого «дошкового типу»[1, с. 271]. Різьблені парадні двері та вікна цоколя мають шестигранну форму.

Композиція північно-західного фасаду схожа до головного, але відмінність полягає у відсутності видимості цокольного поверху, за рахунок посадки будинку на рельєф, меншій кількості слухових вікон (два вікна).

Ідея створення музею для зібраної колекції Івана Гончара захопила й Віктора Васильовича, адже важко уявити, що справжній цінитель української культури та її надбань, пройшов би осторонь. Тому В.В. Чепелик береться за розроблення ескізів музею. В матеріалах було віднайдено двадцять один ескіз, який вдалось ідентифікувати як музей Івана Гончара.

Розглядаючи ескізи В.В. Чепелика групуємо їх за ідеєю, оскільки в деяких, чітко прослідковується загальна подібність. Перша група ескізних варіантів включає три ескізи з площинним зображенням фасаду музею (рис. 7 а, б, в). Всі фасади виконані симетричними відносно вертикальної вісі. Фасад варіанту 1.1 монументальний із мінімальним оздобленням ліпним декором. Вхід підкреслено шестикутним порталом (цей прийом став знаковим та символізував приналежність до національно означеної архітектури) [1, с.250]. В роботі професора вирішення порталу має більш сучасний підхід: висота порталу займає більше одного поверху, а його площина – суцільно засклена. Два виступаючі ризаліти фасаду оздоблені шестикутними прорізами. Двосхилий дах головної частини будівлі завершується шпилем з гербом.

Два наступні варіанти схожі між собою. Варіант 1.2 характеризується бароковою пишністю та експресивністю використаного декору. У варіанті 1.3 використано більш лаконічні форми та нечисельний рослинний орнамент.

Ескізи (рис.7 г, д, е) об’єднані ідеєю складчастої покрівлі, що характерна для радянської архітектури. Але й тут, Віктор Васильович вдало обіграв складки даху: обравши для них трапецеподібну форму. Основний

пошук зосереджений на вирішенні головного входу, який є акцентом на тлі метричного ряду фасаду, що формується великими площами засклення, колонами та елементами стіни. У всіх варіантах присутнє оздоблення орнаментним оперезанням. Використання народної традиції у будівництві прослідковується й у білих гладких стінах.

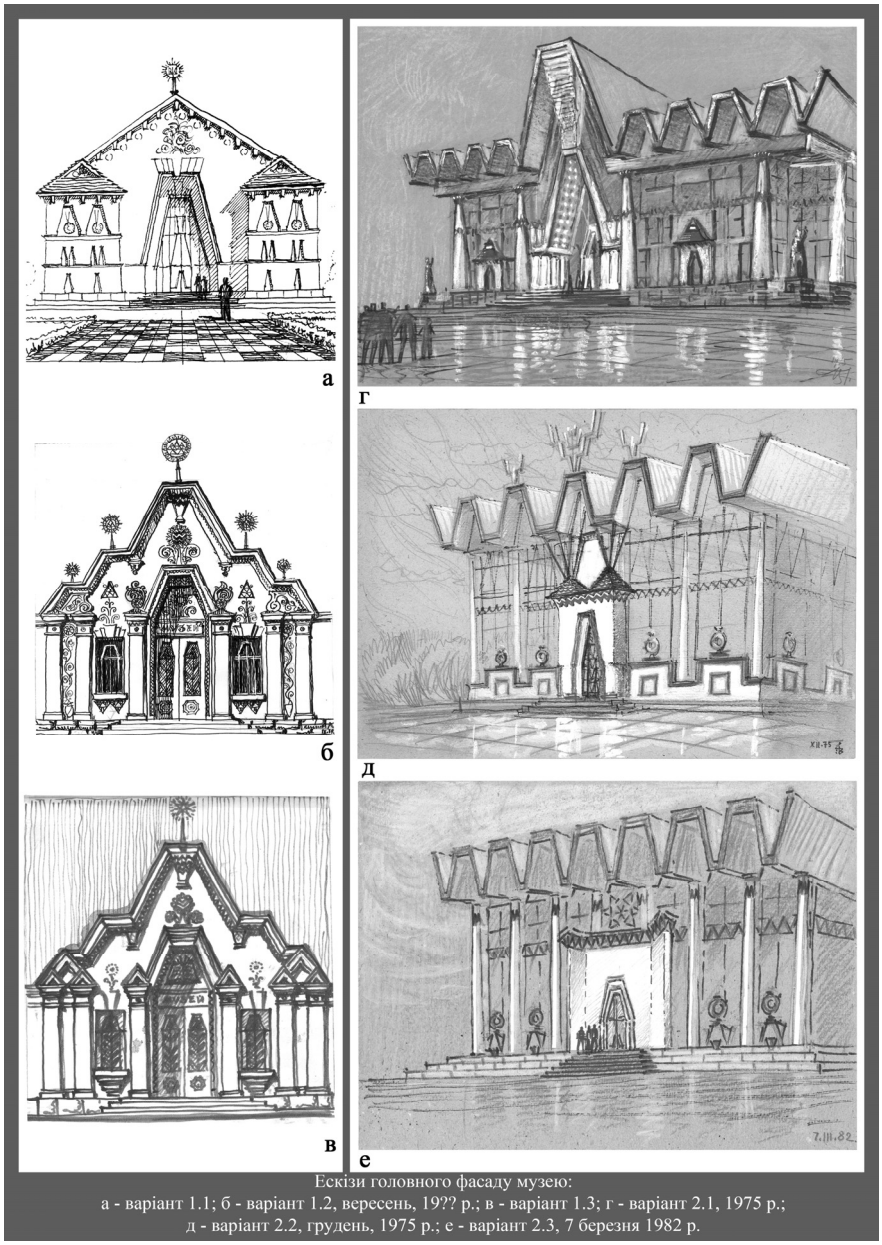
Ескізи музею варіанту 3 об'єднані загальною композицією будівлі. Виразність будівлі та пластика, на всіх варіантах, досягається за рахунок гармонійного поєднання об'ємів та лаконічних форм, використаних фактур та кольорів. Відмінності полягають у вирішенні центральної частини ризаліту, формою даху, членуванням віконних рам. Привертають увагу вдало скомпоновані високі черепичні дахи активної вальмової форми. Шестигранна форма прорізу використовується на всіх ескізах тільки для підкреслення входу, крім варіанту 3.2, де її також використано для вікон другого поверху та у варіанті 3.3 – для слухових вікон. Варіант 3.3 відрізняється від інших відсутністю оперезання у вигляді дашка на рівні перекриття першого поверху, однак злам даху дає можливість влаштування мансарди.

Ескізи варіанту 4 згруповані за тим, що розроблялись для міста Обухів. Варіанти 4.2 та 4.3 мають майже ідентичні об'єми, основна відмінність полягає у виконанні фронтону.

Варіант 5 характеризується вираженою горизонтальною почленованістю фасаду. Будівля увінчується високим чотирисхилим дахом з візерунком у верхній його частині. Вікна першого поверху мають форму перевернутих напівциркульних арок. Вікна другого та мансардного поверхів трапецеподібні та прямокутні. У верхній частині даху розташовані слухові вікна з двосхилим дахом. Стіни білі, почленовані пілястрами. Трапецеподібні вхідні двері прикрашені різьбленням та обрамлені лиштвою з геометричним орнаментом.

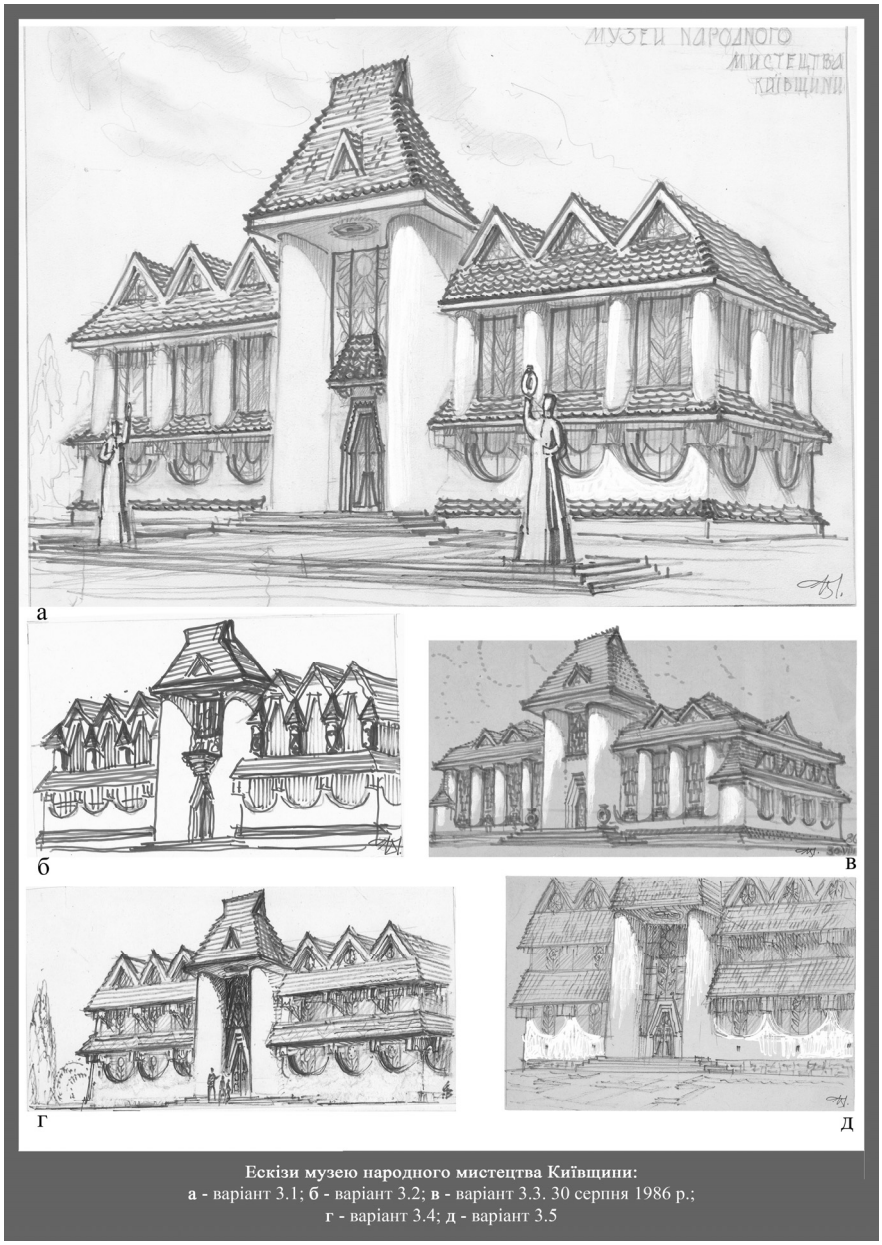
З-поміж усіх варіантів, ескіз варіанту 7 привертає увагу динамічною композицією даху. Будівля утворена поєднанням двох об'ємів: двоповерховий перекритий чотирисхилим дахом з врізками та одноповерховий об'єм перекритий двосхилим дахом. Покриття виконано з кольорової черепиці, що утворює орнамент. Гребінь даху має своєрідне завершення, що перегукується з влаштуванням гребню деяких народних хат. Суцільно засклений головний фасад почленований метричним рядом світлих пілонів. По обидва боки широких сходів, що ведуть в будівлю, розташовані декоративні скульптурні композиції.

Різноманітність ідейних пошуків музею заслуговує на те, щоб в подальшому використовуватися для проектування етнографічних музеїв по всій території України.

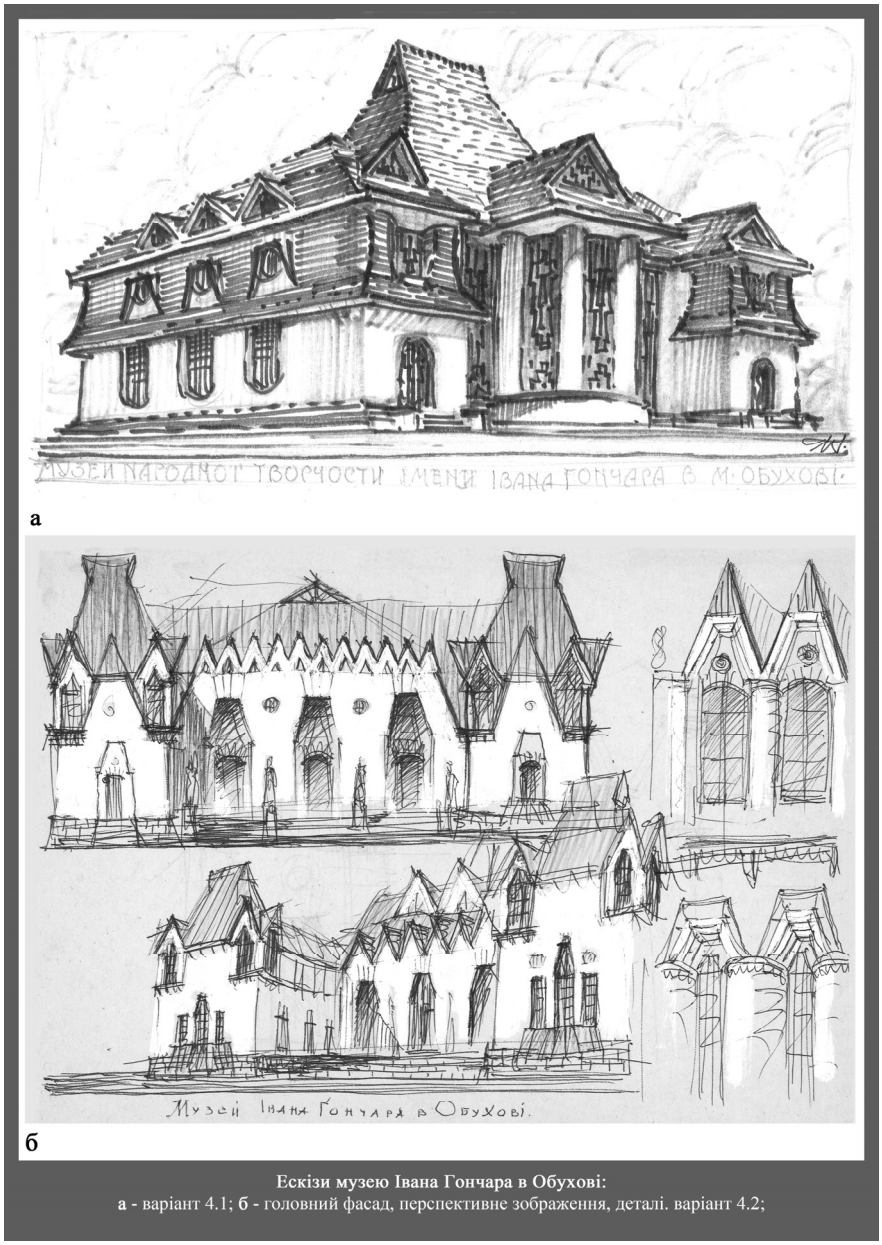
Ескізи головного фасаду музею:
а - варіант 1.1; б - варіант 1.2, вересень, 19?? р.; в - варіант 1.3; г - варіант 2.1, 1975 р.;
д - варіант 2.2, грудень, 1975 р.; е - варіант 2.3, 7 березня 1982 р.

Рис. 7 Ескізи головного фасаду музею. Арх. В.В. Чепелик

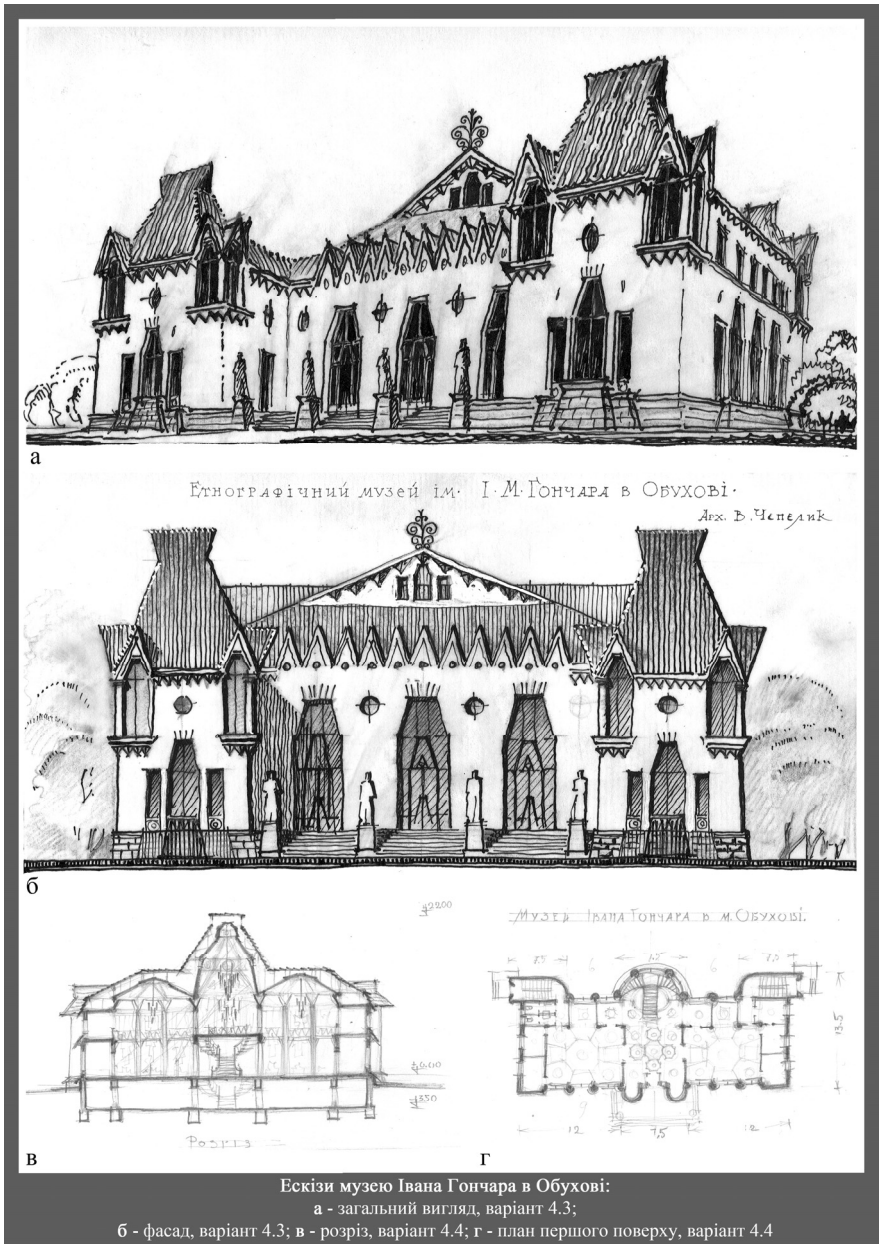
Ескізи музею народного мистецтва Київщини:
а - варіант 3.1; **б -** варіант 3.2; **в -** варіант 3.3. 30 серпня 1986 р.;
г - варіант 3.4; **д -** варіант 3.5

Рис. 8 Ескізи народного музею Київщини. Арх. В.В. Чепелик

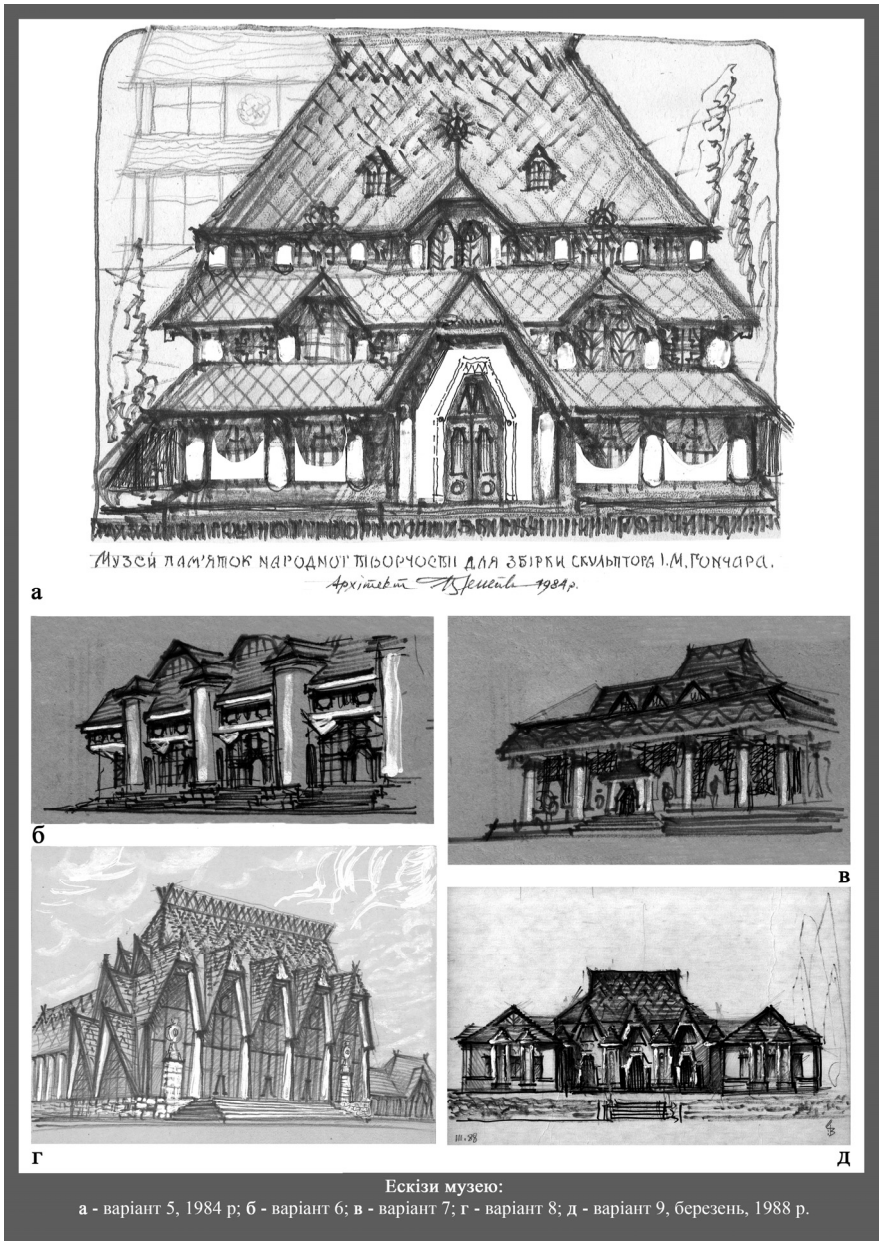
Ескізи музею Івана Гончара в Обухові:
а - варіант 4.1; **б** - головний фасад, перспективне зображення, деталі. варіант 4.2;

Рис. 9 Ескізи музею Івана Гончара в Обухові. Арх. В.В. Чепелик

Ескізи музею Івана Гончара в Обухові:
а - загальний вигляд, варіант 4.3;
б - фасад, варіант 4.3; **в -** розріз, варіант 4.4; **г -** план першого поверху, варіант 4.4

Рис. 10 Ескізи музею Івана Гончара в Обухові. Арх. В.В. Чепелик

Ескізи музею:
а - варіант 5, 1984 р; **б** - варіант 6; **в** - варіант 7; **г** - варіант 8; **д** - варіант 9, березень, 1988 р.

Рис. 11 Ескізи музею. Арх. В.В. Чепелик

Професор **Чепелик В.В.**

Мрії про спеціальний будинок музею Івана Гончара

Видатний Український скульптор, художник і етнограф Іван Гончар був одним з будителів народу. Його життя віддане справі врятування свого люду через збереження рідної споконвічної мистецької спадщини, її популяризацію серед широких кіл трударів і, зокрема, серед тих, хто займається розвитком рідної культури. Саме для цього він зібрав величезну, варту зацікавлення світової громадскости колекцію. Другим зверх завданням його життя було відродження народу, розчищення його духовно-культурних джерел на всіх регіонах землі нашої – від гір Карпатських до степів Слобожанських, не затушовуючи місцевої своєрідности, а навпаки всіляко її вивчаючи, він прагнув розвинути чуття єдности всіх отих лемків, бойків, гуцулів, подолян, волинян, поліщуків, придніпровців, чернігівців, полтавців, слобожан і причорноморців, закріпити в їх свідомости що вони всі є Україцями. Третім його зверх завданням було найважче – утвердження нації, засобами усвідомлення єдности, монолітної згуртованости, дієвої активности на основі знання і культивування ліпшого, що є в нашій ментальности і осягнення значности нашої семитисячолітньої історії. Першому слугувала його невпинні праця етнографа-збирача, відкривача дослідника, аналітика і синтетика, що користувався всіми багатствами зібраної ним колекції, яку треба було, всупереч всім негараздам показати людям, щоб вони прозріли і почали задумуватись над тими віковічними питаннями: Хто ми? Звідки? Куди і як йдемо?.

Друге і третє завдання він пробував вирішувати у своїй творчости скульптора, розкриваючого образи полум'яних героїв і мучеників України. Створені ним образи тоталітаризм з 1960-их замкнув в приміщенні його майстерні і житлового будинку, на протязі 25 років не випускаючи їх на світ Божих, під ясне сонце, на очі людей наших. В цих умовах вимушеної герметизації своєї творчости, в думках майстра зродилась фантастична мрія ПРО МУЗЕЙ, відкритий для всіх щирих і прагнучих спізнати свою спадщину, якої їх позбавляли вороги народу нашого. Він все зробив, щоб власний будинок перетворився на сховище для зібрання, але ж зібране потребувало МУЗЕЮ, який він хотів бачити ХРАМОМ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА. Пригадую, як в 1986 році майстер казав: «Мені – хоча б малий окремий будинок, де можна було б розгорнути колекції одягу, гончарства, різьблення, вишивок, гаптування, килимарства, народних розписів чи тієї щиро народної пластики, хоча б одного Київського регіону. Нехай був би той дім навіть і не в Києві, а десь хоча б у Обухові чи Черкасах, аби тільки ближче до людей наших, а не до цих зайд, що швендяють

столичними вулицями, з презирством ставлячись до всього нашого – мови, традицій, мистецтва» [1]. Ці слова мені запали в душу і, як архітект, я прийшов додому, зробив кілька начерків такого музею, який можливо міг би наблизитись до тієї мрії нашого видатного майстра.

Не знав я, що уже в той час, значно більш достойна ніж я людина, відомий архітектор-художник Яків Феодосійович Ковбаса провадив проектування такого музею, розробляючи його програму, технологію, просторове рішення, конструкції і художній образ, наповнений рисами щирої народности. Наприкінці 1980-их довелося побачити декілька його креслень і щиро порадіти. Той образ причаровував щирістю і безпосередністю. Радував очі високий мережаний дах і трапеційної форми вікна, які давно вже стали характерними знаковими проявами Українського народного архітектурного стилю. Я подумав, що значний мистець-архітект, контактуючи з видатним мистцем-скульптором разом доведуть цю тему музею до найвищої досконалости. Тим більше, що на той час починала розгортатись боротьба, громадскости, котра чим далі починала набувати рис національної революції, яка належно могла б завершитись перемогою і це створило б належно могла б завершитись перемогою і це створило б належні умови для реалізації розробленого проекту будинку історично-етнографічного музею Івана Гончара.

Та не так склалось, як гадалось, і з тією політичною переміною, і з проектом музею. Бо ж за сім років відколи було проголошено Незалежність України всі мислячі люди мали можливість пересвідчитись, що сталося з добробутом нашого стражденного люду, з його мовою, культурою, літературою і архітектурою також, все це позначилось і на долі того омріяного будинку музею. Проект було створено, його при бажанні можна було легко здійснити, якби громадськість була б зацікавлена в цьому і була б готова боротись до перемоги, а так задовольнились найменшим і утішились історичною фразою – «Маємо те, що маємо!». І те, що ми маємо є ціною нашої зовсім невисокої громадянської вартости…

Сам же проект архітекта Якова Ковбаси вартий більшої уваги ніж побіжна згадка, бо це був останній приклад розвитку народно стильового напряму Українського архітектурного модерну, який ним закінчив своє існування в XX ст.. Цей стиль Національного відродження, проживши з перервами аж 90 років життя (від 1903-до 1993 року), завершився саме цим проектом. Сучасники цього не помітили, бо нічого або майже нічого не знали про цей проект, як і про все те, що йому передувало в Українській архітектурі цього століття. А вони б про це б знали, якби та архітектура була б прославлена своїми здобутками, хоча б настільки, наскільки дістала поганьблення від своїх ворогів за вільні чи невільні невдачі чи помилки.

Однією з них, як вважали недруги, була надмірна увага до народного житла, яке вивчали, досліджували, прославляли і проклинали в один і той же час, вважаючи його альфою, а нерідко, і омегою нашої архітектури.

Запроектований Я. Ковбасою музей включав вестибюль, експозиційні зали, невеликий лекторій, ряд приміщень для зберігання фондів та для наукових працівників. Все це було зроблено на доброму тогочасному рівні надто обмежених фінансових можливостей, до яких ми, в нашій культурній безпретензійности, були надто привчені попереднім тридцятиліттям, починаючи хоча б з «хрущовської доби». Задумано було зовсім не ускладнене рішення з ощадливими і дуже реальними конструкціями, для того щоб забезпечити легке здійснення задуму. І за всіх цих, обмежуючих творчість, обумовин, задуманий образ повинен був перетворити увагу людей, залюблених в цінности рідного мистецтва. Бо засновувався той образ музею на розвитку характерних форм традиційного народного житла-хати.

Скільки авторів-архітектів за останні 142 роки нашої новітньої архітектури звертало свої очі саме на хату кладучи її образ в основу багатьох міських чи позаміських кам'яниць. Траплялось це і в середині минулого століття, і на початку XX, і в повоєнний час, і ось тут вже наприкінці нашого століття. Чому ті архітекти були такі закомплексовані на тих зовсім непишних формах? Не палацових чи особнякових, а на найпростіших селянських витворах? Чим вона їх причарувала та хата і чи варта була вона тих зацікавлень?

Хата – споконвічна колиска нашого люду, як сказав про це великий Олександр Довженко. В ній сконцентрувалось немало етнографічних багатств нашого народу. На її основі Тарас Шевченко витворив поетичний образ білохатої України. Панько Куліш казав: «наша хата була здавна на всім світі славна», та не золотом, не пишними прикрасами, а щирістю, ясністю, правдивістю, бо в ній відбились деякі нетлінні цінности нашої духовности. Це виявилось у вирішенні внутрішнього простору, що мав майже канонічне трактування на всій території від Карпат до Кубані. Його визначили майже всі сторони буття трудящої людини села. Простір хати розкривався від порогу, де утворена господарча зона біля мисника і печі, остання була годувальницею, обігрівальницею, лікувальницею і втішальницею. Маючи функціонально визначені дуже пластичні частини, так наче їх виліпив добрий скульптор, вона була прикрашеною розмальовками, виконаними господинею-маляркою, в яких краса і добробут з'єднались в одне нерозривне ціле, вражаючи своєю мистецькою довершеністю і багатозначною символічною образністю. Далі простелився піл, накритий ряднами і веретами, на ньому громадились подушки, нерідко вишивані, завдяки цьому художня образність продовжувала своє звучання через майстерність ткаль,

вишивальниць, гаптувальниць. Ще далі, стояла різьблена чи мальована скриня, де зберігалось усе чисте, випране, празникове, святочне і найцінніше. Найврочистішим був покуть, перед ним стояв стіл з лавами; на білому обрусі, як символ добробуту і привітности, красувались хліб у розмальованій тарелі, прикритий вишиваним рушником і сіль в різьбленій чи керамічній солонці. Найсвятішим місцем господи був кут, охоронений двома снопами сонячних променів, линучих з двох вікон, фланкуючих покуть, в якому сяяли золотом і чарували своїм сонячно-рожево-блакитним кольоритом образи, а під ними сяяв сніп дідуха.

Над цим простором господи склалась стеля з могутнім сволоком, символом міцности роду, прикрашеним різьбленими зображеннями солярних знаків і хрестів, та ще й іноді, написів, лаконічних і глибокомудрих. Це було відображення світу оточуючого, від долівки, що уособлювали життєдайну силу землі, до надійного захисту від негоди завдяки міцности стелі, добробуту печі, затишности полу, врочистости покуті. Тому і зовнішній образ хати з її міцними рубленими чи мазаними стінами, могутньою призьбою, невеликими віконцями, соковитою стріхою і монументальним в своїй лаконічній виразности дахом. На білі стіни під сонячними променями лягали блакитно сяючі тіні, збагачуючи кольористику житла, органічно вписаного в природнє середовище і контрастно протиставленого пишній зелені, своєю білизною стін, нерідко прикрашених розписом під стріхою, навколо дверей чи вікон. Бідняцька і багацька хати були господами, бо були господар і господиня з дітьми і було благословення Господа з неба [2]. Ця ідилія вражаюче вплинула на мистців-малярів, що малювали хату в усій її ласкавій затишности, відображаючій лагідність і привітність Українського характеру, тому і архітекти бачили в ній найвищу доцільність. Функціональність її виявлялась у плануванні, конструктивному рішенні, розташуванні прикрас, навіть тому, що стіни житлових кімнат навіть назовні білили, тоді як підсобні приміщення – сіни, хижі, комори зовні лишали немазаними або ж мазали жовтою глиною. На таке суперсучасне розуміння виявлення функціональности звернули увагу ще наприкінці 1920-их років [3]. Тектонічність хати, (тобто нерозривна єдність конструкції і пластичної форми) добре виявлялась і в рублених стінах з їх пластичним в'язанням кутів, випусках кронштейнів на причілку і чолі та при влаштуванні опасань чи галерей, іноді з різьбленими стовпчиками (сохами). А могутній дах, з його чіткою і підкресленою пірамідальністю, часом з димниками чи голубниками біля гребня, а інколи із заломами, відзначався нерідко дивною монументальністю. Все це не могло не вплинути на архітектів, що мали допитливі і зацікавлені очі, які розкривались на цей шедевр народного мистецтва, що став символом національно орієнтованої архітектури. Ще в

Шевченкову добу Г. Ґалаґан і Є. Червинський 1854-1856 р.р. звернулись до цієї теми. Вивчивши приклади селянських і старшинських жител вони створили чудовий первісток народно стильової архітектури із збагаченим рішенням внутрішнього простору і відповідаючими йому зовнішніми об'ємами з їх три частинною композицією, трьома різьбленими ґанками на чолі та льоджією та протилежному фасаді. Трапеційної форми шестикутні двері та великі вікна також додавали краси. Будуючи цей дім, Г. Ґалаґан сформулював величне завдання, яке прозвучало дивовижно сміло: «Щоб відродилась наша архітектура так, як поезія в устах наших письменників!» [4]. Звернення до розвитку народних традицій намітило перший крок до створення новітнього рідного стилю в нашій архітектурі. Це привітали Л. Жемчужніков [5], П. Куліш [6], Т. Шевченко [7]. Особливо значущим є слова нашого великого пророка, котрий записав у щоденнику, що це хороша і гідна наслідування справа і, таким чином, поблагословив її подальший розвій. Л. Жемчужніков та І. Штром спробували це продовжити в своєму проекті вже цегляного будинку для О. де Бальмена в селі Линовиці. Проте подальший крок в цьому можемо побачити лише через 40 років, коли львівський архітект Ю. Захаревич спробував образ гуцульської хати покласти в основу виставкового павільйону в 1896 р. у Львові [8]. Майже тоді художник О. Сластьон спробував ці форми значно розвинути в проекті будинку для М. Скоропадської на Чернигівщині [9].

Далі на Археологічному з'їзді в Харкові 1902 р. архітект Василь Кричевський перед загалом археологів, істориків і мистців наочно розкрив красу і значність Української хати, зробивши її в натуральну величину, як експонат виставки. Його проникнення в душу образу хатньої архітектури дуже допомогло йому при створенні шедевру нашої новітньої модерної архітектури – будинку Полтавського губерніального земства (1903-1908 р.р.). В його зовнішньому образі чудово розвинуті форми, підказані народною хатою, формами, що і нині милують око своєю красою, але не тільки цим, а і ще багато чим, що і перетворило ту будівлю на шедевр нашої архітектури [10]. Образ хати дістав відгомін і в композиції будинку Харківського художнього училища архітекта К. Жукова (1911-1913 р.р.), з його соковитою архітектурою, обтяженою земними соками, кольористично збагаченою, романтизованою. Тут народнє і модерне досить добре з'єднались в одне ціле, що допомогло створити пам'ятку епохи, яка за своїм поліфонічним образом майже наближається до вікопомного Полтавського земства В. Кричевського [11]. В будинку М. Шумицького, спорудженому в с. Косівці на Київщині (1914 р.) для кредитово-кооперативного товариства хатньої архітектури [12] та в ряді інших робіт того часу.

Навіть в пореволюційну добу ще мали місце звернення до розвитку образу народної хати в творах П. Альошина, М. Дамиловського, Д. Дяченка. В павільйоні УСРР на виставці в Москві 1923 року, спорудженому за проектом В. Троценка також виявились певні риси, що розвивали хатню архітектуру, хоча тут засоби були обмеженішими та і майстерність автора ніяк не перевершувала досягнень майстрів дореволюційного часу [13]. В 1930, 1940, 1950-ті роки таких звернень в нашій архітектурі не було, бо тоталітаризм тієї доби дуже негативно ставився до подібних пошуків. Проте в другій половині 1960-их в Києві були споруджені екзотичні ресторани «Наталка Полтавка», «Вітряк» та інші, в яких ця тема прозвучала в творах А. Добровольського та інших, що було свідченням пошанування до спадщини аборигенів, котрі активно денаціоналізували, перетворюючи на без батьківських манкуртів, здатних тільки реготами над спробами розвитку народних традицій в архітектурі. Побіжно зауважимо, що таке «височайше» санкціоноване негативне ставлення до виявлення національного в архітектурі не завадило ряду архітекторів із Львова та Прикарпаття створити чудове явище нашої архітектури – Івано-Франківську архітектурну школу 1960-1970-их років, яка укріпилась тоді, не зважаючи на кпини високопоставлених київських критиків і теоретиків. Згадуємо це спеціально для того, щоб нагадати яке в київському архітектурному середовищі тоді склалось ставлення до розвитку традицій Української архітектури. Бо саме в цих умовах в зманкуртизованому Києві довелося доценту архітектури Якову Феодосійовичу Ковбасі приступити до проектування музею Івана Гончара, звернувшись до розвитку традицій нашої хатньої архітектури.

Видатний скульптор сам склав начерк завдання, в якому розкрив задум майбутнього музею: « Ідея історико-краєзнавчого музею… має відкрити очі нашому народу, а також народам всього світу, красу і багатство нашої Української культури, особливо мистецької культури. Зібрані мною мистецькі скарби з усієї України мусять бути розміщені по етнографічних регіонах в окремих залах, що дасть можливість відвідувачам ознайомитись з мистецькою культурою та етнографією нашого багатостраждального Українського народу. Разом з цим в музеї мусять бути показані живописні картини, ріжні подорожні малюнки, що відображають культуру нашого народу, яка виходить з глибин цієї культури.

Це буде єдиний на Україні музей, експонати якого зібрані та створені зусиллями однієї людини, тобто зусиллями одного мистця-скульптора, живописця, графіка та етнографа. Музей має бути озвучений розповідями автора про народне мистецтво України та свої власні доробки в скульптурі, живопису та етнографії, а також Українськими народними піснями та думами» [14]. Далі мистець називає 16 приміщень, які повинні бути

присвячені етнографічним регіонам, а також перелічує інші необхідні приміщення. Тут же він висловив побажання, щоб дім музею був триповерховим. Ці дороговкази прийняв до роботи над проектом будинку музею доцент КДХІ архітект Яків Феодосійович Ковбаса,виученик професора П.Ф. Костирка, співавтора незабутнього Василя Кричевського, творця передвоєнний час знаменитого Канівського музею Тараса Шевченка. Разом з П. Костирком, Я. Ковбаса займався обміром руїн будинку Полтавського земства, спаленого в 1943році німецькими окупантами, разом вони ж розробили проект відбудови цієї пам'ятники, разом вони ж розробили проект відбудови цієї пам'ятники. Саме завдяки цьому Яків Ковбаса дістав творчий імпульс, що йшов від традицій народно стильової архітектури Українського модерну і став, можливо, останнім нашим фахівцем, який таким чином підхопив естафету національно орієнтованої архітектури і переніс її все в наш час, коли було проголошено незалежність України.

Після розмови з І. Гончарем і отриманням від нього завдання, архітект взявся до розробки задуму, аж тут його викликакав П. Тронько і повідомив, що уряд погоджується виділити кошти на спорудження музею, тому треба терміново дати проект. Отже ті багаторазові звернення І. Гончара до керівників республіканських органів, наче б то, почули. Архітект за кілька днів зробив первісний шкиць і подав його, згідно із вказівкою, до ЦК КПУ [15]. Та, перша, ідея пішла тими високими інстанціями і десь там зникла без найменшого відгуку. Тим часом, автор продовжував розробку ідеї, зокрема її другий варіант, були створені креслення, починаючи від генерального плану і закінчуючи фасадами, поданими в кольорі. То був проект будинку асиметричної композиції. Проте це рішення не було прив'язане до конкретного місця.

Подальша поглиблена праця над цією темою, набула більш реальних обрисів, узгоджених з ділянкою поряд з хатою скульптора, безпосередньо на крутосхилі, що визначило зміни в композиції, які вилились в третій варіант проекту. За ним будинок повинен мати цокільний поверх у вигляді у вигляді своєрідного подіуму. На нього треба підніматись зовнішніми розгорнутими сходами до основної частини будинку. Вона була задумана, як величезний об'єм, що за образом нагадував народну хату, розвинуту до рівня невеликого палацу скарбів народної творчости. Робота ця зацікавила Товариство охорони пам'яток історії і культури, Київське правління якої прийняло рішення про схвалення проекту, а Український фонд культури розпочав збирання коштів на спорудження музею. На січень 1990 року зібрали до 90 000 крб., хоча для реалізації треба було щось біля 600-700 тисяч, але в перспективі, хоч і не дуже близькій, замаячила можливість здійснення. Справа набула громадського розголосу, це викликало

реакцію ворогів Української культури, які 19 січня 1990 року вчинили напад на будинок скульптора порозбивали скульптури, в тому числі бюсти Б. Хмельницького, М. Залізняка, І. Гонти, О. Довбуша. Частина свідомої громад скости піднялась на захист творів І. Гончара і його етнографічної збірки. На засіданні Київради 22 січня було засуджено цей акт вандалізму ворогів і було прийнято рішення про спорудження спеціального будинку музею [16]. Тоді ж «Архпроект» згодився почати розробку технічного проекту, вартість якого визначили біля 32-37 000 крб., але фахівці, розуміючи соціальне значення цього твору, вирішили виготовити креслення безкоштовно. Вважали, що цей технічний проект створять блискавично і влітку 1990 року вже почнуть спорудження будинку, яке запланували завершити в 1992 р.

В архіві автора проекту залишився фрагмент довідки про стан проектування музею на 24 серпня 1990 р., де зафіксовано, наче б то, успішне виконання всіх постанов і намічено завершення технічного проекту і ТЕР «Архпроектом» на 3 вересня 1990 р., а за два наступні тижні треба було провести узгодження з усіми відповідними організаціями і службами міста, а далі вже 20 вересня розглянути на Архітектурно-художній раді ГоловАПУ м. Києва [17]. Проте, як завжди, чудові плани залишились на папері. Технічний проект розробили значно пізніше, узгодження затяглося. Вороги не дрімали і все робили, щоб не допустити виконання прийнятих рішень. Якщо «Київдержекспертиза» розглянула проект і подала свій висновок в липні 1991 р., то його розгляд відбувся лише в 1993 році. У висновку експерта арх. Ю. Москальцова вказано певні вади проекту і було запропоновано його доробити. Зауваження щодо функціонально-технічного рішення можливо були слушними, але критика архітектурно-художнього образу не може не викликати заперечення. Експерт писав: «… музей решен в стиле «Ретро» украинской хаты, но в увеличенном размере и с более монументальными формами, трансформированой в объект общественного назначения.»Не згодившись із запропонованим рішенням експерт дає настанову: «В основу реализации данной идеи должны быть положены принципы создания образа, а не механическое воспроизведение архитектуры прошлого. Для данного типа здания основополагающим для проектирования должны являться технологическая, функциональная схема, что в проекту не нашло достаточно четкого выражения. Итог анализа – концепция требует корректировку» [18]. Якщо зняти це останнє лукаве слово про «корректировку», то стає ясним, що художній образ музею етнографії повинен бути, на думку експерта, зовсім іншим – заснованим тільки на технологічно-функціональних засадах, наче б то, це музей сучасної техніки, а не історії і етнографії України. Це свідчить про те, що експерт або є фахово

непідготовленим (а це так, бо він фахівець – непересічний!), або він є одним з тих, що негативно ставляться до традицій Української архітектури, а тому їх повністю заперечуючи, відкидає. А таких в нашій столиці є немало, які приїхали сюди з метою викорінення всього тутешнього, або тих що тут виховані як безбатченки, що стали ворогами свого народу і його культури.

Почалися закулісні ігри, що завершились на засіданні Архітектурно-художньої ради в 1993 році, там прибічники антинародної тенденції у вирішенні художнього образу музею були в більшости. (На оборону проекту виступив лише доцент О. Силин, але з ним не погодились.) Таким чином так було винесено рішення про відхилення цього проекту. Це був дуже делікатний, суто архітектурний, варіант заперечення пошуків Українського стилю, аналогічний тим багатьом діям недругів нашого народу, що куруються загально відомим висловом царського сатрапа: «НЕ БЫЛО, НЕТ И БЫТЬ НЕ МОЖЕТ!» Так ще одна спроба утвердити Український народний архітектурний стиль в сучасній його інтерпретації завершилась поразкою. Мрія про досягнення синтетичної єдности між змістом музею етнографії і його зовнішнім художнім образом була похована, чергову перемогу святкували вороги Української культури. Прибічники ж її, перебудувавшись у своїх прагненнях, почали шукати не такий болісний варіант розв'язання цієї проблеми, добившись від влади приміщення існуючого будинку, де нині і розташовано музей Івана Гончара.

Роздумуючи над образом розглядуваного музею, особливо в контексті навального наступу на Українську культуру в останні п'ять років, відмічаємо в ньому щиросердну простоту і покірливу беззахисність, що йде від сільської хати ласкавої, відкритої і тому безборонної проти ворогів. В нашій архітектурі були величезні здобутки народного будівництва церков - одноверхих, триверхих, п'ятиверхих і дев'ятиверхих баштового типу і баштового типу і багатоярусних дзвіниць, що походити від оборонних башт, про них на жаль не згадав автор, творячи свій образ. Тут міг би згодитись досвід тих майстрів, що починали розробку Українського архітектурного стилю в 1903-1917 р.р.: В. Кричевський (1872-1952), О. Сластьон (1855-1933), С. Тимошенко (1881-1950), Є. Сердюк (1876-1921), П. Фетисов (1877-1917). Саме вони, окрім етнографічної тенденції, що уособлювалась хатою, в образи своїх громадських, а нерідко і житлових будинків уводили тему БАШТИ, ЯК СИМВОЛ ОБОРОНИ СВОГО НАРОДУ і цим значно посилювали образ. Досить згадати будинки Полтавського земства з двома вежами на головному фасаді, шкіл Лохвицького земства з однією або двома баштами, будинку Хрєннікова в Катеринославі з трьома вежами, дім громадських зібрань у Слов'янську з чотирма вежами. Вони активізували художній образ, вносили риси впевненности, стійкости, захищуваности,

сили, бо ж вороги рахуються лише з силою! Колись ця тенденція була ясно показана у геніального Тараса Шевченка: «Возвеличу малих отих, рабів німих. І на сторожі коло них поставлю СЛОВО!» Леся Українка в одному з своїх листів, згадуючи про їхнє буття в Києві, писала «Живемо, як в обложеній фортеці». А коли сестра її запитувала, що ж робити в такій ситуації?, відповідала: «Виставити варту і робити своє діло!» Отже на початку століття і наші, відчуваючи свій громадянський обов'язок, архітекти, свідомо чи підсвідомо, реалізували цю тему в архітектурі і вона не може бути знехтуваною нами сьогодні.

Але чи могла ця тема зазвучати у 1980-ті роки? Якщо загадати ту ситуацію наростання проявів національного піднесення в суспільстві, що йшло до національної революції, то наче б то могла. Тоді з'явились публікації ряду істориків архітектури, в яких почалося висвітлення досвіду початку ХХ ст.. Але ж наше суспільство існує в умовах страшенної роз'єднанности, коли археологи відділені від істориків, історики від етнографів, мистецтвознавці від істориків, а серед архітекторів – практики відділені від дослідників історії архітектури, тому ті хто, проектує зараз зовсім не бачать того, на що їм розкривають очі дослідники минулого. Але не тільки в цьому причина. Страшенна закомплексованість і національна сліпота є наслідком запрограмованого селекціювання свідомости фахівців, вихованих на байдужости і навіть ворожости до культури свого народу і її здобутків. Фахівці, що пройшли всі стадії тоталітарного селекціювання – голодомори, репресії, поневіряння і щасливі часи «Брежнівського застою», враженого загниванням системи, від якої всі були інфіковані міазмами того загнивання. Бо в ту епоху нашому людові призначена була роль затурканих манкуртів з того вимираючого племені «хахлів». Згадайте, як один з відомих письменників без найменшого сорому на засіданні «Верховного сонета СССР» проголосив: «Я настояний полтавський хахол…» Це був типовий представник тих темних, забитих трудівників, свідомість яких постійно затруювали і затруюють ще й досі бацилами неповноцінности, шмагаючи їх постійними по ганьбленнями: «хахлушки, галушки, вареники, шаравари, гапак…» і цим виховують племена аборигенів призначених лише на небуття. Це одним із перших добре зрозумів Іван Гончар і в умовах, коли не можна було застосовувати інших способів, почав свою героїчну працю, скеровану на виявлення своєї спадщини в галузі етнографії і мистецтва і все життя це робив, не зважаючи ні на які заборони і перешкоди. То була боротьбі за збереження і врятування свого народу. Тому і образ ЙОГО МУЗЕЮ не міг бути зведеним лише до хатянства. Висока ідейна наснаженість творця музею вимагала створення фортеці Українства, де в гармонійній єдності взаємодіяли всі цінности етнографії, мистецтва і архітектури також,

спрямовані на витворення свідомого громадянина, порядкую чого на своїй землі і в своїй справжній (а не сфальшованій!) державі.

Примітки.

1) На хвилі підготовки до святкування 1500-ліття Києва автору цих рядків пощастило опублікувати в газеті «Вечірній Київ» дві статті: «Орієнтир - народність», 1980, 26 липня і «Будинки народного стилю», 1980, 14 листопада, на які з усього мистецького загалу відгукнувся лише один чоловік – скульптор Іван Гончар. Він зателефонував до мене, подякував за публікацію і запросив до себе, після цього в його майстерні відбулась змістовна розмова, в якій майстер висловив мрію про спеціальний музей для своєї колекції. Це ж він підтвердив і восени 1986 року, коли я просив його прийняти від мене в подарунок книгу «Етнографія Києва і Київщини», де бцло опубліковано мій нарис «Київський осередок розвитку народних традицій в архітектурі початку XX ст.»

2) Чепелик В.В. Материнська хата.// Українська культура. – 1992. - №1. – С.26-27.

3) Ґалаґан Г.П. Письмо Г.П. Ґалаґана о малороссийском будинке в селе Лебединце Прилукского уезда.»// Киевская старина. – 1904. - №7-8. – с.5-13.//; Шумицкий Н. Старинный дом для гостей в имении Г. Ґалаґана.// Зодчий. – 1915. - №25. – С.247-254.//; Чепелик В. Первісток народного архітектурного стилю.// НТЕ. – 1989. - №2. – С.3-10.

4) Симикин М.И. Украинский архитектурный стиль в прошлом и настоящем.// Строительная промышленность. – 1929. - №2. – С.144-146.

5) Жемчужников Л.М. Мои воспоминания из пришлого. – Л. – 1971.

6) Петров В. Романи Куліша. – К., 1994. – С.44-45.

7) Шевченко Тарас. Повна збірка творів в трьох томах. – К. – 1949. – Т.3. – С.265.

8) Чепелик В.В, Народні традиції і новаторство в архітектурі перших виставочних павільйонів УРСР в Москві.// НТЕ. – 1986. - №5. – С.13-18.

9) Лікарні, амбулаторії, будинки для лікарів в українському стилі. // Рада. – 1913. – 8.X. – С.3.

10) Чепелик В.В. Архітектурна пам’ятка початку XX ст..// НТЕ. – 1985. - №3. – С.48-53.

11) Шумицький Микола. Український архітектурний стиль. – К. – 1914.

12) Чепелик В.В. Константин Николаевич Жуков.// Строительство и архітектура. – 1971. - №3. – С.34-35; Його ж. Харківський центр творців народного стилю в архітектурі.// НТЕ. – 1988. - №5. – С.13-21.

13) Чепелик В.В. Народні традиції і новаторство в архітектурі перших виставочних павільйонів…// НТЕ. – 1986. - №5. – С.13-18; Його ж. Вся жизнь испытание.// Строительство и архитектура. – 1988. - №10. – С.14-16.

14) Записка І.Гончара./ З робочого архіву Я.Ф. Ковбаси/.

15) Свідчення Я.Ф. Ковбаси, висловлене мені 25.IX.1988.

16) Кузьменко Віктор. Що з музеєм Івана Гончара// Вечірній Київ. – 1990.8.II. - №33. – С.1.; Бараневич Л. Музей Івана Гончара буде!// Прапор комунізму. – 1990. – 10.III. - №57. – С.5.

17) Довідка про стан проектування музею І.М. Гончара за станом на 24 серпня 1990 р.// З робочого архіву Я.Ф. Ковбаси/.

18) Москальцов Ю. Заключение на ТЭР Украинского народного историко-этнографического музея И.М. Гончара в г. Киеве./ Архитектурно-планировочное решение.// Київдержекспертиза. 1991. II.07. – С.1-6.// З робочого архіву Я.Ф. Ковбаси/.

Список використаної літератури

1. В.В. Чепелик Український архітектурний модерн/ Упорядник З.В.Мойсеєнко-Чепелик. – К.:КНУБА, 2000. – 378 с.

Аннотация. В статье публикуются результаты работы с материалами архива семьи Чепелик. Представлено библиографическую справку о Я.Ф. Ковбасе, подготовленной В.В. Чепеликом; рассмотрено варианты проекта музея И. Гончара, выполненные Я.Ф. Ковбасой; сделан обзор эскизов музея И. Гончара, выполненные В.В. Чепеликом; дополнительно представлена неопубликованная статья В.В. Чепелика.

Ключевые слова: И.М. Гончар, Я.Ф. Ковбаса, В.В. Чепелик, музей, музей Ивана Гончара, эскиз.

Annotation. This paper presents results of the research of archive materials Chepelyk's family. The bibliographic information about J. Kovbasa was submitted. The variants of I.Honchar museum's project made by J.Kovbasa were reviewed. The variants of I.Honchar museum's project made by V.Chepelyk were reviewed. The unpublished articlemade by V.Chepelyk was presented.

Key words: I. Honchar, J. Kovbasa, V.Chepelyk, museum, Ivan Honchar Museum, sketch.

УДК 725

Кандидат архітектури, доцент **Русевич Т.В.,**
кафедра основ архітектури і
архітектурного планування, КНУБА

МОВА АРХІТЕКТУРИ ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ – КАНОН ЧИ ПРОСТІР

Анотація: У статті співставляються напрямки у проектуванні православних храмів в діапазоне від канонізації тої чи іншої традиційної архітектурної системи до повної відмови від всіх попередніх рішень, визначаються рівні модернізації проектування з урахуванням специфіки людського сприйняття.

Ключові слова: культова архітектура, методи проектування православного храму.

Культова архітектура, незалежно від форм релігії, завжди привертала увагу фахівців як найбільш інформативна, що відображає історію суспільства на всіх стадіях її розвитку. Саме культове зодчество найбільшою мірою втілює в собі досягнення мистецтва та будівельної технології своєї епохи.

Віктор Гюго писав: «Всі матеріальні сили, всі інтелектуальні сили суспільства зійшлися в одній точці - в архітектурі. Таким чином мистецтво під приводом зведення Божих храмів досягло чудового розвитку».

Багато прикладів культової архітектури минулих епох збереглися в споконвічному навколишньому середовищі, в основному це природний ландшафт, який не змінюється в значній мірі з плином часу. У цьому випадку можна говорити про ідеальні умови життя об'єкта в середовищі, про свого роду консервацію сприйняття на різних рівнях і тому документальне відновлення пам'ятника церковної архітектури у цьому випадку може бути виправдане. Якщо можна говорити про відтворення умов сприйняття храму в природному середовищі, то в міській багатоповерховій забудові, яка має тенденції до росту і розвитку, поборники традиціоналізму стикаються з очевидними змінами правил гри. Повне відтворення пам'ятника в умовах зміненого історичного середовища призводить до композиційної дисгармонії, особливо неправомірною буде традиційна висотна композиційна побудова храму. Поряд з висотними призмами сучасного будівництва дзвіниці не виконують своєї домінантної ролі в архітектурній тканині.

Теоретичні опрацювання в області дослідження міста, гармонізація історичних зон з новим будівництвом, припускають оптимальні параметри їх поєднання у візуальних і функціонально-структурних аспектах. Існують

певні зони сприйняття, зони впливу історичного пам'ятника, закладені в загальну композицію спочатку, в певний історичний період. Порушення цих умов призводить до змішування мов, композиційному хаосу.

Особливості сучасної міської структури вимагають певної диференціації у підходах до формування нової храмової архітектури. При цьому, обґрунтовані висновки закономірностей формоутворення спираються на історичний досвід еволюційного розвитку церковної архітектури, на особливості психологічних аспектів сприйняття архітектури людиною.

Варіант повторення історичних стереотипів без урахування чинника зміни навколишнього середовища, являє собою найпростіший метод **відтворення** архітектурних форм церковних будівель, з розрахунком на банальні уявлення і розрахований на нижчий рівень розвитку тезауруса замовників і користувачів. Але при цьому важливо враховувати різний ступінь підготовленості глядачів, для користувачів конфлікт пересичення зумовить зниження емоційного впливу архітектури. Крім того, глядач у процесі пізнання еволюціонує, тому доцільно використання системи подвійного кодування інформації, розрахованої на сприйняття в діапазоні від банального до оригінального.

Архітектурний об'єкт охоплює життя багатьох поколінь, тому для майбутніх глядачів необхідно передбачити перспективу сприйняття, прогнозуючи нові знакові системи і підкріплюючи головну установку, вироблену в процесі еволюції храмової архітектури - вияв «дива».

Еволюційні ряди форм наочно ілюструють тенденцію до періодів розвитку, ускладнення форми і періодів спаду, повернення до спрощення, стилізації. **Стилізація -** один з підходів до проектування церковних будівель, заснований на використанні вже створених знакових систем шляхом трансформації, зміни форми куполів, арок, характеру декору.

Якщо стилізація це в основному зміна зовнішніх форм, то **переробка** - це прийом, заснований на еволюції знакових систем, інтерпретації основних об'ємно-планувальних просторових елементів у сучасних конструктивних можливостях, зі збереженням канонічних вимог. Це дозволяє досягти компромісу між історичною традицією і сучасністю.

Стилізація і переробка архітектурних форм можуть бути доповнені **цитуванням,** яке зводиться до відтворення одного або декількох елементів. Прикладом можуть служити варіанти проекту на конкурс храму - пам'ятника на честь тисячоліття хрещення Русі, виконані у майстерні архітектора Ігоря Лошакова у 1989 р., в яких масивна цегляна кладка будівель замінена заскленими структурними блоками, при цьому збережена традиційна об'ємно-планувальна структура, а оригінальність пом'якшена цитуванням

Мал.1 Конкурс на храм-пам'ятник на честь тисячоліття Хрещення Русі в

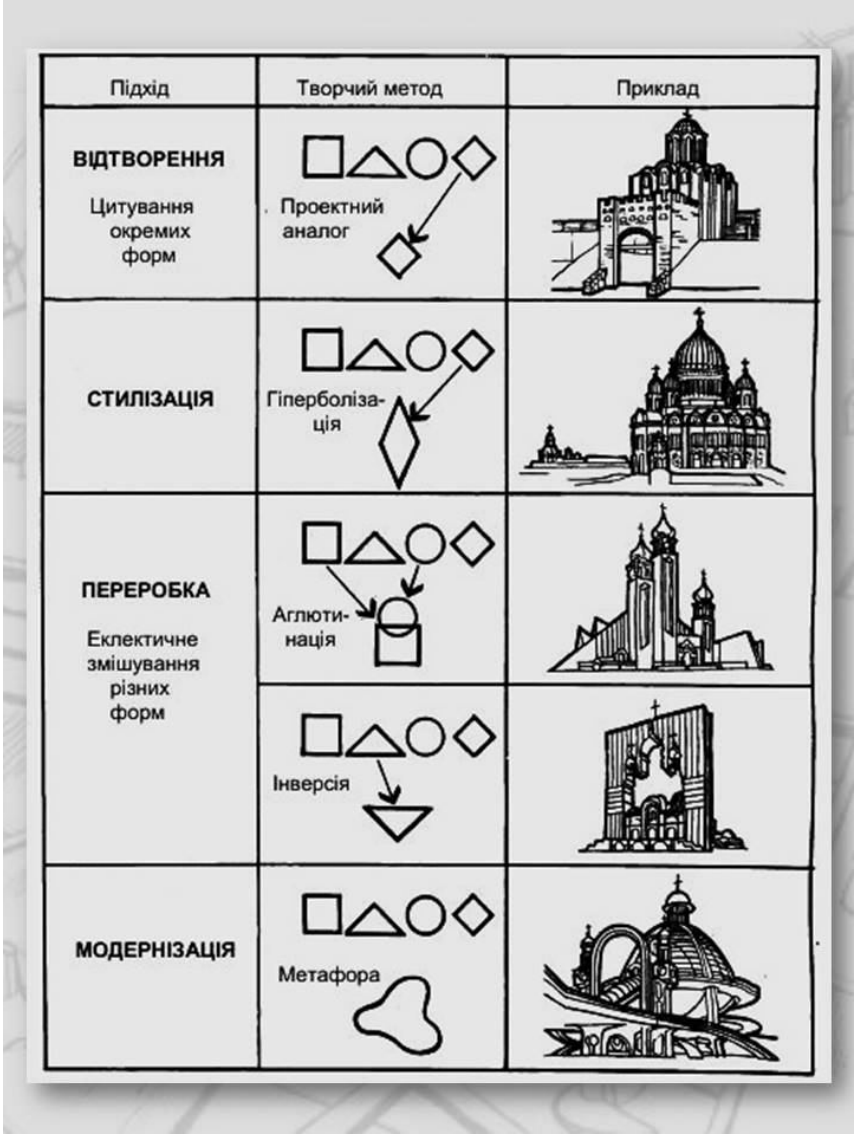
1989 р.

для полегшення сприйняття (мал. 1). Цитування форм та елементів архітектури не можна змішувати з **еклектикою** з вільним змішуванням відтворення, стилізації та переробки. Не заперечуючи правомірність такого підходу, слід зазначити, що існує небезпека порушення органічності будівлі, її стильової єдності.

Методи проектування церковних будівель та їх комплексів, що уникають прямого відтворення форм, цілком відповідають сучасній теорії сприйняття архітектури, яке включає в себе генетичне і актуальне сприйняття. Генетичне сприйняття, як вже було зазначено, визначено мінімальним загальнолюдським тезаурусом, а актуальне - якісно нове, перебуваючи в безперервному русі і вдосконаленні, пов'язане з психологічними новоутвореннями, з зародженням нових естетичних уподобань. Таким чином, можна ідентифікувати ще один підхід - **модернізацію** архітектурних форм культової будівлі. Таким чином виділені прийоми, які безпосередньо пов'язані з методами пошуку в процесі архітектурної творчості. Так, відтворення здійснюється за рахунок вибору аналога з існуючого досвіду; стилізація реалізується за рахунок гіперболізації якостей або параметрів архітектурних форм; переробка - за рахунок аглютинації або інверсії. Модернізація передбачає створення нових іконічних знаків на основі метафор (мал.2).

Процес становлення актуального сприйняття ускладняється далеко не пасивною функцією генетичного сприйняття, бачення людини не відгукується відразу на актуальні потреби, а перебуває під впливом стереотипів. Уміння розмежувати звичне з правильним, що досягається завдяки визнанню двоїстої природи людського сприйняття, створює передумови для вирішення принципових естетичних питань сучасної архітектури. Прикладом гіперболізації можуть служити варіанти проектів храму-пам'ятника на честь тисячоліття хрещення Русі на київському конкурсі, виконані також у майстерні архітектора Ігоря Лошакова (мал. 3). Форма кулі - естетична домінанта в умовах низько естетичної навколишньої житлової забудови. Крім того, іконічний сенс - це символ вічності, вселенськості. Пряме цитування форм куполів і декору в стилі українського бароко, дозволяє зберігати поле генетичного бачення глядача. Змістовна сторона ж актуального бачення розкривається безпосередньо в нових технічних прийомах, візуальних формах. При цьому коди архітектурної інформації містять оригінальні і банальні форми. Перевага в бік оригінального, яке пов'язане насамперед з актуальним баченням, новим

естетичними цінностями, породжує конфлікт нерозуміння без певного попереднього знання.

Мал.2 Ступінь змінності архітектурних форм при проектуванні культових будівель.

Мал.3 Конкурс на храм-пам'ятник на честь тисячоліття Хрещення Русі в місті Києві, 1990 р.

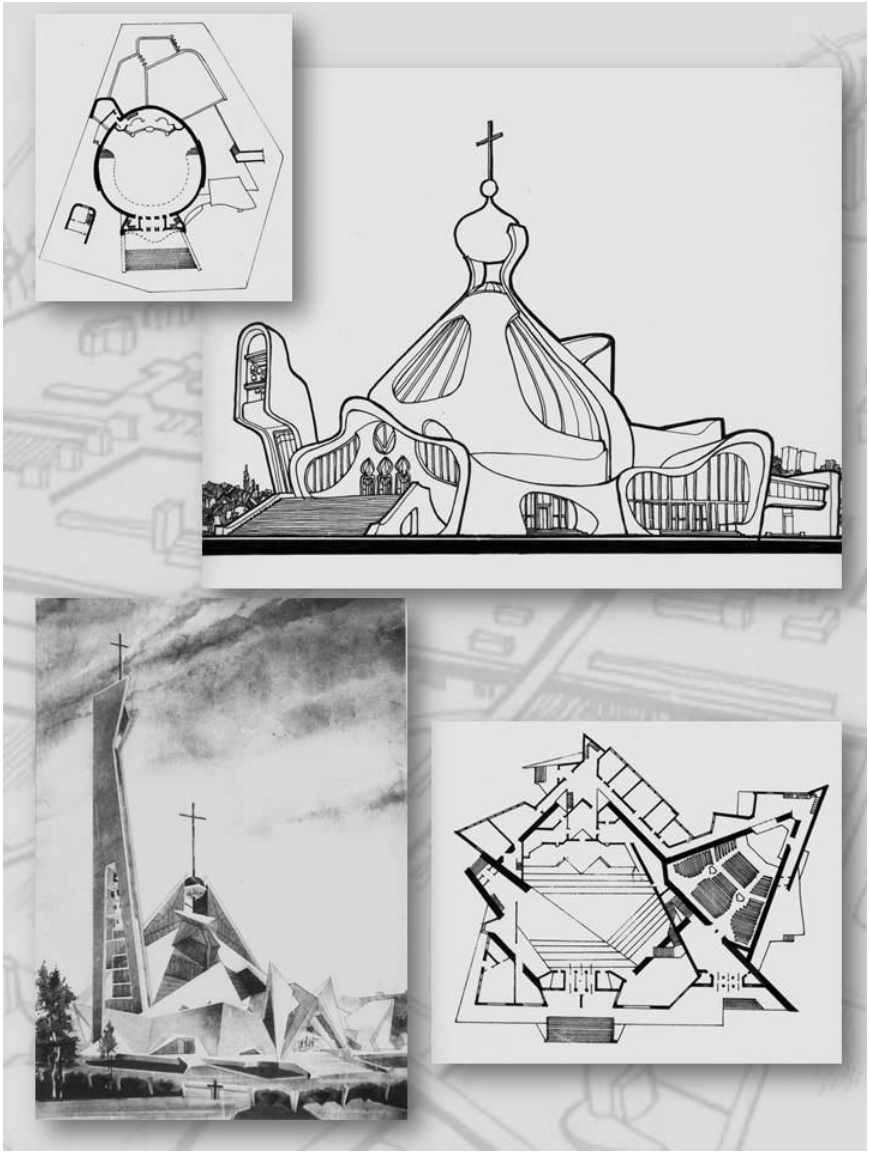
Як будь-яка нова істина, модернізована архітектурна форма проходить три стадії ставлення до неї: «це неможливо», «це можливо, але нераціонально» і, нарешті, «ну хто ж цього не знає?». Тому доцільно або доповнювати оригінальні елементи звичними, або полегшувати глядачеві побудову метафори. Так проект храму-пам'ятника на честь 1000-річчя хрещення Русі під девізом «Пролом», символізує слід загубленого храму, пролом, залишений в культурі через цю втрату (мал.1). Образне рішення в цьому випадку превалює над функціональним, психологічні аспекти впливу скульптурно-символічної форми гіперболізовані до рівня метафори, при цьому метафорою є звичний силует храму.

Сутність архітектурних метафор полягає в когнітивності людського зору, що характеризується тим, що у глядача виникають асоціації з подібними, відомими йому об'єктами. Застосування метафори в церковній архітектурі більш ніж виправдане, у зв'язку з характерною особливістю православної Церкви - надання реальності містичного сенсу. Прямі метафори в архітектурі неприйнятні, архітектура в цьому випадку підміняється скульптурою, припустимі лише натякаючі і багатозначні метафори, як ті, які використовувалися в проектах Ле Корбюзье, Антоніо Гауді.

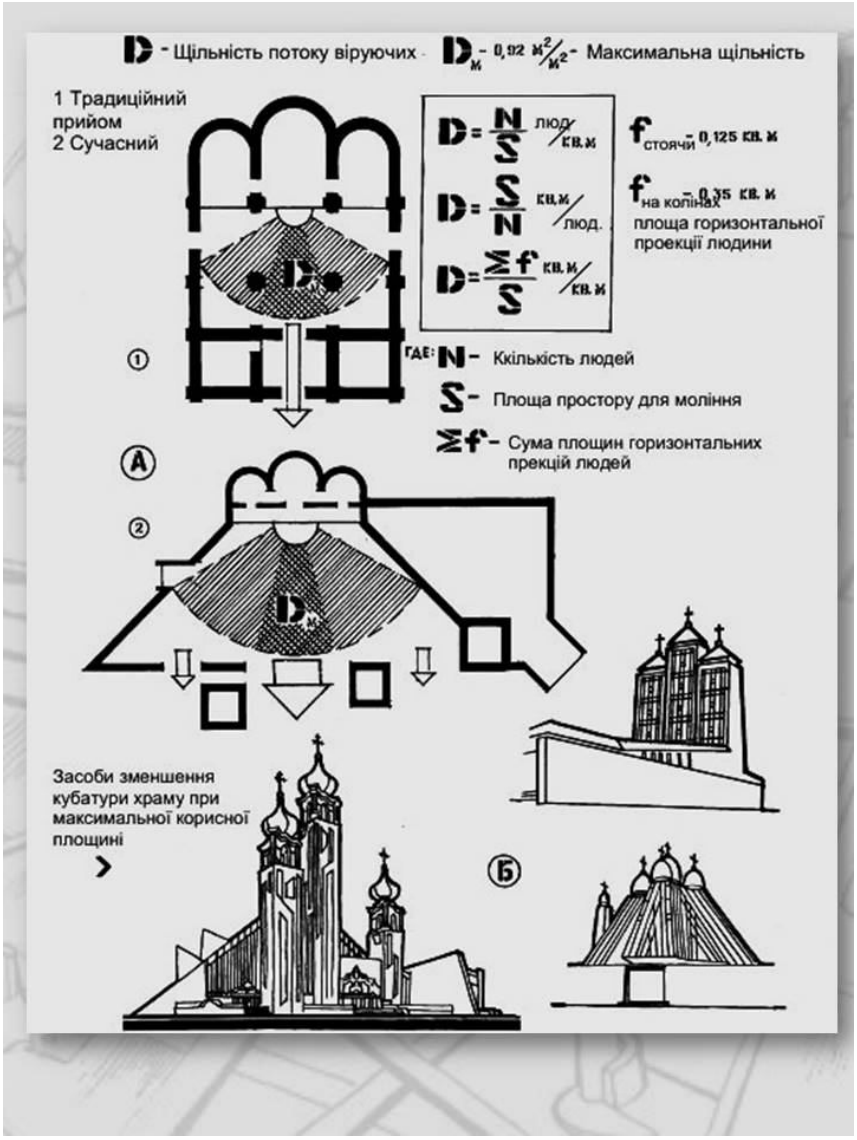
Велике значення при сприйнятті архітектурної форми має експресивний вплив різнохарактерних регулярних, плавних і зламаних, хаотичних елементів. Два варіанти Тернопільського конкурсу на духовний центр Греко-католицької Церкви ілюструють застосування модерністського підходу до архітектурного формоутворення, орієнтованого на експресивний вплив форми: доброзичливості, спокою, рівноваги в плавних, обтічних формах і аскетичності, суворості, ірраціональності в гострих геометричних формах (мал.4).

Вимоги необхідності розв'язки потоків віруючих, комфортного перебування в храмі і зручної евакуації посилюються в міру зростання розмірів і місткості храму. Тому очевидна помилковість механічного збільшення плану та об’єму традиційного храму середньої місткості, прикладами якого багата історія зведення храмів та сучасна практика. У цьому випадку оптимальна розв'язка потоків віруючих визначає доцільність зміни форми плану, зокрема надання йому трапецієвидності, а також скорочення кубатури за рахунок обмеження верхнього об’єму (мал. 5).

Таким чином, прийоми архітектурного проектування культової будівлі можуть об'єднувати різні форми інтерпретації традиційних прийомів, заснованих на генетичному сприйнятті, яке служить основою для актуального, нового сприйняття, тому його недооцінка може призвести до

Мал.4 Конкурс на духовний центр у місті Тернополі,1991 р.

Мал. 5 Вплив щільності і напрямків потоків віруючих на простір і форми православного храму.

спрощених, малоінформативних архітектурних рішень. Між генетичним і актуальним сприйняттям відбувається постійна боротьба. Актуальне завжди знаходиться під впливом застарілих образів минулого. У цьому причина його відставання, звуження, постійна оглядка. Цим пояснюється поява еклектичних рішень в архітектурі культових будівель. Відбувається аглютинація раніше прийнятих естетичних цінностей, конструктивних, об'ємно-планувальних і функціональних рішень. У цьому випадку не відбувається зміни тезауруса, а часто використовується відома інформація, з автоматичним перенесенням їх у сучасні умови.

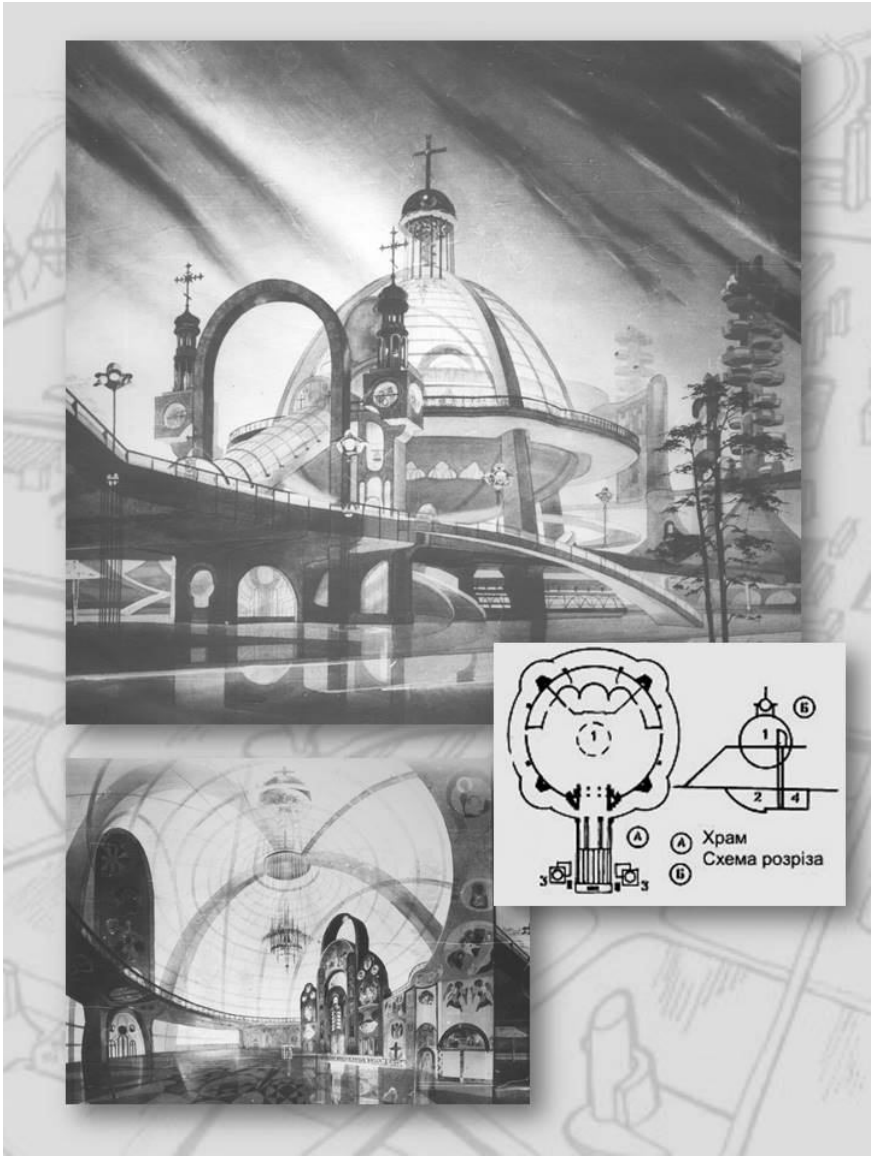
Більш плідним є підхід, заснований на прийнятті рішень з урахуванням еволюційного перебігу розвитку, в цьому випадку можливе програмування зміни актуального сприйняття, революційного прориву в нові знакові системи. Сучасна суспільна свідомість, так само як і минула, пов'язує образ храму з образом царства небесного, який у свою чергу пов'язаний з космосом. Як виглядав би Ноїв ковчег, який рятує душі людей сьогодні, в яких знакових системах визначалася б його форма в умовах сьогоднішнього високого рівня технічного оснащення - очевидно його прообразом був би космічний корабель, літаюча тарілка (мал.6).

Специфіка православного богослужіння багато в чому визначила структуру об'ємно-планувальної, функціональної та просторової організації храму, які протягом тисячолітнього періоду розвитку не зазнавали значних змін. У той час, як архітектурна традиція завжди полягала у прагненні втілити найсміливіші для свого часу рішення.

Як вже було зазначено, важливою умовою еволюційного розвитку архітектури є постійне оновлення естетичного інформаційного запасу у свідомості глядача, збільшення його тезауруса. У разі тривалих періодів стагнації, властивої вітчизняній церковній архітектурі, назріває конфлікт нерозуміння при сприйнятті глядачем якісно нових, не відображених у досвіді кодів архітектурної інформації.

Таким чином, виправдані позиції сучасних замовників і священнослужителів, заснованих на ностальгічних мріях про колишню розкіш. У цьому випадку партисипації - слідувати вказівкам замовника не представляється можливим, тому що цей підхід не забезпечує подвійного кодування інформації при сприйнятті її глядачем, він абсолютно виключає поле творчої новизни для нащадків.

Церковна архітектура, а особливо це відноситься до православ'я, дійсно, знаходиться під сильним впливом канону. Це є вагомим аргументом в устах прихильників архаїзмів: «Канону не можна порушити, тому необхідні повтори і наслідування». Однак, тут необхідна диференціація. Спроба прийти

Мал. 6 Дипломний проект «Храм-пам'ятник на честь тисячоліття Хрещення Русі в місті Києві», 1991р.

до обґрунтованих висновків спирається на виділенні у формах архітектури, декорі та атрибутики православних храмів та їх комплексів, груп архітектурних форм і атрибутики за ступенем свободи від канонічних обмежень.

І група визначає елементи архітектури та атрибутики, що знаходяться в рамках церковного канону. Фіксованість ритуалу процесу православного богослужіння, стабільність основних параметрів рухів і потоків визначає типовий набір елементів планування храму: вівтар, ризниця, безпосередньо храм, притвор, приділ, хори. Канонічно визначене предметне середовище, атрибутика і облачення церковного священства, циклічність і ієрархія церковних свят і служб, цілком визначені чини ікон в іконостасі.

ІІ група архітектурних форм і атрибутики, що допускають зміни в рамках традиції. Це група елементів, що стала на протязі свого розвитку символічними, причому тлумачення символів досить різноманітне.

ІІІ група архітектурних елементів церковних будівель, які відносяться до індексових знаків, що допускають свободу в формоутворенні.

Природно, що робота архітектора в рамках зазначених підходів - відтворення, стилізації, переробки та модернізації форм зумовлює відповідне зниження питомої ваги елементів другої групи за рахунок збільшення ролі третьої. Однак, в православному храмі сфера застосування елементів першої групи залишається непорушною. Зони уваги і послідовність огляду в інтер'єрі православного храму, програмуються відповідно до визначених сюжетів, чинів ікон в іконостасі, настінних розписів відповідає психологічним характеристикам основних фонових колірних відтінків, що дає можливість виникнення певної емоційної та фізіологічної реакції.

Врахування функціональних і канонічних особливостей православних храмів, храмових комплексів і духовних центрів, конструктивних і технологічних можливостей при зведенні церковних будівель в поєднанні з використанням закономірностей психології сприйняття та архітектурної семіотики дозволяють подолати розрив між традиційними перевагами і необхідністю продовження розвитку. Визначення композиційної ролі ансамблю духовного центру в пейзажній картині, залежне від якостей навколишнього середовища, вибір підходу до проектування, що враховує історичний або містобудівний статус об'єкта, віднесення архітектурних елементів і форм до канонічних, традиційних або вільних від обмежень дозволяє з достатньою обґрунтованістю обмежити поле пошуку проектних альтернатив. Формування архітектурного рішення передбачає перевірку відповідності його об'єктивним вихідним даним, програмі-завданню, врахуванню психології сприйняття і композиційних закономірностей.

Літератера

1. Буличева Т.В. Архітектура сучасних православних духовних центрів на території України: Автореферат дис. … Канд.арх., Київ 1994р.
2. Лошаков И.И. «Теория архитектуры и градостроительства (Психология восприятия архитектурных объектов)». – Киев, 1988р.

Abstract: In the article are compared trends in the design of Orthodox churches in the range of canonization of one or another of the traditional architecture of the system to complete failure of all previous decisions are determined by the level of modernization of design specific to human perception.

Key words: religious architecture, design methods of the Orthodox church.

Аннотация: В статье сопоставляются направления в проектировании православных храмов в диапазоне от канонизации той или инй традиционной архитектурной системы до полного отказа от всех предыдущих решений, определяются уровни модернизации проектирования с учетом специфики человеческого восприятия.

Ключевые слова: культовая архитектура, методы проектирования православного храма.

МІСТОБУДУВАННЯ

УДК 725.838

Доктор архитектуры
профессор ***Уренев В.П.,***
Яровая В.П.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ОРГАНИЗАЦИИ ДОСУГА

Аннотация. В статье выявлены специфические особенности формирования современного культурно-досугового пространства. Рассмотрены ведущие мировые тенденции в области организации клубной деятельности.
Ключевые слова: культурно-досуговый центр, тайм-кафе, коворкинг, универсальное пространство.

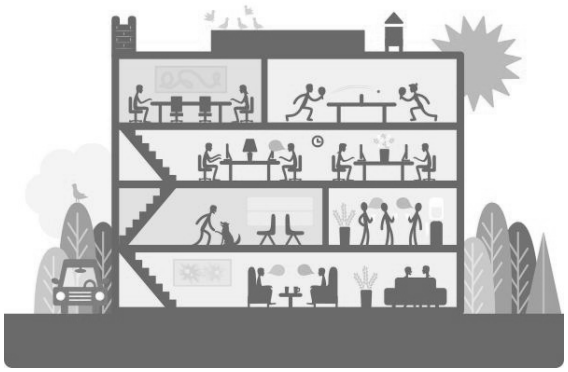
Тематика проектирования культурно-досуговых центров приобрела в последнее время особую актуальность. На очередном витке развития социума наметилась явная тенденция к преобразованию существующих и созданию новых типов досуговых учреждений. Это новый прогрессивный тип досугового центра, где происходит стирание грани между трудом и досугом, офисом и домом. Максимум внимания обращено на культурный отдых, интеллектуальное и духовное развитие, просвещение, здоровый образ жизни.

В результате естественного преобразования устоявшихся форм досуговой деятельности создается более сложная и многослойная система клубной типологии, появляются новые концепции и функциональные идеи. В современном прочтении организацию досуга можно рассматривать как создание условий для интеллектуально-прагматичного отдыха.

Данная концепция организации досуга нашла воплощение в создании нового типа общественного клубного пространства в состав которого включен коворкинг и таймкафе. Пространство, которое используется его посетителями для деятельности, общения и досуга, получило название коворкинг (англ. co-working— совместно работающие). В частности, коворкинг популярен среди фрилансеров (англ. freelance, дословно free - свободный, lance – копье и имеет значение-«свободный художник»)– специалистов, работающих в удаленном доступе, используя интернет- пространство в качестве виртуального офиса: переводчиков, программистов, журналистов, писателей, режиссеров, дизайнеров и архитекторов – людей интеллектуальной и творческой направленности.

В коворкинг-пространствах регулярно организуют и проводят разнообразные образовательные и культурно-зрелищные программы. Это симбиоз культурно-зрелищного и офисного пространства в домашней созидательной и уютной атмосфере - своего рода сочетание приятного с полезным. Настрой на рабочий лад (в отличие от работы на дому), отсутствие контроля сверху (в отличие от офисной работы) и сплоченное по интересам сообщество создает комфортную среду для работы и отдыха.

Прообразом подобных пространств можно считать, так называемые, «работные посиделки» - распространенный вид досуга, где нередко рукодельная работа сочеталась с беседой и трапезой. Это наглядно демонстрирует концептуальная схема коворкинг-центра « NextSpace» (рис.1). В новой идее использован исторический опыт создания деловых клубов и общественных досуговых центров, адаптированный к современным реалиям.

а

б

Рис.1 Коворкинг-центр « NextSpace» в г.Лос-Анджелес, Америка [4].
а) концептуальная схема; б) интерьеры.

Прагматизм современного общества настоятельно диктует новый формат развлечений «без отрыва от производства», особенно, если работа сама по себе становится развлечением и удовольствием, возможностью проявить себя творчески и при этом достойно зарабатывать. По- прежнему актуальна мысль Конфуция: «Найди работу по душе и не будешь работать ни дня в своей жизни». Интересная и творческая, любимая работа является отдыхом, способствует саморазвитию, духовному, личностному и профессиональному росту, приносит удовольствие от процесса и от результата деятельности, разумное общение с людьми приносит социальную пользу, стимулирует

хорошие взаимоотношения. Формируется своеобразное сообщество единомышленников и создается прекрасная возможность общения с пользой, что способствует созданию новых деловых и дружеских связей, постоянному обмену идеями и опытом. В современном обществе уход человека в интернет пространство от живого человеческого общения стал представлять глобальную угрозу. В компьютеризованном обществе общение с другими людьми — высокая ценность. Поэтому создание таких коммуникативных пространств решает важнейшую задачу социума. Актуальность создания такого рода досуговых центров подтверждается стремительным ростом их сети по всему миру, необыкновенной популярностью среди молодежи и не только.

Понятие «коворкинг» - ввел в 2005 году американский программист Бред Ньюберг. Он предложил новую схему организации рабочих мест и досуга, объединив в одну модель все лучшее из двух форматов: работы и проведения досуга в общении с близкими по духу людьми. Всего за несколько лет коворкинг приобрел популярным и распространилось по всему миру, став неотъемлемой частью современного культурно-досугового центра. Сегодня коворкинг-пространства созданы в любом крупном городе, в том числе и в Одессе. В частности – это HUB Odessa. The Hub - известная сеть, объединяющая коворкеров по всему миру. Уже открыты более 50 коворкинг-центров HUB от Лондона до Сан-Франциско, Йоханнесбурга, Мельбурна и Сан-Паулу. Это концентратор инноваций и сотрудничества. В HUBe встречаются для обмена опытом, сюда приходят за вдохновением, это творческая и бизнес- лаборатория на одной территории в условиях домашнего комфорта. Созданию подобной атмосферы в большой мере способствует актуальный симбиоз делового клуба и учреждения с признаками общественного питания и культурно-зрелищными функциями. Гостиная «антикафе - свободное пространство» - является самой притягательной частью коворкинг-пространства. Здесь есть все необходимые условия для роста и развития инновационных проектов, регулярно проводятся литературные вечера, кинопоказы, выступления музыкантов, семинары и мастер-классы.

Тайм-кафе (в иной интерпретации – антикафе) - это общественное пространство, в котором все бесплатно, кроме времени. Отказ от обычного кафе и переход к модели «анти» означает не только уход от стандартов обычного «общепита», но и движение к новой концепции получения прибыли. Принципиально, прибыль в тайм-кафе так же, как и во всем коворкинг-пространстве формируется за счет платежей за проведенное здесь время и посетители обладают большей степенью свободы, нежели в классических кафе или ресторане. Основной вид деятельности посетителей — общение, развлечение и работа, посещение культурно-зрелищных и образовательных мероприятий.

Тайм-кафе, как правило, представляет собой один большой зал и несколько комнат с уютным домашним интерьером, в котором гости свободно

перемещаются по «пространству» включающему зону угощений, где гости могут самостоятельно сделать себе чай, кофе, взять сладости. Как правило, алкоголь и курение запрещены. В городах с высоким культурным уровнем и постоянной потребностью в обновлении развлекательных и информационных программ, такие заведения весьма популярны и прибыльны.

Тайм-кафе Клуб «Мансарда» (рис.2). - это культурно-досуговое пространство в центре Санкт-Петербурга, настоящий клуб по интересам, в котором помимо разнообразных культурных, образовательных и развлекательных мероприятий работает клуб для родителей с детьми. В этом клубе или тайм-кафе можно выпить кофе или чай с легкими закусками, заплатив только за проведенное время.

а

б

Рис.2. а) развертка интерьера; б) планировочная структура тайм-кафе Клуб «Мансарда» г.Санкт- Петербург; [6]

Основной задачей при разработке клубного пространства, включающее в себя коворкинг и тайм-кафе - является **формирование универсального пространства,** обеспечивающего долгосрочную комфортную работу и отдых с представлением оптимального состава технических устройств и коммуникаций, которыми может воспользоваться любой посетитель.

Исходя из особенностей и специфики процесса коворкинг- центров, характер интерьера, как правило, нейтральный. Это обобщенный образ без привязки к какому-либо стилю, который может видоизменяться в процессе работы. Посетители смогут дополнять интерьер полезными предметами,

формируя среду не только для работы, но и для приятного времяпровождения.

Для организации коворкинг-пространства в составе многофункционального культурно-досугового центра - с выставочными залами, кафе, ресторанами, концертными площадками - возможна реновация бывших промышленных пространств с их огромными площадями и высокими потолками. Ведущей мировой тенденцией является применение стиля «лофт».

В качестве примера можно рассмотреть коворкинг «Зона действия» в г.Санкт-Петербург. Это новый формат рабочих пространств - общий офис с творческой атмосферой, в котором десятки людей работают над независимыми проектами. Данный проект является реновацией бывшего Смольнинского хлебзавода. На 674 квадратных метрах расположено открытое арт-пространство в стиле «лофт» (Рис.3) - высокие потолки, окна во всю стену, максимум пространства для каждого: две ивент-зоны, просторная полностью оборудованная кухня, два мини офиса, тихие и разговорные зоны, архитектурная студия, редакция городской интернет-газеты, клуб дизайна и выставочное пространство «Синий пол».

В коворкинг-пространстве проходят выступления музыкантов, лекции и конференции по медиа-технологиям, культуре, бизнесу, социальным темам и личностному развитию, мобильные выставки, образовательные программы, форумы, церемонии вручений премий лауреатов конкурсов, творческие встречи, дебаты. Ивент- пространство (англ. event - событие, мероприятие) может принять до 300 гостей лекционных и культурно-зрелищных событий и до 1000 участников выставочных проектов. Таким образом решается основная задача общественного центра - связать креативный класс Петербурга в единое активное взаимодействующее сообщество – «рабочее пространство мечты».

Подобные типологические образования, сочетая функции рабочего пространства и образовательного клуба, несут в себе потенциал ведущих креативных кластеров города. Если кластер рассматривать как градостроительную категорию, то со временем подобное пространство может развиться как территориальное образование внутри мегаполиса, представляющее собой относительно автономную единицу обеспечивающее своим посетителям полный набор досуговых функций - деловую, торгово-развлекательную, рекреационную.

Рис.3 Коворкинг-пространство «Зона действия» [7]

Интересен коворкинг- центр «The Commons» в городе Калгари (провинция Альберта, Канада). Его интерьеры решены в винтажной эстетике с элементами промышленного стиля «лофт», что позволило создать атмосферу роскоши английского клуба в традиционном офисе. Ивент-пространство для проведения культурно-зрелищных мероприятий занимает 1800 кв. футов. Тайм-кафе «Rosso" создет притягательную атмосферу для гостей досугового центра. (Рис.4).

Рис.4 Коворкинг- центр «The Commons» в г.Калгари (Канада) [10]

Следует отметить необыкновенное стилистическое разнообразие подобных центров по всему миру. Соотношение – общение, общественное питание, отдых и развлечения к непосредственно деловой части, в разных странах заметно отличается. К примеру, коворкинги Латинской Америки напоминают развлекательные танцевальные клубы. В Америке, зачастую, тяготеют к «офисному варианту», Европа – отдает предпочтение респектабельному стилю. В странах постсоветского пространства в устройстве планировки, функционального зонирования и дизайна - стремятся к уютной и неформальной обстановке, рабочее пространство скорее напоминает теплую «кухню- студию», где в соответствии с менталитетом, принято в общении решать многие смысложизненные вопросы, помимо основной функции - питания.

Таким образом, досуговые центры, сочетающие в себе культурно-зрелищную функцию с элементами офиса и предприятий общественного питания, обладают уникальными возможностями организации досуга, так как позволяют органично объединять существенные фазы человеческой жизнедеятельности — быт и досуг, одновременно удовлетворять физиологические потребности в еде и питье, а также потребности в занятости, общении, отдыхе и развлечении.[1]

Данная проблема формирования универсального современного культурно-досугового пространства как самостоятельная тема до настоящего времени мало изучена и пока не получила достаточного освещения. Необходимо дальнейшее изучение имеющегося отечественного и зарубежного опыта, его обобщение, проведение анализа с разработкой научно-обоснованных рекомендаций.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Уренев В. П. Типологические основы формирования предприятий общественного питания. Сборник научных трудов ВАК « Региональные проблемы архитектуры и градостроительства.» Выпуск №3-4 , Одесса. «Астропринт», 2002. - 77 с.;

2. Титов, А. Л. Композиция внутреннего пространства : учеб. пособие - Екатеринбург: Архитектон, 2012. - 81 с.;
3. Милашевская Е.К. Клубы (Архитектору-проектировщику).: - научное издание - М.: Стройиздат, 1990. – 248 с.;
4. Ссылка: http://nextspace.us/los-angeles/
5. Ссылка: http://officenomads.com/
6. Ссылка: http://clubmansarda.ru/
7. Ссылка:http://zonaspace.ru/;
8. Ссылка: http://commercialobserver.com/2015/07/co-eating-food-halls-playing-to-co-working-crowds/
9. Ссылка:http://habrahabr.ru/post/150712/
10. Ссылка: http://www.thecommonscalgary.com/the-common-space/

Abstract. The article reveals specific features of the formation of modern cultural and leisure space. Considered the world's leading trends in the organization of club activity.
Key words: center of culture and leisure, time-cafe, co-working space, universal space.

УДК 711;

Дьомін М.М.
доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри міського будівництва
Сингаївська О.І.
доктор технічних наук, доцент,
професор кафедри міського будівництва
Київський національний університет будівництва і архітектури

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ[2] В УКРАЇНІ. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У СВІТЛІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Анотація. Розглянуті актуальні проблеми містобудівної діяльності в Україні у світлі загальноєвропейських тенденцій та уявлень про роль стратегії в галузі територіально-просторового планування.

Ключові слова: містобудівна діяльність, стратегія, територіально-просторове планування.

Містобудівна діяльність (містобудування) – цілеспрямована діяльність суспільства по створенню і підтриманню життєвого середовища включає в себе ряд видів, таких як: прогнозування розвитку населених пунктів і територій: проектування, будівництво, реконструкцію, створення інженерної транспортної та соціальної інфраструктури. Із наведеного переліку видно, що чи найбільш важливим і відповідальним видом, найбільш інтелектуальною і конструктивною частиною містобудівної діяльності є визначення проблем і перспектив територіально-планувального розвитку населених місць і регіонів.

Теорія і практика містобудування в Україні існує і розвивається більш ніж сто років. Втім, сучасне методичне і законодавчо-нормативне оформлення вона одержала протягом 70-х – 80-х років минулого століття, коли методологія містобудівного дослідження і проектування поповнилася системними методами й підходами.

Вагомим спадком індустріальної епохи, що минає, залишається не тільки велика культура, наука, філософія, мистецтво і архітектура, сучасні технології, що змінили світ, відкрили можливості і перспективи формування комфортного середовища життєдіяльності людей, не тільки розвинута

[2] «Територіально-просторове планування» - термін ЄЕК ООН інструмент держави спрямований на забезпечення стійкого розвитку населених пунктів й регіонів та підвищення якості життя населення [1, с. 4]

мережа квітучих міст, унікальних мегаполісів, світова комунікаційна інфраструктура, чудові культивовані ландшафти, але й стагнуючі урбанізовані ареали, деградуючі сільськогосподарські землі – результат недбалого господарювання, поганого управління, нестриманих амбіцій, пожадливості і шаленого марнотратства людей.

Кризовий стан сучасних міст України, який постійно поглиблюється має цілком об'єктивні причини. Однією із головних є «відсутність ефективних методів управління» [1, с. 1] та якісної законодавчої бази.

Містобудівна діяльність, або територіально-просторове планування в Україні регулюється Конституцією України, Цивільним, Господарським і Земельним кодексами України, Законами України «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про основи містобудування», «Про архітектурну діяльність», «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» «про землеустрій» та іншими нормативно-правовими актами [4, с. 3].

На міжнародному рівні територіально-просторове планування визначено виходячи із сучасних уявлень про організацію простору і опорядження територій міст і регіонів. З огляду на неоднорідність політичних, культурних й економічних умов в країнах – членах ЄЄК ООН застосовувати «єдиний універсальний підхід до територіально просторового розвитку не рекомендується» [1, с. 6].

Методологія регіонального і міського планування багато у чому визначається конституційними основами держави, організаційною структурою органів державної та муніципальної влади, особливостями менталітету народу. Тому кожна країна поряд з загальними методами, що витікають із користування топографічними матеріалами, сучасними методами геоінформатики, математичного аналізу, виробляє свої власні підходи до визначення цілей, завдань, інституціонального забезпечення джерел фінансування, вироблення термінології, складу і змісту містобудівної документації.

Містобудівна діяльність у сфері містобудування та територіального планування дедалі набирає актуальності не тільки в Україні, але й у цілій Європі. Про це свідчить, зокрема, доповідь, що підготували експерти Комітету по житловому господарству і землекористуванню, Європейської Економічної Комісії, Організації Об'єднаних Націй (Женева 2008 р.).

За визначенням Європейської Економічної Комісії *за останні десятиліття новаторські підходи до територіально-просторового планування*[3] *привели до нових уявлень щодо організації простору,*

[3] Термін визначений ЄЕК ОНН. Головна мета – «забезпечення раціональної організації діяльності і узгодження політичних завдань, що протирічать одне одному [1 с.11]

облаштування територій, а також щодо ролі стратегій в галузі територіально-просторового планування в контексті сучасного управління [1, с. 4].

Визначені ЄЕК ОНН міркування, щодо діяльності в сфері «*територіально просторового планування*» (поняття близьке до визначення змісту містобудівної діяльності в частині виконання комплексу проектно-планувальних робіт), зокрема про зміст проектно-дослідницьких документів, термінів, на які розраховані заходи щодо їх імплементації, органів відповідальних за територіально-просторове планування. Втім, мають місце і деякі суттєві, краще сказати, ідеологічні відмінності.

Важливішим принципом виконання містобудівної документації є послідовність і взаємопов'язаність стадій – від загального до часткового – від регіональних до локальних масштабів і проблем, в рамках комплексу проектно-планувальних робіт, що складався протягом минулого століття. Цей шлях, у тій чи іншій формі, пройшли майже усі цивілізовані, технічно розвинені країни. Саме послідовне виконання стадійності забезпечує інформаційну приємність окремих видів містобудівної документації, більш глибоке і всебічне обґрунтування проектних рішень. Пропозиції уряду України щодо заміни *стадійності етапами*, які являють собою окремі види робіт – схеми і проекти регіональних об'єктів, генеральні плани населених пунктів, детальні плани території, розроблення зонінгових правил, не пов'язані між собою, а ні за термінами виконання, а ні за розрахунковими періодами є неприйнятними, оскільки це не дає можливості використання містобудівних проектів як основи стратегічного управління територіями і слугує лише кон'юнктурним цілям оформлення земельних ділянок.

Аналогічні процеси спостерігаються і в інших країнах, про це свідчить доповідь ЄЕК ОНН, яка із жалем констатує той факт, що у низці країн політика стійкого розвитку на регіональному рівні, яка ґрунтується на довгострокових стратегічних рішеннях, поки що «рідко одержує пріоритет над програмами і практикою міського розвитку». Між комерційними і суспільними інтересами дедалі усе частіше викають конфлікти, які посилюються відсутністю «достатньої правової бази і недорозвинутими інституційними структурами» [1, с. 21].

Головна мета містобудування та територіально-просторового планування є забезпечення раціональної організації діяльності влади по узгодженню політичних завдань містобудівного розвитку, які протирічать одне одному і у виявленні довгострокових та середньострокових задач і стратегій розвитку окремих регіонів, а також в необхідній координації політики в таких галузях як транспорт, сільське господарство, оточуюче середовище [1, с. 11].

Проблема ефективного управління процесами розвитку населених пунктів і територій, «як правило, полягає не у відсутності законодавства, а у тім, що воно втрачає свою актуальність» [1, с. 33], а це у свою чергу, веде до дискредитації самої ідеї і змісту територіального планування та містобудівної документації як такої.

В доповіді ЄС ООН присвяченій проблемам і принципам територіально-просторового планування в країнах з «перехідною економікою» констатується, що «територіально-просторове планування є найважливішою функцією уряду оскільки воно справляє великий, а іноді вирішальний вплив на життя людей, на економіку, екологію, природні ресурси».

Для нас важливим є визнання того, що «територіально-просторове планування є у значній мірі функцією державного сектору» [1 с. 4], тому навіть при залученні до розроблення містобудівної документації приватних коштів, у якості замовника та суб'єкта відповідальності за її реалізацію має бути виключно державний орган (уповноважений орган місцевого самоврядування). При цьому «уряд несе відповідальність за розробку базової політики на національному рівні і створює умови для ефективного планування на регіональному та місцевому рівнях» [1, с. 7].

«Гарний уряд означає гарне планування» [1, с. 25].

При формуванні мети, критеріїв і методів оцінки ефективності містобудівних рішень виникає проблема визначення витрат ресурсів містобудівного розвитку. Невизначеність поведінки інвесторів, особливо з огляду на віддалену перспективу, темпів і напрямків витрат територіальних, економічних, природних та інших ресурсів, посилюють ступінь невизначеності і знижують ймовірність досягнення мети. Аналіз проблемної ситуації, визначення мети і критеріїв ефективності залежать від наявності вихідних даних і прогнозних розрахунків, характеру впливу головних, визначальних чинників [3, с. 128].

Суттєвою проблемою для містобудівного дослідження і проектування є те, що містобудівні прогнози і прогнози розвитку соціальних, економічних та демографічних процесів, які визначають поведінку містобудівних об'єктів і розглядаються галузевими інститутами та фахівцями інших наукових напрямків, не співпадають у термінах і рівнях деталізації.

Якщо у містобудуванні 20-річний термін є строком реалізації, по-суті першочергових завдань, а принципові містобудівні рішення в найкрупніших містах приймаються на строк 40-60 і більше років, без чого неможливо визначення масштабів, напрямів розвитку територіально-планувальної структури, основних напрямів розвитку інженерно-транспортної інфраструктури міст і агломерацій, то у галузях, що визначають перспективні

тенденції розвитку демографічних процесів, народногосподарського комплексу, природокористування, які є базовими для прийняття містобудівних рішень розрахункові періоди не перевищують 5-10 років (5-7 років).

Тому методи прийняття містобудівних рішень ґрунтуються на відомостях про імовірнісні тенденції, на моделюванні процесів розвитку головних вирішальних факторів, визначенні напрямків і ступенів їх впливу на ідеї та процеси містобудівного розвитку. Адекватність критеріїв і мети, за змістом і за рівнем єдності є обов'язковою умовою.

Особливостями містобудівного проектування є необхідність вибору стратегії розвитку містобудівних об'єктів на перспективу. Нормативними документами передбачено визначення перспектив і напрямів розвитку територіально-планувальної структури, головних споруд інженерно-транспортної інфраструктури на кілька десятиліть вперед з визначенням розрахункового періоду – 20 (15-25) років і першочергових заходів на 5-10 років.

Практика показує, що як би досконало не були обґрунтовані проектні рішення, розраховані не тільки на 20-річний період, але й на значно більш близькі терміни, розходження між проектом і результатами його реалізації є неминучі. Ці розходження закладені у самій природі містобудівних об'єктів, які розвиваються, як відомо, в умовах значної невизначеності і є слідством мінливості і непередбачуваності поведінки цілого ряду зовнішніх, впливових чинників і їх різноманітних сполучень.

В сучасних умовах, коли пріоритети віддаються вирішенню конкретних завдань містобудівного розвитку територій, влада не приділяє достатньої уваги питанням саме стратегічного планування. Схеми регіонального планування, генеральні плани міст «стратегії соціально-економічного розвитку, які розробляються з ініціативи органів державної та місцевої влади майже не впливають на прийняття актуальних рішень. ЄЕК ОНН пропонує розробляти стратегію територіально-просторового розвитку регіональних об'єктів на 15-20 років [1, с. 7], що відповідає середньостроковим термінам (період розрахункового строку) для схем планування територій та генеральних планів міст. При тому, що територіально-планувальна модель перспективного розвитку міст і регіонів розрахована на будь який період не прив'язаний до конкретних термінів [2]. Це має забезпечити певну гнучкість політики реалізації містобудівних рішень виходячи із змін, які відбуваються в соціально-демографічній, економічній сферах та інших чинників, що визначають напрями і темпи містобудівних процесів.

«Відповідальним обов'язком уряду є розроблення територіальної стратегії і в галузі населених пунктів, яка мусить прагнути до гармонійної

інтеграції та/або координації таких компонентів як населення, розселення, зайнятість житло, інфраструктура, землекористування і обслуговування» [1, с. 17].

Література

1. Европейская экономическая комиссия. Территориально-пространственная планирование. Ключевой инструмент развития и эффективного управления с уделением особого внимания странам с переходной экономикой.: Нью-Йорк и Женева. 2008./info@unece/org

2. ДБН 5.1.1-15:20012. Склад і зміст генерального плану населеного пункту.введ.2012-11-01. К.: Мінрегіон України, 2012-25 с. (державні будівельні норми України)

3. Сынгаевская А. И. Актуальные проблемы информационного обеспечения архитектурной и градостроительной деятельности : материалы V Международной конференции. 25-28 июня 2013 г. / под общей редакцией Е. Б. Смирнова; СПбГАСУ. – В 2 ч. Ч. 1. – СПб., 2013. – 524 с. – С. 127-132.

4. Закони України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 №3038 – VI Верховна Рада України

Аннотация. Рассмотрены актуальные проблемы градостроительной деятельности в Украине в свете общеевропейских тенденций и представлений о роли стратегии в области территориально-пространственного планирования.

Ключевые слова: градостроительная деятельность, стратегия, ттерриториально-пространственное планирование.

Abstract. The article discusses topical issues of urban planning activities in Ukraine in connection with the European tendencies and views on the role of territorial strategies in the field of spatial planning.

Key words: Urban planing, strategies, spatial planning.

УДК 725.39(045)

Аспірантка **Семироз Н.Г.**

Науковий керівник:д.-р.арх.,проф. **Слєпцов О.С.**

Кафедра Архітектури

Київський національний авіаційний університет

МІСТОБУДІВНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ ВЕРТОДРОМІВ ТА ГЕЛІКОРТІВ

Анотація. *У статті досліджено містобудівні особливості щодо розміщення вертодромів та гелікортів*

Текст доповіді.

Міжнародна організація цивільної авіації (ИКАО от англ. ICAO — International Civil Aviation Organization) рекомендує використання вертольотів в умовах міської забудови, але в Україні цей напрямок перевезень ще недостатньо розвинутий. Відсутність вітчизняних нормативних документів та мережі посадкових майданчиків в межах міста потребують нагального вирішення. В даному досліджені вперше запроваджується дефініція термінів, і обґрунтовується їх використання. Пропонується ввести новий термін – «гелікорт». **Гелікорт** (від анг. Helicourt) – комплекс споруджень по обслуговуванню спеціально обладнаної площадки тільки для зльоту й посадки одного або декількох вертольотів, розташованих на частині, що вінчає, житловий, громадський, промисловий будинок або на платформі транспортного вузла, у відмінності від прийнятого терміна «вертодром» , що означав «земельну (водну) ділянку або спеціально підготовлену площу (на даху будинку, на піднятій надводній платформі), що має комплекс споруджень й устаткування, що забезпечують зліт і посадку по-літаковому або по-вертолітному, рулювання, зберігання й обслуговування вертольотів». [1]

Світовий досвіт будівництва вертодромів свідчить про те, що розміщенню та облаштуванню елементів споруд необхідних для зльоту та посадки літальних суден в усіх державах світу приділяється прискіплива увага. Урбаністична (містобудівна) планувальна організація вертольотного транспорту в агломераціях та окремих населених пунктах вирішується на підставі наукових і практичних регламентуючих рекомендацій. [2]

Крім того,обґрунтуванню оптимальних планувальних рішень генпланів вертодромів і посадкових ділянок були посвячені праці Державного науково-

дослідного інституту цивільної авіації.[3] Розроблені нормативно - правові акти в Україні є тому підтвердженням.

В 2010 році введен в дію Додаток 6 до Конвенції о міжнародній цивільній авіації, де в частині 3 «Международные полёты. Вертолеты». регламентується сучасний погляд на обслуговування повітряних суден.[4]

Вертодроми є у всіх мегаполісах, і як свідчить транспортна статистика за 2013 рік[5], найбільша кількість вертодромів знаходиться в Сполучених штатах Америки - близько 5287 шт., в Південній Кореї 466 шт. в Індонезії - 76 шт., в Антарктиді 53 шт., в Росії 49 шт., в Китаї 47 шт.,в Індії -45 шт.,в Тайвані-31 шт., в Канаді 26 шт. і т.п.. Але вражаючи цифри кількості вертодромів в в Південній Кореї не означає їх використання для потреб цивільної авіації, так як країна має швидкісні і безпечні автомагістралі, а існуючи вертольотні площадки в більшості - наземні. Рекордсменом по кількості гелікортів є столиця Бразилії - Сан-Паулу. Збільшення пробок на дорогах і початок економічного підйому в Бразилії вплинули на зліт індустрії ділової авіації. Сан-Паулу володіє другим за величиною в світі парком вертольотів, поступаючись сьогодні тільки Нью-Йорку. За даними ABRAPHE (Асоціація пілотів вертольотів Бразилії (Associação Brasileira de Pilotos de Helicóptero) на кінець 2011 року, в мегаполісі зареєстровано від 480 до 490 гвинтокрилих машин. Найпопулярніша модель вертольота- - Eurocopter AStar, також частіше використовують моделі Agusta 109 і Sikorsky S-76, які служать як для потреб ділової авіації, так і для обслуговування офшорних нафтових платформ. У Сан-Паулу працює безліч «рейсових» аеротаксі, особливо на найважливішому повітряному напрямку Ріо-де-Жанейро - Сан-Паулу. Пошук особистої безпеки та зручності пояснює стрімкий розвиток вертолітної індустрії в Сан-Паулу. 80% всіх рейсів припадає на ділову авіацію,серед якої - вертольоти поліції, радіо і телебачення і невеликий парк вертольотів Robinson, які використовуються для пошуку викрадених автомобілів [завдяки супутниковими GPS маячкам].

Офіційно в місті зареєстровано близько 11300000 жителів, але реальне число вже давно підбирається до 20 мільйонів. Кожен день на дороги виїжджають більше семи мільйонів машин (це вдвічі більше, ніж у Москві). 1 червня 2012 в найбільшому місті Південної Америки був зареєстрований рекорд: вулиці були заблоковані 295 кілометрами пробок

З 260 вертолітних майданчиків в Сан-Паулу 210 розташовуються на дахах будинків [6]. Для порівняння: у Нью-Йорку три муніципальних вертодрому і всі три - наземні. Шильний графік вертолітного руху також існує в Нью-Йорку (столиця США) і в Лондоні (столиця Англії і Великої Британії).

Багаторічний досвід експлуатації гвинтокрилого транспорту підтвердив раціональність вирішення схем генеральних планів міст таким чином, що траси вертольотів розташовуються вздовж водних артерій. Підтвердження цього факту є спорудження вертодромів в Нью-Йорку. Вертольотна станція Манхеттена в протоці Іст-Рівера дозволяє напроти багатьох років вільно, безперешкодно переміщуватися в повітрі над містом.

Рис.2 Вертольотна станція Манхеттена в в Нью-Йорку (США)

В Парижі на березі річки Сени в районі Булоньї розташовуються вертодроми для пожежних вертольотів , які використовуються під час значних пожеж в місті.

Закордонний досвід вирішення комплексних транспортних схем генеральних планів міст та агломерацій свідчить про те, що вертодроми та гелікорти розміщуються безпосередній близькості від міського транспорту: станцій метрополітену, автостоянок, приміських залізничних вокзалів, річних вокзалів. Таким чином враховується взаємозв'язок з усіма видами наземного та водного транспорту, прикладом може служити проект реконструкції Центрального залізничного вокзалу в Мілане (Італія), що включає великий автовокзал, міський аеровокзал, станції двох ліній метрополітену і вертольотну станцію зі злітно-посадковою площадкою, що повинна бути споруджена над залізничними коліями на величезній плитіплатформі, а також двоповерхові підземні автостоянки на 5500 місць. [7]

Гелікорт - структурний елемент міста і його транспортного вузла, що забезпечує планомірний розвиток міста та враховує ряд архітектурно-художніх завдань. Виконання містобудівних вимог впливає на підвищення якості обслуговування пасажирів гелікорту, насамперед шляхом скорочення певних витрат часу на всі види обслуговування, створення комфорту (зручності) в отриманні послуг.

В Росії науково-дослідний і проектний інститут міського транспорту (МосгортрансНІІпроект), підвідомчий столичному департаменту транспорту, розробив перспективну схему розміщення гелікоптерних майданчиків в Москві. Визначено два коридору по руслу Москви-ріки для комерційних

вертолітних перевезень, а також 84 місця, де можна побудувати гелікоптерні майданчики. [8]

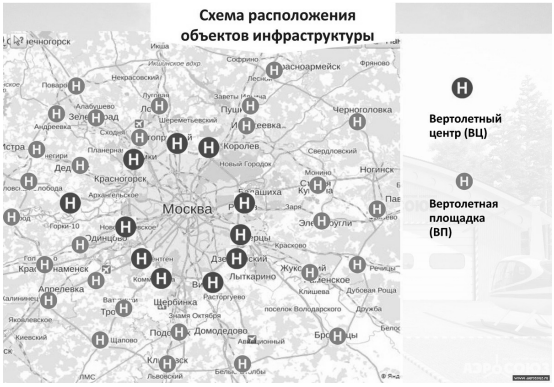

Рис.3 Схема розташування обєктів інфраструктури в Москві та області.

Вертольотний транспорт це надійний, зручний транспорт для забезпечення робочих потреб Міністерства надзвичайних ситуацій, Міноборони та прикордонної служби, швидкої допомоги, госпіталів і лікарень, перевезення пасажирів і вантажів, міського патрулювання, будівельно-монтажних робіт і туризму, тому гелікорти враховуючи їх функціональне призначення, розташовуються, якщо медичні – то біля лікарень або на їх дахах, протипожежні - біля ділянок пожежних частин, санітарно-епідеміологічні - в рекреаційних та зелених зонах, навчально-тренувальні центри - в спортивних зонах міста, туристичні - на будівлях готелів і т.п.

Найбільш ефективне рішення в боротьбі з вогнем в хмарочосах - застосування протипожежної вертольотної техніки. Вертоліт краще підходить для порятунку людей і боротьби з вогнем у висотних будівлях, тому на дахах хмарочосів розташовуються посадкові майданчики. Висотні будинки відносяться до об'єктів класу "еліт", де наявність гелікорта не тільки необхідність, а й атрибут високого статусу.

Існуючі гелікорти розміщуються: в історичному центрі міста; в діловому громадському центрі міста; в житловій зоні висотної забудови; у виробничо-транспортній зоні; в зоні морського/річкового «фасаду» міста.

Але, при цьому , маршрути над містом повинні враховувати звуковий вплив (шумове забруднення) вертольота, і пролягати далеко від важливих урядових, громадських, чутливих до забруднення будівель, а також місць, що представляють історичну значимість. З метою зниження шумового

забруднення вхід і пункти відправлення з основних коридорів розташовуються уздовж кільцевої дороги, над парками,руслами річок і дорогами, при цьому мінімальна висота польоту над містом має бути 300 м.

Висновки:

1. При вирішенні схем генеральних планів міст, траси вертольотів розташовуються вздовж водних артерій, тому гелікорти будують біля води.
2. Гелікорти розміщуються безпосередній близькості від міського транспорту: станцій метрополітену, автостоянок, приміських залізничних вокзалів, річних вокзалів, пунктів прокату автомобілів. Таким чином враховується взаємозв'язок з усіма видами наземного та водного транспорту.
3. В містах гелікорти розміщуються залежно від їх функціонального призначення. медичні – то біля лікарень або на їх дахах, протипожежні - біля ділянок пожежних частин, санітарно-епідеміологічні - в рекреаційних та зелених зонах, навчально-тренувальні центри - в спортивних зонах міста, туристичні - на будівлях готелів.
4. Аналіз ситуаційних планів існуючих гелікортів дозволив виявити декілька прийомів їх розміщення: в історичному центрі міста; в діловому громадському центрі міста; в житловій зоні висотної забудови; у виробничо-транспортній зоні; в зоні морського/річкового «фасаду» міста.
5. Вертольотні маршрути над містом повинні враховувати звуковий вплив (шумове забруднення) вертольота, і пролягати далеко від важливих урядових, громадських, чутливих до забруднення будівель, а також місць, що представляють історичну значимість.

Література.

1Інструкція із проектування вертолітних станцій, вертодромів і посадкових площадок для вертольотів цивільної авіації.-М.: Аеропроект,1977-68 с.

2.*General Books* LLC. Heliports in New York: Metlife Building, East 34th Street Heliport, West 30th Street Heliport, Downtown Manhattan Heliport, Southampton Heliport. General Books LLC, 2010. – 28 p.

3.*Гавко В. Г.* Обоснование оптимальных планировочных решений вертодромов и посадочных площадок. / В. Г Гавко. Труды Гос-НИИ ГА. Сооружения и оборудование аэропортов. Вып. 237, 1984. – С. 3-10.

4.*Приложение 6* к Конвенции о международной авиации. Эксплуатация воздушных суден. Часть III. Международные полеты. Вертолеты. // Рекомендации международной организации гражданской авиации. (ИКАО), 2010. – 229 с.

5.[Електронний ресурс] //Інтернет-режим доступу: http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Transport/Heliports
6.[Електронний ресурс] //Інтернет-режим доступу: http://www.bizavnews.ru/231/10469
7.Адамович В.В. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений. Издание 2 –М., 1985 -544 с.
8.[Електронний ресурс] //Інтернет-режим доступу: http://www.moscopterline.ru/news/detail.php?ID=1676

Аннотация. В статье проведено исследование градостроительных особенностей расположения вертодромов и геликортов.

Ключевые слова. Генеральный план города, вертолёт, вертодром, геликорт.

Annotation. This article describes the requirements for heliports in the city

Keywords. The general plan of the city, helicopter, heliport, helikourt.

УДК 711.433

к. арх., проф. **Посацький Б.С.,**
Грицак М. М.,
кафедра Містобудування
Національний університет «Львівська політехніка»

ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРИ ЯК МІСТОУТВОРЮЮЧИЙ ЧИННИК У РОЗВИТКУ ВЕЛИКОГО МІСТА (зарубіжний досвід)

Розглянуто об'єкти культури у зарубіжних великих містах, побудовані у 2006- 2014 рр., з точки зору їх містоутворюючого значення, запропоновано їх класифікацію за рядом ознак. Подано основні терміни та поняття. Досліджено функціональне наповнення об'єктів культури (нових бібліотек і музеїв) та їхнє розташування в структурі міста.

Ключові слова: велике місто, об'єкт культури, бібліотека, музей.

Культурна функція в сучасному постіндустріальному суспільстві, де провідну роль відіграють освіта і наука, може мати значний вплив на розвиток міста чи його окремих територій, набуваючи таким чином містоутворюючого значення. Сьогодні у зарубіжних країнах реалізовано, запроектовано та перебуває на стадії будівництва чимало установ та закладів культури. Окрім окремих будівель культурного призначення, набувають розповсюдження великі комплекси з розвинутою інфраструктурою, завдяки яким культурна діяльність стає важливою і навіть домінуючою у функціональному наповненні міського простору. Для дослідження ролі об'єкту культури у розвитку міст виникає потреба класифікувати ці об'єкти за рядом ознак, що є важливими з містобудівної точки зору:

- розташування на території міста: а) в центрі, б) в серединній зоні, в) на периферії;
- пов'язання з вузлами планувальної структури міста (функціональними, транспортними);
- пов'язання із ландшафтом міста;
- функціональне наповнення;
- розрахункова кількість відвідувачів.

Це дасть можливість оцінити вплив культурних комплексів на містобудівну ситуацію і визначити їх роль у життєдіяльності міста. В даній статті пропонується огляд об'єктів, які було відносно недавно зведено, або таких, що перебувають у стані будівництва, у великих містах, для кращого ознайомлення з сучасними світовими тенденціями.

Для подальшого дослідження виникає потреба дати визначення самого поняття – «об'єкт культури». Сьогодні проблема полягає у тому, що в більшості довідкових джерел визначення «об'єкту культури» відсутнє, натомість ми маємо такі поняття, як: «заклад культури», «установа культури», «об'єкт культурного призначення».

Із Закону України Про культуру (у редакції від 01.01.2015 р.) об'єкти культурного призначення трактуються як: «…цілісні майнові комплекси клубних закладів (клубів, будинків культури, палаців культури тощо), парків культури та відпочинку, бібліотек, музеїв, архівів історико-культурних заповідників, театрально-видовищних закладів (театрів, філармоній, концертних організацій, музичних колективів, ансамблів тощо), кінотеатрів, інших закладів культури; пам'ятки культурної спадщини, предмети колекцій, зібрання, фонди, будівлі, споруди культурного призначення та інші культурні цінності»[4].

На підставі наведеного можна вважати поняття «об'єкт культури» узагальнюючим, яким описується багатоманіття об'єктів культурного призначення.

Таблиця 1.

Поділ об'єктів культури на групи за функцією і формою

Об'єкти культурного призначення			
Комплекси будівель	**Відкриті паркові території**	**Окрема споруда**	
• музейні комплекси • театрально-видовищні комплекси • пам'ятки культурної спадщини	• парки культури та відпочинку • історико-культурні заповідники • скансени	• бібліотеки • музеї • архіви • театри • філармонії • клуби	• кінотеатри • виставкові зали • фонди • концертні зали • палаци культури

Одним із історично найдавніших об'єктів культури є бібліотека. Бібліотека або книгозбірня — культурно-освітній заклад, що здійснює збирання друкованих і рукописних матеріалів, проводить їх опрацювання і відображення у каталогах, організовує відповідне їх зберігання, збереження і обслуговування ними читачів. Бібліотеки активно розширюють діяльність з появою нових цифрових технологій, надаючи широкий спектр інформаційних послуг з допомогою безпровідної мережі інтернету, цифрових каталогів та вибраних публікацій.

В сучасному розумінні бібліотека перетворюється у мультимедійний комплекс, який включає в себе різноманітні простори для задоволення широкого спектру потреб спільноти. Наприклад - зал для громадських зібрань, конференц-зали, дитячі зали, а також невеликі кімнати для групових занять та навчання.

Розглянувши розміщення бібліотек на території міста у зарубіжних містах, що збудовані на початку XXI ст., можна відмітити певні тенденції.

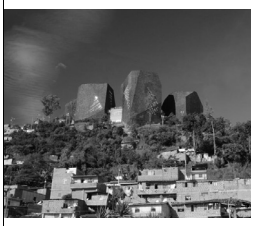
[4] Закон України Про культуру (Редакція від 01.01.2015)

Для нових бібліотек вибираються ділянки, що мають центральне місце в структурі кварталу, району, дільниці.

Порівняльні характеристики вибраних бібліотек з точки зору їх розташування у місті наведені у таблиці 2.

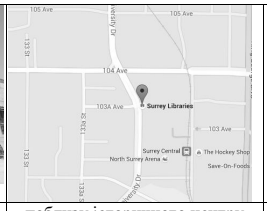
Таблиця 2.

Класифікація бібліотек за розташуванням на території міста та композиційним чинником

№ п/п	Назва та загальний вигляд об'єкту культури	Розташування на території міста	Характеристика об'єкту
1.	Міська бібліотека у місті Штутгарт, ФРН (Stadtbibliothek Stuttgart) 	поблизу історичного центру міста та залізничного вокзалу 	Здано в експлуатацію: 24.10.2011 Основна функція: бібліотечна Будівля бібліотеки має 9 наземних поверхів та 2 підземні, розрахована на 150 працівників, будівельний об'єм становить - 98 249 $м^3$; площа озеленення складає 1300 $м^2$. Втілено ідею створення міської бібліотеки як нового інтелектуального і культурного центру.
2.	Бібліотека в місті Медельїн, Колумбія 	на периферії міста, в криміногенному районі 	Здано в експлуатацію: 03.2007 Основна функція: бібліотечна Даний проект є частиною урядової програми, метою якої є економічний, соціальний та культурний розвиток населення. Для комплексу було вибрано місце на пагорбі, видиме майже з будь-якої точки міста. Три будівлі комплексу, здалеку нагадують необроблені валуни і здаються продовженням природного ландшафту.
3.	Громадська бібліотека округу Колумбія, Вашингтон DC, США 	на периферії урбанізованої частини міста, в структурі освітніх закладів 	Здано в експлуатацію: 2011 Основна функція: бібліотечна Площа: 1 995 $м^2$ Бібліотека має простір для забезпечення дитячого дозвілля (до 12 років), а також включає в себе різноманітні простори для задоволення широкого спектру потреб громади: великий зал для громадських зібрань (приблизно на 100 чоловік), два невеликих конференц-зали, дитячий зал, кімнати для групових занять та навчання.

Таблиця 2. (продовження)

4.	Центральна бібліотека міста Суррей, Канада (Surrey City Centre Library)	на периферії міста, в структурі нового ділового центру	Здано в експлуатацію: 2011 Основна функція: бібліотечна Площа: 7 618 $м^2$ Спорудження будівлі бібліотеки є

			результатом інвестицій міста в територію, що продовжує свою трансформацію із передмістя у новий діловий центр Суррей, а культурна функція стає його невід'ємною складовою.
5.	Бібліотека та навчальний центр Віденського економічного університету, Австрія (Library and Learning Centre University of Economics Vienna) 	поблизу історичного центру міста в структурі кампусу університету 	Здано в експлуатацію: 2013 Основна функція: бібліотечна Площа: 28 000 м^2 Бібліотека є композиційною домінантою комплексу будівель кампусу університету, який розташований поблизу парку розваг «Пратер». Допоміжні приміщення: кафе, аудиторії, навчальні класи, офіси, просторий хол для проведення різноманітних заходів.

До традиційних об’єктів культури у сучасному місті відносяться музеї та музейні комплекси.

Музей - науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини; [5]

Основними напрямами діяльності музеїв є науково-дослідна, культурно-освітня діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, виставкова, пам'яткоохоронна робота, а також діяльність, пов'язана з науковою атрибуцією, експертизою, класифікацією, державною реєстрацією та усіма видами оцінки предметів…[6].

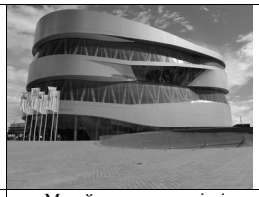
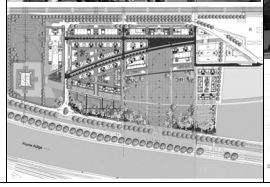
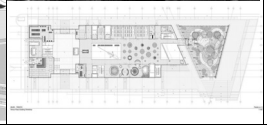
Свідченням зростаючої ролі музеїв у розвитку сучасних міст є інтенсивне будівництво таких об’єктів впродовж останнього десятиріччя. Порівняльні характеристики вибраних музеїв наведені у таблиці 3.

Таблиця 3.

Класифікація музеїв за розташуванням на території міста та композиційним чинником

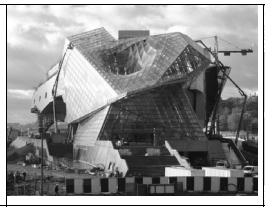
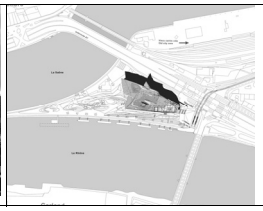
№ п/п	Назва та загальний вигляд об’єкту культури	Розташування на території міста	Характеристика об’єкту
1.	Музей Mercedes Benz, Штутгарт, ФРН	на периферії, поблизу транспортної магістралі	Здано в експлуатацію: 19 травня 2006 Основна функція: музейна Площа будівлі - 35 000 м^2. Включає в себе також ресторан, торгові приміщення, офіси та аудиторії. Композиція об’єму будівлі базується на формі трилисника конюшини. При 16,500 м^2 експозиційних приміщень площа забудови займає лише 4,800 м^2.

[5] Стаття 1, Закону України Про музеї та музейну справу (редакція 05.11.2009)
[6] Стаття 2, Закону України Про музеї та музейну справу (редакція 05.11.2009)

			
2.	Музей мистецтв в місті Кальмар, Швеція 	в міському парку в безпосередній близькості до історичного центру за замку 	Здано в експлуатацію: 2008 Основна функція: музейна Територія будівництва: 1,594 м^2 + існуюча споруда в стилі модерн. Будівля музею розташована у міському парку. Композиція будівлі являє собою чорний 4-ох поверховий куб, з якого відкриваються три панорамних види: на замок Кальмар, на річку і на міський центр.
3.	Музей MAXXI в Римі, Італія 	на периферії міста, в структурі постпромислової території 	Здано в експлуатацію: 2009 Основна функція: музейна Площа: 27 000 м^2 Музей MAXXI в Римі – перший національний музей сучасного мистецтва в Італії. Об'єм будівлі характерний ознаками де-конструктивізму і домінує в архітектурному середовищі постпромислового кварталу.
4.	Музей науки в Тренто, Італія 	новий район на постпромисловій території 	Здано в експлуатацію: липень 2013 Основна функція: музейна Новий музей науки розташований у північній частині нового району, що займає колишню територію фабрики "Мішелін". Будівля домінує на осі головного пішохідного маршруту, який з'єднує різні функціональні зони дільниці. Поблизу розташовано новий парк "Palazzo delle Albere".

Таблиця 3. (продовження)

5.	Музей «Musée des Confluences», Ліон, Франція	на периферії міста, з обох боків омивається річкою, поблизу транспортної магістралі, що веде до центру	Здано в експлуатацію: 2014 Основна функція: музейна Площа: 46 476 м^2 Інновації технології, біології та етики стануть тематикою майбутньої експозиції. Музей задуманий як міський форум, що височіє в напрямку міста. Форма споруди, що виділяється

			на фоні сформованого ландшафту породжує цікавість публіки.

На підставі розгляду характеристик нових музейних будівель можна відзначити наступні тенденції:

- Розміщення музею в структурі міста не має однозначних закономірностей, оскільки вони можуть розташовуватись як в центральній частині так і на периферії міста. Маємо приклади коли музей включено в структуру історично сформованої забудови, або розташовано на території колишньої промислової зони на околиці міста.
- Музеї стають поліфункціональними об'єктами. Окрім зберігання та експонування об'єктів культурної спадщини, вони пропонують відвідувачам широкий спектр додаткових функцій: торгівля, офіси, аудиторії для проведення різноманітних заходів, навчання тощо.
- Об'ємна композиція будівлі має зацікавлювати відвідувачів, підкреслювати індивідуальність споруди. Наприклад, музей MAXXI в Римі - перший національний музей сучасного мистецтва в Італії, запроектований архітектурним бюро Захи Хадід.

Потреба забезпечувати дозвілля та культурний розвиток для населення була і є актуальною, тому об'єкти культури активно розвиваються та відіграють значну роль у життєдіяльності сучасного міста. Існує практика поєднання різноманітних функцій в одному містобудівному комплексі або споруді, що сприяє щоденному або цілодобовому використанню цих об'єктів для різних потреб. Прикладом цілодобового використання простору об'єктів культури – є Музейний квартал у Відні, вдень в музеях та на території відбуваються експозиції та різноманітні заходи, а увечері – це місце відпочинку студентів та молоді.

На підставі розглянутих нових будівель об'єктів культури, а саме – бібліотек та музеїв, можна зробити наступні висновки:

- При проектуванні об'єктів культури розглядається розширений набір функцій, щоб забезпечити широкий спектр потреб громади.
- Об'єкти культури проектуються як нові інтелектуальні і культурні центри міста, району або кварталу.
- Нові об'єкти культури отримують домінуюче розташування у просторі міста. Бібліотеки та музеї формуються як домінанти площі, вулиці, кварталу.

Література

1. Закон України Про культуру (Редакція від 01.01.2015).
2. Інтернет видання «Independent» - http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/art/news/85-million-people-visited-the-louvre-in-2009-1865188.html
3. Стаття 1, Закону України Про музеї та музейну справу (редакція 05.11.2009).
4. Стаття 2, Закону України Про музеї та музейну справу (редакція 05.11.2009).
5. http://www.librarybuildings.info/germany/stuttgarts-municipal-library
6. http://www.archdaily.com/193568/stuttgart-city-library-yi-architects/
7. http://inspired.com.ua/interior/10-futuristic-libraries/
8. http://housevariety.blogspot.com/2011/10/parque-biblioteca-espana-public-library.html#.VVclf0aAmDl
9. http://www.archdaily.com/403937/district-of-columbia-public-library-the-freelon-group-architects/
10. http://www.fastepp.com/index.php/en/projects/public/surrey-city-centre-library

Аннотация. *В статье рассмотрено объекты культуры в зарубежных крупных городах, построены в 2006-2014 гг., с точки зрения их градообразующего значения, предложена их классификация по ряду признаков. Представлены основные термины и понятия. Исследовано функциональное наполнение объектов культуры (новых библиотек и музеев) и их расположение в структуре города.*

Summarym*In the article considered cultural objects in the greater foreign cities, which are built in 2006- 2014 years, in terms of their city-forming values, their classification on different characteristics. Presented basic terms and concepts. Investigated the functional content of cultural objects (new libraries and museums) and their location in the structure of the city.*

УДК 712:624.15

Поломаний С.В.
аспірант кафедри ландшафтної архітектури, КНУБА

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД ЗІ СФОРМОВАНИМ ЛАНДШАФТОМ ТА ГЕОЛОГІЧНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Анотація. *У даній статті досліджено проблеми взаємодії будівель і споруд з ландшафтами та геологічним середовищем з урахуванням мінімального втручання будівельного процесу в сформоване природне середовище. Актуальність дослідження зумовлена недостатньою увагою до важливості збереження цілісності ландшафтів при зведенні будівель і споруд, а також відсутністю нормативно-методичної бази для інноваційних технологій будівництва.*

Ключові слова: *будівлі і споруди, ландшафт, геологічне середовище, проблеми мінімізації порушень природного довкілля*

Актуальність. Збільшення темпів урбанізації, зменшення площі зелених насаджень та природних ландшафтів у структурі міста, ущільнення забудови та об'єктів інфраструктури, руйнування ландшафтів, їх природної структури при зведенні будівель і споруд ставить нові завдання щодо взаємодії урбанізованого середовища з геологічними умовами та природними елементами ландшафтів. При дефіциті територій, вкритих зеленими насадженнями, одним з рішень, які дозволять зберегти ландшафт на ділянках забудови, є створення будівель з таких конструкцій, які зберігають природну цілісність ландшафту, сприяють росту рослинності та перебігу природних процесів в межах контуру будівлі.

Сфера проектування будівель та споруд зосереджена переважно на зовнішніх, видимих аспектах та проблемах: естетичному вигляді, функціональності, економічному зиску. Не набагато краща ситуація і у сфері ландшафтної архітектури: увага акцентується на естетичній привабливості, функціональності, комфортному середовищі об'єкта. Хоч значна увага надається відповідності будівель екологічним вимогами, проте, як правило, це обмежується вибором матеріалів та енергоефективністю. У той же час, підземним, невидимим частинам будівель та геологічному простору, що їх оточує, приділяється мінімальна увага і, відповідно, вкладається недостатньо коштів на належне проектування та експлуатацію.

Геологічне середовище та ґрунти є основою для конструкцій фундаментів будівель і споруд, а отже є визначальними для стабільності та довговічності їх експлуатації. У ґрунтах проживає мікрофлора і фауна, яка є базою для оптимального розвитку рослинного покриву та тварин, які, у свою

чергу, визначають комфорт, якість та безпеку середовища проживання людини [1].

Екологічна та структурна стійкість, а також стан ґрунтів є визначальними факторами довговічності будівель і споруд. Стан ґрунтів, у свою чергу, визначає якість зелених насаджень та, зокрема, розмір і показники здоров'я дерев (які, у свою чергу визначають якість та екологічний стан середовища). Підтримання росту і здоров'я дерев та інших рослин в умовах щільної міської інфраструктури стає проблематичним через збільшення навантаження на ґрунт, його переущільненість, забрудненість, наявність великої частки будівельного сміття, надмірну щільність інженерних мереж та споруд у підземному просторі, а також недосконаліть будівельних технологій [1].

Беручи до уваги загальносвітову продовольчу проблему, а також екологічні проблеми через вирощування сільськогосподарських культур, перспективними ділянками для зростання деяких культур, таких як овочі і фрукти, можуть стати і окремі території в межах міста, однак порушення ґрунтів та їх низька родючість, а також той факт, що значна площа ґрунтів розташована під будівлями і спорудами, які блокують природні процеси та проникання атмосферних опадів, є факторами, які перешкоджають освоєнню ділянок міст для вирощування рослин.

Наведені фактори вимагають розроблення наукових принципів і методів взаємодії об'єктів будівництва з ландшафтами та підземним простором, які формують середовище для життєдіяльності людини та будівельного процесу.

Таким чином, основними проблемами, які викликані негативним впливом будівель і споруд на ділянки ландшафтів та геологічне середовище, є:

1. Сучасні будівлі характеризуються значною вагою їх конструкцій, що вимагає створення значних за об'ємом фундаментів та основ і проведення земляних робіт, які призводять до порушення та деградації геологічного середовища і ландшафтів. Окрім того, значна вага будівель є причиною ущільнення ґрунтів, що веде до зменшення в них обсягу кисню. Це ускладнює умови для існування потрібної мікрофлори ґрунтів, росту та живлення коренів рослин, що призводить до значного скорочення біорізноманіття та екологічної стійкості ґрунтів.

2. Конструкції будівель і споруд, як правило, являють собою суцільні структури, що перекривають велику площу, блокують природні процеси, знижують екологічну стійкість ґрунтів та ландшафтів, значно знижують біорізноманіття на території забудови. У процесі капітального будівництва на ділянці забудови, як правило, відбувається повне знищення природного

середовища. В ході значних за об’ємом земляних робіт влаштовуються глибокі котловани, траншеї, порушується природна пошарова структура, цілісність ґрунту та геологічного середовища, а також підземна екосистема (рис. 3, 4). Щільна забудова територій будівлями та спорудами блокує міграцію тварин, мікроорганізмів, перенесення вологи, інфільтрацію, випаровування, а також прогрівання ґрунту сонячним світлом. Таке агресивне втручання у природне геологічне середовище призводить до його екологічної деградації.

3. При одночасній забудові великих територій часто знищується весь існуючий рослинний покрив (особливо на несприятливих для будівництва ділянках – заплавах, низинних заболочених ділянках тощо), проводяться масштабні земляні роботи з вирівнюванням, підсипанням, гідронамивом та інженерною підготовкою території. Ступінь та масштаби перетворення території добре видно на прикладі будівництва нових міст, таких як Кангбаші (Китай), Нова-Сідад-де-Кіламба в Луанді (Ангола) (рис. 1, 2), а також житлового масиву Вигурівщина-Троєщина у Києві, який збудований на заплавних луках.

4. Об’ємні структури будівель та споруд часто не відповідають ландшафтній структурі сформованого природного середовища, а їх підземні конструкції не співмасштабні пошаровій, природно сформованій структурі гідрогеологічного середовища, об'єктам його екосистеми, а також гранульній структурі ґрунту. Існує багато прикладів, коли будівлі і споруди викликають фрагментацію ландшафтів та геологічного середовища, руйнування цілісності їх природної структури, зниження екологічної стійкості та біологічної продуктивності ландшафтів, а також впливають на блокування біотичних зв’язків (біотичного транзиту) між окремими ділянками, елементами та об’єктами ландшафтів, на знищення екологічного каркасу та екологічних коридорів.

5. Існуючі методи та технології проектування і будівництва стали також причиною деградації гідрологічної мережі, зникнення малих річок в структурі урбанізованих територій, що негативно відбивається на кількості та стані питної води; проблема підсилюється тим, що вона є не загальнонаціональною, а загальносвітовою.

6. Що стосується конструкцій та технологій влаштування підземних споруд, то внаслідок їх значної щільності, об’єму та заглиблення, на територіях забудови виникають негативні інженерно-геологічні процеси: просідання, суфозія, зсуви, підвищення рівня ґрунтових вод, підтоплення територій тощо. Окрім того, створюється баражний ефект, який є одним із чинників підтоплення території, що, у свою чергу, викликає передчасне

руйнування конструкцій будівель та споруд. Накриваючи значні за площею ділянки землі, конструкції будівель і споруд блокують процеси аерації ґрунту.

Ці та інші проблеми вимагають проведення наукових досліджень та розроблення спеціальних рекомендацій щодо удосконалення проектування і будівництва, які б мінімізували руйнівний вплив на природне середовище. З метою збереження природної цілісності геологічного середовища та ландшафтів, потрібне визначення особливих принципів влаштування урбанізованого середовища, при яких вплив на сформовані ландшафти був би мінімальним.

Рис. 1. Забудова нового міста Кангбаші в Китаї. Приклад суцільного перетворення ландшафту зі знищенням природних об'єктів

Рис. 2. Нове місто Нова-Сідад-де-Кіламба

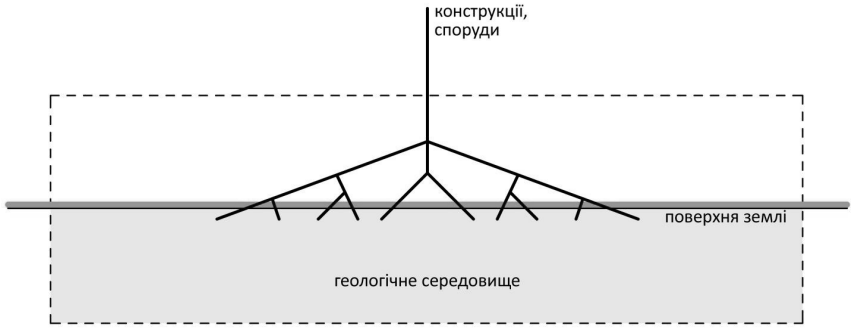
Рис. 3. Будівельний майданчик. Приклад суцільного перетворення ландшафту зі знищенням природних об'єктів

Рис. 4. Виїмка та зрізання значних об'ємів ґрунту і геологічних порід під час будівництва

Область дослідження. Автором досліджуються підземні конструкції будівель, які взаємодіють з геологічним середовищем та ландшафтами, а

також надземні приповерхневі частини цих конструкцій (у випадку будинків – у межах першого та другого поверхів (рівнів) (рис. 5).

. *Рис. 5.* Область дослідження. Штрихова лінія показує просторову межу дослідження.

Мета дослідження:

- визначити орієнтовні оптимальні параметри конструкцій, які взаємодіють з геологічним середовищем ландшафтів;
- встановити паттерни[7] взаємодії споруд зі сформованим ландшафтом, зокрема, на основі паттернів, які зустрічаються у природі та

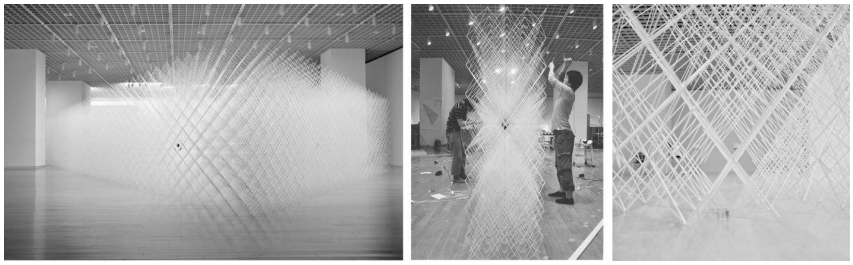

Рис. 6. Інсталяція Cornfield, архітектор Рюдзі Накамура (Ryuji Nakamura)

інших сферах науки та інженерії; виявити нові форми[8] та алгоритми взаємодії будівель та геологічного середовища, а також формотворчі закономірності.

[7]паттерн – закономірна регулярність, що зустрічається в природі та дизайні, а також шаблон, зразок, що повторюється.

[8]тут «форми взаємодії» в значенні – види взаємодії, а також фізичний прояв такої взаємодії у вигляді конкретних формотворчих принципів, математичних виразів такої взаємодії (за аналогією з математичними фракталами, які виражають алгоритми формотворчих процесів у природних елементах та об'єктах).

- запропонувати експериментальні конструкції, які чинять мінімальний вплив на сформоване геологічне середовище та ландшафти і не спричиняють їх фрагментацію;
- розглянути можливість та варіанти застосування цих експериментальних конструкцій в урбанізованому міському середовищі, будівлях та спорудах, комплексній забудові територій;
- сформулювати принципи, методи, а також вимоги до технологій будівництва об'єктів з мінімальним впливом на сформовані ландшафти.

Зарубіжний досвід створення будівель та споруд з застосуванням природозберігаючих конструкцій

Для дослідження конструкцій та їх взаємодії з середовищем, архітектори та скульптори часто використовують інсталяції як експериментальні моделі, на яких можна перевірити деякі власні припущення. Зокрема, надлегкі конструкції архітектурних інсталяцій та скульптур показують те, яку структуру у майбутньому можуть мати конструкції будівель та споруд. Так, зокрема, інсталяція Cornfield архітектора Рюдзі Накамура (Ryuji Nakamura) (рис. 6) показує легкість конструкцій, які, при їх розміщенні в природному середовищі і закріпленні в ґрунті, мали б мінімальний вплив на сформований ландшафт. Конструкції являють собою ромбовидну просторову структуру з великої кількості сегментів [2]. Кожен окремий сегмент розподіляє навантаження на ті, що розміщені нижче. Якщо розмістити таку конструкцію на поверхні землі, то утвориться велика кількість рівномірно розподілених у плані точок взаємодії з поверхнею землі, які приймають навантаження від вище розташованих сегментів. Одним з варіантів того, як можна зв'язати конструкцію з геологічним середовищем, є встановлення мікропалей в кожній з цих точок. Мікропалі, у свою чергу, максимально рівномірно передадуть навантаження геологічному простору, створюючи жорсткий зв'язок, але при цьому «м'яку» взаємодію. Велика кількість мікропаль не тільки мінімізує деструктивний вплив, а і виконуватиме функцію армування ґрунту, протидіючи ерозії та сприяючи його зміцненню.

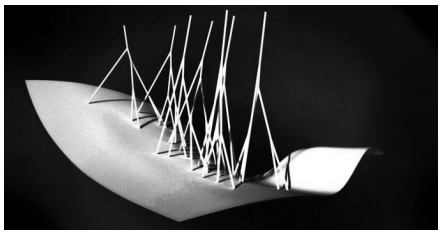

Рис. 7. Макет конструкцій паль. Джерело: causalocuta.blogspot.com

Рис. 8. Корені мангрових чагарників

Деякі з форм взаємодії надземних конструкцій з ґрунтом та геологічним середовищем можуть бути аналогічні моделі, що наведена нижче (рис. 7). Такі конструкції можуть нагадувати корені мангрових чагарників (рис. 8)

Нижче показані приклади споруд, які зведені з дотриманням принципу повного збереження сформованого природного середовища. Це добре видно на прикладі піднятої над землею алеї у парковій зоні Талліна (рис. 9), де об'ємно-планувальне рішення, а також зв'язок конструкцій з середовищем повністю підпорядковуються його структурі, а також формі, розміру та розташуванню природних об'єктів, таких як дерев [3]. Об'єкти проектного бюро Baumraum вбудовані у структуру сформованого природного середовища і мають спеціальні тонкі високі опори (рис. 10,11), [4].

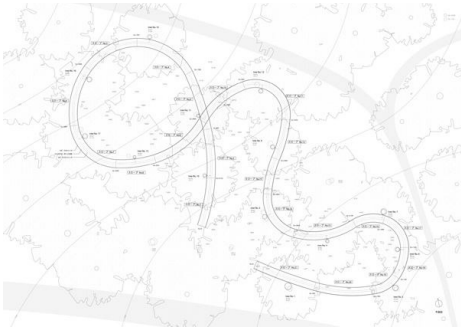

Рис. 9. 95-метрова алея, піднята над землею у м. Талліні. План, фото загального вигляду. Тецуо Кондо Аркітектс

Рис. 10. Концепція будинку на тонких опорах, проектне бюро Baumraum

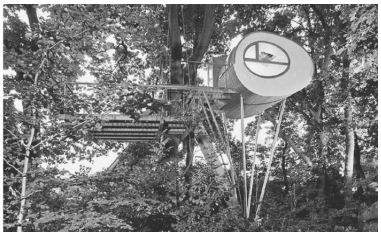

Рис. 11. Будинок на дереві, проектне бюро Baumraum

Наведені вище приклади взаємодії конструкцій з ландшафтом свідчать про те, що необхідно застосовувати інноваційні технології у будівництві, зберігаючи природне середовище на будівельному майданчику та мінімізуючи об'єм тих будівельних робіт, які чинять деструктивний вплив на сформовану структуру природного середовища.

Література

1. Solano L. Reconsidering the Underworld of Urban Soils [Electronic resource] / Scenario 03: Rethinking Infrastructure // Scenario Journal, 2013. – Mode of access: http://scenariojournal.com/article/reconsidering-the-underworld-of-urban-soils/.

2. Ryuji Nakamura: Cornfield [Electronic Resource] / Designboom, 2010. – Mode of access: http://www.designboom.com/design/ryuji-nakamura-cornfield/.

3. Hill D. Journal: Tetsuo Kondo's suspended ramp, Tallinn [Electronic Resource] / City of Sound, 2012. – Mode of access: http://www.cityofsound.com/blog/2012/01/tetsuo-kondo-suspended-ramp-tallinn.html.

4. Baumraum: official webpage [Electronic Resource]. – Mode of access: www.baumraum.de.

Abstract. In this article the problem of interaction of buildings with landscapes and geological environment subject to disturbance minimization into formed environment during construction process is considered. Relevance of the study owes to poor attention to the importance of conserving the landscape integrity during the construction of buildings and structures and the lack of regulatory and methodological framework for innovative construction technologies.

Key words: *buildings and structures, landscape, geological environment, environment disturbance minimization*

Аннотация. *В данной статье исследованы проблемы взаимодействия зданий и сооружений с ландшафтами и геологической средой с учетом минимального вмешательства строительного процесса в сформированную среду. Актуальность исследования обусловлена недостаточным вниманием к важности сохранения целостности ландшафтов при возведении зданий и сооружений, а также отсутствием нормативно-методической базы для инновационных технологий строительства.*

Ключевые слова: *здания и сооружения, ландшафт, геологическая среда, проблемы минимизации нарушений природной среды*

УДК 725.2

аспірант **Кіщенко А.О.**
кафедри основ архітектури і архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ТОРГОВЕЛЬНО – РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ЗА РІЗНИМИ ОЗНАКАМИ

Анотація: В статті наведено класифікацію сучасних багатофункціональних торговельно–розважальних комплексів за величиною, планувальною організацією, за домінуючою функцією, композиційним, містобудівним, конструктивним та об'ємно-просторовим рішеннями.

Ключові слова: торговельно-розважальний комплекс, класифікація, інтегральний, якірний орендар, магніт, концепція.

Торговельний комплекс - це група планувально об'єднаних торгових підприємств, запроектованих і зведених на спеціально відведеній ділянці, що перебуває у власності, керованих як єдине ціле, забезпечених обслуговуванням та паркувальними місцями на прилеглій території у відповідності до типу торговельного центру.

Незважаючи на різноманіття типів ТРК, треба відмітити, що в основу їх планувальних рішень покладено одну й ту-ж принципову схему. Ядром будь-якого ТРК є елемент "магніт", який "притягує" в комплекс відвідувачів. Частіше його ще називають «якірний орендар».[1] Він займає більшу, ніж всі інші елементи площу в комплексі. Таким елементом може бути великий магазин, діловий центр або виставковий зал. Навколо "магніту" розташовуються більш дрібні другорядні елементи, відвідуваність яких забезпечується за рахунок саме цього елементу. "Магніт" та належні до нього допоміжні елементи зв'язані комунікаційними шляхами з двома блоками приміщень - технічних та приміщень для відвідувачів(рис. 2).

Блок приміщень для відвідувачів може включати до себе кафе або ресторани, торговельні приміщення, різні дозвільно-розважальні та спортивно-оздоровчі приміщення. Кафе та ресторани в ТРК, зазвичай, займають приблизно 10% орендованої площі.

Технічний блок включає в себе приміщення адміністрації, сервісних і технічних служб, складські та виробничі приміщення. Всі ці групи приміщень необхідні для нормального функціонування комплексу. Також ТРК може включати до себе додаткові блоки, такі як житловий або готельний.[2]

Систематизація сучасних типів торговельно – розважальних комплексів є важливою для визначення принципів їх архітектурно – планувальної організації.

Перш ніж перейти до класифікації торговельних центрів необхідно з'ясувати поняття "якір" і "якірний орендар".

Якір(Anchor) - великий, зазвичай, мережевий оператор роздрібної торгівлі з відомим брендом, що займає площу торговельного центру на правах орендаря або є її власником і приваблює в торговельний центр основні потоки покупців.

В якості ”якоря” можуть виступати і підприємства іншого профілю або їх сукупність (підприємства громадського харчування - фуд-корт, підприємства послуг – кінотеатри та ін.). Також функцію ”якоря” можуть виконувати імідж- місця, некомерційні об'єкти - пам'ятки архітектури та ін.

Розглянемо ТРК за основними класифікаційними ознаками (рис 1):

За величиною та складом підприємств і закладів, що входять до ТРК, можна диференціювати наступним чином:

•**Малі** ТРК – обслуговують мікрорайони на 6-30 тис. жителів і поєднують кілька невеликих підприємств та установ;

•**Середні** ТРК – обслуговують житлові райони на 30-100 тис. жителів, мають в складі достатню кількість підприємств і в тому числі тих, що організують супутнє обслуговування населення;

•**Великі** ТРК – міського значення, що обслуговують житлові масиви більш ніж на 100 тис. жителів тао б'єднують багатокомпонентні об'єкти з різноманітними формами торгівлі, харчування, дозвілля, спілкування, розваг та інформації;

•**Крупні** ТРК – розміщуються в громадських центрах великих міст або на заміських територіях, розраховані на пропускну здатність більше ніж 25 000 тис. осіб на день, мають площу більше ніж 200 тис. м². Крупні ТРК найчастіше вибирають ”якорем” розважальний комплекс або аквапарк.[3]

За планувальною організацією ТРК можна диференціювати так:

•**Однорівневі** - ТРК з підприємствами та установами, що об'єднані на одному рівні. Їх простір може бути горизонтальним або складної конфігурації, наприклад, терасоподібним(рис. 2);

•**Дворівневі** – найбільш поширені ТРК в Україні. Вони мають чітке функціональне зонування. На першому рівні, зазвичай, розміщуються підприємства торгівлі та побутових послуг, а на другому – підприємства харчування та установи дозвілля і розваг. Це є дуже зручним, оскільки відвідувач спочатку може отримати весь комплекс необхідних торговельно-побутових послуг, а потім, на другому рівні,має можливість отримати додатковы послуги розважального характеру;

•**Трьохрівневі** – також один з найбільш популярних форматів ТРК в Україні. Перший рівень, як правило, займає вже крупний «якорний арендар», на другому розміщуються підприємства торгівлі та харчування, третій надається установам дозвілля і розваг;

•**Багаторівневі** - включають три і більше горизонтальних рівнів в структурі ТРК, що дає можливість розміщуватись декільком ”якорним арендарям” на їх площах. Але такі ТРК мають не чітке функціональне зонування, тому що на кожному рівні спостерігається змішане розташування торгівельних, харчових та розважальних зон.

За композиційним рішенням і формі ТРК можна диференціювати на:

•**Блок - контейнерні** - характеризуються компактною формою плану, (фронтальна, кутова, блочна, центрична). Фронтальне розташування ТРК обмежує доступ до однієї або двох паралельних його сторін. Кутове розміщення комплексу обмежує дві суміжні сторони ТРК, решта сторін орієнтуються зазвичай на транспортні комунікації. Блочне розміщення підприємств і установ обумовлюється забудовою навколо ТРК з трьох сторін. Відкритою, як правило на транспортну комунікацію, залишається четверта сторона. Центричне розміщення підприємств обумовлюється забудовою ТРК по периметру, що створює певну ізоляцію його від навколишнього міського середовища(рис. 2);

•**Коридорно – павільйонні** – характеризуються великою протяжністю однієї з площинних координат(100-800м і більше). Підприємства та установи ТРК розміщуються в них по одну або дві сторони молу, формуючи таким чином: лінійну одностороннюю та лінійну двосторонню коридорні композиції таких ТРК;

•**Вільнопросторові** – являють собою поєднання блок - контейнерних і коридорно - павільйонних ТРК. Різноманіття архітектурних рішень їх просторів можна поділити на три основних види: променеве, перехресне і складене. Променеве рішення об'єднує кілька лінійних коридорних композицій, що перетинаються в одному точковому ТРК. Подібні композиційні схеми, поширені в ТРК, можуть включати простір типу «пішохідної площі», що дає можливість приймати великі потоки відвідувачів;

•**Інтегральні** – це новий тип формування простору, завданням якого є його членування на поверхові функціональні «шари». Така система, шляхом чергування різних функцій, дає можливість відвідувачу мінімізувати психологічне навантаження, що виникає через тривалий "шопінг", а також стимулює його урізноманітнити діяльності на даному просторі. Суттєвою особливістю такого композиційного рішення є формування сома штабного людині внутрішнього простору за рахунок плавно перетікаючих об'ємів, з використанням колірних, геометричних, тектонічних рішень, раціональним плануванням буферних зон, наприклад, озеленених фіто-стін. Інтер'єр реалізується як динамічний простір, який взаємодіє з людиною. Простір є повністю адаптивним до змін за рахунок конструкцій і форм.[5]

По містобудівному рішенню ТРК можна диференціювати на:

•**Районний торговельний комплекс -** районий ТРК пропонує товари повсякденного попиту і послуги для задоволення щоденних потреб жителів району. Якірним орендарем, як правило, є супермаркет, міні-якорями можуть бути аптека, господарський магазин. Супутніми орендарями є магазини одягу, взуття та аксесуарів, парфумерії, спорттоварів та ін. Загальна орендна площа таких ТРК в основному складає 5600 кв.м., на практиці площа може варіюватися від 3000 до 10000 кв.м. Первинна торговельна зона районного комплексу вміщує до себе від 3000 до 40000 відвідувачів, що проживають в 5-10 хвилинах транспортної доступності до неї;

•**Міський торговельний комплекс –** для даної категорії ТРК характерний більш глибокий асортимент і більш широкий діапазон цін, ніж у районному ТРК. Типовий

розмір орендної площі - 14000 кв.м., але вона може коливатися від 9500 до 47000 кв. м. Первинна торговельна зона міського комплексу знаходиться в межах 10-20 хвилин транспортної доступності, а покупці центру налічують від 40 000 до 150 000 осіб;

• Регіональний торговельний комплекс - забезпечує покупців широким вибором товарів - одяг, меблі, товари для дому (глибокий і широкий асортимент), різними видами послуг, а також місцями для відпочинку та розваг. Вони розраховані на 1-2 «якірних орендарів». Площа зазвичай не менше 5000 кв. м. Типовою, для даної категорії, є загальна орендна площа 45000 кв. м, але на практиці вона варіюється від 23000 кв.м- 85000 кв.м. Первинна торговельна зона регіонального комплексу знаходиться в межах 30-40 хвилин транспортної доступності, кількість відвідувачів комплексу - 150 000 осіб і більше;

•Суперрегіональний торговельний комплекс - пропонує широкий вибір товарів,а також послуги відпочинку та розваг. Зазвичай розраховані на 3 і більше «якірних орендарів», до 7000 кв. м на кожного. Такий центр часто має загальну орендну площу 93000 кв.м. На практиці площа варіюється від 50000 і може перевищувати 150 000 кв. м. Первинна торговельна зона для супер регіонального торговельного комплексу може досягати 1,5 годин транспортної доступності, кількість відвідувачів комплексу - 300 000 і більше осіб.

Існує ще декілька видів класифікації ТРК, де вони поділяються на фестивал – центри, торговельно – суспільні центри, торговельні центри моди, аутлет центри, пауєр центри та компактні, розчленовані, протяжні і об`ємні.

Наведені класифікації дають можливість при проектуванні торговельного комплексу визначити склад торговельних приміщень, потребу в «якірних орендарях», розрахувати орієнтовану пропускну спроможність ТРК і, відповідно, визначити склад зон і приміщень торгівлі та дозвілля, основні показники площі та габаритні розміри.

Література:

1. Антошвили М.Е. Оптимизация размещения городских центров культурно-бытового обслуживания: учеб. пособие / М.Е. Антошвили.
2. Лин М.Т. Современный подход к проектированию торговых центров в Великобритании / М.Т. Лин. – М.: ЦНТИ Госгражданстроя,1984.
3. Образ современного торгового центра [Электронный ресурс].– Режим доступа:http://www.tdyakimanka.ru/raznoe/220-mall.html
4. Аттавна, Башар Сулейман Абдалла. Принципи архітектурно-планувальноїорганізації торгово-розважальнихкомплексів (на прикладікраїнБлизького Сходу), дис. канд. архіт; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. - К., 2011.
5. Сорокина И.О. Теоретические основы понятия «интеграция» и принципы ее осуществления [Электронный ресурс] // Сорокина И.О. // Менеджмент в России и за рубежом. – 2008. – № 2

***Аннотация**: В статье приведена классификация современных многофункциональных торгово – развлекательных комплексов по величине,*

планировочной организациии, по доминирующей функции, композиционным, градостроительным, конструктивным и объемно – пространственным решениям.

***Ключевые слова**: торгово - развлекательный комплекс, классификация, интегральный, якорный арендатор, магнит, концепция.*

***Annotations**: The article presents the classification of modern multifunctional shopping–entertainment complex inmagnitude, planning organization, on the dominant features composite, townplanning, structural andvolumetric – spatial solutions.*

***Keywords** :shopping–entertainment complex, classification, integrated, anchortenant, magnet, concept.*

РИС КЛАССИФІКАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ЗА РІЗНИМИ ОЗНАКАМИ

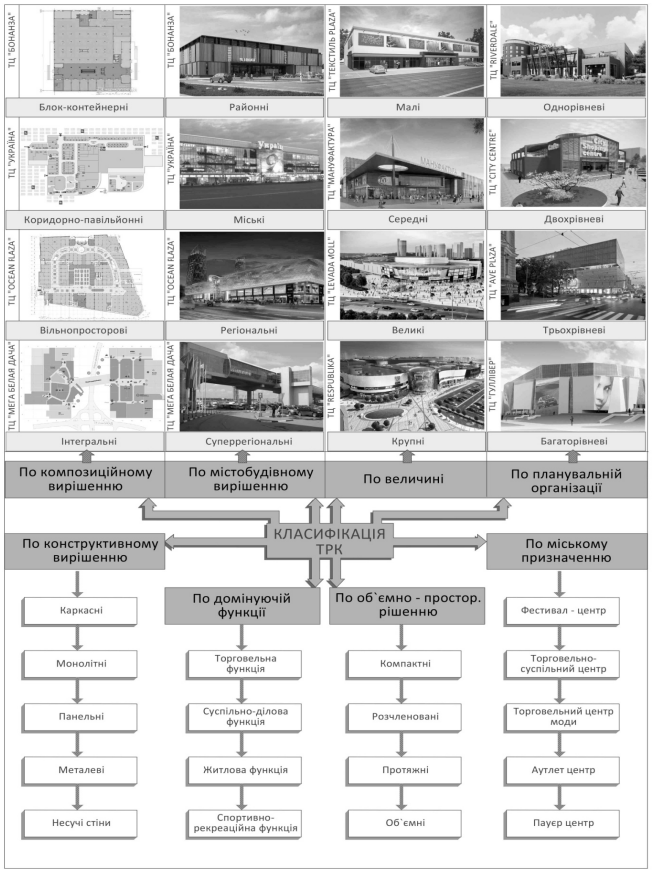

Рис. 1. Класифікація торговельно – розважальних комплексів за різними ознаками.

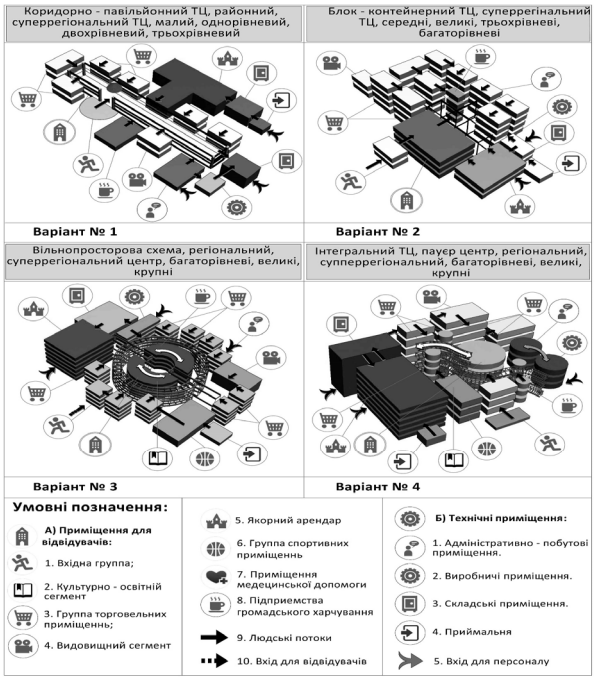

Рис. 2. Планувальна організація ТРК

УДК 711.628.322

Таційй Ю.О.
к.т.н., доцент кафедри землеустрою і кадастру
Київського національного університету будівництва та архітектури

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ ТА КОМЕРЦІЙНА ЗАБУДОВА

Анотація: в роботі розкрито взаємозв'язок між сталим розвитком міст та освоєнням територій під комерційну забудову. Також проведений аналіз факторів які впливають на ефективність використання окремих земельних ділянок з врахування існуючого містобудівного середовища.

Ключові слова: сталий розвиток міст, містобудівне середовище, оптимальне використання земельних ділянок.

Суттєвим моментом який потребує корегування концептуально-методичних основ планувальної організації міських територій є те, що з переходом до ринкової економіки земельні ресурси міста перетворюються на товар і включаються до системи ринкових операцій. В сучасних соціально-економічних умовах місто мусить само активно сприяти залученню інвестицій і тому головним завданням планування територій є всебічне обґрунтування інвестиційної привабливості території та окремих земельних ділянок, розкриття її потенційних можливостей і оцінка наслідків від певних видів використання.

Зміни соціальних, економічних, екологічних та інших умов розвитку суспільства та пріоритети обумовлені ідеологією сталого розвитку вимагають переосмислення підходів до формування і функціонування міст як системи. Ще в 1996 році на конференції ООН з населених пунктів (ХАБІТАТ-ІІ) було сформульовано основні принципи та цілі, спрямовані на забезпечення сталого розвитку населених пунктів. Серед них було задекларовано що якість життя всіх людей залежить, окрім економічних, соціальних, екологічних та культурних чинників, від фізичних умов і просторових характеристик сіл, селищ і міст. Планування поселень, їхній естетичний вигляд, система землекористування, щільність населення та забудови, легкість доступу до всіх основних товарів, послуг і суспільних благ відіграють вирішальну роль у життєздатності поселень. Прагнення населення до більш придатних для життя умов слід забезпечувати в процесі проектування, управління та утримання поселень [8].

Площа міст в України сягає близько 2% в загальній площі населених пунктів, при цьому в них мешкає 68,8% населення країни. Чим більше місто тим більш складними є процеси його розвитку. В містах з чисельністю населення більш 250 тис. жителів мешкає 46,8 % населення України [4]. Це

пояснює складність формування функціонально-планувальної структури міст і визначає актуальність вивчення проблем та перспектив розвитку цих територій в нових соціально-економічних умовах.

Прискорений розвиток виробничих сил і приріст чисельності населення визначає більш інтенсивне використання земельних ресурсів населених пунктів. Сучасні технології дозволяють і сприяють більш інтенсивному і складному техногенному навантаженню на міські території, наслідки від якого все частіше створюють негативні соціальні і екологічні напруги. Внаслідок росту територіальної концентрації населення і виробництва в містах ускладнюється, а іноді і руйнується, побудована десятиріччями та віками збалансована функціонально-планувальна структура міст. Це призводить до руйнування екологічної рівноваги, ускладнення проблем соціального і транспортного забезпечення та обслуговування населення.

Цінність територій, як і окремих земельних ділянок, в містах детермінована самою сутністю цих територій як просторового базису соціально-економічного та містобудівного розвитку. Власник земельної ділянки фактично використовує не тільки свою ділянку, а також користується об'єктами інженерної, транспортної, соціальної, інфраструктури тощо міста. При цьому забудова міських територій не обмежується лише їх поверхнею, а включає надземний і підземний простір. Та рента, яка утворюються при використанні земель населених пунктів, передусім обумовлена містобудівною цінністю території, тобто величиною приєднаного до землі капіталу, відображеного вартістю всіх існуючих поліпшень. На відміну від короткострокових витрат, необхідних для відтворення окремого містобудівного об'єкту, загальні кошти, які витрачені на освоєння території, залежать, в першу чергу, від тривалості освоєння. Притому містобудівна цінність території визначається не тільки тривалістю та рівнем освоювання. Значну роль відіграє винятковість та незвичайність певних об'єктів та їх зосередження на окремих площах. Різниця в містобудівній цінності окремих частин міста обумовлена також тим, що вони відбудовувались в різні часи і відображають історичну, культурну, архітектурну спадщину різних епох. Все це зумовлює необхідність і важливість врахування існуючого містобудівного середовища при визначенні оптимального використання окремих земельних ділянок [7].

Забудова міських територій має за ціль покращення умов життєдіяльності населення та водночас досягнення чисто економічних результатів. Але за умовами ринкової економіки держава не фінансує будівництво об'єктів нерухомості, які відносяться до доходної. Якщо такі об'єкти і фінансуються з державних коштів, то на умовах загального ринкового інвестування.

Урбаністична концентрація населення та виробництва робить землі в межах населених пунктів унікальним ресурсом. Цінність цих земель полягає в їх здатності приносити додатковий прибуток, що виникає, насамперед, завдяки розташуванню відносно ринків ресурсів і збуту та високого рівня соціального, транспортного забезпечення та інженерного обладнання території. За можливість отримання цього прибутку, власне, й справляється плата за землю, яка в економічно розвинутих країнах становить 15-30% від усіх надходжень до місцевого бюджету [5]. Податок на нерухоме майно забезпечує до 81% надходжень до місцевих бюджетів у Канаді, від 10% до 70% — у США. Податок на нерухоме майно є винятково місцевим податком у країнах ЄС, хоча його граничні ставки визначаться на державному рівні. Питома вага цього податку у власних надходженнях місцевих бюджетів становить від 10% у Данії, Фінляндії, Греції, Люксембурзі до 50% у Бельгії, Латвії, Литві, Польщі, Словаччині, Словенії, Іспанії. В країнах з економікою, що розвивається, податок на нерухомість становить 40–80% платежів до місцевих бюджетів [2]. За рахунок цього податку може забезпечуватись фінансування соціальної та екологічної складових сталого розвитку міст.

В межах міста, існують просторові сегменти, що розрізняються між собою по ландшафтним, планувальним, екологічним, інженерним і іншим характеристикам, а також за рівнем обслуговування та освоєння території. Місце розташування в конкретному секторі міської території визначає напрямки можливого і раціонального розвитку територій.

Проблеми розвитку територій за умовами ринкових відносин визначаються соціально-економічними, політико-правовими, функціонально-планувальними, екологічними умовами інвестиційного процесу. За умовами постійного дефіциту державних та місцевих бюджетів особливого значення набуває використання земель під комерційну забудову, яка відіграє значну роль в забезпеченні життєдіяльності населення, економічному та просторовому розвитку міст, і будівництво якої фінансується із залученням приватних інвестицій [9].

Наведене вище обумовило необхідність дослідження факторів що визначають оптимальне використання земельних ділянок в містах спрямованого за забезпечення сталого розвитку. Для різних типів комерційної нерухомості (житлова, офісна, торговельна, готельна, складська та промислова) ставляться різні вимоги до земельних ділянок, однакові фактори по різному впливають на ефективність. Проведене дослідження спрямовано на узагальнення таких факторів і визначення різниці їх впливу та вагомості.

Дослідження факторів проводилось методом експертних оцінок, безпосередньо методом Делфі. При встановленні переліку факторів та

важливості їх врахування використовувався метод індивідуального експертного опитування [1,3,6]. Враховуючи основну мету дослідження та гіпотезу, що досягнення оптимального використання земельної ділянки можливе тільки за умовами поєднання громадських та інвестиційних інтересів відображених в ідеології сталого розвитку міст, були залучені три групи експертів: експерти із девелоперських компаній які є основними ідеологами та реалізаторами формування об'єктів комерційної нерухомості на ринку; працівники державних установ; науковці в сфері містобудування та управління земельними ресурсами.

Аналіз множини факторів які впливають на оптимальне використання земельної ділянки в існуючих містобудівних умовах дозволив визначити найбільш вагомі, які безпосередньо відображають різницю в природних, соціально-економічних та техногенних умовах в різних районах міста. Надалі сукупність факторів поєднана в 5 тематичних груп: природні, соціально-демографічні, функціонально-планувальні, екологічні та економічні. При встановленні вагомості факторів використовувався метод бальних оцінок – числове шкалювання [1]. Експертами оцінювалось важливість врахування різних факторів на ефективність функціонування різних видів комерційної нерухомості в містах. Бали встановлювалися за шкалою від 0 до 5 відповідно до запропонованої шкали бальних оцінок для ранжування: 5 – *критична* необхідність врахування; 4 – *обов'язковість* врахування; 3 – *важливість* врахування; 2 – *бажаність* врахування; 1 – *не обов'язковість* врахування; 0 – *відсутня необхідність* врахування [7].

Серед природних факторів при визначенні оптимального використання земельної ділянки в місті під різни види комерційної нерухомості найбільш вагомими визначені: ландшафт, рельєф, геологічні, гідрологічні та гідрогеологічні умови. В групі соціально-демографічних факторів, як важливі визначені численність населення району, соціальний статус і доходи населення, середній вік населення, середній склад родини, престижність району, суспільна значимість нерухомості. В групі функціонально-планувальних факторів автором відокремлені дві підгрупи. Перша підгрупа включає особливості розташування земельної ділянки які обумовлені функціонально-планувальною структурою району міста, друга – планувальні характеристики самої земельної ділянки. До першої групи віднесені: перспективи розвитку міста; функціональне використання прилеглих територій; щільність забудови; доступність до пасажирського транспорту; доступність до магістралей зовнішнього зв'язку; доступність до магістралей загальноміського значення; структура об'єктів культурно-побутового призначення; структура житлового фонду; щільність та пропускна

спроможність вулично-дорожньої мережі; щільність та пропускна спроможність інженерних мереж; структура видів економічної діяльності; напрями руху маятникової міграції; структура об'єктів культурної спадщини; містобудівні регламенти. До другої - площа і конфігурація земельної ділянки, розмір фронтальної лінії. До оцінювання в екологічній групі факторів приймались: структура зелених насаджень (як екологічний ресурс самовідновлення території), рівень забруднення повітря, рівень шуму, рівень забруднення наземних вод, вібраційний режим. В групі економічних факторів автором досліджені тільки фактори які визначають економічну доцільність виведення на ринок нових об'єктів нерухомості в конкретному районі міста: витрати на освоєння та облаштування території; податок на землю та орендні ставки; рівень розвитку малого і середнього бізнесу; співвідношення попиту і пропозиції; рівень вакантності певних видів нерухомості.

Аналіз всього спектру факторів, а також різниці їх впливу при впровадженні різних видів комерційної нерухомості, дозволили виявити наступне. Найбільш вимогливою, з точки зори необхідності врахування різних груп факторів при визначенні оптимального використання земельної ділянки, є житлова нерухомість. Її середньозважений показник є найбільшим в групах природних, соціально-демографічних та екологічних факторів. За функціонально-планувальними та економічними факторами вона поступається офісній та торговельній нерухомості. Група природних факторів вагома також при виборі земельної ділянки для промисловості. Соціально-демографічні фактори мають значній вплив при виборі земельної ділянки, окрім житлової, для торговельної та офісної нерухомості. Вагомість екологічних факторів зменшується в наступному порядку житлова, готельна, офісна торговельна. При виборі земельної ділянки під промислові та складські об'єкти екологічний стан самої земельної ділянки не відіграє значення. Не має великої різниці в вагомості економічних факторів, що можна пояснити тим що оскільки у всіх випадках земельні ділянки обираються для комерційного використання, то вплив економічної складової оцінюється інвесторами приблизно однаково. Найбільшу вагомість при визначенні оптимального використання земельних ділянок під комерційну нерухомість в існуючих містобудівних умовах відіграє група функціонально-планувальних факторів які напряму залежать від стійкості та збалансованості розвитку міста.

Висновки

За умовами ринкової економіки, коли землі міста включаються до системи ринкових операцій комерційне використання земель набуває важливого значення в питаннях забезпечення сталого розвитку.

Оптимальне використання земельної ділянки може бути досягнутим при комплексному врахуванні природних, соціально-демографічних, функціонально-планувальних, екологічних та економічних факторів. Найбільшу вагомість для всіх видів комерційної нерухомості відіграє група функціонально-планувальних факторів, які визначають стійкість та збалансованість розвитку міста.

Література

1. Гусев А.Н. Измерение в психологии./ Гусев А.Н., Измайлов Ч.А., Михалевская М.Б. – М.: СмЫсл, 1987. – 279 с.
2. Лукаш О. Л. Податок на нерухоме майно – як додаткове джерело наповнення місцевих бюджетів [Електронній ресурс]: http://www.minjust.gov.ua/19224
3. Луков В. А. Социальное проектирование: Учеб. пособие. – 6-е изд.,испр. – М.: Изд-во МГУ: Флинта,2006. – с. 190.
4. Петраковська О.С., Тацій Ю.О. Девелопмент нерухомості та сталий розвиток міст. . – К.: Видавничий дім «Кий», 2015. – 504 стор.
5. Регулювання земельних відносин у місті / Ю.Дехтяренко, О. Драпіковський, І. Іванова. – К.: Основи, 1997. – 139 с.
6. Рыжов А.П. Элементы теории нечетких множеств и измерения нечеткости. – Москва, Диалог-МГУ, 1998. – 116 с.
7. Тацій Ю.О. Методичні та інформаційні основи визначення оптимального використання земельних ділянок під комерційну нерухомість у містах: дис. ... к.т.н: 05.24.04 / Тацій Юрій Олександрович. – КНУБА, 2013. – 155с.
8. The Habitat Agenda Chapter II - Goals and Principles. A/CONF.165/14 Chapter I, Annex II [Електронний ресурс]: www.un-documents.net/ha-2.htm\
9. Petrakovska O., Tatsii U. The role of commercial real estate to the urban sustainable development/9-th International Conference "/9-th International Conference "Environmental Engineering", GDTU. 2014, 10p.

Аннотация*: В работе раскрыта взаимосвязь между устойчивым развитием городов и освоением территорий под коммерческую застройку. Также проведен анализ факторов влияющих на эффективность использования отдельных земельных участков, с учетом сложившейся градостроительной среды.*

Ключевые слова*: устойчивое развитие городов, градостроительная среда, оптимальное использование земельных участков.*

Abstract*. The paper deals the relationship between sustainable urban development and the development of commercial property. Also, carried out analysis of the factors influencing the efficiency of certain land plot use taking into account the existing urban environment.*

Key words*: Sustainable urban development, urban environment, optimal use of the land plots.*

Міжнародна науково-практична конференція
"Архітектура історичного Києва"
Київ, КНУБА, 29 жовтня 2015 р.

УДК.711.455

Д. арх. проф. **Панченко Т.Ф.**

ЛАНДШАФТ КИЄВА ЯК ОБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І СУЧАСНОГО ЗЕЛЕНОГО БУДІВНИЦТВА.

Анотація. У статті розглянуто питання організації системи озеленення міста Києва, особливості природного і культурного ландшафту.

Ключові слова: система озеленення міста, ландшафт – об'єкт культурної спадщини.

Ландшафтні об'єкти у просторово-планувальній структурі міста Києва є незамінними, унікальними природно-культурними елементами, які спільно з об'єктами архітектурної спадщини формують історичне міське середовище столиці.

Численні ландшафтні комплекси Києва – це й історичні парки, й сучасні парки, сквери і бульвари, й цінні території природно-заповідного фонду. Значна частина з них відноситься до "ландшафтних об'єктів культурної спадщини" з відповідним статусом, визначеним у 2004 р. Законодавством України на основі прийнятої ЮНЕСКО у 1992 р. "Конвенції про всесвітню спадщину", у якій вперше було запроваджено у пам'яткоохоронну термінологію нові тотожні категорії: "культурний ландшафт" – "ландшафтний об'єкт культурної спадщини".

Розглядаючи під цим кутом зору систему озеленених територій м.Києва в рамках його нового генерального плану, можна зробити деякі експертні висновки як щодо всієї системи озеленення міста, так і щодо врахування особливостей власне "культурного ландшафту", його збереження та відтворення.

Аналіз основних положень генплану Києва, його текстової частини існуючого стану та проектних рішень, що стосуються системи ландшафтно-рекреаційних територій м.Києва та його приміської зони свідчить про те, що в цілому виконана багатоаспектна робота в напрямку вивчення особливостей озеленення території столиці. Розвиток ландшафтно-рекреаційних територій Києва передбачає збереження своєрідності ландшафту, мінімізацію впливу негативних чинників, поліпшення рекреаційного потенціалу, досягнення

європейського рівня якості тощо. Це все позитивні наміри, які можуть бути вирішені в перспективі на стадіях детального планування територій або у спеціалізованих схемах, наприклад, у "Схемі формування системи рекреації та туризму у столичному регіоні".

Відповідно до проведених розрахунків у проекті визначено показники загальної площі озеленених територій м.Києва, яка становить близько 60%. На жаль, всі різні категорії озеленених територій – загального, обмеженого, спеціального призначення, природно-заповідного фонду тощо не представлено у процентному співвідношенні, що дозволило би обґрунтувати у генплані, які саме ландшафтні елементи необхідно розвивати і який показник загальної площі озеленених територій може бути досягнений.

Основні заходи щодо розвитку даного виду територій, передбачені генпланом, - це здійснення державного контролю та нагляду за станом озеленення міста; встановлення кримінальної відповідальності за знищення зелених насаджень; забезпечення природоохоронного режиму заповідних ділянок, що адресовано конкретним службам. Є в роботі важливі рекомендації для подальшого розроблення інших актуальних містобудівних документів: "Програми комплексної зеленої зони"; "Інвентаризації зелених насаджень"; "Розроблення проектів та винесення в натуру меж курортних, лісопаркових та інших цінних ландшафтних територій", що є необхідними та конструктивними заходами реалізації генплану. Запропоновано деякі заходи - наближення штучних насаджень до природних, вертикальне озеленення будівель і споруд, що стосуються ландшафтної архітектури та благоустрою територій.

Прогноз розвитку озеленених та ландшафтно-рекреаційних територій у місті Києві передбачає збільшення показника "культурного ландшафту" - зелених насаджень загального користування на перспективу з 18,5 $м^2$/ на особу (2011р.) до 23,5$м^2$ (2020р.) і зменшення показника "природного ландшафту" - лісопаркових територій з 124,1 $м^2$/на особу (2011р.) до 100,12 $м^2$ (2020р.), що створює дефіцит природоохоронних територій у 19 %, який у перспективі необхідно покрити за рахунок створення нових ландшафтних комплексів.

У генплані запрограмовано проведення інвентаризації та здійснення реконструкції вуличних насаджень, створення шумозахисних зелених екранів та інші заходи щодо благоустрою об’єктів зеленого будівництва, що є позитивним чинником.

Що стосується природно-заповідного фонду, який підпорядковується Міністерству екології та природних ресурсів і його службам, то більшість рекомендацій генплану адресовано саме до цього Міністерства (створення

нових об’єктів ПЗФ, встановлення меж та розширення територій цих об’єктів, розроблення бюджетної програми утримання ПЗФ тощо).

Разом з тим, практика свідчить про відомчу обмеженість рішень, які закладаються у "Проектах організації території" різних територіальних об’єктів природно-заповідного фонду - ПЗФ (національних, регіональних парків, зон регульованої та стаціонарної рекреації тощо), що виконуються переважно структурами не містобудівного профілю, а підприємствами землеустрою, аграрними, географічними тощо. Тому, на наш погляд необхідно створити

спецпідрозділ (або діючу робочу групу) з питань управління, забезпечення контролю та нагляду за *еколого-містобудівним* розвитком об’єктів ПЗФ при Київській міській адміністрації. Це надзвичайно актуально, враховуючи закладений у генплані показник перспективного збільшення територій ПЗФ на понад 50%.

З позицій територіального планування у генплані визначено 4 рекреаційні макрозони (Дарницька, Конча-Заспівська, Пуща-Водицька та Центральна) з переліком окремих ландшафтно-рекреаційних територій. Однак, враховуючи, що ці рекреаційні зони є територіальними об’єктами комплексного містобудівного освоєння вони не можуть, як рекомендовано у генплані, мати *статус охоронюваних територій* в цілому; це може стосуватись тільки окремих ділянок, які доцільно представити обмеженим переліком, враховуючи те, що, наприклад, "Експоцентр України", парки культури і відпочинку, рекреаційні комплекси, водно-спортивні центри, гольф-клуби тощо не потребують такого статусу, а заповідні урочища, ботанічний сад НАН України, Конча-Заспа та Пуща-Водиця цей статус мають, але режим їх охорони не виконується.

В основних положеннях до генплану акцентовано, що туризм є пріоритетним напрямком розвитку м. Києва. Розроблена структура туристичних зон безумовно буде сприяти розвитку внутрішнього та іноземного туризму. Але їх перелік, наведений в основних положеннях, значно обмежено; серед 21 туристичної зони, виділених у генплані, деякі – Оболонь, Борщагівка, Виноградар, Троєщина тощо є житловими спальними районами м.Києва і не мають визначних туристичних ресурсів культурного та пізнавального характеру як для іноземних, так і вітчизняних туристів. Крім того, при формуванні туристичних зон обов’язково повинні враховуватись історико-культурні заповідники, національні музеї, визначні об’єкти сучасної архітектури, парки - пам’ятки садово-паркового мистецтва, а головним чином –історичні ареали об’єктів культурної спадщини міста такі, як Китаївський, Південний, Дорогожицький та інші у яких повинно

бути комплексно вирішено просторово-планувальну організацію та взаємозв'язок "об'єктів архітектурної спадщини".

Відомо, що Київ за статистикою є другим в Україні (після АР Крим) за туристичними потоками в'їзного туризму (близько 20,0%) і третім містом за показниками внутрішнього туризму (близько 10%). Це свідчить про те, що необхідно звернути особливу увагу на питання розвитку туризму у столичному регіоні і м. Києві та розробити спеціальну містобудівну документацію на базі історико-культурних, природно-ландшафтних, архітектурно-інноваційних та інфраструктурних ресурсів Київської агломерації.

Що стосується приміської зони, авторами проекту рекомендується на її території створити 12 ландшафтно-рекреаційних зон. Матеріал подано у текстовій формі з показниками площ рекреаційних територій, однак, не вказано, які юридичні основи є для цільового виділення цих територій площею від 2 тис. га (Боярська рекреаційна зона) і менше – 200-300 га (Обухівська та Великобугаївська рекреаційні зони) та до 4 -8 тис. га і більше (Лютіжська, Катюжанська, Заліська, Дубечанська рекреаційні зони); невідомо, чи вони зарезервовані, чи мають визначені межі, яким документом це підтверджено, якщо ні, то яка процедура цього резервування повинна бути здійснена.

І знову вертаємось до ландшафтних об'єктів культурної спадщини, про які у генплані практично немає достатньої інформації і пропозицій щодо їх збереження та відтворення. Це і ландшафтна пам'ятка "Історичний ландшафт Київських гір і долини р.Дніпра", внесена до державного реєстру нерухомих пам'яток України, і "Історичний ландшафт давньоруського м.Вишгорода" й інші визначні культурні й природні ландшафтні комплекси історичного середмістя та приміської зони м.Києва.

Таким чином, у розвиток рішень генплану м.Києва для його подальшої реалізації необхідно здійснити на думку автора статті, деякі організаційні, програмно-цільові та першочергові заходи, а саме:

- Розглянути можливість створення підрозділу у складі Київської міської державної адміністрації з функціями "Забезпечення контролю та нагляду за містобудівним розвитком об'єктів культурної спадщини, територій ПЗФ та курортно-оздоровчого і рекреаційного призначення";
- Доцільно створити робочу групу при Київській міській державній адміністрації для координації та розроблення "Комплексної Програми перспективного розвитку курортів, зон рекреації і

туризму та об’єктів культурної спадщини і ПЗФ у столичному регіоні і м. Києві" із залученням представників відповідних служб Мінекології, Мінкультури, Мінінфраструктури, Мінрегіонбуду;

- Необхідно розробити "Програму перспективного формування комплексної мережі озеленених та ландшафтно-рекреаційних територій" та "Схему розміщення та планування системи курортів, зон рекреації і туризму" для об’єктів культурної спадщини і природно-заповідного фонду для м. Києва, його т приміської зони та столичного регіону.
- Важливо науково обґрунтувати та розробити нові регіональні норми та правила "Планування і забудова територій м. Києва", а також "Показники вартості проектування, створення та догляду зелених насаджень".
- Необхідно провести інвентаризацію всіх видів озеленених та ландшафтно-рекреаційних територій м.Києва і приміської зони; здійснити контрольну перевірку відповідної документації щодо проектів округів і зон санітарної охорони курортів "Конча-Заспа" та "Пуща-Водиця" і (за її наявності) встановити порушення земельного та природоохоронного законодавства, які можуть призвести до зміни охоронного статусу цих територій.
- Актуальним є створення Національного природного парку "Дніпровський" на базі Регіонального ландшафтного парку "Дніпровські острови" із розширенням його меж та включенням ландшафтно-рекреаційних комплексів обох берегів Дніпра; з цією метою необхідно першочергово подати відповідне клопотання до Верховної Ради України згідно юридичної процедури.

Аннотация. *В статье рассматриваются вопросы организации системы озеленения г.Киева, особенности природного и культурного ландшафта.*

Ключевые слова*: система озеленения города; ландшафт – объект культурного наследия.*

Abstract. *The questions of organization the Kyiv green system, peculiarity of natural and cultural landscape are considered in this article.*

Key Words*: green system of the town; landscape as the object of cultural heritage.*

УДК 711 *аспірант* **Коваленко М. Г.**,
Київський національний університет будівництва і архітектури

АТРАКТИВНІСТЬ І РЕПЕЛЕНТНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ

Анотація: розглянуті поняття атрактивних та репелентних властивостей місцевості. Визначено основні їх критерії та представлено приклади (на основі парків м. Києва).

Ключові слова: атрактивність, репелентність, система озеленення.

Будь-яка територія, з точки зору відпочинку, рекреації, може викликати позитивні або негативні емоції. Подібні властивості називаються атрактивними і репелентними.

Атрактивність (англ. *«attractive»* - привабливий) – властивість об'єкту приваблювати, привертати до себе увагу, а також відчувати комфорт та позитивне естетичне сприйняття.

Протилежним поняттям атрактивності місцевості є репелентність.

Репелентність (англ. *«repellent»* - відштовхуючий) – властивість об'єкту відштовхувати, відвертати від себе увагу, відчувати дискомфорт та негативне естетичне сприйняття.

Атрактивність місцевості – одна із властивостей території, яку необхідно вивчати і враховувати при проектуванні рекреаційних об'єктів. Спеціалісти в області рекреації завжди прагнули охарактеризувати таку сторону елементів озеленення, як їх привабливість.

Наприклад, науковці в області ландшафтної екології Волков О.Д. та Громцев А.М. виділили ряд ознак, за якими можна було б її оцінити. Вони вважають, що провідними ознаками, які визначають рекреаційну якість елементів озеленення, являються контрастність форм рельєфу, мозаїчність і типологічний спектр зелених насаджень, наявність водних об'єктів, транспортна доступність [3]. Узагальнивши, вони виділили три основних критерії атрактивних властивостей місцевості: функціональні, топологічні, естетичні.

Під час дослідження розглянуто більш детально ці критерії та доповнено. Тому, теоретично можна виділити наступні критерії, що визначають атрактивні і репелентні властивості місцевості. Ці критерії розподілено за спільними і відмінними рисами (рис. 1).

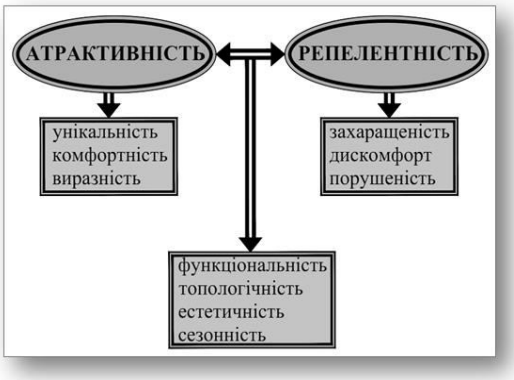

Рис. 1. Критерії атрактивних і репелентних властивостей

До основних критеріїв атрактивності елементів системи озеленення слід віднести: унікальність, комфортність, виразність.

Унікальність – ступінь індивідуальності, неповторності місцевості. До унікальності можна віднести будь-який зареєстрований пам'ятник природи, при цьому, чим вищий статус такого пам'ятника, ти вищий показник його унікальності. Загалом, унікальні об'єкти внаслідок незначного поширення являються екзотичними для більшості населення.

Комфортність – комплексне поняття, яке включає в себе стан затишку, безпеки, зручності та задоволення, забезпечене сукупністю позитивних психологічних та фізіологічних відчуттів людини в процесі її трудової діяльності. Комфортність елементів озеленення полягає у регулюванні газового складу повітря і ступеня його забрудненості; також – у зниженні впливу шумового фактору; та – у фітонцидній дії зелених насаджень, яка полягає у здатності їх виділяти речовини, що знищують шкідливі для людини бактерії або гальмують їх розвиток, чим і спричинює підвищення чистоти повітря.

Виразність – критерій, що передбачає наявність таких компонентів, які найбільше звертають на себе увагу спостерігача (форми рельєфу, характер розподілу рослинності, гідрологічні об'єкти, антропогенні об'єкти). Число і поєднаність компонентів ландшафту та характер їх розподілу визначають тип пейзажу. При цьому особливе значення мають рельєф і рослинність, які можуть підкреслювати або послаблювати виразність окремих компонентів пейзажу. Зокрема, візуальне сприйняття виразності рельєфу і великих водних поверхонь залежить від типу рослинності. Наприклад, рослинність на узбережжі річки чи озера може повністю їх

затулити, а лісова рослинність, що вкриває вершину гори, тільки підкреслює її виразність.

До основних критеріїв репелентності елементів системи озеленення слід віднести: захащеність, дискомфорт, порушеність.

Захащеність – одна із очевидних репелентних характеристик місцевості, яка полягає у порушенні її композиційної цінності. Візуальною ознакою захащеності являється перевантаження пейзажів елементами, такими як, громадська забудова або ж елементи озеленення, які «задавлені» промисловими підприємствами, магістралями, аеропортами тощо. Головним чином до цього критерію слід віднести засміченість елементу озеленення побутовими чи продуктовими відходами, сміттям як, наприклад, після пікніку. Також низький рівень благоустрою елементу озеленення, зокрема, відсутності освітлення, майданчиків різноманітного призначення, пішохідних шляхів з відповідним покриттям, малих архітектурних форм тощо.

Дискомфорт – критерій, що передбачає умови життя, перебування, які не забезпечують зручності і спокою та не є сприятливими для нормальної життєдіяльності людини. Він породжує неприємний, негативний емоційний стан, інколи тривогу й занепокоєння. Дискомфорт елементів озеленення спричинює шум завантажених магістралей, залізничний чи авіаційний шум; забрудненість атмосферного складу повітря та загазованість; негативне естетичне сприйняття.

Порушеність. До цього критерію відноситься насиченість небезпечними і шкідливими для людини тваринами і рослинами; в місцях зі значними перепадами рельєфу – ймовірність зсувів, селей, кам’яних осипань тощо. Також геохімічні аномалії (природний радіоактивний фон, хімічні забруднення).

Спільними критеріями між атрактивними і репелентними властивостями елементів системи озеленення є: функціональність, топологічність, естетичність, сезонність.

Функціональність. Цей критерій повинен давати відповідь на запитання: Перебуваючи тут, я можу «робити» – відпочивати, грати, купатись, гуляти, займатись спортом тощо. Він тісно пов'язаний із функціональним зонуванням елементів озеленення. Наприклад, при функціональному зонуванні території парку культури і відпочинку виділяють наступні зони: центральна, тихого відпочинку, розваг і атракціонів, спортивна, господарська, захисна та зона обслуговування. Таке зонування проводиться на основі ретельного вивчення території, враховуючи вплив природно-кліматичних факторів, розмір території та наявність природних компонентів – рослинності, водойм, рельєфу. Ці зони розташовують та

компонують таким чином, щоб відвідувач міг з легкістю потрапити з однієї частини території в іншу.

Топологічність. До цього критерію слід віднести такі характеристики місцевості як:

- наявність водних об'єктів, їх якість і кількість. Водні об'єкти не тільки збагачують пейзаж, насичують кольорову гаму, але й створюють додаткові рекреаційні можливості та, в цілому, підвищують привабливість елементів озеленення.
- наявність символічних об'єктів – природних і культурних пам'яток, які зазвичай іменують, хоча інколи офіційно вони можуть і не мати такого статусу. Такі об'єкти сприяють підвищенню естетичних якостей території.
- присутність стійких квіткових комбінацій та характер їх дії на відпочиваючих. Оскільки асортимент рослинності та кольорова палітра композицій збагачує атрактивні якості елементів озеленення та здійснює позитивний вплив на естетичне сприйняття.

Сезонність. Даний критерій визначається природно-кліматичними умовами, що залежать від пори року та інших факторів. Дійсно, сезонні коливання головним чином залежать від пори року, оскільки, навесні та влітку спостерігається висока активність відвідування елементів озеленення, аніж взимку, коли вона є незначною або взагалі рівна нулю. Іншими словами, сезонність – це коливання приваблюючої здатності. Сезонність може призводити до зникнення приваблюючої здатності елементу озеленення на деякий час.

Естетичність. Є найголовнішим критерієм атрактивності будь-якої місцевості та одним із перспективних напрямків дослідження. Поняття «естетика місця» відображає здатність його взаємодіяти певними своїми якостями на нервову систему людини та психоемоційну сферу.

Хрустальов Ю.П. визначив поняття «*Естетика ландшафту* – це краса місцевості, її привабливість для людини. Один із природних ресурсів, необхідний для збереження здоров'я та нормального відпочинку людей»[1]. Визначальним являється фактор, що викликає позитивні емоції. Естетичні якості з великим трудом можуть бути сформульовані і виражені у формі категорій, що мають відповідне значення для проектування. Саме естетичний підхід планування елементів озеленення викликає у майбутньому пристальний інтерес. У сприйнятті краси природи приймають участь всі наші почуття, при цьому споглядання місцевості, ландшафту дає нам лише частину того, що ми чуттєво сприймаємо в ньому. Між всіма видами чуттєвого сприйняття (візуальне, аудитивне, тактильне, смакове, нюхове) існує безпосередній внутрішній зв'язок, без якого індивід в цілому просто немислимий. Але у сприйнятті ландшафтів сама важлива роль належить зору.

При естетичному сприйнятті, виходячи із зорових властивостей ока людини, найкраще усвідомлюються форми, кольори і контрастність, що створюють численні комбінації різноманітності природних об'єктів. Тут важливе оптимальне поєднання елементів пейзажу. Оптимальна різноманітність у природі – поняття дуже об'ємне і гармонійне. Це поняття гармонійності в людини формується самим природним середовищем, у якому живе і розвивається людина. Справді, психіка, уявлення про красу і критерії естетичності протягом тисячоліть складалися у людини під впливом довкілля [4].

Цінними ознаками місцевості, які можуть здійснювати вплив на почуття, настрій, емоційні враження (радість, захоплення, роздратування, неприємність), на фізичний і психоемоційний стан людини, на думку деяких дослідників, являються колір, яскравість, форма, просторова структура об'єктів в межах поля зору. Атрактивність рекреаційної території також залежить від естетичної цінності, оскільки, території, що володіють більшою естетичною цінністю, мають більш приваблюючу здатність. Естетична цінність ландшафту залежить від різноманітності елементів краєвиду. Різноманітність краєвиду визначає потенційне багатство зорових образів. У різноманітності краєвиду можуть бути відображені не тільки властивості території, що оцінюється (внутрішня різноманітність), але й властивості сусідніх територій, які візуально сприймаються (зовнішня різноманітність).
Прикладом атрактивності являється сквер імені Гейдара Алієва, що розташований по вул. Глибочицька у Шевченківському районі м. Києва (рис.2). Незважаючи на невелику площу, всього 0,5 га, даний сквер вражає своєю красою і неповторністю, та привертає до себе увагу завдяки різноманітності рослинних композицій та елементів ландшафтного дизайну. Обмежений житловою і громадською забудовою, а також зеленими насадженнями загального користування. Прилягає до скверу вул. Глибочицька, яка має незначну інтенсивність, та незважаючи на проходження по ній трамвайної колії, сквер розташований на понижених відмітках рельєфу, за рахунок чого рівень шуму не викликає дискомфорту.

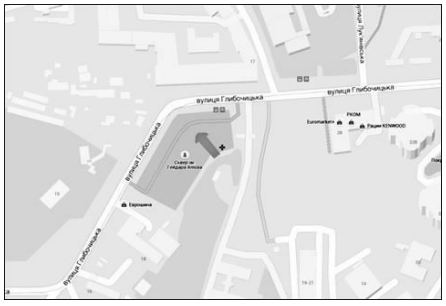

Рис. 2. Місце розташування скверу

За попередньо розглянутими критеріями атрактивності сквер є унікальним, комфортним та виразним.

Родзинкою парку є архітектурна споруда – кріпосна стіна, як в Баку, із розміщеною на ній єдиною у світі копією-фрескою унікального килима «Шейх Сафі», виконаною із муранського скла і кераміки, що являє собою величезний каскадний фонтан-водоспад. У даному сквері вражає різноманіття деревно-чагарникових порід, зокрема, наявність магнолій, сакури, айви, барбарису, кизильнику, тису, акації, туй, ялівця, сливи, азалій та камелій.

Також створення із цих же рослин клумб-терас по периметру фонтану та унікальної ландшафтної композиції – клумби-карти Азербайджану, яка символізує дружбу між державами. При вході у сквер височіє пам'ятник Гейдара Алієва, колишнього президента Азербайджану, на честь якого і присвоєно назву скверу. Загалом, сквер спричинює позитивне

естетичне сприйняття і емоційне враження, гармонійність та комфорт.

Прикладом репелентності обрано парк, що розташований на перетині вулиць Вінницька, Народного Ополчення та Повітрофлотського проспекту у Солом'янському районі м. Києва, так званий Вінницький парк (рис.3). Це маловідоме місце, яке не користується шаленою популярністю у більшості киян. Розташований неподалік (650 м) від міжнародного аеропорту «Київ» (Жуляни), таким чином, підлягає авіаційному шуму. Оточений магістралями загальноміського і районного значення, що мають значну інтенсивність та рівень шуму близько 85 дБА та житловою вулицею.

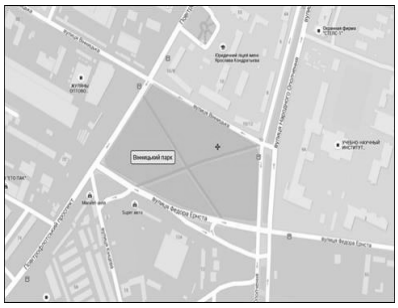

Рис. 3. Місце розташування парку

З усіх сторін парк межує із громадською забудовою, промислово-комунальною і виробничо-громадською територіями, військовою частиною з освітніми закладами.

Незважаючи на доволі достатню площу для відпочинку, близько 5 га, даний парк не має, на жаль, яскравої особливості, яка збирала би людей зі всього міста. Тому, за критеріями репелентності парк є захаращеним та дискомфортним. Архітектурні пам'ятники, скульптури, меморіали, фонтани чи елементи яскравих розваг тут відсутні. Елементи благоустрою знаходяться у занедбаному стані або взагалі відсутні, також наявна засміченість

відходами різноманітного призначення.

На території парку присутня лише значна кількість берез, кленів, тополь, катальпи, чорного горіха та кінського каштану – одного із багаточисленних символів Києва. Парк приємно відвідати за рахунок того, що він успішно виконує функцію – місце відпочинку.

Література:

1. Хрусталев Ю.П. Эколого-географический словарь / науч. ред. Г.Г. Матишов. Батайск, 2000. - 198 с.
2. Поморов С.Б. «Аттрактивность – фундаментальная характеристика ландшафтов при проектировании рекреационных объектов и систем». [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://elib.altstu.ru/elib/books/Files/pa1999_1/pages/29/pap_29.html
3. Волков А.Д., Громцев А.Н. / Рекреационная оценка и районирование лесных территорий на ландшафтной основе // Лесоведение, 1993.
4. Проблеми географії та менеджменту туризму / Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін. – Чернівці: Рута, 2006. - 260 с.

Аннотация: *В статье приведены понятия аттрактивных и репеллентных свойств местности. Определены основные их критерии и представлены примеры (на основе парков г. Киева).*

Ключевые слова*: аттрактивность, репеллентность, система озеленения.*

Annotation. *The article presents attractiveness and repellents properties locality. Identified their main criteria and presented examples (based parks of Kyiv).*

Keywords*: attractiveness, repellency, system of greening.*

УДК72.01

Доля В.В.

Аспирант кафедры информационных технологий в архитектуре

Киевский университет строительства и архитектуры

ЮЖНО-САХАЛИНСК - В ПОИСКАХ ЦЕНТРА

Анотация: в статье проведен анализ существующего положения г. Южно-Сахалинска, по отношению к окружающему природному каркасу [4], близлежащим городам, существующим транспортным связям и пр. Выдвигается гипотеза о смещении центра притяжения и его развития в будущем.

Ключевые слова: г.Южно-Сахалинск, центр, потенциал, социально-демографический прогноз, природный каркас, перспективные связи, градостроительная эффективность.

> *"*Не может быть Целого без части, как и часть не может быть без Целого, но часть не может повлиять на Целое, а Целое может повлиять на часть свою, ибо только в этом случае исполняются Каноны Вечности, и сохраняется Гармония Пространства».
>
> *Канон гармонии целого и его частей*

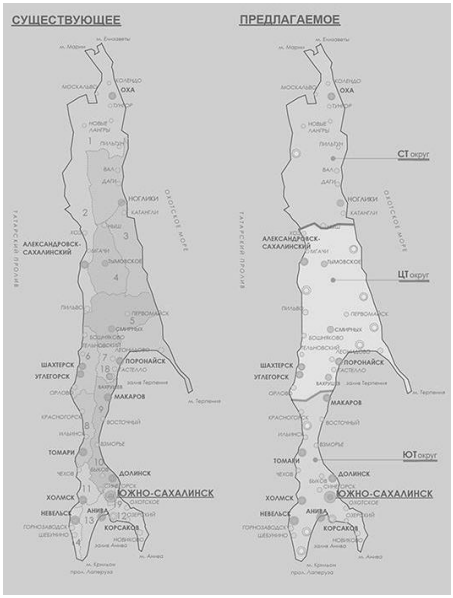
Актуальность. В статье автора «Сопоставительный анализ городов Южно-Сахалинска (РФ) и Саппоро (Япония) был сделан вывод о том, что планировочная схема г.Южно-Сахалинска является не эффективной[1]. На наш взгляд, причины в следующем.

Основное развитие город Южно-Сахалинск (Тоехара) получил в период когда о.Сахалин принадлежал японцам (1900-1945гг.). Второй этап развития города пришелся на послевоенные годы, когда остров был присоединен к СССР. Именно в это время сложившаяся при японцах плотная застройка была реорганизована за счет увеличения жилых кварталов и внутриквартального пространства. Что повлекло за собой возникновение чрезмерно просторной, растянутой для города планировки, и как следствие, огромное количество неэффективно используемой территории.

В статье И.А. Самарина «Город Южно-Сахалинск: в поисках центра» описана основная концепция организация города в период СССР: «Центр города является, прежде всего, местом средоточения общественной жизни всего городского населения. Вот почему организующим ядром городского центра является площадь для приема демонстраций и парадов, на территории, которой в дни праздников и больших политических событий

широкие народные массы встречаются со своими вождями, избранниками и героями. Вокруг главной площади, как правило, строятся здания административного и общественного назначения, в архитектуре которых запечатлены большие социальные и политические достижения советского государства»[2 стр.188] Именно с такими теоретическими установками пришли на Южный Сахалин советские архитекторы, которым впоследствии пришлось решать проблемы градостроительного и планировочного характера на уже сформировавшейся территории города Тоёхара. На сегодняшний день существует ряд вопросов оставшиеся без ответа: какие изменения произошли с того времени; какова ситуация сейчас; где должен находится центр? Так например с 1869 по 1906гг. центром округа, включающего всю южную половину острова был пост Муровьевский, ныне г.Корсаков.

Основополагающим посылом есть то, что каждый город, прежде всего, есть место - ядро, вокруг которого возможно развитие гармоничной и концептуальной жилой среды, которая объединяет и организует существующее и проектируемое пространство, является основой для его дальнейшего развития. На этом основании были рассмотрено существующее расположение города; проанализированы его основные и перспективные связи; отношения с другими планировочными структурами о.Сахалина.

Исторически сложилось так, что географические, природно-климатические и социально-демографические условия Сахалина условно разделяют его на 3 части: Южный территориальный округ (ЮТ), Центральный и Северный. Поэтому предлагается разделить территорию острова не по существующем муниципалитетам, а по 3 округам, выделяя ЮТ как наиболее развитую и выгодно расположенную территорию (рис.1).

Следует отметить, местоположение города возникшего на месте русского поселения, которое еще в 1869 году

первые прибывшие крестьяне-ходоки выбрали по признаку внешнего благополучия достаточно случайно.

К 1905 году экономика представляла собой ограниченную добычу угля силами каторжан, сезонный рыбный промысел и слабое земледелие, трудоемкое в условиях Сахалина. В то время, как результат сорока пяти лет, когда Сахалин входил в состав Японии, говорят сами за себя. За этот период японцами был проведен ряд мероприятий, а именно:

- разработан четкий, жизнеспособный генеральный план, а также план дальнейшего развития острова согласно которому, японцы прогнозировали его развитие на 10, 20, 30 лет вперед;

- осуществлена электрификация, проведен водопровод и канализация;

- разработана и реализована транспортная схема - более 700 км железных дорог, тоннели, мосты;

- организованны и запущенны промышленные предприятия, а также предприятия сельского хозяйства;

- население выросло почти в 9 раз с 46 000 до 391 000 чел. (Для справки - на сегодняшний день население Сахалина - 493 302 чел.).

Японцы стремились добиться полного самообеспечения острова и во многом преуспели. Неизвестно, как сложилась бы судьба Сахалина в дальнейшем. Возможно, остров получил бы свое дальнейшее развитие по образу северных японских городов, но на сегодняшний день существует необходимость в создании своей градостроительной, социально-демографической, экономической модели для дальнейшего успешного развития о.Сахалин в целом и города в частности.

Анализ современного состояния о.Сахалина выявил следующие: в силу особых климатических особенностей административное деление острова можно разделить согласно границам существующего климатического районирования на три округа: Северный, Центральный и Южный, и лишь затем, внутри округов делить его на муниципалитеты. Это даст следующие преимущества: в силу меридионального расположения острова существенно упростит управление, связь внутри этих округов и между ними; обусловит компактное развитие внутри этих округов, а также внутри каждой структурной единицы округа; сконцентрирует и уплотнит жилую среду внутри этих округов; повысит эффективность и жизнеспособность существующих городов. На примере современных тенденций можно дать прогноз дальнейшего эффективного развития города Южно-Сахалинска.

На рис. 2.1. видно, что возможности существующей планировочной структуры ЮТ округа сфокусированы только по направлению к областному

центру и представляют из себя довольно узкую зону основного взаимодействия между общественными центрами. Таким образом, существующая планировочная структура сдерживает дальнейшее эффективное развитие существующей агломерации.

Если проанализировать отношения между городами входящими в ЮТ можем отметить следующее: Корсаков, Невельск и Холмск – портовые. Побережье Анивы, Охотска и Новиково – территории пригодные для развития курортной зоны. Долинск может быть взаимосвязан с портом Корсакова промышленными отношениями, с побережьем Анивы – рекреационными и т.д. Это позволяет нам установить четкие взаимосвязи и выявить места пересечения этих «отношений».

На рис.2.2. проиллюстрирована концепция перспективного развития и формирования связей в границах ЮТ, основанная на вовлечении в функциональное взаимодействие «соседних» планировочных структур и развитие между ними целесообразных «отношений», что обуславливает: а)местное развитие; б)взаимообмен; в)взаимодополнение, а не односторонне ориентированное направление на областной центр, как единственно возможная на сегодняшний день реализация потенциала окружающих его городов.

Учитывая границы определенные природным каркасом [2], мы видим, что развитие урбанизации внутри городского округа Южно-Сахалинск, который находится в Сусунайской долине окруженный сопками, имеет меридиально-направленное развитие и тяготеет к южному побережью Японского моря.

Предполагаем, что центр южного округа будет стремиться локализоваться в точках пересечения основных «отношений» между муниципалитетами внутри округа. На рис. 2.3 проиллюстрированно очевидное расширение зоны основного взаимодействия между общественными центрами; смещение ее основной концентрации по направлению с севера на юг, вызванные высокой концентрацией большинства связей между существующими и проектируемыми структурными единицами ЮТ.

Таким образом, можно не только предположить, но и прогнозировать, что переосмысление «отношений» между существующими и перспективными планировочными структурами обусловит развитие дополнительных направлений реализации и обусловят: а)внутреннюю реорганизацию внутри ЮТ округа; б)развитие и реализацию большинства стагнирующих планировочных структур внутри ЮТ округа; в)возникновение потенциально новых планировочных структур на месте основных точек

пересечения внутри ЮТ округа; г)смещение существующего областного центра в сторону пересечения основных линий взаимодействия между существующими и потенциально новыми планировочными структурами (рис. 2.4.).

Таким образом, мы видим, что центр южного округа стремится локализоваться на пересечении основных отношений между муниципалитетами внутри округа и естественным образом смещается по направлению к южному побережью. Что обуславливает возникновение и развитие структуры нового центра в более плотную, функционирующую, организованную и самодостаточную градостроительную среду; позволит объединить и организовать города внутри ЮТ в удобную, компактную, жизнеспособную схему; стимулирует дальнейшее экономическое, социальное и градостроительное развитие города, рациональное использование ресурсов, времени и транспортных затрат.

РИС.2.1. Концепция формирования планировочной структуры в границах ЮТ округа.

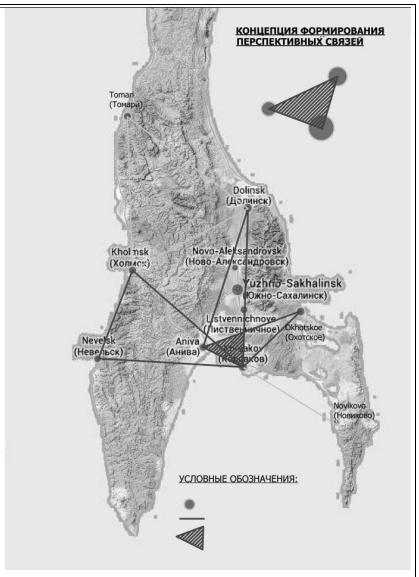

РИС.2.2. Концепция формирования перспективных связей в границах ЮТ округа.

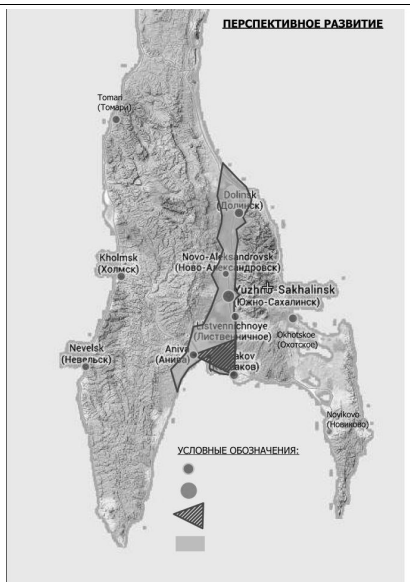

РИС. 2.3. Перспективное развитие планировочной структуры в границах ЮТ округа.

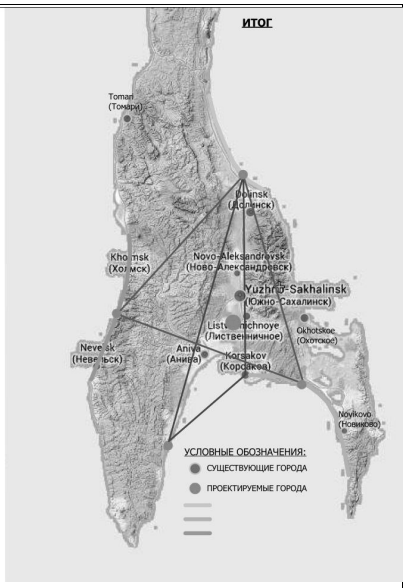

РИС.2.4. Организация планировочной структуры в границах ЮТ округа и смещение его центра.

Литература

1. В.В. Доля «Сахалин и Хоккайдо. Сопоставительный анализ», 2014г.
2. Хироси Итани. Тоехара как японский призамковый город Был ли Тоехара настоящим «маленьким Саппоро»? // Доклад на конференции СахГУ, 2007г.
3. Тайсубе Сакамото. Город Тоехара губернаторство Карафуто. 1920г.
4. Экологический энциклопедический словарь. – Кишинев: главная редакция Молдавской советской энциклопедии. И.И. Дедю. 1989г.
5. http://refwin.ru/848653536.html

***Анотація**: В статті проведено аналіз існуючого положення міста Южно-Сахалінська відносно оточуючого природнього каркасу, прилеглих міст, існуючих транспортних зв'язків та інше. Висувається гіпотеза щодо зміщення центру притяжіння та його розвитку в майбутньому.*

***Ключові слова**: м. Южно-Сахалінськ, центр, потенціал, соціально-демографічний прогноз, природній каркас, перспективні зв'язки, містобудівна ефективність.*

***The summary**. The article comprises the analysis of existing condition of Yuzhno-Sakhalinsk regarding the surrounding nature framing, neighboring towns, existing transport connections etc. A hypothesis is made regarding removal of center of attraction and its development in future.*

***Keywords**: Yuzhno-Sakhalinsk city, center, potential, social-demographic projection, nature framing, perspective relations, city-planning efficiency.*

АРХІТЕКТУРА

БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

УДК 711.57

доцент, кандидат архітектури **Ковальська Г. Л.**
кафедра дизайну архітектурного середовища
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБУДОВИ ШКІЛЬНИХ ДІЛЯНОК

Анотація: в статті розглянуто нормативні показники площ земельних ділянок навчальних закладів, надано пропозиції щодо коригування розмірів та планувальної структури шкільних ділянок в умовах ущільненої міської забудови.
Ключові слова: школа, функціональне зонування ділянки, ущільнена забудова, навчальна зона.

Територія школи має досить складну та різнохарактерну функціональну структуру і потребує значних земельних ресурсів та відповідного нормативного регулювання. Розміри та розміщення ділянок шкіл регламентуються містобудівними нормами ДБН 360-92** "Містобудування. Планування та забудова міських та сільських поселень», ДБН В.2.2-3-97 «Будинки та споруди навчальних закладів». Окрім того при проектуванні навчальних закладів враховуються санітарні норми та правила ДСанПіН 5.5.2.008-01 [1,2,3]. Зазначені нормативи є результатом багаторічного розвитку навчально-матеріальної бази та відповідного поетапного її регламентування. Основною тенденцією нормування пришкільних територій, починаючи з правил і норм забудови міст післявоєнного періоду до теперішніх часів було їх поетапне збільшення відповідно до педагогічних положень про вагому роль пришкільної ділянки у фізичному, природничому та естетичному вихованні дітей.

Якщо в 1949 році типовий генеральний план шкільної ділянки для школи на 920 учнів рекомендував площу в 1,5 га, що приблизно складає 16,3 кв.м. на 1 учня, то відомчі будівельні норми 1986 року (ВСН-50-86) для загальноосвітніх шкіл передбачали розрахунковий показник 17 кв.м. на 1 учня. Сучасні містобудівні норми України, затверджені у 1992 р. встановлюють розміри земельних ділянок шкіл на 33 кл. (990 учнів), найбільш поширених в міській забудові, з розрахунку 25,2 кв.м. на одного учня. Однак, в останні роки в містобудівній діяльності в Україні відбуваються принципові зміни, направлені на ущільнення забудови, що відображається і на розмірах та планувальній структурі шкільних ділянок та навчальних корпусів. На протязі багаторічного масового типового

будівництва навчальних закладів вимоги до проектування будівлі школи постійно змінювалися в напрямку створення більш компактних, та, відповідно, економічних й енергоощадних архітектурно-планувальних рішень. Збільшилась висота навчальних будинків від 2 до 3-4 поверхів, удосконалюються планувальні рішення, традиційні вузькі коридорні навчальні корпуси замінюються більш ефективними просторовими рішеннями.

Розміри *навчальної зони* залежать від архітектурно-планувального рішення навчального закладу та проектних рішень окремих корпусів, тому загальна площа цієї зони не нормується, а визначається конкретним проектним рішенням. Площа навчальної зони в значній мірі залежить від висоти будівлі. Сучасні норми обмежують висоту шкільних будівель до 3-х поверхів і допускають будівництво 4-поверхових навчальних корпусів у значних та найзначніших містах, за винятком районів із сейсмічністю 7-8 балів [2].

В зарубіжній будівельній практиці останнього періоду також існує тенденція до збільшення поверховості шкіл, особливо в містах, де вартість придатних для будівництва ділянок надзвичайно висока. В Німеччині було проведено комплексне дослідження питань функціональної та економічної ефективності шкільних будівель різної поверховості, яке показало, що найбільш істотні скорочення загальної площі пришкільної ділянки досягаються при будівництві 4-5 поверхових шкіл, за умов ефективного використання експлуатованих покрівель для організації зон відпочинку, спортивних майданчиків тощо.

Досвід підтверджує, що певне збільшення вартості будівництва нових шкільних корпусів підвищеної поверховості може бути компенсоване в результаті істотного скорочення загальної площі земельної ділянки шкіл. Тому виникає актуальне завдання уточнення параметрів та площі всієї пришкільної ділянки та окремих функціональних зон. Пропонуються уточнення, які в подальшому можуть бути розглянуті при коригуванні зазначених вище нормативних документів. Зокрема, поверховість будинків рекомендується приймати не більше 4-х поверхів загальноосвітніх навчальних закладів, профтехучилищ та коледжів, але у значних і найзначніших містах пропонується можливим будівництво 5-ти поверхових середніх шкіл III ступеня за умов розміщення навчальних приміщень не вище 4-го поверху та влаштування пасажирських ліфтів.

З метою створення компактних архітектурно-планувальних рішень навчальних закладів без погіршення їх експлуатаційних якостей пропонується зняти обмеження на розміщення фізкультурно-спортивних залів не вище другого поверху. Практика вітчизняного шкільного

будівництва та зарубіжний досвід підтверджують, що спортивні майданчики можуть раціонально функціонувати на верхньому поверсі шкільної будівлі, при цьому більш ефективно вирішується конструктивна основа будівлі. Також рекомендується внести вимогу стосовно забезпечення компактності і енергоефективності навчальних закладів та можливості функціонального використання покрівлі навчальних будівель.

Розміри *зони відпочинку* залежать від місткості всього навчального закладу. В найбільш поширеній у міському середовищі школі на 33 класи для відпочинку учнів нормами передбачається територія близько 2115 кв. м. На практиці зона відпочинку під час перерв між уроками майже не використовується, особливо при несприятливих погодних умовах, що припадають на основний навчальний період. Тому пропонується для відпочинку замість великих відкритих майданчиків використовувати компактні захисні навіси або криті двори зі світло-прозорих конструкцій [4]. Такі криті простори, окрім рекреаційної функції, можуть ефективно використовуватись для проведення різних культурно-масових занять і дають змогу на 10-15% скоротити площу ділянки для відпочинку. Але це можливо при уточненні нормативних вимог, що частина майданчиків для тихого відпочинку може організовуватись в структурі навчальної будівлі в критих озеленених рекреаційних двориках, терасах та лоджіях.

Найбільшу частину шкільної ділянки (в середньому 30 %) займає *фізкультурно-спортивна зона*. Створення необхідних умов для фізичного виховання підростаючого покоління завжди було вагомою вимогою до проектування та будівництва навчальних закладів. Ще в 1939 році в структуру шкіл було включено фізкультурний зал та спортивні майданчики на пришкільній території. В 1959 р. були розроблені спеціальні нормативні вимоги до спортивних зон. В практиці забудови житлових районів 60-70-х років минулого століття площинні спортивні споруди дійсно передбачались в більшості нових житлових районів, вони доповнювались відносно невеликими пришкільними спортивними майданчиками. Нажаль, в подальшому в умовах ущільнення житлової забудови такі мікрорайонні спортивні зони поступово зникали. Основним спортивним майданчиком за місцем проживання ставали шкільні спортивні споруди, розраховані на проведення навчальних занять з фізкультури.

Спортивна зона шкіл має досить розгалужену функціональну структуру і включає стадіон з круговою біговою доріжкою. Такий стадіон використовується періодично, переважно учнями старших класів та дорослим населенням оточуючих житлових будинків, тому його доцільно створювати кооперованим для групи суміжно розміщених навчальних закладів. Найбільш ефективно його розміщувати в опорних закладах або в структурі спортивних

центрів житлових районів. А в загальноосвітніх школах, в межах ділянок яких не передбачено розміщення футбольного поля, необхідно для занять фізкультурою на відкритому повітрі розміщати волейбольні, баскетбольні та інші спортивні майданчики. При цьому загальна територія шкільної ділянки може зменшитись майже на 25%. При розміщенні в одному мікрорайоні декількох шкіл доцільно блокувати території шкіл на основі створення єдиної спортивної зони.

На території школи на 33 класи в міській забудові нормами рекомендується створення *навчально-дослідної зони* площею 1220 кв.м. Однак і така площа при проектуванні може бути зменшена за рахунок блокування окремих дослідних ділянок з іншими шкільними зонами. Ефективною заміною розгалуженої навчально-дослідної зони можуть стати оранжереї, в яких можна проводити навчально-практичні заняття з рослинництва протягом всього навчального року з використанням найбільш сучасних агро- технологій [4]. Типова оранжерея та теплиці займають орієнтовну площу до 150 кв.м. Метеорологічний і географічний майданчики можна розміщувати на експлуатованій покрівлі. Це дає змогу більш ефективно використовувати шкільну територію та скоротити загальну площу земельної ділянки школи майже на 15%.

Господарська зона шкіл згідно сучасних нормативів повинна складати не менше 750 кв.м. Вимоги до розмірів зони господарського призначення періодично змінювались: 400 м.кв. (1951 р.), 500 м.кв. (1973 р.), 750 м.кв. (1997 р.). Тобто площа господарської зони механічно збільшувалась. У той же час технології господарської діяльності удосконалювались, розміри господарських споруд мінімізувались. Впровадження сучасного побутового та санітарно-технічного обладнання, а також ефективна організація господарського транспортного обслуговування, кооперація та блокування господарських ділянок, на наш погляд, буде сприяти в подальшому у певному зменшенні площі цієї зони.

В реальній практиці більшість середніх шкіл місткістю 33 класи ефективно функціонують на ділянках приблизно 1,5 – 1,7 га при нормативних 2,5 га. При цьому зменшення площі території шкіл не впливає негативно на навчальний процес, а навпаки, стимулює до впровадження більш ефективних навчальних технологій та бережного відношення до землі, одного з найбільш

Площі шкіл I-II та I-III ступенів у міських поселеннях бажано диференціювати в залежності від типу та місця розташування школи. Мережу шкіл на рівні житлових районів пропонується об’єднувати в територіальні освітні округи, в яких створюються опорні загальноосвітні школи з розширеною навчально-матеріальною базою. На території опорної школи пропонується передбачати всі функціональні зони з повним переліком

необхідних майданчиків та споруд. Окрім опорних загальноосвітніх навчальних закладів в структурі району можуть бути спеціалізовані школи, в яких перевага надається тим функціональним зонам, які відповідають профілю навчання. Територія інших середніх та базових шкіл формується в залежності від місцевих умов, при цьому площа їх ділянок не повинна бути меншою за встановлені показники для ущільненої міської забудови. Отже, в сучасних соціально-економічних та містобудівних умовах є реальні можливості удосконалення функціонально-планувальної структури шкільних територій та відповідного корегування нормативних документів.

Література

1. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень : ДБН 360-92**. – К. : Укрархбудінформ : Держкоммістобудування України, 1992. – 92 с.
2. Будинки та споруди. Будинки та споруди навчальних закладів : ДБН В.2.2-3-97. – К.: Укрархбудінформ : Держкоммістобудування України, 1997. – 38 с.
3. Влаштування, обладнання, утримання дошкільних навчальних закладів та організації життєдіяльності дітей: ДСанПіН №1370/23902. – К.: Міністерство охорони здоров'я України, 2013.
4. Магула Т. К. Совершенствование состава помещений городских общеобразовательных школ на основе оптимизации функций пришкольных территорий :Исследования и рекомендации на примере Петербурга-Ленинграда: дисс. … канд. архитектуры: 18.00.02 / Т. К. Магула; Санкт-Пет. гос. арх-стр. унив. – Санкт-Петербург, 2000 – 132 с.

Аннотация: в статье рассмотрены нормативные показатели площадей земельных участков учебных заведений, даны предложения по корректировке размеров и планировочной структуры школьных участков в условиях уплотненной городской застройки.

Ключевые слова: школа, функциональное зонирование участка, уплотненная застройка, учебная зона.

Abstract: In the article the standard rates of land area schools, provided proposals for adjusting the size and structure of school planning areas in terms of compacted urban development.

Keywords: school, zoning areas, sealed construction, learning zone.

УДК 725.6

Третяк Ю. В., доктор архітектури, професор
кафедри рисунка і живопису КНУБА

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ПЕНІТЕНЦІАРНИХ БУДІВЕЛЬ

Анотація: у статті висвітлюються історичні підвалини та етапи формування архітектури виправних (пенітенціарних) будівель та комплексів; систематизовано історичний та сучасний досвід проектування, будівництва й експлуатації пенітенціарних будівель.

Ключові слова: архітектура пенітенціарних будівель, формування, розвиток архітектурного середовища.

Специфічні особливості кримінального середовища добре відомі з давніх часів. У Вітхому та Новому завітах зустрічаються описи різноманітних інституцій влади, у тому числі місць позбавлення волі чи тюрем, що функціонували вже у 2000 - 1500 рр. до н.е. У 1510 р. в Європі була створена «Книга бродяг», де надається опис способу життя і побуту професійних злочинців, а також словник їхньої умовної мови. У ці ж часи француз В. Війон пише балади на «кольоровому» (злодійському) жаргоні, які стають першим циклом художніх творів про злочинний світ, що показано зсередини [1]. Побут іспанських злочинців – шахраїв, аферистів, бродяг і картярів, їхня ієрархія, організація і закони, жаргон - було відображено в іспанському крутійському романі. Головний герой цих творів XVI – XVII ст. – пікаро – зі своєю специфічною поетикою поведінки є порівняно схожим на свого сучасного «колегу».

Перші прояви вітчизняної кримінальної субкультури з‘явилися у стародавні часи в казках та піснях про розбійників, пізніше – про козаків, які втілювали у собі риси негативного, але все ж таки «героя». У створенні арго, тобто злочинного жаргону, та кримінального фольклору приймали участь такі соціальні групи, як бродяги, бродячі ремісники й торговці (офені), бурлаки й каліки перехожі, тобто люди, що складали «соціальне дно». Отже, концепції злочину і покарання в усі часи та епохи становили частину культури у будь-якому суспільстві, але позбавлення волі було тимчасове і уявляло із себе очікування вироку влади, хоча у Стародавній Греції та Римі

у V-IV століттях до н. е. вже існували в‘язниці, функції яких були значно ширші, ніж у сучасних виправних установ.

У XII - XVII століттях у країнах Європи у ролі в‘язниць із функцією утримання злочинців, в основному, виступали фортеці, замки, монастирі і лікарні, функціональна структура і просторова організація яких відповідала умовам ізоляції і утримання злодіїв – безробітних, боржників, гомосексуалістів і бродяг [2].

Тільки з XVIII століття, у епоху Просвітництва поняття покарання стало включати не тільки тілесну пригніченість злочинця, але його покаяння. Процес введення нових форм покарання та його відбуття вимагало нових місць для утримання засуджених до позбавлення волі на певний термін. Таким чином розпочалося утворення і масове будівництво в‘язниць і будинків покаяння, серед яких найбільш відомими стають тюрма Святого Миколая для молодих чоловіків у Римі (1701 – 04 рр.); тюрма Ньюгейт у Лондоні (1770 – 85рр.); в‘язниця у Генті (1772 р.); тюрма-ідея Паноптікон (1791 р.) [3, 4].

Дослідження літературних джерел з історії та архітектури надало можливість дійти висновку, що до початку XIX століття нарешті відбулися реформи, які поступово привели до змін у кримінально-виконавчій галузі, і, відповідно, стимулювали зацікавленість суспільства у проектуванні, будівництві, модернізації та експлуатації установ для утримання засуджених. У середині XIX століття було сформовано так званий взірець чи модель режиму ув’язнення та, відповідно, тюремних будівель, різновиди яких стали зразком для наступних ста років. У той час архітектурно-планувальна модель тюрми уявляла із себе тип радіальної будівлі з чарунками для поодиночного ув’язнення, які розміщувалися уздовж довгого коридору. Ілюстрацією до цієї архітектурної моделі може слугувати Східна тюрма Пенсильванії. Взагалі, подібний тип планування тюремної будівлі був розповсюджений у ті часи в Європі та Америці: довгі ряди внутрішніх чарунок відкривалися за допомогою ґрат у загальну галерею, з якої безпосередньо здійснювалося контролювання в’язнів персоналом, а також освітлення та провітрювання приміщення. Інший тип тюремної будівлі передбачав таке ж саме розміщення чарунок, але не в радіальній, а в лінійній планувальній структурі (Оборнська тюрма, 1815 р.). З приходом нового XX століття у світі працювало вже тисячі тюрем обох типів, де застосовувалася Філадельфійська (Пенсильванська) система ув’язнення.

Тюрма Pentonvill, що відкрилася в Англії у 1842 році, була запроектована за типовою радіальною схемою (рис. 1, А). Починаючи з 1848

року у цій країні із відповідністю до базової моделі було побудовано п`ятдесят чотири радіальні тюремні будівлі. У той же час в інших європейських країнах почав застосовуватися подібний тип радіальної пенітенціарної будівлі. Єдиною планувальною схемою, яка відрізнялася від інших, була схема за назвою «телефонний полюс» (рис. 1, В). Ця модель стала інноваційною, оскільки форма плану будівлі передбачала розташування центрального посту контролювання з телефонним зв'язком у центрі радіальної в плані будівлі, від якого променями розходилися ряди коридорів з камерами для в'язнів. Така режимна і планувальна схема вперше була застосована у Франції у 1898 році. Таким чином, засоби контролювання та управління у кожному блоці (секції) камер поступилися централізованому пункту контролювання. На протязі XX століття подібна планувально-просторова схема пенітенціарної будівлі у комбінації із модифікацією камерних блоків набула популярності в Америці та, у меншій мірі, в Європі, де радіальна модель й досі використовується у практиці архітектурного проектування виправних закладів.

Приблизно до 1920 року у світі панували обидві планувальні моделі тюремних будівель із застосуванням телефонного зв'язку як основного засобу контролювання. Крім того, стали з'являтися інші архітектурні та функціонально-планувальні форми: периметральні тюрми, де самі стіни будівель грали роль тюремного паркану; тюрми, що формувалися навколо внутрішнього двору (рис. 1, Г); тюрми відкритого типу, що були запроектовані як «університетські містечка»; відкриті тюрми, будівлі яких вільно розміщувалися у місцевому ландшафті; так звані «паноптикуми», які в основному застосовувалися в Америці, але зустрічалися і в Європі: три з них збудовано в Нідерландах і функціонують по сьогоднішній день; тюрми-хмарочоси, що головним чином були побудовані в Америці.

Трохи пізніше в Америці з'явився тип пенітенціарної будівлі, де у межах однієї установи могли застосовуватися блоки, що функціонували з різними ступенями безпеки та контролювання, для утримання різних категорій засуджених. У них, як і у радіальних тюрмах, уздовж зовнішньої стіни розміщувалися камерні чарунки для утримання в'язнів (рис. 1, Б). Такі схеми утримання були розповсюджені у багатьох країнах, інколи - успішно, частіше – не дуже, поступово формуючи різні напрямки тюремного управління, архітектури та дизайну пенітенціарних установ. Внаслідок поширення цього досвіду, у багатьох країнах світу почався рух проти морально застарілих пенітенціарних установ, що привів до фундаментального переосмислення умов відбуття покарання.

У 20-30 рр. ХХ століття в Америці тюремні чиновники та архітектори започаткували спроби модернізувати традиційний тюремний устрій, відповідно якому пенітенціарна система функціонувала на протязі кількох попередніх століть. У 1930 році Федеральне Бюро в'язниць США створило і затвердило нові стандарти для тюремного проектування і будівництва, а у 1949 доповнило цей документ новими додатками. Спираючись на ці документи, з'явилася можливість сформулювати головні принципи американської системи проектування, будівництва і експлуатації пенітенціарних споруд. Ці принципи декларували: розміщення тюремних комплексів у межах центрів розселення; скорочення місткості установ як засіб боротьби з переповненням та поганими умовами утримання; введення альтернативних засобів психологічного виховання засуджених за допомогою створення так званих «спільнот»; забезпечення ненав'язливого та легкого для персоналу спостереження за в'язнями; гнучкість планувальної структури і масштабність оточення з метою формування повноцінного середовища; поліпшення системи безпеки та відповідне функціональне зонування для забезпечення індивідуальної свободи для засуджених у межах установи; забезпечення максимального контакту між ув'язненими та штатом працівників, що допомагало встановленню позитивних відносин; забезпечення можливості для навчання засуджених, їх відпочинку та відвідувань за допомогою удосконалення архітектурно-планувальної структури і просторової організації [4].

У 1961 році у Лондоні було створено першу Міжнародну групу з питань вивчення архітектури тюрем, до якої увійшли тюремні адміністратори та архітектори з 13 країн світу. Це була перша нагода для професіоналів обмінятися знаннями та досвідом з проблем проектування, будівництва та експлуатації комплексів для відбуття покарання. Друга спроба обміну досвідом була проведена ООН та Міжрегіональним науково-дослідним інститутом злочинності і правосуддя. Результатом цього стало видавництво у 1975 році книги «Архітектура тюрем», яка складалася з аналітичних досліджень, а також креслень та малюнків 27 тюремних будівель та комплексів. Ці події були великим досягненням 70-х років, що привело до відновлення реформ в цій сфері суспільного життя країн Європи та Америки.

Нові реформи були спрямовані на створення нових засобів управління пенітенціарними установами, які б знайшли відображення у архітектурних проектах будівель та комплексів. Відповідно новому підходу планувався розподіл засуджених на невеликі за кількістю групи, кожна з котрих обслуговувалася окремою командою персоналу установи. За допомогою спеціальної терапії та методів реабілітації персонал повинен був впливати на

засуджених, які у свою чергу, спрямовували зусилля на виправлення та поліпшення свого стану. Починаючи з XIX століття ця ідея стала головною в організаційно-психологічній моделі пенітенціарного закладу. На зміну одноманітній механічній праці для в'язнів нова система запровадила широкий діапазон різноманітної діяльності із системою привілей та штрафів, які залежали від поведінки засудженого.

Відповідно новим організаційним принципам, особи, що засуджені до обмеження волі, поділялися на три основні категорії, кожна з яких розміщувалася в окремих блоках чи будівлях. Перша група складалася з рецидивістів, агресивних засуджених та в'язнів із психічними відхиленнями. До другої категорії відносилися «нормальні» засуджені, до третьої – так звані «жертви», тобто в'язні, на яких легко впливати. Відповідно до власної поведінки засуджені переводилися з однієї категорії в іншу, кожна - зі своїм режимом утримання та системою перевиховання. Окремі ознаки і риси подібних організаційно-педагогічних моделей можна знайти у пенітенціарних системах багатьох країн світу, включаючи вітчизняну, але у реальному житті вони не отримали економічного і соціального ефекту.

Незважаючи на відсутність миттєвого ефекту від впроваджень диференційованої системи утримання і виправлення, архітектура пенітенціарних установ, яка довгі часи задовольнялася сірими темними коридорами з рядами камер та високими галереями, поступово стала змінювати свої форми на користь створення невеликих груп чарунок, розміщених максимум у два рівні навколо багатофункціонального простору – кімнати денного перебування. При такій організації груп приміщень штат співробітників отримував можливість контролювати своїх підлеглих менш помітно, а засуджені - пересуватися вільніше, що сприяло поліпшенню відносин і психологічної атмосфери у закладах. Кожна житлова чарунка повинна була мати свій санвузол та вентиляцію. Архітектурно-художнє оформлення інтер'єрів та обладнання приміщень виправних установ поступово стали більш веселими та приємними, в них з'явилися світло, колір та повітряність, при цьому рівень шуму за допомогою технічних засобів став нижче. Нова архітектура тюрем прагнула до надання кожному ув'язненому свого місця у великій установі, яка розподілялася на окремі колективні та індивідуальні планувальні і об'ємно-просторові одиниці. Разом з тим ніхто з професіоналів не зміг на той момент відповісти на запитання – чи забезпечуватиме і сприятиме така архітектура і пом'якшена атмосфера установи дійсно позитивним результатам відбуття покарання.

У США, приблизно до 1980 року, досвід минулого був досконально вивчений, і на основі цих досліджень було розроблено базову модель тюрми,

яку коротко можна назвати «маленька і красива». Трикутні у плані житлові одиниці, які складалися з невеликої кількості кімнат-чарунок, в один-два яруси групувалися навколо центрального багатофункціонального приміщення. Відкритість житлових чарунок у загальний комунікаційний простір надавала можливість контролерам легко наглядати за в'язнями та спілкуватися з ними. Ідея формування моделі з невеликими групами засуджених була прийнята з ентузіазмом у багатьох країнах світу, що привело до появи цілого ряду пенітенціарних комплексів «нового покоління». Разом з тим скасування таких атрибутів тюрми, як решітки безпеки, системи сповіщання та дистанційне управління, вимагали більшої психологічної напруги від персоналу закладу, а також додаткових витрат. Внаслідок цього адміністрація і управлінці системи виконання покарань були вимушені залучати до модернізації тюремних будівель спонсорів та приватних інвесторів, що сприяло початку приватизації у пенітенціарній системі.

Досвід архітектурного проектування пенітенціарних будівель і комплексів кінця XX століття виявив, що у планувальній організації поряд з трикутними блоками, що домінували в архітектурі тюрем нового покоління на той час, з'явився цілий ряд різноманітних схем планування: колоподібні, зірчасті, з внутрішніми подвір'ями, прямокутні тощо (рис. 1, Е, К, І). Подібні планувальні експерименти так чи інакше відображували базову концепцію модернізації тюремних будівель, згідно якої маленькі групи засуджених по 24-36 осіб розміщуються в окремих житлових одиницях (блоках), а загальна місткість установи не перебільшує при цьому 400 – 500 осіб. Житлові будинки чи блоки не обов'язково були зв`язані закритими засобами комунікації з іншими частинами комплексу, а кожна група будинків утворювала «вулицю» разом з відкритими пішохідними доріжками та озелененням.

Якщо адміністрації якоїсь місцевості необхідно було збудувати великий пенітенціарний заклад, то такий комплекс розподілявся на окремі блоки у межах «містечка», що дозволяло утримувати різні категорії засуджених з відповідним режимом безпеки. Ділянка кожного з таких блоків відокремлювалася за допомогою подвійної огорожі. Федеральний Виправний комплекс в Allenwood, штат Пенсільванія, є яскравим прикладом закладу такого типу. Він складається з трьох установ з різними ступенями безпеки, в яких розміщено від 20 до 300 в'язнів. Кожна установа має свої організаційні, планувальні та об'ємно-просторові особливості, але увесь комплекс відповідає єдиним функціональним і композиційним принципам. Одна з трьох частин, де утримуються найбільш небезпечні злочинці, має замкнену

периметральну структуру: галерея з камерними чарунками формує зовнішню стіну периметра, що відповідає найвищому ступеню безпеки. Такий тип проекту пенітенціарного комплексу зустрічається у багатьох американських тюрмах нового покоління: у Пітсбурзі, у Флоренції, у штатах Північна Кароліна та Мінесота [5].

Сьогодні все частіше будівлі міських тюремних закладів мають тенденцію до розміщення груп житлових чарунок навколо вертикальних комунікацій – сходів та підйомників, як, наприклад, у виправному Метрополітен центрі архітектора Г. Уіса, Чікаго, 1975 [2]. Майже усі сучасні міські тюремні комплекси у розвинутих країнах світу забезпечені різноманітними центральними засобами обслуговування, а саме: адміністративними та бізнес-приміщеннями, приміщеннями для відвідувань, центрами професійного навчання, їдальнями, магазинами, гімнастичними залами для засуджених тощо. Отже, слід відмітити досить виразну тенденцію проектування пенітенціарних комплексів як міських громадських установ, що розміщуються в центрах розселення. При проектуванні тих та інших типів споруд використовуються подібні масштаби, архітектурні деталі, будівельні матеріали, такі, як цегла та штукатурка для малоповерхових будівель, залізобетонні конструкції та оболонки – для висотних. Широко використовуються виготовлені промисловим засобом великопанельні елементи.

Сучасна закордонна практика проектування, будівництва і експлуатації пенітенціарних будівель і комплексів також свідчить, що відповідні пенітенціарні установи повинні представити архітектурно-художній проект своїх будівель та споруд відповідно діючому законодавству, як це прийнято в багатьох країнах, насамперед, у США. Але більшість Федеральних та місцевих тюрем США традиційно розміщено у старих будівлях з довгими коридорами та сотнями камер у 3 – 4 яруси, що свідчить про невідповідність теорії і практики у цій, а також багатьох економічно розвинених країнах світу. Сьогодні проектування, будівництво і експлуатація сучасних виправних комплексів потребує величезних капіталовкладень та зусиль, спрямованих на спеціальну підготовку персоналу. Одним із засобів зменшення кількості персоналу у закладі стає застосування віддаленого спостереження та електронних систем управління та захвату, особливо в установах для утримання небезпечних злочинців. Класифікація ув‘язнених по категоріям та окреме їх розміщення в установі потребують значну кількість житлових чарунок з резервними місцями для переводу з категорії у категорію та поселення новачків. Отже, ще багато часу заклади нового типу будуть потребувати ретельного дослідження і моніторингу з боку тюремної

влади, для того, щоб визначити теоретичні та фактичні переваги і недоліки, а також актуальні проблеми модернізації пенітенціарної системи й її архітектурно-містобудівного середовища.

Розширене і поглиблене вивчення світового досвіду проектування і будівництва виправних комплексів свідчить про доцільність обережного підходу до архітектурного проектування в аспекті можливого копіюванні методів та проектів різних країн. Особливо це стосується України, оскільки модернізація вітчизняної пенітенціарної системи знаходиться сьогодні на початковому етапі свого становлення. Як свідчить досвід інших країн, розбудова системи виконання покарань є справою багатьох років і потребує багато цілеспрямованих зусиль, значних витрат матеріальних та інших ресурсів. Сьогодні на етапі перебудови та модернізації, спираючись на досвід розвинутих країн, необхідно створити ефективну й економічно виправдану модель режимного утримання та організації пенітенціарних установ і закладів – слідчих ізоляторів, тюрем, перевиховних та реабілітаційних центрів для різних груп засуджених, - яка стане надійним підґрунтям для подальшого формування і розвитку архітектурно-містобудівного середовища пенітенціарних будівель і комплексів.

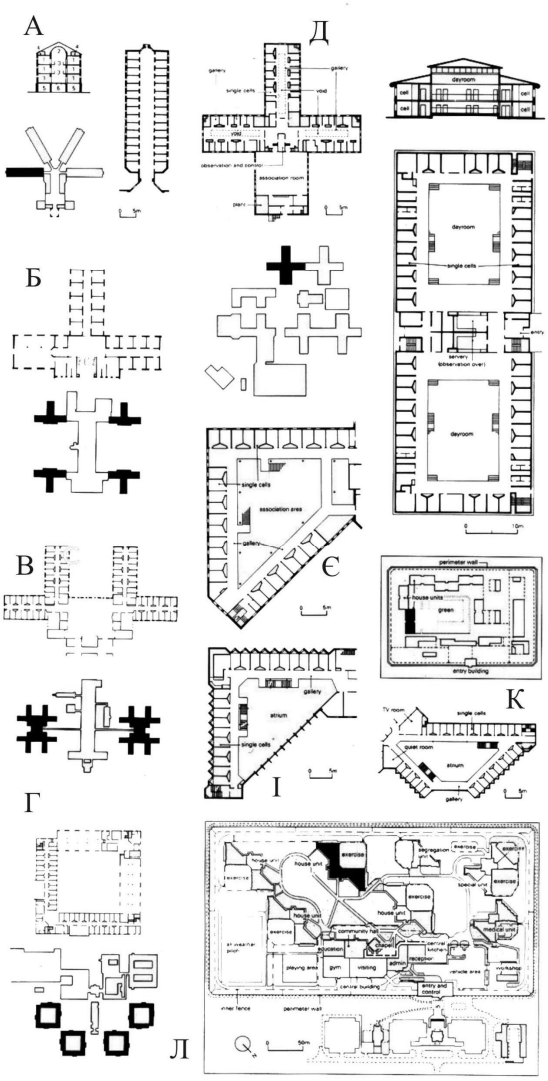

Рис. 1. Еволюція типів планувальних рішень пенітенціарних будівель: А – радіальна тюрма Pentonville,1842; Б – блокована тюрма Blundeston, 1963; В - тюрма типу «телефонний полюс» Featherstone, 1977; Г – тюрма з внутрішнім подвір‘ям Low Newton, 1978; Д - галерейна тюрма Bullingdon,1991; Е, К, І – виправні заклади «нового покоління» (Doncaster, 1993; Milton Keynes, 1992; Lancaster Farms, 1993)

Список літератури:
1. Клейн Л.С. (под псевд. Лев Самойлов) Этнография лагеря / Л. Самойлов // Советская этнография. – 1990. - № 1. – с. 96 - 108
2. The Oxford History of Prison The Practice of Punishment in Western Society / [edited by N. Morris and D. J. Rothman]. - New York : Oxford University Press, 1995. – 326 p.
3. Rosenau H. Social Purpose in Architecture: Paris and London compared, 1760 – 1800 / H. Rosenau. - London: Studio Vista,1970. – 144 p.
4. Architecture of Incarceretion / [Edited by Iona Spens]. - London: Academy editions, 1994. – 128 p.
5. Город-тюрьма или тюрьма-город// Зодчество мира – 2003. - № 2. - с. 27 – 33

Аннотация: в статье освещены исторические основы и этапы формирования архитектуры исправительных (пенитенциарных) зданий и комплексов; систематизирован исторический и современный опыт проектирования, строительства и эксплуатации пенитенциарных зданий.

Ключевые слова: архитектура пенитенциарных зданий, формирование, развитие архитектурной среды.

Summary: in the article highlights the historical foundations and the stages of the formation of the architecture of the penitentiary (prison) of buildings and complexes; systematic historical and contemporary experience of designing, building and operation of the prisons.

Keywords: architecture of the prison buildings, formation, development of architectural environment.

Аспірант **Коблик М.В.**
Науковий керівник: д-р арх., **Слєпцов О.С.**
Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури

Вплив національних традицій на архітектуру шкіл Закарпаття

Анотація: Розглянуто етнографічне районування Закарпаття. Виявлено особливості архітектурних традицій в будівництві народного житла та їх вплив на формування характерних рис в архітектурі шкіл Закарпаття.

Ключові слова: етнографічний район, архітектурно-будівельні традиції, школа, ґонт, скатний дах, галерея, колористика.

Актуальним питанням впродовж останніх років в Україні є покращення рівня освіти в країні. Створюються різні експериментальні програми, впроваджується різноманітні технології в навчальний процес, реорганізовується мережа освітніх закладів та зміцнюється матеріально-технічна база шкіл. Проблемними в цьому плані є школи в Закарпатській області в основному у гірській місцевості. В багатьох школах відсутні цілі групи приміщень. Не кожна школа має спортивну і актову залу, відсутні їдальні та вбиральні, останні з яких розміщуються на вулиці. Більшість гірських шкіл опалюються дровами. Саме тому, цю проблему потрібно вирішувати, шляхом будівництва сучасних шкіл, які б відповідали всім нормам. При проектуванні нових шкільних будівель необхідно враховувати національні традиції в будівництві, щоб створити гармонійний об'єкт який би органічно вписався в природне середовище. Саме тому, питання створення сучасних технологічних навчальних закладів з використанням природних матеріалів та традиційних образів в архітектурі є актуальним для багатьох районів Закарпаття.

Визначення і пошук особливостей в народній архітектурі житла в залежності від етнографічного регіону на сьогодні є достатньо вивченим питанням. Існують багато праць які вивчають розвиток шкіл на Україні, охоплюючи в своїх дослідженнях Україну в цілому, певну її частину чи якийсь конкретний період в історії. Однак, розвиток шкіл на Закарпатті, їх особливості в просторовій організації, функціональному зонуванні, плануванні та архітектурно-композиційному моделюванні не достатньо вивчена проблема. Сьогодні школи є предметом індивідуального проектування і його композиція цілком визначається автором. Для розробки якісних проектів архітектор повинен керуватися загальними композиційними

закономірностями, які розроблялись і вдосконалювались протягом століть та стильовими ознаками певного регіону.

Визначити основні особливості архітектурних елементів та ознаки, що притаманні спорудам певного регіону для використання їх при створенні нових архітектурних об'єктів.

Для досягнення поставленої мети, необхідно розглянути основні відмінності та ключові ознаки, що притаманні певному регіону, в архітектурі народного житла. Зіставити ці елементи з існуючими прикладами шкіл на даній території, на основі чого, визначити ключові архітектурні елементи та їх параметри, що можуть бути використані в сучасному проектуванні.

З давніх часів наймасовішим об'єктом народного будівництва було житло. В ньому втілені найкращі надбання і досвід народних зодчих. Для створення нових об'єктів архітектури, що будуть відповідати не тільки сучасним вимогам життя, а й кращим національним традиціям та естетичним вподобанням народу, необхідно використовувати віковий досвід. Народні архітектурно-будівельні традиції створювались впродовж століть, шляхом безперервного пошуку, вдосконалення прийомів і форм. Їх основою стали найкращі архітектурно-конструктивні рішення перевірені часом.

На формування і розвиток народної архітектури впливали особливості історичного, соціально-економічного та культурного розвитку окремих частин України, їх політичного становища, обставин заселення, взаємозв’язків і взаємовідношень між сусідніми народами, природно-кліматичні умови, наявність тих чи інших будівельних матеріалів, побутовий уклад тощо[1]. Народна архітектура різних об'єктів створювалась у тісному взаємозв'язку з народною архітектурою сусідніх держав. Для архітектури Закарпаття притаманні спільні риси з архітектурою Молдавії, Румунії, Угорщини, Чехії, Словаччини та Польщі. Окрім сусідів на архітектуру певної території суттєво впливали природно-кліматичні умови та наявність місцевих будівельних матеріалів. Саме тому, особливості в архітектурі мають спільні риси та відмінності залежно етнографічного регіону.

Етнографічне районування ґрунтується на локальних відмінностях народної (традиційної) культури. Під час етнографічного районування України беруться до уваги всі компоненти культури: духовні та матеріальні. Серед матеріальних аспектів культури, що мають значення для архітектури є: тип жител за технікою будівництва (зрубні, каркасні, монолітні, комбіновані), особливостями екстер'єру (побіленими чи природної фактури стін, чотирисхилим, двосхилим чи комбінованим дахом, критих соломою, ґонтом чи черепицею), тими чи іншими формами дверей, вікон [2]. Гірську частину Карпат населяють три етнографічні групи українського народу: гуцули, бойки і лемки. Райони їхнього розселення мають назви Гуцульщина,

Бойківщина і Лемківшина. Етнографічну специфіку має і низинне Закарпаття. М. Тиводар виокремлюють тут Мараморський, Боржавський, Ужанський, Перечинсько-Березняньський субрайони [3].

Автентична територія Лемківщини перебуває в межах сучасних кордонів України, Польщі та Словаччини. На території Закарпаття охоплює Великоберезнянський та північно-західну частину Перечинського району. Характерним житлом була "довга хата", де під одним дахом з житлом розміщувались й усі господарські приміщення. Утворення такого типу хат зумовлене соціальним становищем та природними умовами. На вузькій смузі врожайної долини зводили довгі хати для економії площ та збільшенні теплових характеристик споруди. Лемківські хати "малювались начорно (нафтовою ропою) з білими пасмами" між вінцями зрубу[4]. Для покриття даху використовували солому, дерево або комбінували обидва матеріали: нижні ряди покривали деревом, а решту - соломою. Висота даху втричі або більше перевищувала висоту стін. Завдяки цьому будівля сприймалась компактною та врівноваженою. Відкрита частина зрубної стіни та окремі архітектурні деталі розписувались білою або зеленувато жовтою глиною.

До території Бойківщини на Закарпатті відносяться Міжгірський, частина Великоберезнянського та весь Воловецький район. Тут здавна створюваись дивовижні витвори народної архітектури з дерева. З цього матеріалу народні майстри зводили церкви, хати з галереями, господарські будівлі, школи, водяні млини. Майстри творили в гармонії з природою: розміри горизонтальних і вертикальних структур хати перебувають між собою у співвідношеннях золотого перерізу. Зруби зводили із кругляків, плениць та брусів, що з'єднувались на кутах простими замками. На продовжених за межі стін поперечних підвалинах ставили поміст, що утворював відкриту галерею, захищену від опадів виносом даху. У центральній частині Бойківщини маже кожна хата мала галереї з двох, трьох або й чотирьох боків. Дахи бойківських хат здебільшого високі та стрімкі. Серед символів, що використовувались для оздоблення використовували хрести, та рослинні орнаменти у вигляді вазонів чи окремих гілок.

Ці принципи застосовувались і в будівництві шкіл. Однин із прикладів народної школи знаходиться в музеї-скансен "Старе село" в Колочаві. Церковно-приходська школа збудована в 1859 році із смереки, чотирисхилий дах вкритий смерковими драницями(Рис.1). Приміщення школи складається з сіней, житлової та класної кімнати. Ще одна бойківська школа цього періоду знаходиться музей національної архітектури і побуту в м. Ужгород. Це пам'ятка народного будівництва другої половини XIX століття (Рис.2).

Рис. 1 а. Церковно-приходська школа з с. Верхня Колочава (1859р.) нині с. Негровець.

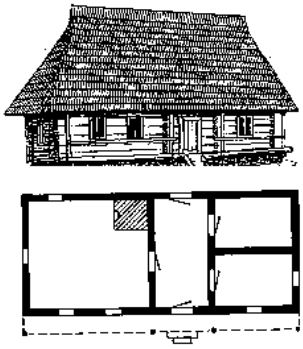

Рис.2. б. Парафіяльна школа із с. Синевирська Поляна (1883р.)

Це типова українська хата з внутрішнім плануванням: хижа+сіни+комора+хижка. Школа зрубна із смерекового дерева, на випусках підвалин, вздовж головного фасаду, відкрита галерея. Дах чотирисхилий покритий драницею. У великій "хижі" розташовувався клас де одночасно навчалось близько 15 дітей різного віку, на право від сіней розмішується житло вчителя.

Наступний регіон - Гуцульщина, що охоплює гірські райони Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей. На Закарпатті - Рахівський район з поселеннями Рахів, Ясіня, Богдан. Традиційна Гуцльсьська домівка це укріплена фортеця. Садиби в цьому регіоні були розкидані по горах і долинах на відстані в кілька кілометрів одна від одної. Для захисту від чужинців, хижих звірів житло обносили глухою загорожею, що сприяло утворенню своєрідного типу садиби - гражди. Стіни зводилися з напівкругляка. Дах над основними приміщеннями робили стрімким та чотирисхилим, над господарськими приміщеннями більш м'якшим та оббивали драницями. Дах біля гребня заломлюється утворюючи трикутний фронтон, який декорували різьбленими дошками (Рис.5-8). Декоративне різьблення у вигляді хрестів, розет та гілок якогось дерева використовувалось в оздоблені дверей та верхньої частини одвірків. Народні традиції в зведені житла притаманні й школам цього регіону. Характерні планувальні принципи гражди застосовували і у школах, наприклад в ЗОШ І-ІІІ ст. №1 смт. Ясіня. Хоч зведена вона в 1945 році, будівлю школи та допоміжні споруди розмішували навколо двору обнесеного огорожею, стіни споруд також були частиною огорожі. Також, ЗОШ №2 смт. Ясіня це замкнена в плані споруда з внутрішнім двориком.

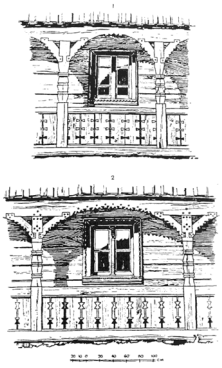

Рис. 3. Приклади оформлення галерей та ганків на Закарпатті.

Рис. 4. Горожанська школа в місті Тячів

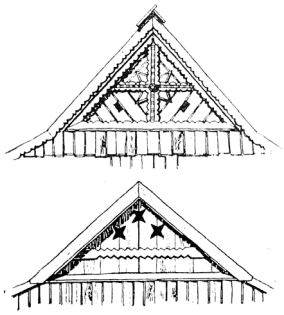

Рис. 5. Обробка фронтонів даху:
1- с. Чорна Тиса, 2-с.Богдан.

Рис.6. Горожанська школа м. Тячів

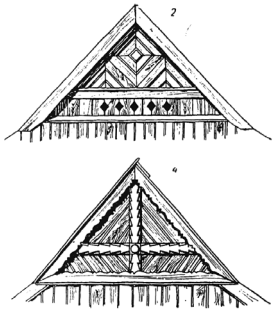

Рис. 7. Обробка фронтонів даху, с. Богдан Закарпатської області

Рис.8. Школа №1 смт. Ясіня Закарпатської області

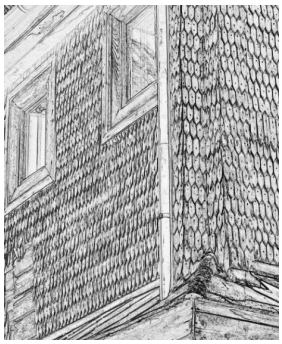

Рис. 9. ЗОШ І-ІІ ст. с.Богдан Закарпатської області.

Рис. 10. ЗОШ І-ІІІ ст. с. Богдан Закарпатської області.

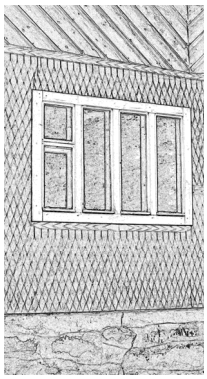

Рис. 11. ЗОШ І-ІІІ ст. с. Луги Закарпатської області

На території Угорщини в руських селах долини Закарпаття школи були у віданні єзуїтів. У розпорядження вчителя надавались житлові кімнати, які знаходились в будівлі школи. Приклад такого розподілу шкільних приміщень школи зберігся на довгий час. Відомо, що в у 1919-1928 рр. на Закарпатті жила Марійка Підгірянка, де вчила дітей у трьох селах Зарічево, Порошкове Перечинського та Довгому Іршавського району. В Діловому й досі знаходиться будівля цієї школи.

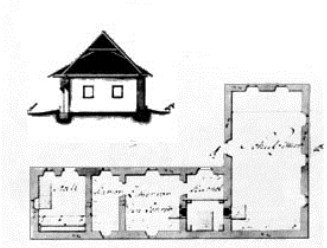

Рис. 12. Парафіяльна школа XVIII ст.

Рис. 13. Народна школа (початок XIX ст.) в с. Ділове Іршавського району

Серед матеріалу, з якого селяни споруджували свої хати в низинному Закарпатті, можна зустріти камінь, саман та дерево, все залежало від місця проживання. Так за даними 1909 року в Угочанському комітаті 8.2% будинків були з каменю і цегли, 24.8% - із саману та "вальків", 67% - з дерева, покритих черепицею - 1.4%, дранкою - 32.7%, соломою - 65.9%[1]. Так між Ужгородом і Мукачевом оселі з невисокими дахами та побіленими стінами та призьбами, в Іршавському, Хустському й Тячівському районах вони мають високі солом'яні дахи, а в передгір'ях покриті драницями або ґонтом (Рис.1). В них, вздовж головного фасаду часто влаштовується галерея(Рис.2). Стіни з дерев'яного бруса обмазані глиною та побілені, рідше пофарбовані в яскраво сині тони. В Тячівському районі, коли хату зводили у відкритому зрубі, то шви між вінцями заповнювались яскравими кольорами. Окрім зрубних, на Закарпатті зустрічаються й каркасні хати з заповненнями стін різними матеріалами, переважно дошками (Рис.9). Для стійкості їх скріплюють розкосами та обмазують глиною. При обмазуванні, для виділення окремих деталей використовують синій колір та пластичну ліпнину.

У Перечинському та Великобкркзнянському районі Закарпатської області компактно мешкають лемки. Хати зводили з смерекових та букових напівкругляків. Будівлі в плані довгі, бо вміщували під одним дахом і житлові і господарські приміщення. Кути зв'язувались за допомогою простого замка або риб'ячого хвоста. Весь зруб змащували нафтою або

паленою глиною, розведеною водою чи олією. Стики вінців завжди білили, що підкреслювало фактуру хати. Найпопулярнішими орнаментами для оздоблення були - солярні знаки, косиці, закарлючки,кривульки, "дерево життя", "квіти". Квіт - мотив з
галузок сосни зображували на площині дверей, кількість галузок на ньому залежала від кількості членів сім'ї. Для оздоблення стін використовували білу і жовту глину. На одвірках у традиційних хатах Гуцулів і Бойків найчастіше можна побачити розети, півкола і кола, що символізують Сонце [2].

На створення архітектурного образу суттєво впливають архітектурні елементи та їх обробка. Для виявлення ключових характеристик необхідно прослідкувати розвиток народної школи.

Серед будівель шкіл які й досі функціонують можна розпізнати основні традиційні архітектурні елементи, що використовувались при спорудженні та оздоблені народного житла на території Закарпаття. Один з найдавніших прийомів обробки плоских стін, що широко застосовувався в дерев'яному будівництві є обшивка стін ґонтом (Рис.9-11). Такий прийом створює характерний рельєфний малюнок поверхні стіни і служить додатковим захистом від дії несприятливих погодних умов. Це стає одним з архітектурно-художніх прийомів, цьому сприяє фігурна обробка завершень дощок ґонту. Прорізка ґонту має форму напівкола чи зубчиків різних обрисів.

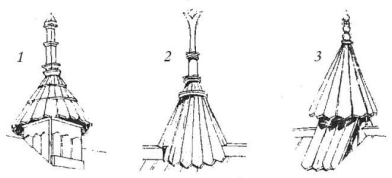

Рис. 14. Традиційні димарі на Закарпатті: 1,2 - с. Крайникове, 3 - с. Стеблівка.

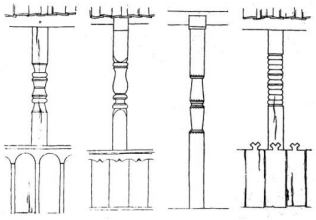

Рис. 15. Традиційна обробка дерев'яних стовпчиків на Закарпатті.

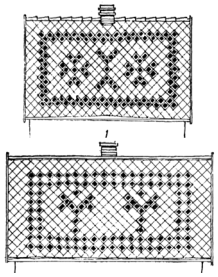

Рис. 16 а. Типи черепичних та етернітових дахів, Закарпатська обл.

Рис.17. Колишня горожанська школа м. Тячів, Закарпатська область.

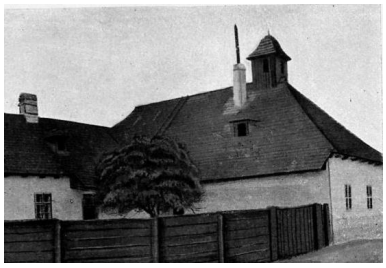

Рис.18. Школа при римо-католицькій церкві к. XIX ст., Виноградівський р-н.

Рис. 19. Школа при реформаторській церкві, к. XIX ст., Виноградівський р-н.

Рис. 20. Школа (1920р.) з села Пийтерфолово, Виноградівського р-ну.

Рис.21. Стара школа в с.Гетені

Рис.22. Стара школа с. Затисівки

Рис.23. Стара школа с. Чепи

Розглянуто етнографічне районування в Закарпатській області, особливості в народному будівництві кожного району. Проаналізовано вплив різноманітних чинників на формування й розвиток шкільних будівель. Виявлено основні характерні архітектурні елементи притаманні певному етнографічному регіону та їх застосування при зведенні шкільних будівель. Серед них: використання місцевих природних будівельних матеріалів,

зведення літніх приміщень - веранд та галерей, влаштування ґанків та навісів перед входом, перекриття споруди скатним дахом різного ухилу, в районах де існує загроза підтоплення будівлю школи зводили на кам'яному фундаменті.

Література:

1. Макарчук С.А. Історико-етнографічні райони України: навч. посібник/С.А. Макарчук. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 352 с.
2. Данилюк А. Г. Давня архітектура українського села: Етнографічний нарис. – К.: Техніка, 2008. – 256 с.
3. Самойлович В.П. Народное архитектурное творчество Украины/ В.П.Самойлович. – 2-е издание, перераб. и доп. – К.: Будивэльнык, 1989.−344 с.
4. Наталя Студенець Хатній стінопис Лемківщини у вітчизняних і зарубіжних джерелах XX - початку XXI століття/ Студенець Наталя// Українське мистецтвознавство. – Київ, 2014. – Вип. 14. – С 79-86.

Аннотация: *Рассмотрено этнографическое районирование Закарпатья. Выявлены особенности архитектурных традиций в строительстве народного жилья и их влияние на формирование характерных черт в архитектуре школ Закарпатья.*

Ключевые слова: *этнографический район, низинное Закарпатья, архитектурно-строительные традиции, школа, гонт, скатная крыша, галерея, колористка.*

Abstract: *This article was ethnographic zoning Transcarpathia. The features architectural traditions in building the national housing and their impact on the characteristics of the architecture schools in Transcarpathia.*

Key words: *ethnographic area, architectural and construction traditions, school, shingles, pitched roof, gallery, coloring.*

УДК 721.1

Ніканоров С.О.
кандидат архітектури,
доцент каф.основ архітектури
та архітектурного проектування
КНУБА

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ТА БУДІВНИЦТВА ВОДНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ В СВІТІ

Анотація: в статті розглянутий досвід архітектурного проектування та історії формування водно-туристичних комплексів за кордоном .

Ключові слова: водно-туристичний комплекс, рекреаційний комплекс.

Історичним фактором, що вплинув на формування водно-туристичних комплексів, є архітектура римських терм з їх сміливими великопрогоновими конструкціями, величезними ваннами, багатими інтер'єрами, складними системами водопостачання та опалення, які до нинішнього часу являють собою предмет вивчення та захоплення. З розпадом Римської імперії відбувся суттєвий спад у спілкуванні між різними країнами і територіями.

Тільки в епоху Відродження були зроблені спроби часткового відновлення терм. У XVI ст. Д. Фонтано побудував у Вілла Монтальто у Римі відкритий купальний басейн круглої форми. І лише у XIX ст. *в європейських країнах* почалось інтенсивне будівництво громадських лазень з ваннами для плавання. Першим критим басейном для плавання та для занять водними видами спорту вважається басейн у Ліверпулі, побудований у 1828 році, хоча декілька подібних споруд вже були побудовані на 10 – 15 років раніше у Відні та Берліні.

Як показує практика, проектування і будівництво водно-туристичних комплексів набуває широкого та інтенсивного розвитку *за кордоном* (рис. 1-7).

У навчальному посібнику «Рекреационные комплексы» [1] досліджено цілеспрямовану організацію простору рекреаційних комплексів з урахуванням різних видів і форм рекреаційної діяльності. Розглянуті види рекреаційних комплексів, в тому числі й водно-розважальні, їх планувальна організація у відповідності до заданої функціональної програми – лікування, відпочинок, туризм. Викладені принципи та прийоми функціонально-технологічної організації рекреаційних закладів.

Викладення матеріалу в навчальному посібнику «Рекреационные комплексы» націлене на розкриття закономірностей, парадигм і концептуальних

основ проблем розвитку рекреаційного середовища, виходячи із завдання формування сучасного матеріального середовища відпочинку.

У статті «Ferien hotels» [2] архітектор Ю. Дахінден відзначає, що ідея створення готелю на воді є особливо раціональною для країн із жарким сухим кліматом, і наводить приклад шестиповерхової будівлі плавучого готелю в Каїрі, описуючи його планувальне та об'ємно-просторове рішення.

У книзі «География и туризм» [3] прикладом розміщення закладів водного туризму на маршрутах може служити проектована в Югославії вздовж узбережжя Долматії «Водна магістраль». Вона є основою розвитку водномоторного та вітрильного туризму в цьому районі. Головними пунктами вважаються чотири приморських міста: Рієка, Задар, Спліт і Дубровник, у яких заплановано створення центрів І категорії. А вздовж траси «Водної магістралі» передбачається створити водні центри І, ІІ, ІІІ категорії. Усі ці заклади відрізняються за місткістю та рівнем комфорту, а також за рівнем технічного обслуговування плавальних засобів.

С. В. Станєв у своїй книзі «Черноморские курортные комплексы» [4] відзначає, що за кордоном останнім часом усе частіше рекреаційні комплекси виносять на акваторію. Це дозволяє значно скоротити лінійний фронт забудови вздовж берегової смуги, що неминуче скоротить пішохідну доступність пляжів – основного об'єкта рекреаційної привабливості.

У США та Канаді одним з найбільших районів, де водний туризм має широке розповсюдження, є система Великих озер та річок і каналів, що їх поєднують.

У прилеглих до них штатів США у 1972 р. було близько 3 млн. суден, пристосованих для тривалих подорожей.

Популярність водного туризму привела до спорудження у великих рекреаційних центрах спеціальних портів і пристаней для прогулянкових і спортивних суден.

Один з найбільш великих комплексів Франції в галузі водного туризму – «Лангедок-Руссийон» протягом літнього сезону може приймати до 1,5 млн. відпочивальників. Кількість новостворених портів для прогулянкових суден досягає дванадцяти, а їх загальна місткість розрахована на приймання понад 10 тис. суден.

Серед курортних центрів другого великого приморсько-рекреаційного району на Атлантичному узбережжі Франції – Аквітанії – слід виділити Лакано-Осеан, Капбретон, Біс-Каррок, Уртен, Ле-Вердом, Ла-Тест тощо. Внутрішні озера Аквітанії поєднані системою каналів, що створює сприятливі умови для розвитку внутрішньої водної рекреаційної системи із загальною поверхнею

акваторії 100 тис. га. Основні рекреаційні центри обладнані прогулянковими портами.

Плавучі готелі та водно-туристичні комплекси для обслуговування водних туристів проектуються та будуються у багатьох країнах: Франції, Греції, Швейцарії, Данії, Нідерландах, Швеції, Іспанії та інших.

Більшість плавучих готелів обладнані причалами-пірсами, спуско-підйомальними пристроями, а також спорудами для зберігання човнів, їх ремонту і заправляння.

Слід відзначити, що споруди та обладнання для технічного обслуговування плавзасобів являють собою невід'ємну частину водно-туристичних і готельних комплексів, призначених для водних туристів.

У затоці Саронікос (Греція), у 70 км від Афін, швейцарським архітектором Ю. Дахінденом (Dahinden J.) запроектований оригінальний плавучий готель. Будівлю передбачалось створити у вигляді плаваючої напівсфери корпусу-понтона, з палубними житловими та громадськими надбудовами. Причал для човнів запроектований у вигляді трьох радіальних доріжок на понтонах.

Експериментальний проект плавучого готелю у Швейцарії архітекторів Хакін і Кралі (Chakin, Krali) являє собою спробу використати у вигляді плавучої опори понтон.

Приміщення технічного обслуговування плавзасобів передбачається розташувати вздовж однієї із сторін готелю, де знаходяться велика тераса-пірс та елінг для зберігання суден, яхт і катерів. У торцях будівлі розміщені приміщення швартового та причального обладнання і механічні майстерні. У проекті розроблений варіант стикування корпусів подібних готелів торцевими сторонами, що дає можливість створити закриту гавань для рекреаційних суден. У надводних приміщеннях передбачається розміщення житлової та громадської частин туристичного комплексу. Враховуючи необхідність паркування автомобілів туристів, у разі розташування плавучого готелю біля берега, до складу плавучого комплексу запроектовані навіть гаражі-бокси. Їх передбачається розмістити у першому підводному поверсі, розташованому нижче рівня платформи. У разі необхідності гаражі можна використовувати як елінги для зберігання катерів.

Характерною особливістю плавучих комплексів для туристів є можливість буксирування у будь-який район міста.

У «портах задоволення» та плавучих містах передбачається високий рівень обслуговування водних туристів та їх плавзасобів. У закладах цих комплексів забезпечується в повному обсязі культурний відпочинок та обслуговування туристів.

«Гідрополіс» (Нідерланди) вирішений у вигляді величезної піраміди. В цілому вигляд Гідрополіса створюється терасоподібними спорудами, розташованими як злами із прямими кутами, які утворюють напівзамкнутий простір гавані. Така конструкція дозволяє біля кожного житлового осередку влаштувати озеленену терасу.

У комплекс входять магазини, театри, кіно, кафе, спортивні зали та майданчики, басейни, порт, музей, школи, вертолітна станція, внутрішні та зовнішні бульвари та ін. Вулиці, площі та переходи комплексу повністю захищені від атмосферних опадів. Незалежно від несприятливих природних впливів у закладах обслуговування створюється штучний клімат, подібний до функціонуючого у приміщеннях громадського призначення на пасажирських суднах. У плані комплекс нагадує лабіринт із захищеними від хвиль гаванями. Перший поверх піднятий на 8 м над рівнем моря для захисту від припливів. Тераса для руху транспорту та паркінги опираються на стовпи. Зв'язок з континентом здійснюється через чотирисмуговий міст з пішохідною та велосипедною доріжками.

Архітекторами Н. Бургесом та Кікутаке (Burgess H., Kikutake) запроектовано плавучий туристичний комплекс з виставковим центром для будівництва у США біля Гавайських островів. Він складається з 28 віялоподібних конструктивних елементів-модулів, розташованих на платформах-понтонах.

Кожна платформа підтримується трьома баластними цистернами бутелеподібної форми, висота – 102 м. Модулі з'єднані попарно таким чином, що утворюються два концентричних кола з внутрішнім діаметром 120 м. Модулі зовнішнього кільця з'єднані гнучкими зв'язками, що дає можливість заміни одного з них у разі необхідності. У середині плавучого туристичного комплексу знаходиться гавань.

У деяких комплексах водного туризму за кордоном використовуються декоративні засоби, які надають будівлям подібність до кораблів.

Наприклад, плавуча будівля готелю поблизу Афін (Греція) увінчана трьома щоглами з поворотними кольоровими вітрилами. Завдяки цьому декоративному елементу, а також через вікна у вигляді ілюмінаторів, будівля готелю нагадує вітрильник.

Плавучий туристичний комплекс у Каїрі – незвичайної форми з численними круглими вікнами, що світяться, також буде справляти враження величезного плаваючого корабля.

Цей комплекс завдяки відокремленому розташуванню на воді буде різко контрастувати за своїм виглядом з навколишньою забудовою громадського призначення.

Будівля плавучого туристичного комплексу в Швейцарії має в плані складну конфігурацію, що вписується в контур платформи плавучої опори розміром 182 × 55 м. Перший поверх розташований нижче рівня платформи, а його верхня частина лише трохи піднята над ватерлінією. На цьому поверсі розміщуються фойє, універсальний зал, бар, казино, а також різні технічні та господарські приміщення, гараж для автомобілів, який може використовуватись як елінг для яхт. Другу частину поверху, відокремлену від решти приміщень коридором, займають численні житлові номери. Плоский дах будівлі комплексу має високу огорожу та добре озеленений. За своєю структурую комплекс нагадує забудову набережних морських міст та є прикладом урбанізованого підходу до вирішення об'ємно-просторової композиції забудови.

Взаємозв'язок водно-туристичних комплексів з навколишнім природним середовищем забезпечує збереження найбільш цінних природних ландшафтів, створення цілісних архітектурно-просторових композицій та оптимальних умов для організації різних форм туристичної діяльності.

Наприклад, у туристичному комплексі «*Свирская слобода*» під Санкт-Петербургом туристам пропонують різні види проживання – від готелю «*Келья*» на 200 місць до сінника на старому млині і табору на плотах. В таких умовах проживання відбиваються риси сільського побуту з пересуванням по пішохідних, кінних і водних («По семи озерах») маршрутах.

Туристичний комплекс «Аеропарк» біля озера Рильдгунт (США) влаштований в умовах складного природного рельєфу.

На болотистій місцевості біля дуже порізаних берегів озера розташовані аеродром для спортивних літаків, стоянка для автопричепів, будиночки-готелі, невеликий мотель, майданчик для наметів і пікніків, поле для ігор, містки для рибалок-любителів.

Із узагальнення досвіду проектування і будівництва туристичних комплексів випливає, що для подальшого їх розвитку, необхідно розробляти нові експериментальні проекти, які передбачають сучасні науково-практичні досягнення в галузі технології, архітектури та конструкцій, вивчати фактори та умови, що впливають на їх розвиток.

Однак, аналіз досвіду проектування та будівництва вказує на відсутність комплексного наукового дослідження в цьому напрямку, вивчення впливу факторів на проектування ВТК, визначення особливостей функціональної організації, розробки єдиної класифікації зазначених комплексів.

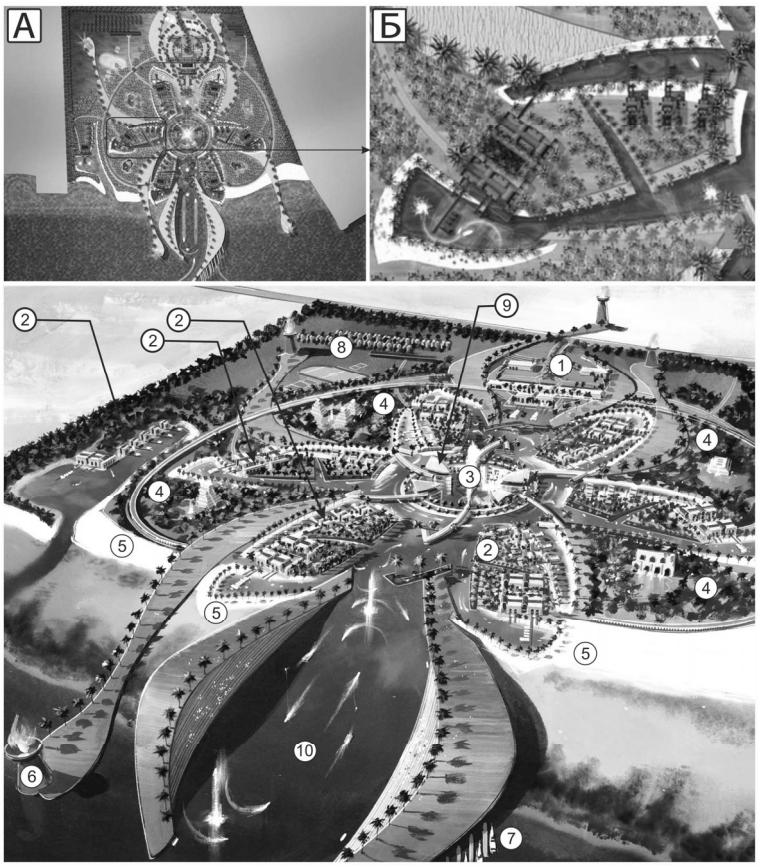

Рис. 1. Комплекс відпочинку «Дискавері Cove Resort» (Джеддай, Саудівська Аравія) (за матеріалами Global Design Workshop (29178 Heathereliff Road, Malibu, CA 90265, США))

Експлікація:

А – генеральний план; Б – Яхт-клуб для організації прогулянок та туристичних екскурсій на воді (фрагмент генерального плану); 1 – в'їзд, адміністрація; 2 – котеджі для відпочивальників; 3 – розваги на воді, аквапарк; 4 - паркова зона; 5 – паркова зона; 6 – факел ; 7 – причал; 8 – спортивні майданчики; 9 – ресторан на воді; 10 – акваторія для занять водними видами спорту.

Рис. 2. Комплекс відпочинку в Паттаї (Таїланд):
1 – «Ройал Кліфф Біч Отель» (ресторан «Кофе-шоп», ресторан «Гриль рум», винний льох, лоббі-бар, піано-бар, пошта, квітковий кіоск, кондитерська, дитячий куточок, зал «Сіам Болрум», зал «Сапфір», стоянка для лімузинів); 2 – Ройял Кліфф Террас; 3 - Ройал Кліфф Гранд Отель (ресторан «Японський куточок», ресторан «Ларн Тонг» та тераса, ресторан «Россіні», ресторан «Хризантемум Палас», Кристал-бар, бізнес-центр, зал «Гранд Болрум», зал «Орхід», конференц-зали 1-10 поверхи, галерея «Променад» та тераса, галерея «Гранд» та тераса; 4 – Ройял Вінг (ресторан «Банджаронг», ресторан «Палм терас», ресторан «Ля Ронд», Роял-бар); 5 – Кліфф спа; 6 – паркова зона; 7 – Ройял Кліфф Спортс енд Фітнес Клаб (тільки для членів), школа тайської кулінарної майстерності; 8 – тераса для відпочинку; 9 – ПІЧ – Паттайський конгрес-хол; 10 – салон краси; 11- басейн корпуса «Ройал Кліфф Біч» (для всіх гостей); 12 – басейн корпуса «Ройал Кліфф Біч Гранд» (для всіх гостей); 13 – басейн корпуса «Ройал Вінг» (тільки для гостей корпуса); 14 – тренувальне поле для гольфа; 15 – тенісні корти; 16 – водні види спорту; 17 – сходи на пляж; 18 – ліфт на пляж; 19 – Біч-бар; 20 – ставок «Лотос» та парк; 21 – Сансет терас; 22 – пляжний павільйон президентських апартаментів; 23 – майданчик відпочинку паркової зони; 24 – човен для організації екскурсій та прогулянок на воді; 25, 26 – пляжна зона; 27, 28 – вертолітні майданчики

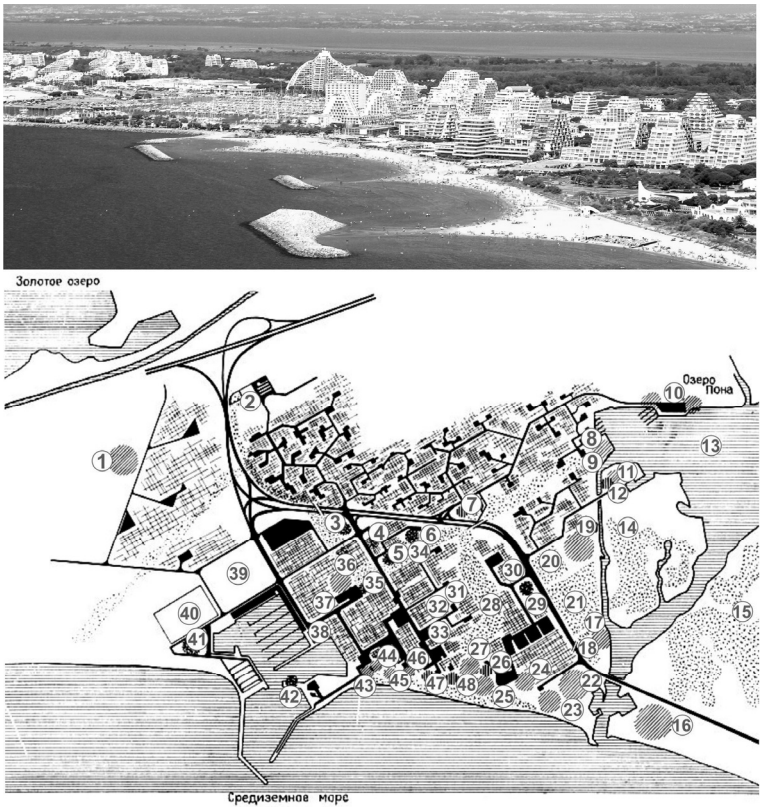

Рис. 3. Туристичний центр Гранд Мотт (20 км від Монпельє на березі Ліонської затоки; головн. архітект. Ж. Балладюр, територія 450 га + 300 га водної поверхні).

Експлікація:

1 - табун коней; 2 – насосна станція; 3 – жандармерія; 4- автовокзал; 5 – контора; 6 – школа; 7, 8, 12, 26, 33, 37, 37, 47, 48 – торговельні центри; 9 – спортивний майданчик, цирк; 10 – спортивна школа; 11 - зала багатоцільового призначення; 13 – водний спорт; 14 – парк для дітей; 15 – гральні площадки, клуб, ресторан і т.п.; 16 – таласотерапія, готель; 17 – початкова школа вітрильного спорту; 18 – дитячий садок; 19 – культурний центр; 20 – загальний парк, виставка; 21, 43 – спорт; 22 – приватна марина; 23 - готель типу «бунгало»; 24, 46 – басейн; 25 – облаштований пляж; 27 - ресторан; 28 – пішохідні та верхові прогулянки; 29 – мотель; 30 – станція обслуговування; 31 – готель для сімейних; 32 – нічне кафе; 34 – еспланади; 35 – адміністративний центр; 36 – культурний центр; 38 – готель; 40 – зимове зберігання суден; 41 – зона обслуговування: 42 – контора порту; 44 – казино, театр; 45 – бар-ресторан.

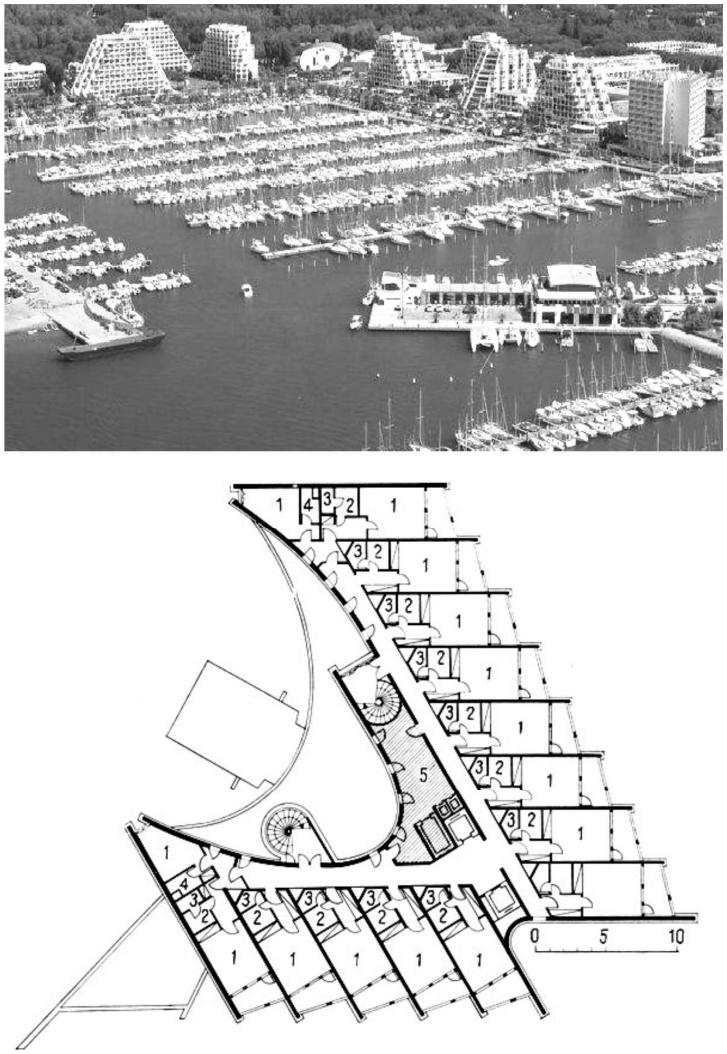

Рис. 4. Туристичний центр Гранд Мотт. Готель Франтель.
Архіт. Ж. Балладюр.
План:
1 – кімната (номер); 2 – ванна; 3 – туалет; 4 – умивальник з туалетом;
5 – комора.

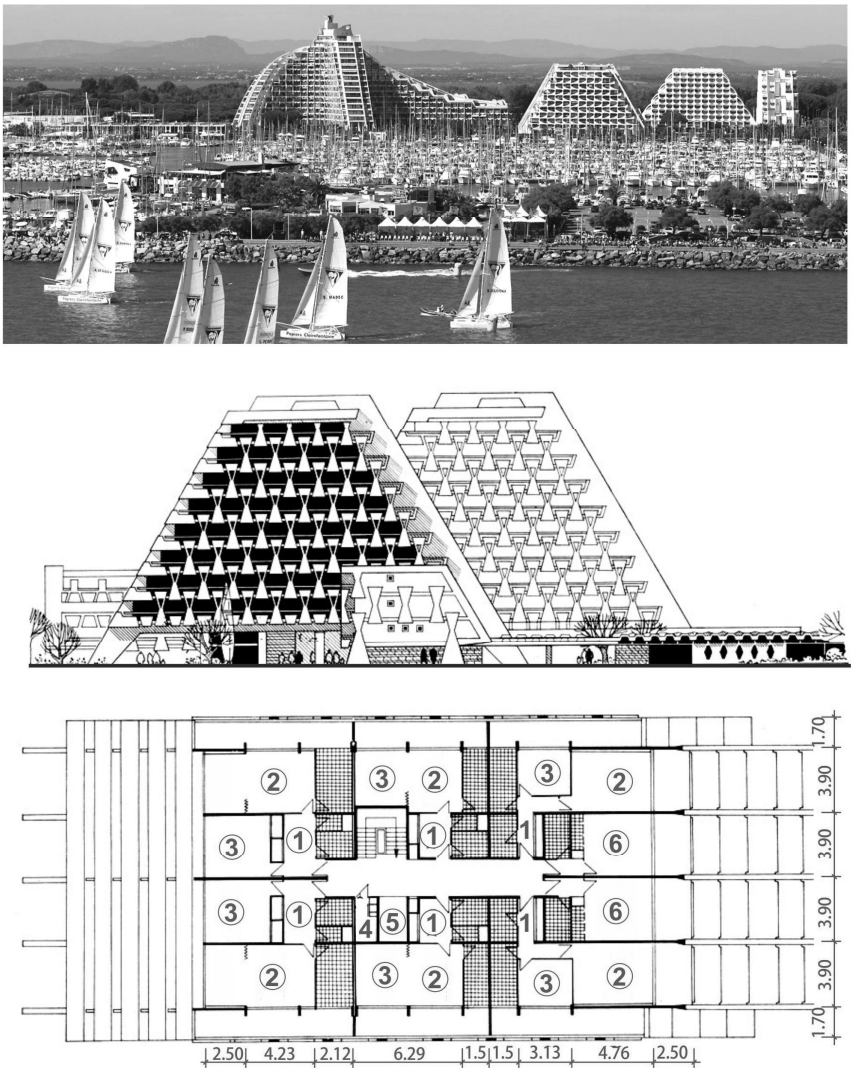

Рис. 5. Туристичний центр Гранд Мотт. Житловий будинок-піраміда. Архіт. А. Кан.
Фасад, план:
1 – хол; 2 – житлова кімната; 3 – спальня; 4 – сміттєзбірник;
5 – ліфт; 6 – однокімнатна квартира.

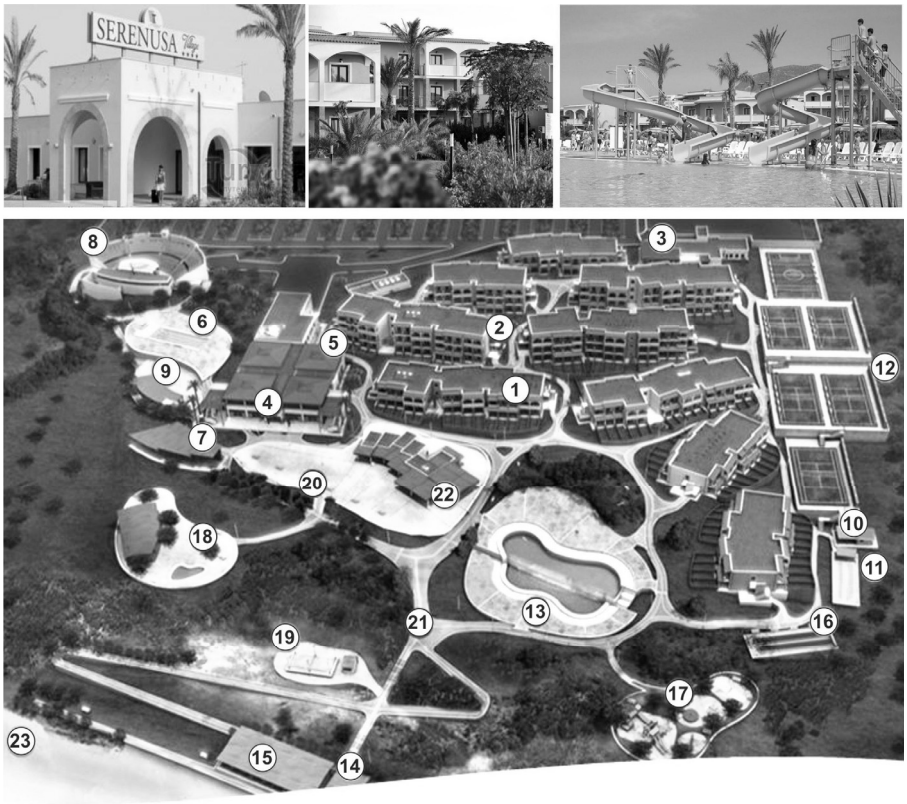

Рис. 6. Комплекс відпочинку « SERENUSA Village» (Ліката (Агрідженто), Італія).

Експлікація:

1 – житлові корпуси з кімнатами для відпочивальників; 2 – вхід; 3 – вітальня; 4 – ресторан; 5 – дитяча кухня; 6- басейн; 7 – дискотека; 8 – амфітеатр; 9 – фітнес-клуб; 10- спорт-клуб; 11 – приміщення для стрільби з лука; 12 – корти; 13 – водні гірки; 14 – пункт прокату; 15 – бар на пляжі; 16 – майданчики для бочче; 17 – дитячий парк; 18 – міні клуб; 19 – дискотека; 20 – магазини та ресторани; 21- оглядовий майданчик; 22 – бар; 23 – пляж**.**

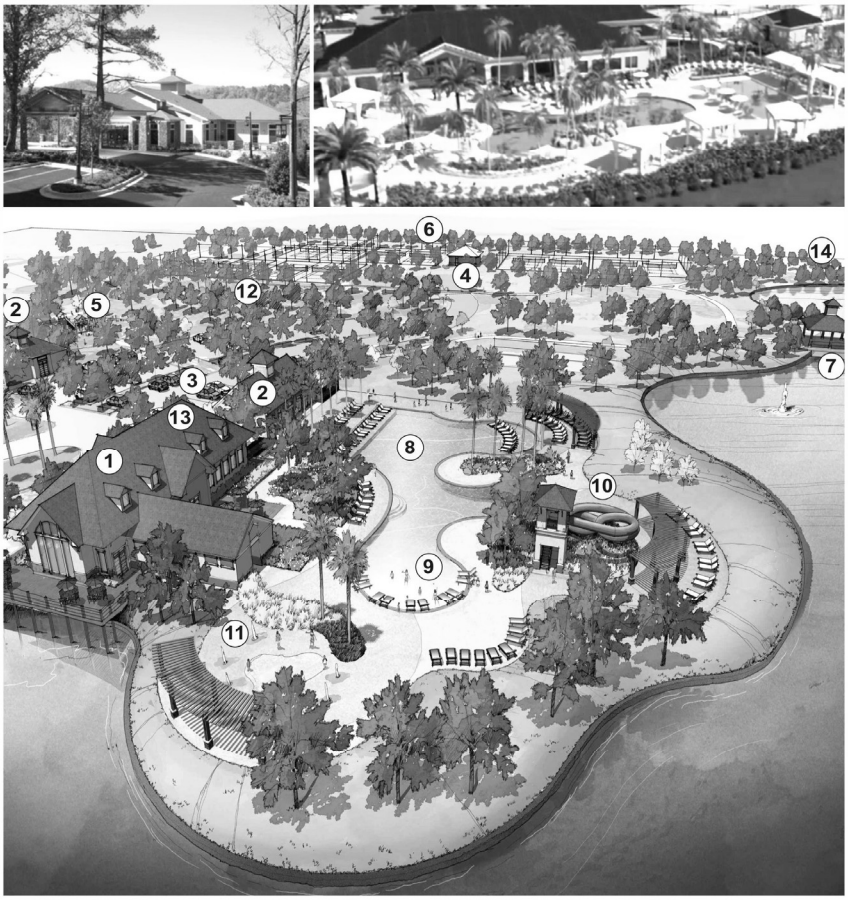

Рис. 7. Проект водно-туристичного комплексу « Riverstone» на 150 місць (Техас, США).

Експлікація:

1 – адміністрація; 2 – кімнати для проживання (номери); 3 – автостоянка; 4 – госп. будинок; 5 – дитячий ігровий майданчик; 6 – спортивні майданчики для гри в теніс; 7 - причал для організації водних туристичних маршрутів; 8 – басейн; 9 – басейн дитячий; 10 – аквапарк; 11 – плескальний басейн з фонтанами; 12 – парк; 13 – ресторан; 14 – місце для рибальства.

Виходячи з зарубіжного досвіду, треба зазначити, що для України необхідним є будівництво нових туристичних закладів за світовими стандартами, здійснення реконструкції існуючого рекреаційного фонду у відповідності до соціальних потреб і умов ринкової економіки, що дозволить надавати послуги міжнародного рівня у сфері туристсько-екскурсійного обслуговування. Необхідно розробити нову методику вибору місць розміщення туристичних об'єктів з урахуванням концентрації пам'яток історії та культури.

Література:

1. Лукьянова Л.Г., Цыбух В. И. Рекреационные комплексы. – К.: Вища шк., 2004. — 346 с.
2. Programmierte Erholung in den Ferienzentren von morgen. – "Bauforum", 1973, № 27, s. 17-21.
3. География и туризм: Навч. посіб. / Л. Г. Шевчук – М.: Мысль, 1973. – 20 с.
4. Станев С. Черноморските куротни комплекси. София, Българска академия по науките, 1972. – 169 с.
5. Бейдик О.О., Горбик В.О. Туристично-краєзнавчі дослідження. – Випуск 5. – К., 2004. – 361 с.
6. Дехтяр В.Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму. – К.: Науковий світ, 2003. — 126 с.
7. Містобудування: Довідник проектувальника / За ред. Т.Ф. Панченко. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 192 с.

Аннотация. *В статье рассмотрен зарубежный опыт архитектурного проектирования и истории формирования водно-туристических комплексов.*

Ключевые слова: *водно-туристический комплекс, рекреационный комплекс.*

Summery.*Considered the foreing experience in designing of water and tourist complexes.*

Key words: *water-tourist complex, recreational complex.*

УДК 72.01 *Аспірант* **Трофимчук С. М.**
Науковий керівник: д-р. арх., проф. **Слєпцов О. С.**
Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури

НОВА ВІЗУАЛЬНІСТЬ МЕДІА-АКТИВНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Анотація: *в статті сформульовані особливості візуальності медіа-активної архітектури та визначені її характеристичні ознаки.*

Ключові слова: *медіа-активна архітектура, медіа-фактура, медіа-текстура, архітектурна візуальність, зміст.*

На порозі XXI сторіччя глобальна інформатизація та всезагальне проникнення медіа-засобів породжують нову урбаністику та архітектуру. Для позначення об'єктів, що мають якості медійної активності, у західній науковій думці закріплюється поняття медіа-архітектура (англ. media architecture). Як писав французький філософ, урбаніст і архітектурний критик Поль Віріліо: «Після епохи архітектури-скульптури ми вступаємо в період кінематографічних ілюзій і підробок... тепер і сама архітектура є щось на зразок кіно».

Сучасними засобами інтеграції архітектури до глобального інформаційного поля стали різноманітні світлодизайнерські, проекційні, екранні та фасадні медіа-пристрої, що у своєму конструктивно-технологічному розмаїтті можуть бути узагальнені як медіа-структури. Їх поширення в урбанізованому просторі пов'язується із збільшенням обсягів інформації яку раціонально подавати саме у візуальному вигляді для її швидшої обробки. Культура візуальності загалом стала широким академічним полем досліджень, що включає відомості теорії кіно, антропології, філософії, культурології та ін. Практика сучасної архітектури, яка звертається до нових візуальних засобів, випереджає теоретичні дослідження з даного питання, що робить актуальним аналіз нової синтетичної візуальності медіа-активної архітектури та потребує формування понятійного апарату, відсутнього у досвіді минулого.

Архітектура як засіб комунікації. У сучасну добу цифрової комунікації, переведення будь-якого предмету або явища у форми бінарного комп'ютерного коду, або, іншими словами, перетворення об'єктів матеріального світу на абстрактне цифрове повідомлення є звичною річчю. Таким чином, якщо певна ідея є абстракцією, її матеріальне втілення можна розглянути як прояв комунікації. Архітектура як прояв комунікації виражає

простір, поєднує функцію із естетикою, повідомляє стан матерії та її форму. Але з кінця XX сторіччя зміст архітектури розширився так, що йому не знайшлось вираження у традиційному арсеналі. Медіа-засоби стали необхідним змістовим розширенням, якого не можна було досягти у інший спосіб. В той час як матеріальна архітектура здавна розширювала функції людського тіла, медіа-активна архітектура розширила сферу людських чуттів, і разом з тим внесла нову візуальну динаміку, якої не існувало раніше [2].

Візуально-змістова організація медіа-повідомлення може бути спрямована на зміну або увиразнення архітектурної форми, на інформаційний супровід архітектурної функції або-ж мати відсторонений характер не пов'язаний із архітектурою. Виходячи з того, що більшість повідомлень, відтворюваних у міському просторі мають комерційне спрямування, особливу цікавість викликає комплексна організація медіа-впливу, коли не архітектурний зміст організовується у пов’язаних із архітектурою формах, або коли пов’язані з архітектурою медійні форми мають не лише архітектурний але більш складний багаторівневий зміст. Зв'язок медійного та архітектурного візуальних образів можливий через їх гармонійну взаємодію або ототожнення візуальних форм.

Параметрами візуальної взаємодії медійної складової та архітектури можуть бути: змістові зв’язки, композиційна супідрядність, співмасштабність елементів, колористика та геометрія форм. В залежності від обсягів основного інформаційного джерела, спостерігач у більшому або меншому ступені ігнорує супутні візуальні форми, чи-то архітектурні на користь домінуючої медіа-трансляції, або-ж навпаки, засоби медіа-впливу лишаються другорядними на тлі виразної архітектурної форми; і лише у взаємодії – переплетенні матеріального та віртуального, можлива найвища композиційна виразність медіа-активної архітектури .

Багатошарова візуальність медіа-активної архітектури. Поєднання предметної архітектури та медійного потоку обумовлюють багатошарове сприйняття, де окремо існують архітектурна форма, інформаційний зміст та медіа-архітектурне ціле. Медіа-фасад, накладений на поверхню споруди, умовно утворює новий шар для сприйняття. Прозорість такого шару визначається щільністю інформаційного наповнення, яке або дозволяє бачити крізь нього, або повністю фіксує увагу на собі, абстрагуючи її від предметного простору. Якщо інформаційний потік медіа-шару не насичений, вторинний по відношенню до архітектурного середовища – він може вважатись прозорим. Не прозорим є медіа-шар, що потребує повної концентрації на контенті і читається лише абстраговано від архітектури, наприклад об’ємний текстовий блок або сюжетний відеоряд, коли

спостерігач в один і той самий час здатен сприймати або медіа-повідомлення або архітектурний простір. Втім, із втратою зацікавленості, глядач абстрагується від змісту інформаційного потоку, і тоді символи присутні у повідомленні сприйматимуться прозоро, як абстрактні візуальні форми або архітектурний орнамент медіа-текстури. Часово-просторові трансформації медіа-архітектурних композицій свідчать про їх сюжетність, а можливість прогнозу та регуляції візуального змісту архітектури робить можливим проектування сценарію медіа-впливу.

Приклад організованого сценарію медіа-впливу втілено у вирішенні торгово-розважального центру Океан Плаза, що на Либідській площі Києва. Головний фасад ТРЦ має потрійне горизонтальне членування. На рівні третього поверху фасад являє ламану поверхню з трикутних панелей-полігонів, по яким хвилями переливається світло. Масивна пластика та виразна фактура медіа-поверхні виконує роль маяка, що сигналізує на значні відстані простими світловими сигналами. Наступний горизонтальний медіа-пояс знаходиться на рівні другого поверху і формується дев'ятьма екранами із динамічним контентом, що перехоплюють увагу спостерігачів, і зрештою, при подальшому наближенні спрямовують її на прозорі поверхні вхідної групи та пояс вітрин першого поверху.

За мовою інформаційного коду візуальна форма медіа-структур може бути розподілена до трьох категорій: предметно-образної – це більшість відео, анімацій, предметних зображень, та абстрактної категорії – це символи, тексти і знаки. Перші дві категорії у своєму поєднанням утворюють третю, що може бути визначена як комплексна. Предметно-образна категорія, як це зрозуміло з визначення, оперує простими візуальними формами реального світу, що не потребують повного залучення уваги спостерігача, можуть сприйматись одночасно із архітектурою, формуючи єдиний медіа-архітектурний образ. Натомість, категорія абстрактної візуальної форми (текстів та знаків) потребує глибокого залучення уваги та її переключення на читання повідомлень. Цікава метаморфоза сприйняття відбувається по мірі віддалення, коли читання символів унеможливлюється, текст, що досі сприймався умоглядною абстракцією, набуває вигляду текстури поверхні [1].

За видимими властивостями поверхні візуальна форма медіа-структур має дві основні якості: виразність медіа-фактури або виразність медіа-текстури. У першому випадку поверхня складається із патерну або матриці тиражованих елементів, достатньо великих, щоб утворювати видимий малюнок або рельєф на фасаді. Виразна медіа-фактура у своїй технічній естетиці, часто має високу композиційну цінність, проте роздільна здатність зображення на такій поверхні тим нижча, чим виразніша її

структура. Протилежність являє увиразнена медіа-текстура. Текстура, як зображення на поверхні, має тим вищу якість та деталізацію, чим менші та непомітніші елементи на яких це зображення будується (рис. 1). Якщо оцінювати поверхню комп'ютерного дисплею у категоріях медіа-архітектури – про неї можна сказати, що вона має виразну медіа-текстуру та нульову виразність медіа-фактури. Композиційну роль медіа-фактури та текстури можна побачити у горизонтальних членуваннях головного фасаду вже знайомого прикладу торгово-розважального центру Океан Плаза, що у Києві.

Рис.1. Закономірності виявлення медіа-текстури та медіа-фактури. Зліва направо: паркінг, Аделаїда, Австралія та автовокзал PABT, Нью-Йорк, США.

За джерелом творення контенту візуальна форма медіа-структур буває: автономної активності, реакційна та інтерактивна. Автономна активність передбачає трансляцію заздалегідь сформованого контенту. Це найбільш простий та поширений, на сьогодні, формат медіа-архітектурної комунікації, який можна співставити із монологом. Автономна активність притаманна повідомленням, що транслюються на фасадних поверхнях та сприймаються водночас багатьма людьми, у такому разі комунікація із кожним окремим спостерігачем здебільшого є недоцільна.

Реакційне творення контенту відрізняється від монологового формату попередньої категорії здатністю змінювати тему під дією зовнішніх впливів. Такими впливами часто є природні фактори, коли, наприклад, температурний режим відображається у колористиці медіа-структури – як це відбувається із зміною червоно-синього забарвлення ажурних металевих конструкцій Вежі Вітрів, архітектора Тойо Іто [4].

Інтерактивна візуальна форма медіа-структур твориться безпосередньо у процесі комунікації із людиною і є найбільш цікавою з точки зору просування інформації та стимулювання аудиторії до активності. На сьогодні інтерактивність притаманна тимчасовим інсталяціям та невеликим медіа-структурам, що здатні взаємодіяти, здебільшого, із однією особою. Але тенденції поглиблення взаємодії людини та інформаційного поля сучасного

урбанізованого простору, створюють усе нові форми медіа-архітектурної інтерактивності. Цікава футуристична концепція інтерактивних доріг представлена інтернаціональною архітектурною студією Bjarke Ingels Group (BIG) та автомобільним виробником Audi у межах міжнародного фестивалю Design Miami 2011 року. Інсталяція під назвою Міське майбутнє (англ. Urban Future) презентує простір медіа-активного дорожнього покриття та камер-датчиків над ним, що поєднує у мережу усі рухомі вуличні об'єкти та врегульовує їх взаємне переміщення [5].

Віртуальне доповнення сприйняття архітектурного простору. Інформаційне поле сучасної електронної доби формується бінарним цифровим кодом, що не може ефективно аналізуватись жодним з п'яти людських чуттів. Мобільні цифрові комунікатори – смартфони, планшети, нетбуки, тощо – інтегрують людину до всесвітнього інформаційного поля, доповнюючи, розширюючи її реальність. У форматі сучасного соціуму немислиме повноцінне існування без наявності подібних пристроїв. Опосередковане електронними засобами, розширене світосприйняття, що ще називають доповненою реальністю (англ. augmented reality, AR), має пряме відношення до урбанізованого простору. Відповідальність за те, якою предстане та чи інша будівля, хоча-б і через призму електронних засобів, у будь якому випадку лежатиме на її головному творці – архітекторі. Вже сьогодні існують рішення та технології, що привносять в урбанізований простір не видиму неозброєним оком медійність. Прикладом адаптації архітектури не лише під людське сприйняття але також під сенсори електронних комунікаторів є робота Код-Юнік Хоутел (англ. Code Unique Hotel) від австрійської архітектурної студії Söhne & Partners. Проект готелю, розташованого в ОАЕ, емірат Дубай, має фасади вирішені у вигляді так званого QR-коду (англ. quick response – швидкий відклик) – двовимірного штрих-коду, що читається спеціалізованими засобами мобільної комунікації, лишаючись геометричною абстракцією для неозброєного ока (рис. 2) [6].

Рис. 2. Фасад готелю Code Unique Hotel виконано як двовимірний штрихкод, або QR-код.ОАЕ. Емірат Дубай. Архітектурна студія Söhne & Partners.

Іншим прикладом опосередкованого розкриття архітектури через електронні засоби комунікації є організація цільового аудіо-супроводу до візуального інформаційному потоку. Звукове супроводження, як свідчать маркетингові дослідження, збільшує ефективність комерційних повідомлень майже на половину, але аудіо-трансляції на широку аудиторію часто є недоцільними або навіть неможливими. Раціональним вирішенням стала організація звукової передачі локально, на персональних пристроях зв'язку кожної окремої особи, що потрапляє у відповідну просторову зону (рис. 3). Таке опосередковане цифрове бачення та емоційне відчуття архітектурного простору без сумніву різнитиметься від не забарвленого звуком сприйняття.

Також, невидимі оку комп'ютерні мережі Wi-Fi, організовані через радіоканал – на сьогоднішній день стали засобом архітектурного зонування. Контроль над доступом до інформації в сучасному суспільстві адмініструє також соціальну комунікативну активність.

Рис. 3. Схема локальної звукової трансляції через персональні комунікатори. Спеціалізовані програмні засоби – «AudioStreamTV», «HearMyLips».

Виходячи з існуючих тенденцій, опосередковане сприйняття архітектурного простору крізь призму персональних цифрових комунікаторів є перспективним напрямком розвитку медіа-активної архітектури, яка лишатиметься інформаційно-наповненою навіть без видимих для неозброєного ока проявів. Персональні засоби комунікації, що дозволяють повноцінно сприймати медійне поле, набувають все більшої доступності та ергономічності, еволюціонують від предметів, які необхідно тримати в руках, на кшталт телефону, до речей подібних одягу, на зразок окулярів розширеного сприйняття – Googl Glass. Відтак, однією з перспектив медіа-насиченої архітектури є віртуальне розширення у персональних засобах комунікації – як наслідок, цільовий медіа-вплив створюватиме унікальний образ архітектурного простору для кожної окремої особи.

Візуальність сучасної медіа-активної архітектури в усьому розмаїтті віртуальних медійних форм та матеріальних властивостей поверхонь

потребує поглибленого подальшого дослідження, впорядкування та по можливості встановлення кількісних закономірностей у медіа-архітектурному цілому. Візуальний конфлікт матеріальної архітектури та віртуальних форм цифрових медіа, що ми спостерігаємо в сучасному міському просторі є конфліктом наших розширень – тілесності, та збільшеної до глобальних масштабів нервової системи. Завдання сучасного архітектора – впорядкування людських розширень у єдиний організм, організація не лише матеріального але і інформаційного простору, коли архітектурний зміст виражається через медійну форму, а медійна форма відповідає архітектурному змісту.

1. Костенко А.Я. Средства информации в архитектуре. — К.: Будівельник 1984. – С. 80-92.

2. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. - М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц.», «Кучково поле», 2003. – С. 9-11.

3. Яковлев И.П. Ключи к общению. Основы теории коммуникаций. — СПб.: «Авалон», «Азбука-классика», 2006. — С. 5-9.

4. M. Hank Hauesler. MEDIA FACADES — HISTORY, TECHNOLOGY AND CONTENT (Ханк Хойслер. Медиа-фасады и медиа-архитектурные конструкции \. Avedition.2007. 250 p.

5. Офіційний веб сайт архітектурної студії Bjarke Ingels Group (BIG). Audi Design Miami [Електронний ресурс] – Режим доступу на 20.08.2015: http://www.big.dk/#projects-mia – Загол. з екрану.

6. Офіційний веб сайт архітектурної студії Söhne & Partners. Studio. City Hotel. [Електронний ресурс] – Режим доступу на 20.08.2015: http://www.soehnepartner.com/projekte/studio-city-hotel – Загол. з екрану.

Аннотация

В статье сформулированы особенности визуальности медиа-активной архитектуры и определены ее характеристические признаки.

***Ключевые слова**: медиа-активная архитектура, медиа-фактура, медиа-текстура, архитектурная визуальность, содержание*

Abstract

In article defined some features and characteristics of media architectural visuality.

***Keywords**: media architecture, media texture, architectural visuality, content*

УДК72.011

Сьомка С.В.,
кандидат архітектури,
доцент каф. основ архітектури
та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури

МОДЕРНІЗАЦІЯ РОЛІ ПРОПОРЦІОНУВАННЯ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ФОРМОТВОРЕННЯ

Анотація: вихідним результатом статті є експериментальна методика підбору оптимальних висот (мас) будівель і комплексів при новому будівництві в великих містах. Об'єктом дослідження є пропорції та гармонійні співвідношення між архітектурними фрагментами, будинками та їх комплексами. Робота включає попередні дослідження, аналіз і синтез пропозицій з гармонізації оточуючого архітектурного середовища.

Ключові слова: пропорції, модернізація пропорційних систем, семантика.

Динаміка розвитку сучасної світової цивілізації створює науково-технічні, художньо-естетичні і економічні передумови розробки якісно нового і покращання існуючого штучного середовища, які все більше набувають глобального характеру. У наш час відчувається гостра потреба суспільства в покращанні якості оточуючого середовища, створенні комфортних умов життя, роботи і відпочинку. Поліпшення середовища існування людини в сучасних умовах ринкової економіки розглядається як одне з важливих завдань будівельної і промислової політики держави. Проблема якості естетичного формотворення штучного створення об’єктів предметного середовища сьогодні в Україні є досить актуальною. Якісний рівень такого формоутворення останніми роками значно знизився, а потреба в його покращанні значно зросла. Почуття міри і смаку нових українських замовників вимагають від архітекторів на різних рівнях гармонізувати

проектоване штучне середовище через раціональні пропорції та співвідношення.

Якість матеріального світу, який нас оточує визначає міра цієї якості. Категорія міри (тобто співвідношення і пропорції) цікавили вчених і архітекторів з давніх часів і до наших днів. Сьогодні дуже актуальною є проблема організації гармонійного середовища існування людини на різних рівнях: індивідуальний життєвий простір, деталь інтер'єру, інтер'єр, композиція фасаду, об'ємно-просторове вирішення архітектурного ансамбля тощо.

Своєчасність теми ґрунтується на гострій потребі постіндустріального суспільства в гармонізації оточуючого нас існуючого середовища і необхідності врахування його пропорційної наявної структури при новому будівництві. Особливо чітко це стосується проблеми будівництва висотних домінант в зоні контакту з історичною забудовою, промисловістю, житловими масивами тощо. Зважаючи на незначну мобільність своїх виробничих потужностей і засобів виробництва, **архітектура** на противагу іншим видам мистецтва, не може різко змінити загальний вигляд і архітектурну композицію того чи іншого об'єкта його ансамблю. Зодчі створюють свої шедеври на роки, десятиліття, а іноді – і на століття. Таким чином, необхідно створити таку стрункy систему гармонізації архітектурної композиції різнотипного середовища на різних стадіях проектування і будівництва, щоб суть її положень була проста і зрозуміла кожному архітектору і будівельнику і була зручна у застосуванні.

Якщо раніше зодчі шляхом біотектонічного моделювання шукали в живій природі відповіді на багато питань гармонізації об'ємно-просторового і функціонально-планувального вирішення об'єкту, то зараз є абсолютно правомірним врахування характеру і пропорційної структури вже існуючого урбанізованого середовища з метою контрастного або нюансного розміщення в ньому нового архітектурного утворення.

Актуальність поставленбих завдань обумовлена також містобудівною політикою держави, яка відображена в Законі «Про основи містобудування», вимогами комплексного будівництва житла та об'єктів сфери обслуговування у відповідності з регіональними соціально-економічними особливостями, необхідністю підвищення архітектурно-художніх якостей забудови.

Проблеми дослідження закономірностей в живій природі з метою перенесення їх характерних пропорцій і систем в архітектуру розглядали в своїх працях безліч великих вчених і архітекторів, серед яких Вінйола, Віоле ле Дюк, Марк Вітрувій, Леонардо да Вінчі та ін. Вчення древніх піфагорійців про божественні пропорції було вченням про початок початків (власне суть терміну «Бог»), згідно з яким числа і пропорції, закладені в живій природі, відображають сутність речей. Піфагор, Плутарх, Геродот, Аристотель вважали, що закони, які відображаються числами (співвідношеннями), підпорядковують собі процеси, що відбуваються в природі.

З давніх часів тіло самої людини вважалось вершиною творіння природи і «мірою всіх речей». Зодчі постійно звертались до його пропорцій, проводячи паралелі і аналогії між антропометричними даними і гармонією в архітектурі. Так з'явились відомі пропорції «золотого розтину», єгипетського квадрату і трикутника, модулори Леонардо да Вінчі і Ле Корбюзьє. Пізніше в XX ст. було закладено важливі наукові основи пропорціонування і гармонізації архітектурного середовища. Серед них можна назвати такі науково-теоретичні розробки відомих вчених як М. Я. Гінзбург (ритмостенографія); Ю. С. Лєбедєв (архітектурна біоніка); Й. Ш. Шевельов (принцип пропорції); В. Є. Михайленко і О. В. Кащенко (аналіз геометрії прототипів живої природи в біоніці) тощо.

В епоху постреалізму і науково-технічного прогресу, де людина існує в креативному інформаційному полі, сучасні ЗМІ, кінематограф, Інтернет, привчають її думати, уявляти, домислювати зображення, події і композиції. Цьому постійно сприяють роботи сучасних дизайнерів, художників, режисерів, скульпторів і архітекторів, які переводять глядача з категорії

пасивного спостерігача в ранг активного учасника подій, своєрідного співавтора твору, учасника імпровізованого ток-шоу, театрального дійства. Це безпосередньо стосується архітектури, де зодчі створюючи художні образи майбутнього, програмують якість і комфортність нашого життя на багато років вперед. Саме архітектура як мистецтво створення штучного середовища, не тільки проектує і розробляє предметний і матеріальний світ навколо нас, але й надихає, формує наш настрій, виховує і навчає, долучає до прекрасного. Таке масштабне мистецтво здатне суттєво впливати на цілі покоління і, тому його твори повинні створюватись з дуже великою відповідальністю.

Людина досить швидко звикає до кращого. Це безпосередньо стосується комфортності умов існування, краси і гармонійності оточуючого нас середовища. Людина, що жила в середовищі досить високої якості, ніколи не погодиться надалі з власної волі знизити вимоги до рівня комфортності, зручності і естетичності свого існування. Архітектурне середовище знаходиться в безпосередньому і тісному взаємозв'язку з людиною і не існує без неї, оскільки саме людина створює антропогенне середовище певного характеру, а потім на протязі багатьох років і навіть століть створене «сумарне» архітектурне утворення впливає на настрої, психологію і естетику сприйняття всього людського суспільства. Дійсно, архітектура може впливати не тільки на настрій людини, але й на рівень її культури, життя і відпочинку. Краса і гармонійність архітектурного оточення можуть створювати атмосферу неповторного свята і, навпаки – деструктивне композиційне рішення негативно впливає на настрій людини, її естетичне самопочуття і психологічне здоров'я. Невиправдане порушення параметрами новобудови **пропорційної структури** існуючого пам'ятника архітектури, створеного зодчими ще на початку нашої ери або в середні віки, як правило, призводить до того, що висотне утворення здатне зруйнувати всю красу і гармонійність класичної архітектурної композиції, її характер і специфіку впливу на глядача.

На перший погляд **пропорції** не помітні для звичайної людини і їх здатний виявити «на око» досить досвідчений і спостережливий глядач. Відчуття пропорцій – досить важлива складова (як смак, відчуття міри) професійних здібностей дизайнера разом з відчуттям міри і відчуттям краси на рівні інтуїтивних вподобань. Більш точно пропорції можна виявити двома основними шляхами: **обмірно-натурним** та **графоаналітичним** способом. Обидва вони стосуються детального візуального вивчення співвідношень архітектурних будівель і споруд. Перший, в більшій мірі, стосується прикладних методів дослідження об'ємно-просторового вирішення і функціонально-плану-вальної структури нових архітектурних об'єктів і їх натурних обстежень і обмірів, а другий – базується на методі графічного аналізу вже відомих параметрів існуючих проекцій і, створенні на їх основі уявлень про загальні характеристики і структуру архітектурного об'єкта (із літературних джерел, фото і матеріалів Інтернет), його об'ємно-просторове вирішення і художньо-естетичний образ тощо.

Таким чином можна стверджувати, що актуальність теми визначається зростанням рівня сучасних вимог до підвищення ефективності, комфортності і економічності проектованого оточуючого архітектурного середовища, його гармонійного поступального розвитку, необхідності створення нового напрямку в методології і практиці архітектурного моделювання, розрахунку рекомендованих величин (висот, площ і об'ємів) в комплексній розробці генеральних планів та прикладного проектування будівель і споруд.

Актуальність дослідження полягає в необхідності створення цілісної методологічної концепції системного розвитку математичної оцінки пропорцій архітектурної композиції з подальшим її застосуванням в гармонізації створюваного оточуючого архітектурного середовища.

Метою дослідження обумовлюється необхідність визначення і систематизації механізмів, закономірностей і принципів організації гармонійних співвідношень в архітектурній композиції (висот, площ і об'ємів) будівель і споруд **різних типів** на основі пропорціонування з метою

подальшого застосування цих результатів в практиці прикладного проектування.

В рамках поставлених завдань архітекторові-науковцю необхідно:

- дослідити і виявити основні фактори, що впливають і будуть впливати надалі на розвиток і формування комплексної системи пропорційної оцінки різнотипного урбанізованого архітектурного середовища і архітектурної композиції в цілому;

- виявити історичні передумови становлення пропорційних методів дослідження архітектурних об'єктів від давніх часів до наших днів, проаналізувавши традиції і усталені аналогії між запозиченням в архітектуру закономірностей і особливостей живої природи і між дослідженням пропорційних систем і структур сучасних урбанізованих середовищ;

- на основі цього, виявити **критерії** оцінки гармонійності архітектурного середовища, які дозволять передати усталені в суспільстві поняття гармонії і її якості зрозумілими і простими пропорційними залежностями з їх графічно-математичним вираженням;

- встановити основні фактори формування гармонійного архітектурного середовища, виявити особливості організації пропорційних структур різних типів будівель і споруд;

- проаналізувати сучасний стан оцінки пропорційних структур комплексних розгорток і окремих будівель, особливості їх розміщення у вільній і в ущільненій забудові, історичному та в міському середовищі, яке склалося на протязі багатьох десятиліть ;

- дослідити і виявити основні принципи переходу від біонічного дослідження до біотектонічиного моделювання і прикладного проектування в аспекті виявлення особливостей системи переходу від пропорції живої природи до гармонізації співвідношень в архітектурній композиції з метою подальшого використання в результатів цих досліджень в покращанні якості нового будівництва і коректуванні його параметрів;

- запропонувати дати визначення і обґрунтувати застосування в архітектурній композиції нових наукових термінів таких, як: «**пропорційний ряд**», «**пропорційна структура**», «**пропорційна система**», «**пропорційний метод дослідження архітектурної композиції**», «**види пропорцій**» (геометрична, логарифмічна, ступенева, арифметична) тощо, які безпосередньо пов'язані з вирішенням завдань, поставлених в цій роботі. На основі цього запропонувати методику визначення пропорційних особливостей систем, що стосуються різних типів будинків і споруд;

- розробити систему розрахунку невідомої величини (висоти, об'єму, площі) в архітектурній композиції, яка базується на вже відомих попередніх величинах, використовуючи за аналогами живої природи («золотий розтин») гармонійні співвідношення, продиктовані пропорціями попереднього ряду величин. Такі співвідношення можуть називатись **гармонійними**, оскільки будуть враховувати вже створений людиною антропогенний ландшафт (сільський, міський, промисловий) і закладені в ньому пропорції (пропорційний ряд). Такі співвідношення можуть носити характер не лише геометричної або арифметичної пропорції, як в живій природі (ряд Фібоначчі), але й враховувати деяку хаотичність існуючої забудови, з метою гармонізації загальної композиції шляхом вирахування і органічного впорядкування майбутніх елементів композиції;

- запропонувати методику впровадження результатів даного дослідження в практику архітектурного проектування, через виявлення пропорційних характеристик притаманним різним типам будинків, проведення порівняльного графо-математичного аналізу основних співвідношень існуючої забудови і нового будівництва і застосування результатів в «прив'язці» на місці проектованої споруди або комплекса.

Об'єктом дослідження мають бути найбільш відомі будинки масового будівництва та комплекси у взаємозв'язку з архітектурним оточенням. В роботі досліджуються розповсюджені типи громадських будівель - церкви, спортивні комплекси, навчально-виховні заклади, аеропорти, а також

житлові будинки, телевежі, виставкові комплекси тощо. Основні пропорційні дослідження присвячено питанням будівництва в великих, крупних і найкрупніших містах з великою щільністю забудови. Однак висновки і пропозиції, зроблені в роботі, можуть бути застосовані і для умов будівництва в малих і середніх містах.

Предметом дослідження є пропорції в архітектурній композиції вже створених зодчими архітектурних деталей, об'єктів, фасадів будинків (їх мас і висот), візуальних об'ємів ансамблів і комплексів з метою їх гармонізації при створенні нових об'єктів або реконструкції існуючих. Система ефективніша при більш щільній забудові, коли можна виділити на підоснові необхідні для розрахунку попередні величини. Попередні величини перетворюються на ортогональну векторну систему модулів, в яку і включається сегмент шуканого об'єму (висоти, маси, площі) з його пропорціями.

В залежності від поставлених завдань можуть бути використані слідуючі методи:

- метод натурного обстеження громадських і житлових будівель з метою виявлення особливостей їх пропорційної побудови і структури;

- метод порівняльного аналізу наукових положень, проектних рішень, пропорційних структур реалізованих об'єктів;

- графоаналітичний метод (графічне моделювання, порівняння різних пропорційних структур, об'ємне моделювання);

- метод макетування об'єктів (при дослідженні об'ємно-просторових і функціонально-планувальних структур будинків);

- метод експериментального проектування на основі варіативної оцінки можливих проектних рішень;

- опит населення і анкетування студентів (з метою виявлення пріоритетних вподобань населення щодо психофізичного впливу різних пропорційних систем);

- узагальнення і систематизація наукових досліджень в даній галузі, економіко-статистичний і структурний аналіз динаміки розвитку пропорціонування у вітчизняній і зарубіжній практиці проектування і будівництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні висновки дослідження і пропозиції спрямовані на використання їх в реальному проектуванні і будівництві масових типів громадських будинків і комплексів з метою гармонізації архітектури їх розгорток і вдосконалення методики проектування, покращання об'ємно-просторових і функціонально-типологічних рішень, економічності і архітектурно-художньої виразності. Запропонована методика дослідження існуючих пропорційних структур архітектурних об'єктів і комплексів враховує нові вимоги комплексного проектування, розширює творчі можливості архітекторів і сприяє ефективному використанню капітальних вкладень, спрямованих в проектування і будівництво. Так, перехід лише 25% об'єму капітального будівництва на включення в проект стадії оцінки і гармонізації пропорцій архітектурного середовища (з врахуванням пропозицій, висунутих в роботі) дасть економію до 50 млн. грн. щороку.

Перелік умовних скорочень та термінів.

ДАС – дизайн архітектурного середовища.

Естетична інформативність – якість, створюваних композицій творів мистецтва та архітектури.

Естетична інформація – зміст повідомлення формальних композицій творів мистецтва та архітектури.

Естетичне сприйняття – візуально-аналітичне відображення в свідомості людини форми та змісту середовища її перебування.

Композиція – поєднання, система об'єднавчої побудови архітектурних творів, спрямована на отримання гармонійного сполучення різних частин, на досягнення цілісної та образної завершеності.

Маса (в архітектурі) – обсяг заповнений матеріалом. Щільність матеріалу визначає його **вагу**, яка поряд з обсягом складає основну особливість маси в архітектурі.

Модель – зразок певного вибору, образний аналог персонажа майбутнього твору, копія для тиражування.

Модуль (міра ритму) – вихідна одиниця виміру для координації розмірів комплексу будівель (величини, маси), споруди або її частин.

Пропорції (відношення) - розмірність, співвідношення між спорудами в ансамблі, між будівлями та їх частинами, між частинами та їх фрагментами.

Текст – форма побудови естетично-інформативних повідомлень формальних композицій.

Тектоніка – будова, структура споруди, зумовлена естетичною оцінкою, характером матеріалу і конструктивною системою. Тектоніка – це художнє вирішення роботи матеріала.

Література:

1. Бурау И.Я. Загадки мира цифр. – Донецк.: Сталкер, 1997. – 448 с.

2. Заварзін О.О. Геометрія і семіотика естетичної інформативності предметного середовища: Дис.канд.техн.наук. – К.: КНУБА, 2000. – 192 с.

3. Сьомка С.В. Архітектурна композиція: методичні вказівки. – К.: КНУБА, 2005. – 24 с.

4. Сьомка С.В. Сучасні тенденції розвитку архітектурної композиції та її роль в підготовці майбутніх архітекторів// Сучасні проблеми архітектури та містобудування: науково-технічний збірник. – вип.13. – К.: КНУБА, 2004. – С.69-73.

5. Тимофієнко В.І. Архітектура і монументальне мистецтво: терміни і поняття. – К.: Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва, Головкиївархітектура, 2002. – 472 с.

6. Тихонов С.В., Демьянов В.Г., Подрезков В.Б. Рисунок. – М.: Стройиздат, 1983. – 296 с.

7. Шевелев И.Ш. Принцип пропорции. –М.: Стройиздат, 1986. – 200 с.

***Аннотация**: в статье обосновывается необходимость и методика гармонизации существующей городской среды на основе модульного пропорционирования и экспериментального метода расчета оптимальных высот (масс, геометрии) при новом строительстве архитектурных объектов и их комплексов. Объектом исследования являются закономерности гармоничных соотношений между архитектурными элементами, зданиями и их комплексами. Работа содержит предварительные исследования, анализ и синтез предложений по гармонизации окружающей архитектурной среды.*

***Ключевые слова**: пропорционирование, модернизация систем, семантика.*

Summery**: The article discussed many aspects of human life, which may be present harmony: music, art, science and architecture. That harmonious proportions in the world around us and their influence on architecture-based search method imaginary series, which continues the existing harmonious relations in any environment**.

УДК 711.122

Серегин Ю.И.
Лауреат государственных премий Украины,
Заслуженный архитектор Украины,
профессор,
Киевский национальный университет
архитектуры и строительства

Шульга Г.М.
канд. арх., доцент каф. градостроительства
Института архитетуры
Национального университета «Львівська політехніка»

Ковальчук К.
Ассистент каф. информационных технологий в архитектуре
Киевский университет строительства и архитектуры

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ ДЛЯ ГОРНОЛЫЖНОГО ТУРИЗМА И СПОРТА В УКРАИНСКИХ КАРПАТАХ.

Аннотация: В статье авторы анализируют этапы формирования функционально-планировочной и пространственной структуры объектов горнолыжного туризма в Украинских Карпатах. Рассматривают пути и возможности перспективного развития горно-рекреационных комплексов.

Ключевые слова: рекреационная инфраструктура, рекреационная структура, многофункциональные комплексы, горнолыжный туризм, горнолыжный комплекс, горно-рекреационные территории, горнолыжный курорт, гостиничный комплекс «Куринь».

Период формирования рекреационной инфраструктуры в конце XIX ст. ознаменовался устойчивой тенденцией разделения отпуска на летний и зимний. Зимняя рекреация получила основной профиль – зимние виды туризма и спорта. С целью обеспечения условий для зимней рекреации началось активное освоение горных районов Украинских Карпат, которое продолжается и в наши дни.

Формирование инфраструктуры горной рекреации можно разбить на несколько этапов: проектирования и строительства от санаторных

учреждений и ведомственных баз отдыха до приватных комплексов отдыха. Менялись времена, экономическая ситуация, а вместе с этим изменялась структура и виды рекреационной деятельности. Иными словами, изменялся спрос на услуги, которые требовали особых условий для реализации пожеланий отдыхающих.

Процесс повышения требований к условиям отдыха в зимний период стимулирует поиск новых форм организации рекреационных структур в горных районах, требует разработки новых учреждений отдыха, обуславливает появление новых тенденций в проектировании многофункциональных комплексов.

Таким образом, возникла потребность в специальных исследованиях, проведении анализа предпосылок и разработки критериев оценки условий необходимых для формирования новой типологии объектов рекреации в горных районах Украинских Карпат.

В зимнее время наиболее популярным занятием стал горнолыжный туризм, а горнолыжный комплекс – основным типом учреждения отдыха в горной местности. В Украинских Карпатах насчитывается около 80 горно-рекреационных комплексов и учреждений для активного отдыха.

В процессе эксплуатации автономных рекреационных учреждений произошло функциональное и пространственное объединение в многофункциональные комплексы. Так сформировались зоны зимнего отдыха: Тисовец-Орявчик-Плавье, Грабовец-ур.Варшава-г.Креминь, г.Тростян-г.Менчил, Волосянка-Ялинкувате – Львовская область; Перечин-Кострино-Ужок, Воловец-Подобовец-Пилипец, Изки-Ричка-Репинне, Солочин-Синяк, Ясиня-Кваси-Рахов, Хуст-Велятино-Шаян – Закарпатская область, Яремча-Верховина-Поляниця-Яблуница – Ивано-Франковская область, Мигове-пер.Нимчич, Бояны-Черновцы – Черновицкая обл. (Рис.1)

В новых социально-экономических условиях изменилась структура и виды рекреационной деятельности. Традиционно существующие туристические отели и другие учреждения отдыха размещаются на

территории населенных пунктов или на границе с их селитебной зоной, т.е. на расстоянии от основного ядра концентрации отдыхающих.

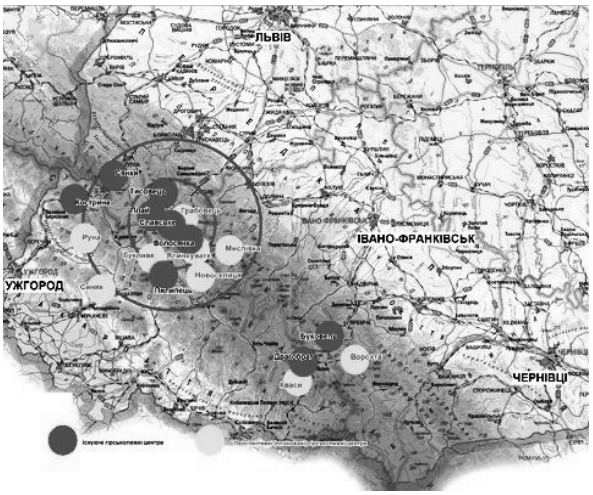

Рис.1. Схема концентрации горно-рекреационных комплексов на территории Украинских Карпат (ПП «Горизонт-АЛ», АКБ«Шульга»)

Горнолыжный комплекс на территории Украинских Карпат рассматривается как территориальный объект круглогодичного функционирования, состоящий из горнолыжных склонов (горнолыжных трасс) и учреждений обслуживания отдыхающих. При этом необязательно организуется трансфер от мест проживания до горнолыжных трасс. В этом случае такое образование, как совокупность рекреационных учреждений и жилой застройки местного населения, образуют рекреационные поселения с полным набором объектов сервиса (Славское, Волосянка, Плавье Львовская обл., Буковель Ивано-Франковская обл., Мигово Черновицкая обл., Пилипец, Синяк, Ясиня Закарпатская обл.).

С целью выявления тенденций развития горно-рекреационых территорий необходим анализ этапов развития объектов отдыха, оценка условий влияющих на процессы освоения горных районов.

Этапы развития планировочной и функциональной структуры объектов зимнего отдыха в Украинских Карпатах:

- *1 этап* – реконструкция существующих спортивних баз (Ворохта, Кострино, Студений, Славське, Тисовец);
- *2 этап* – модернизация туристських и оздоровительных комплексов с устройством зон для катания на лыжах (Велятино, Подобовець, Синяк, Солочин, Ужок, Шаяни, Ясиня, Яблуниця);
- *3 этап* – проектирование и строительство новых рекреационных комплексов ориентированых на зимний активный отдых (Волосянка, Драгобрат, Изки, Пилипець, Ричка);
- *4 этап* – поиск новых форм туризма, отдыха и комплексного решения многофункциональных объектов отдыха (Плавье, Буковель, Орявчик, Яремче);
- *5 этап* – разработка совершенной типологии рекреационных учреждений в соответствии природным и градостроительным условиям размещения (Бояны, Буковель, Горбово, Поляна, Плавье, Орявчик, Яремче).

Рис.2. Горнолыжний комплекс с.Бояны, Черновицкая обл.

Рис.3. Горнолыжний комплекс с.Поляна, Львовская обл.

(ПП «Горизонт-АЛ», АКБ «Шульга»)

При такой градостроительной ситуации образуется горно-рекреационное образование с объектами круглогодичной эксплуатации.

Однако встречаются и функционально-пространственные схемы – когда природные и градостроительные условия обуславливают комбинацию

функциональных и объемно-планировочных элементов объединенных транспортными связями (4 и 5 этапы формирования сети горно-рекреационных центров). Совокупность этих тенденций, т.е. присутствие элементов одной и другой функционально-планировочной схемы образуют горно-рекреационный (горнолыжный) курорт (Славское – Тростян, Плавье - Плай, Поляница – Буковель, Пилипець – Боржавские полонины).

До введения в эксплуатацию горнолыжных курортов «Буковель» (Ивано-Франковская обл.), «Боржавские полонины» (Закарпатская обл..) и «Плай» (Львовская обл.) основной концепцией формирования горнолыжных комплексов была доктрина рассредоточеной планировочно-пространственой структуры (1 и 2 этапы развития). Сегодня наибольшее распространение получила схема многофункциональных комплексов объединенных транспортно-пешеходными связями в единую систему объектов. Для украинских горнолыжных курортов наиболее распространенной планировочно-пространственной структурой остается схема автономно-рассредоточенная. Наиболее характерным представителем данной схемы можно считать горнолыжный курорт Славское-Волосянка-Ялынкувате (Львовская обл.), расположенный на границе с Закарпатской обл. Главной транспортно-планировочной осью курорта является железная дорога Львов-Чоп и автомобильная магистраль международного значения Е-40. С Закарпатской стороны расположен горнолыжный курорт «Боржавские полонины». При условии их планировочно-простанственного объединения может образоваться достаточно современный горнолыжный ареал с разветвленной сетью горнолыжных комплексов способных удовлетворить спрос лыжников по трассам различной сложности в пределах высот: нижние станции – 700 м, а верхние – 1500 м. Сервисная инфраструктура многообразна с обширным перечнем услуг способна принять очень большое количество отдыхающих. Огромный по площади ареал катания в десятки квадратных километров имеет два распределительных полюса концентрации лыжников. Это железнодорожные узловые станции: Славское и Воловец.

Все объекты обслуживания горнолыжников находятся в долине в близко расположенных поселках и связаны в единое целое транспортно-пешеходными связями. Выход к подъемникам, как правило, требует отдельного специализированного трансфера.

Вторым по величине курортом можно считать формирование вдоль транспортно-планировочной оси Ивано-Франковск–Рахов: Яремча-Буковель-Ворохта-Верховина-Ясиня-Драгобрат-Богдан (Рис4). Особенностью данного курорта является сочетание компактного размещения сервисной инфраструктуры и горнолыжных трасс с системой автономного рассредоточенного расположения объектов обслуживания лыжников и отельных комплексов для проживания отдыхающих. Автономная система присуща комплексам, которые ориентируется на круглогодичное функционирование с большим перечнем предлагаемых услуг: от лечения, оздоровления до занятий спортом Яремча, Верховина, Квасы, Косов, Шешоры.

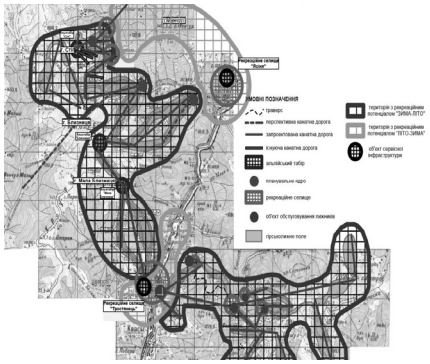

Рис.4. Функционально-планировочная схема курорта Ясиня-Драгобрат-Богдан (ПТАБ «Ю.Серегин», АКБ «Шульга»)

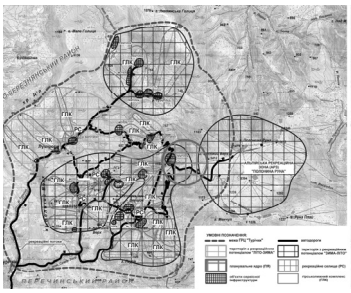

Рис.5. Функционально-планировочная схема курорта «Полонина Руна» (ПП «Горизонт-АЛ», АКБ «Шульга»)

За последнее время активно ведутся работы по созданию подобных курортов в районе полонина Руна, Перечинский район Закарпатской обл. (Рис.5) и на территории Черновицкой обл. (Мигово, Бояны, Нимчич).

Возросшая популярность зимнего периода отдыха приводит к конфликту между наличием высококомфортабельных комплексов и уровнем предоставляемых услуг, стоимостью этих услуг и величиной рекреационного потока в горно-рекреационные комплексы. Высокая стоимость пребывания в данных комплексах, цены на инвентарь и транспортные услуги обуславливают снижение величины потока отдыхающих на лыжах. Наблюдаются изменения и в контингенте отдыхающих, которые проявляются в делении по материальному достатку, возрасту и роду деятельности. А это означает возникновение новых требований к качеству и номенклатуре сервисной инфраструктуры. Поэтому необходимы разработки новых технологий, форм туризма, разнообразия услуг и качественного содержания жилья.

Все существующие украинские ГЛК сложились по традиционной схеме и имеют слабо развитую инфраструктуру, за исключением «Буковеля». Ко второй группе можно условно отнести базу зимних видов спорта «Тисовец».

К сожалению, в сравнении с ведущими зарубежными, горнолыжные комплексы Украины и их инфраструктура пока-что находятся в состоянии преобразований.

По какому пути следует нам двигаться в развитии горнолыжного туризма в украинских Карпатах? Для принятия решения давайте проанализируем исходные факторы:

1. Климат Украинских Карпат не обеспечивает гарантированного снежного покрова в течении продолжительного времени на высотах ниже 1000 м.
2. Сохранение лесов и источников горной воды — главная экологическая задача в Карпатах.

3. Свободные от лесов земли в нижней части карпатского среднегорья практически полностью заняты селитебными зонами и участками местных общин для хозяйственной деятельности.

4. Относительно невысокие карпатские вершины с отметками до 1000 — 1500 м в основном покрыты лесами.

5. В отдельных местах в пределах отметок 800 — 2000 м имеются альпийские луга, так называемые «полонины» с плотным травяным и низкорослым кустарниковым покровом — идеальная подоснова для горнолыжной трассы. Существующий рельеф и экспозиция склонов в полной мере соответствует требованиям для создания горнолыжных трасс.

6. Местные общины положительно настроены и заинтересованы в развитии горнолыжных курортов, осознавая что это принесет инвестиции в регион и создаст дополнительные рабочие места.

Вывод по нашему мнению однозначный:

1. Развивать ГЛК целесообразно на карпатском высокогорье по схеме №2 с учетом интересов местных общин, максимального сохранения лесов и обеспечения полной экологической безопасности.

2. Для обеспечения максимальной загрузки ГЛК и вариабельности маршрутов катания в украинских Карпатах наиболее предпочтительными местами являются – горнолыжные регионы: Драгобрат (1870 м)-Квасы (600 м)-Петрос (2020 м) и Боржавские полонины: Темнатик (1314 м)-Плай (1334 м)-В. Верх (1596 м)-Гимба (1491 м)-Магура (1609 м)-Граб (1365 м)-Кичера Кругла (1240 м).

3. Одновременно с созданием горнолыжных курортов необходимо развивать и обеспечивать их всесезонную привлекательность.

Концепция развития горнолыжной зоны «Боржавські полонины» разрабатывалась в архитектурном бюро совместно с архитектурно-конструкторским бюро «АКБ Шульга» на протяжении почти десятилетия.

В 1986 г. разработана концепция развития горолыжного комплекса «Гимба» — по заказу Спорткомитета Украины. При техническом содействии

федерации горнолыжного спорта были определены трассы скоростного спуска, слалома, слалома-гиганта, удовлетворяющие международным требования проведения международных соревнований в т. ч. олимпийских. Таким образом, к 2005 году мы имели общую картину освоения Боржавского хребта по очередям. Последний из разработанных, комплекс «Килиця-Темнатик» имеет ключевые значения – канатная дорога позволит туристам-горнолыжникам подниматься в горы прямо из п.г.т. Воловец. Здесь предлагается построить ж/д платформу-стоянку для «снежных» поездов. Таким образом, намечен общий план развития линейного горнолыжного региона протяженностью практически в 45 км длиной, с 8 независимыми станциями подъема канатных дорог на горный хребет.

Ж/д станция «Воловец» обеспечивает комфортную доступность из Львова, Киева и Ужгорода, а при обеспечении определенного условия комфортности, сервиса и конкурентноспособных цен - и из восточной зоны Евросоюза.

Приведение в порядок шоссейной дороги Воловец-Межигорье, сделает горнолыжную зону еще более привлекательной, популярной и доступной.

Давайте посмотрим, вспомним эти места и проанализируем перспективы этих регионов.

Влажные воздушные массы с Атлантики приносят сюда большое количество осадков летом и зимой. Зимой кроме снегопадов характерны туманы и низкая облачность на уровне 800м.

Многолетний опыт эксплуатации созданных в 70-х годах горнолыжных трасс на Драгобрате показал уникальный природный феномен этого места — накопление колоссальных снежных масс, которыми с помощью ратраков надо лишь умело воспользоваться для продления сезона катания.

В 2007 г. ПТАБ «Ю. Серегин» разработало совместно с «АКБ Шульга» концепцию развития горнолыжного курорта «Драгобрат-Петрос». В составе концепции выполнена схема размещения горнолыжных склонов и трасс канатных подъемников, определены зоны влияния. Выполнен расчет

максимально допустимой мощности курорта с учетом природоохранных мероприятий, потребностей в ресурсах – воды, энергоносителей, очистных сооружений. Его мощность может достигнуть 35 000 человек/день.

Практическое значение этих исследований — обоснование прогноза социально-экономического развития региона, а для областной Закарпатской администрации — информационная помощь в формировании комплексных планов развития инфраструктуры.

Обобщение ранее выполненных работ позволяет нам однозначно констатировать перспективность развития горнолыжного курорта «Драгобрат-Петрос» с устойчивыми функциями круглогодичного отдыха, туризма, спорта и лечения. Наличие богатого ассортимента бальнеологических и питьевых минеральных вод в регионе и их запасы, обеспечат популярность будущего курорта. В составе ГЛК «Драгобрат» следует отметить горные склоны Стиг — 1704м, Близниця — 1881м, Мала Близниця — 1688м, а Шумнеску — 1532м, Квасов-Менчул — 1305м - «Петрос» - 2020м — для ГЛК «Петрос». ГЛК «Драгобрат» обслуживается горно-рекреационными центрами «Ясиня» и «Квасы». Горно-рекреационные центры формируются горнолыжными зонами с примыкающими к ним альплагерями «Драгобрат», «Стиг», «Близниця», «Мала Близниця» - для ГРЦ «Ясиня», «Шешул-Какаруза», «Шумнеску», «Гарманеску», «Ситный», «Тростянец» - для ГРЦ «Квасы».

Мощные скоростные канатно-кресельные и гондольные дороги обеспечат комфортный доступ к зонам катания и альплагерями, откуда сеть канатно-бугельных дорог распределит горнолыжников по склонам-спускам.

Природные и климатические условия на высотах более 1000 м, обеспечивающих длительный сезон катания, дают широкие возможности обустройства горнолыжных трасс, сноупарков, учебных склонов и детских площадок (садиков).

Таким образом ж/д станция «Квасы» и одноименный горно-рекреационный центр находясь на стыке двух ГЛК станут транспортным

узлом, обеспечивающим комфортную доступность к ним из Ивано-Франковска и Ужгорода и удобные связи между ГЛК, позволяющие быстро перемещаться с одних склонов на другие в течение светового дня. В какой то степени это регион может позволить создать «центричную» компоновку курорта с двумя точками подъема.

Общая длина горнолыжных спусков ГЛК «Драгобрат» в конечном итоге составит до 40 км с числом катающихся до 20 000 человек, а для ГЛК «Петрос» соответственно — 30 км и до 15000 катающихся. Понимая, что в селитебных зонах долины р. Тиса невозможно разместить такое количество туристов, мы предлагаем активно развивать зону полонин и разместить там до 75% туристов — 25 000 мест. Остальные 25% (9000 мест) – это будут, так называемые отдыхающие «выходного дня» с проживанием в так называемых «снежных» поездах. Регион катания «Боржавские полонины» однозначно надо отнести к линейному комплексу с подъемами в зону катания в следующих местах:

1. ПГТ Воловец на гору Темнатик -1.
2. Село Гукливе на гору Плай.
3. Село Подобовец на горы Ряпушка-Великий Верх.
4. Поселок Пилипец — на гору Гимба.
5. Села Матачив и Буковец на гору Магура-Жиде.
6. Села Потик и Ричка на гору Граб и Кичера Кругла.

Общая длина горнолыжных спусков в будущем составит до 100 км с числом катающихся до 90 000 чел.

В целом, для реализации столь значительного проекта необходимо выполнить, с учетом интересов поселков местного населения, следующие инфраструктурные мероприятия:

1. систему горных водоемов – хранилищ питьевой и технической воды для заснеживания склонов;
2. систему очистных сооружений для хозяйственной и фекальной канализации;

3. систему электроснабжения;
4. сеть горных дорог для строительства и в дальнейшем - обслуживания альплагерей;
5. развитую сеть горноспасательных станций и вертолетных площадок.

Эти дорогостоящие мероприятия имеют очень важные позитивные факторы как для курортов так и для региона в целом, которые позволят значительно, на 25 - 30% продлить сезон катания и одновременно обеспечат сохранность лесов от порубок, так как большую часть горнолыжных трасс предполагается разместить выше отметки 1000 м, на полонинах. Поскольку полонины обладают мощным травяным покровом с подстилающим слоем из смеси грунта со щебенкой и не требуют, как правило, земляных работ. А это означает, что возможно избежать массовых процессов эрозии.

Наличие в регионе привлекательных мест летнего туризма позволяют полагать, что альплагеря будут востребованы и в летнее время по меньшей мере на 50%. Наличие лечебных минеральных источников в долине р.Тиса обязывает в первую очередь строить здесь комфортабельные санатории и пансионаты лечебно-оздоровительного профиля.

Развитие столь мощного курорта предполагает кардинальную реконструкцию всей инфраструктуры региона, включая существующие селитебные территории, а именно:

1. создание скоростной шоссейной трассы с развязками, заправками и платными автостоянками;
2. строительство дополнительных ж/д платформ и вокзалов;
3. прокладка или реконструкция магистральных инженерных сетей;
4. проведение масштабных природно-охранных мероприятий;
5. формирование фольклорных зон.

Наличие на территории курорта нескольких заповедных биосферных заповедников в т. ч. в районе горы Говерла, самой высокой вершины Украинских Карпат – 2060м, значительно усиливает привлекательность отдыха здесь в летнее время. А устройство канатной дороги с

комфортабельными кабинами между горами Петрос и Говерла значительно упростило бы доступность к видовым площадкам с панорамой на Украинские Карпаты в любое время года. Это должно привлечь инвесторов желающих вложить финансовые средства в создание элементов инфраструктуры в альпийской зоне (на отметках выше 1000 м).

Создание в регионе, вблизи природных парков фольклорных поселений с народными промыслами, расширение популяций диких животных и птиц с организацией мест где туристы могли бы свободно пообщаться с дикой природой – обеспечат привлекательность для туристов с одной стороны, а с другой – усилят контроль общественности за сохранностью заповедных зон.

Совершенно понятно, что свободный доступ такого количества людей потребует значительных затрат на мероприятия по охране природных заповедников. Таким образом, все эти мероприятия будут способствовать воспитанию у населения любви и бережного отношения к окружающей природе и дадут толчок к формированию массового осознания общественностью необходимости сохранения природного чуда для грядущих поколений от посягательств нечистоплотных предпринимателей, политиков и браконьеров.

В рамках разработки концепции туристского кампуса в условиях карпатского высокогорья архитектруное бюро «Ю. Серегин» разработало серию гостиничных комплексов с условным названием «Курінь”.

Цель настоящего проекта — создать здания гостиниц, приспособленные для строительства на крутом рельефе и рассчитанные для эксплуатации в условиях горного климата, с учетом экономичности и архитектурной выразительности объекта.

Форма гостиничного корпуса в виде многогранной пирамиды принята по следующим соображениям:

1. Минимальная поверхность тепловых потерь;
2. Максимальная приспособленность к климатическим условиям;

3. Экономическая приемлемость применения стандартных стройматериалов и технологий.

Условное название «Курінь» акцентирует применение традиционной украинской исторической формы жилища, оборудованной современными инженерными технологиями и материалами для сбережения энергии в сочетании с использованием природных возобновляемых видов энергии и обеспечения современного комфорта:

1. Профилированная металлическая теплоемкая обшивка кровли способствует интенсивному нагреву солнечными лучами воздуха в вентилируемой прослойке, затем попадающего в теплообменник, размещенный на вершине.

2. Туда же отводится отработанный вентиляционный воздух из всех помещений здания.

3. На пике пирамиды установлена вертикальная ветровая генераторная установка, способная эффективно улавливать ветер не только со всех румбов, но и направленный вдоль склона.

4. С помощью особо расположенных снеговых задержателей и ливневых гасителей большая часть атмосферной воды перехватывается лотком по периметру здания и направляется в цистерну с последующим использованием для технических нужд.

5. Остекленное энергосберегающим стеклом атриумное пространство вестибюля позволяет использовать солнечное излучение для интерьерных декоративных растений и соответственно естественной очистки воздуха.

6. Наклонные откидные окна способны надежно защитить помещения от непогоды и одновременно в теплое время трансформироваться во французские балконы для непосредственного общения с окружающей средой.

7. Часть помещений, не требующая естественного освещения, упрятана в склоне горы, что обеспечивает экономию энергии.

8. Канализационные стоки перед сбросом в очистные сооружения пропускаются через теплообменник для отбора тепла.

9. Источником теплоснабжения приняты котлы работающие на местном топливе. При этом дымовая труба размещена в центре пирамиды таким образом чтобы максимум тепла оставался в здании.

В составе серии разработаны эскизные проекты пяти гостиниц: 6-ти этажный «Курінь-1» вместимостью 115 человек (167) — 40 номеров (60), 4-х этажный «Курінь-2» вместимостью 70 человек — 35 номеров, 11-ти этажный «Курінь-3» вместимостью 195 человек — 91 номер, 3-х этажный «Курінь-4» вместимостью 33 человека — 14 номеров и 2-х этажный «Курінь-5» вместимостью 23 человека — 11 номеров .

Сопоставление ТЭП показывает преимущество системы Курінь (см. Таблицу 1):

1. Площадь охлаждаемых поверхностей из расчета на 1 единицу вместимости до 59% меньше чем у аналогов.

2. Площадь охлаждаемых поверхностей из расчета на 1 $м^2$ общей площади до 58% меньше чем у аналогов.

Соответственно можно рассчитывать на уменьшение эксплуатационных затрат на отопление до 25-30%, а с учетом энергосберегающих мероприятий по п.п. 1 - 9 - в целом можно достичь экономии энергии до 50%.

По нашему мнению предлагаемая серия проектов будет благоприятствовать развитию горнолыжных курортов Украины, разнообразит их архитектурную выразительность и даст толчок на поиск новых, экономичных и выразительных решений горнолыжных курортов.

Настоящий проект является интеллектуальной собственностью ООО «ПТАБ «Ю. Серегин». Все авторские права защищены Международным авторским правом и свидетельством № от 30.06.2014г. Государственной службы интеллектуальной собственности Украины.

In article authors analyze stages of formation of functional and planning and spatial structure of objects of alpine skiing tourism in the Ukrainian Carpathians. Consider ways and possibilities of perspective development of mountain and recreational complexes.

Keywords: *recreational infrastructure, recreational structure, multi-functional complexes, alpine skiing tourism, alpine skiing complex, mountain and recreational territories, ski resort, hotel complex «Kurin».*

Анотація*: У статті автори аналізують етапи формування функціонально - планувальної та просторової структури об'єктів гірськолижного туризму в Українських Карпатах. Розглядають шляхи і можливості перспективного розвитку гірсько-рекреаційних комплексів.*

Ключові слова: *рекреаційна інфраструктура, рекреаційна структура, багатофункціональні комплекси, гірськолижний туризм, гірськолижний комплекс, гірсько-рекреаційні території, гірськолижний курорт, готельний комплекс «Курінь» .*

ШАНОВНІ НАУКОВЦІ!

У київському національному університеті будівництва і архітектури видається науково-виробничий збірник «Архітектурний вісник КНУБА» 3 рази на рік для фахівців у галузі будівництва, архітектури та містобудування, працівників науково-дослідних організацій, студентів, викладачів, аспірантів та докторантів (заступник відповідального редактора д-р арх., професор Слєпцов О. С.), який отримав Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 20217 – 10017Р.

Збірник видається за рахунок коштів авторів. Вартість однієї сторінки становить 30 грн.

ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ

1. Публікації подаються українською, російською або англійською мовами у відповідності до вимог ДАК України від 10.02. 1999 р. № 1-02/3 «Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію» та від 15. 01. 2003 р. № 7-05/1 «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України».

2. Стаття має бути роздрукована на паперових носіях – 1 примірник і обов'язково подаватися на електронному носії.

3. Рукописи статей подаються на аркушах формату А4; з обов'язковим повним заповненням сторінок з полями: верхнім – 25 мм, боковими і нижнім – 20 мм), в текстових редакторах типу WORD шрифтом Times New Roman Cyr 14 пт., з інтервалом 18 пт (набирається у позиції «точно»).

4. На кожну статтю члени редколегії обов'язково пишуть рецензії. Бланки рецензій можна отримати в кім. 217.

5. На статті аспірантів пишуть відгук (або рецензію) їх керівники. Бланки рецензій можна отримати в кім. 217.

БЕЗ РЕЦЕНЗІЙ СТАТТІ НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!

6. Аспіранти обов'язково вказують свого науково керівника.

7. Ілюстрації й таблиці повинні чітко читатися в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4). Тобто, розмішуватися не в тексті, а на окремих аркушах. Кожна стаття повинна містити не більше 6 ілюстрацій.

8. Статті до збірника подаються за адресою: м. Київ, вул. І. Клименка, 2, Архітектурний факультет КНУБА, Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування, каб. 217., тел. (044) 241 – 55 – 64.

Електронна адреса: avknuba@gmail.com

Контакти:

- Заступник відповідального редактора, докт. арх., професор кафедри основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА

СЛЄПЦОВ ОЛЕГ СЕМЕНОВИЧ

Робочий телефон кафедри: **(044) 241 – 55 – 64**; адреса архітектурного факультету: 03680, м. Київ, вул. Повітрофлотський проспект, 32; вул. Клименка, 2, каб. 217.

- Відповідальний секретар, доцент кафедри основ архітектури і архітектурного проектування

НІКАНОРОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
Моб.: **050 – 638 – 52 – 85;**

- Електронна адреса: avknuba@gmail.com
- Сайт: https://sites.google.com/site/arhviknuba/

ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ:

УДК

Канд. архітектури, доцент **Миколаєнко М. М.**,
кафедра …
Київського національного …

НАЗВА СТАТТІ

Анотація (мовою статті)

Ключові слова (мовою статті):

Текст статті.

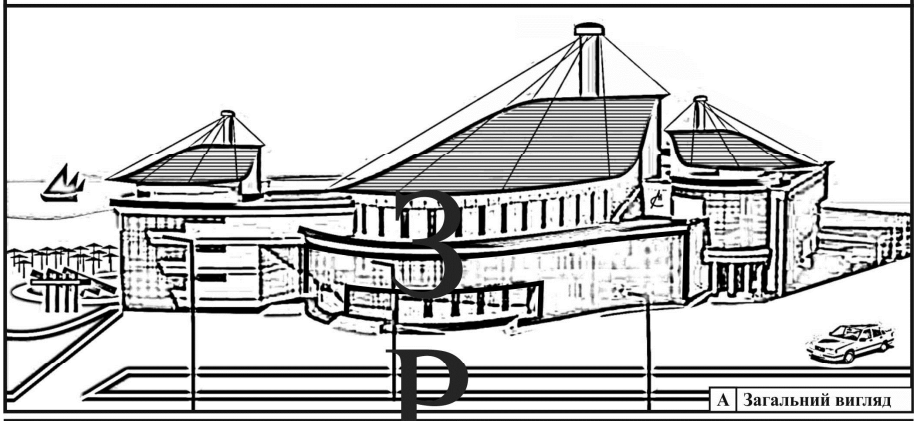
- Ілюстрації й таблиці повинні чітко читатися в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4). Тобто, розміщуватися не в тексті, а на окремих аркушах. Кожна стаття повинна містити не більше 6 ілюстрацій;

- список літератури згідно ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006.

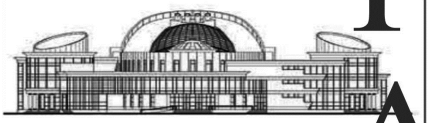
Аннотация (російською або українською)
Ключевые слова:

Abstract (анотація англійською мовою)
Key words: (ключові слова англійською мовою):

Водно-туристичний комплекс на 250 місць за адресою:
Україна, Одеська обл., с. Бурлача Балка /Архітектор: С. О. Ніканоров/

А Загальний вигляд

Б Головний фасад

В Боковий фасад

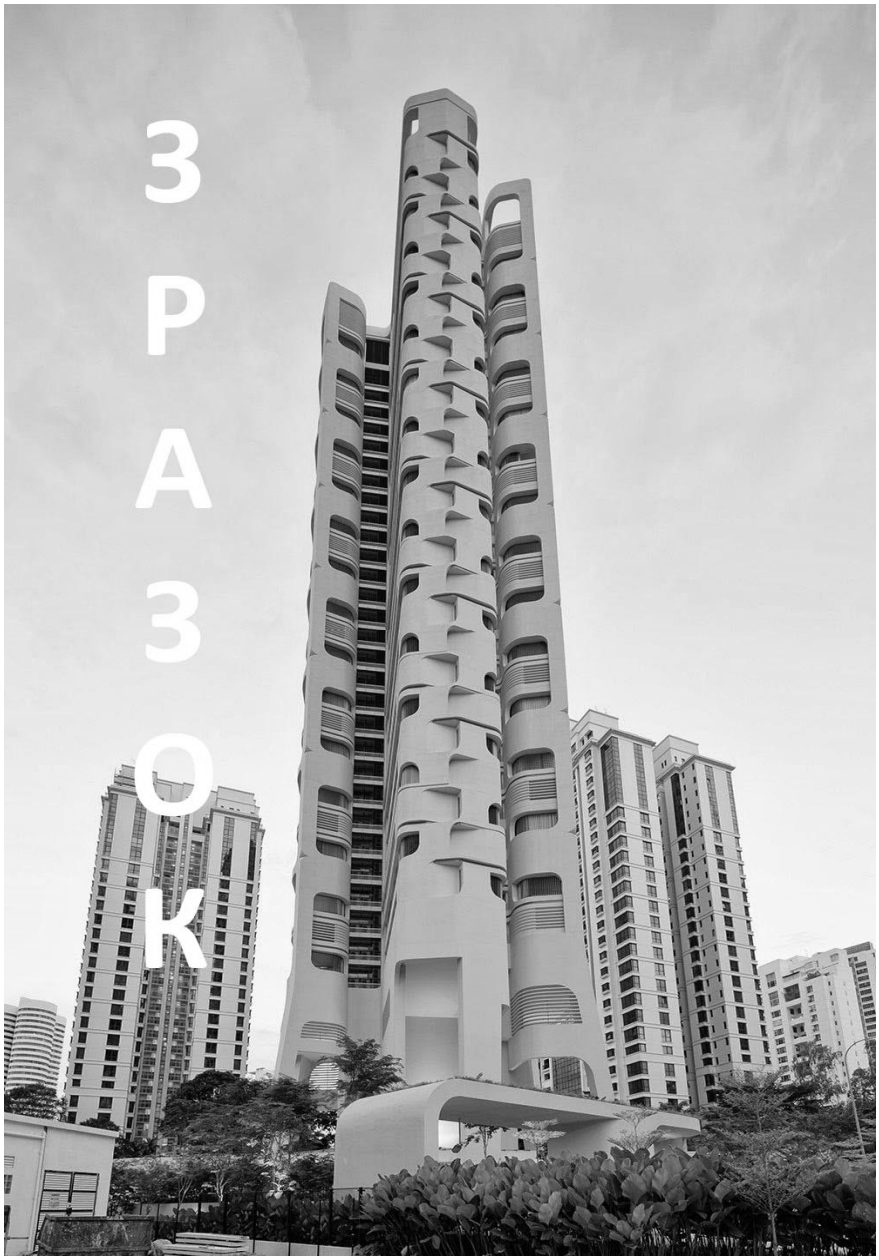
Експлікація

№	Найменування
1	**Головний корпус водно-розважального комплексу** **1-пов.:** Адміністрація; Спортивно-розважальний корпус цілорічного користування; центр загально-оздоровчого обслуговування; їдальня; **2-пов.:** житлові кімнати
2	**Автостоянка**
3	**Басейн і водні гірки сезонного користування**
4	**Павільйон швидкого харчування**
5	**Павільйон з продажу сувенірів**
6	**Пляж**
7	**Майданчики відпочинку**
8	**Парк**
9	**Флотель або яхт-клуб для організації водних туристичних маршрутів**

Д Генеральний план

ЗРАЗОК

ЗРАЗОК

ЗМІСТ

Привітання В. В. Шупика……3
Щоденник обмірної та проектної практик. Дубно – літо 2015 …….6
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ ……94
Кащенко О. В., Слєпцов О. С., Кумейко М. К. Історія архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури……..……..95
Алимадад Солтани Али История развития и особенностей формирования торгово-развлекательніх комплексов в Иране ……..111
Перпери А. А., Яворская Н. М. Дисциплина «Начертательная геометрия» - как необходимая составляющая в архитектурном образовании …….119
Дмитраш О. Ю., Проскуряков В. І. Неформальний навчальний простір, як чинник формування архітектури університетських культурних центрів ….123
Козакова О. Особливості композиції фасадів та типи планів корчем та заїздів Західної України XVIII-XIX ст. ……..……129
Дикун Ж. Є., Зимина С. Б. Загальні методи дослідження на прикладі роботи «Архітектурно-планувальна організація морських пасажирських терміналів»……..……137
Новосад І. Г. Вітчизняний досвід реконструкції типових житлових будинків……..……..145
Бородкіна І. М., Бородкіна-Вітер Б. Ю. Симбіоз культурних традицій в архітектурі та моді (частина ІІ) ……150
Карбан А. А., Зимина С. Б. Екологічні принципи формування інтер'єру ..162
Румилец Т. С. Гибкая планировочная структура медиатек …….170
Мойсеєнко-Чепелик З. В., Антощук Т. І., Слєпцов О. С. Будувати не тільки розважальні центри, а й музеї ……..……..……175
Русевич Т. В. Мова архітектури православного храму – канон чи простір……..207

МІСТОБУДУВАННЯ……...…220
Уренев В. П., Яровая В. П. Современные тенденции организации досуга……221
Дьомін М. М. Сингаївська О. І. Територіально-просторове планування в Україні. Стан і перспективи розвитку у світлі загальноєвропейських тенденцій …….229
Семироз Н. Г., Слєпцов О. С. Містобудівні особливості розміщення вертодромів та гелікортів ……..235
Посацький Б. С., Грицак М. М. Об'єкти культури як місто утворюючий чинник у розвитку великого міста (зарубіжний досвід) ……241

Поломаний С. В. Проблеми взаємодії будівель та споруд зі сформованим ландшафтом та геологічним середовищем ……..248
Кіщенко А. О. Класифікація сучасних торговельно-розважальних комплексів за різними ознаками ……...257
Тацій Ю. О. Сталий розвиток міст та комерційна забудова …….263
Панченко Т. Ф. Ландшафт Києва як об'єкт історичної культурної спадщини і сучасного зеленого будівництва ……269
Коваленко М. Г. Атрактивність і репелентність елементів системи озеленення ……...274
Доля В. В Южно-Сахалинск – в поисках центра ……282

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД ……...289
Ковальська Г. Л. Щодо удосконалення нормативного регулювання забудови шкільних ділянок ……290
Третяк Ю. В. Історичний досвід формування архітектурного середовища пенітенціарних будівель ……295
Коблик М. В., Слєпцов О. С. Вплив національних традицій на архітектуру шкіл Закарпаття……...305
Ніканоров С. О. Закордонний досвід проектування та будівництва водно-туристичних комплексів в світі …….315
Трофимчук С. М. Нова візуальність медіа-активної архітектури……328
Сьомка С. В. Модернизація ролі пропорціювання в процесі сучасного формотворення ……335
Серегин Ю. И., Шульга Г. М., Ковальчук К. Перспективы развития инфраструктуры для горнолыжного туризма и спорта в украинских Карпатах ……...…346

ІНФОРМАЦІЯ…… 362

Для нотаток

Архітектурний вісник КНУБА
Науково-виробничий збірник

Випуск 6

Підписано до друку: 17.10.2015 р.
Папір офсетний. Наклад 150 прим.

Віддруковано ПАТ «Віпол»
03151, м. Київ, вул. Волинська, 60;
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія ДКН № 4404 від 31.08.2012 р.
Зам. 15-730